

נר שבת

גמ' כ"ה: ר' ישמעאל אומר - ת"ר, ועי' גמ' כ"ג: אמר רבא פשיטא לי - ולא בשמן ובר"ן שם.

שו"ע סימן רס"ג, וסימן רע"ג ס"ז, סימן תר"י.

בטעם הדלקת נרות שבת

האם טעם ההדלקה משום כבוד, או משום עונג עי' ל' רש"י ד"ה חובה, ולשון התוס' ד"ה חובה, וברמב"ם פ"ה ה"א ובפ"ל ה"ה, ועי' בתוספת שבת [ריש סי' רס"ג] שכתב ליישב דבמקום אכילה הוא בכלל עונג ובשאר מקומות הוא בכלל כבוד, ובערוך השולחן [שם] כתב בהיפוך.

הדלקה משום שלום ביתו - שלא יכשל גמ' דף כ"ג נר ביתו ונר חנוכה נר ביתו עדיף משום שלום ביתו, דף כ"ה ותזנח משלום נפשי זו הדלקת נר בשבת, עי' מג"א סק"א דחייב להדליק בכל החדרים שמשתמש בהם.

שאני אומר הדלקת נר בשבת חובה. האם כוונת רבא לעיקר מצות הדלקת נרות או להדלקת נרות במקום שסועד, עי' תוס' ד"ה הדלקת, אמנם עי' בתורא"ש ד"ה הדלקת שהק' דלישנא לא משמע הכי, וכ"כ בפנ"י. [ועי' בית הלוי [ח"א ס"א] דלדעת אב"י צריך להדליק מפני כבוד השבת, דעצם ההדלקה יש בה משום כבוד שבת, ורבא הוסיף דצריך שיהיה הנר במקום אכילה משום עונג שבת].

חיוב ברכה על הדלקת נרות עי' תוד"ה חובה, [במרדכי [אות רצ"ד] בשם רבינו משולם, [ובשו"ת ספר הישר לר"ת מ"ח ו'] ועיין בית הלוי ח"א ס"א. [ועי' קה"י [סי"ט ו'] שסברת הי"מ ורבינו משולם דההדלקה לא הוי אלא הכשר מצוה, וע"כ אם מצא דלוק א"צ לחזור ולהדליק, ועיקר המצוה היא האכילה לאורו, ודעת התוס' דההדלקה עצמה מצוה].

* * *

מראי מקומות ע"ס השו"ע סי' רס"ג

סעיף ג' – קדימת נר שבת לנ"ח וקידוש

האם נר שבת שלא יכשל [כגון שאוכל בחצר] קודם לנ"ח וקידוש - רשב"א כ"ג: פמ"ג א"א סק"ד וסק"ט, גר"ז ס"ד [תהל"ד סק"ג].

סעיף ד' – זמן הדלקת נרות שבת

לא יקדים בביאור ראית ר"ת מהדין לא ידליק ובדין הקדמה בדיעבד - חידושי רעק"א (ד"ה תוד"ה חובה) [ועיין שפת אמת בביאור דברי התוס'] ועיין גר"ז ס"ו ס"א [ודה"ח] ובבה"ל ס"ד ד"ה מבעוד יום. [יל"ע בכל הדינים שנאמרו בהדלקה שתהא ניכרת שלכבוד שבת הוא מדליק, כגון לא יקדים, או מצאו דלוק חוזר ומדליק, ודין הדלקה במקומה, אם נאמר רק בהדלקה שבמקום אכילה או בכל החדרים שמדליק בשביל שלא יכשל].

יל"ע נר שבת כבתה זקוק לה או אינו זקוק לה, עי' בה"ל ד"ה מבער"י שאם מכבה הוי ברכתו לבטלה.

האם מברכים על ההדלקה כדי שלא יכשל עי' בב"י סימן תר"י ס"ב לענין יו"כ ג' דעות בזה, ועיין ב"ח ס"ג ד"ה כתב באגודה, ומג"א סק"ג בה"ל ד"ה בחורים, ועי' רמ"א סי' רס"ג ס"י.

זמן הברכה עי' רמ"א ס"ה י"א לברך אחר הדלקה דחישי' לקבלה בברכה, ועי' רעק"א שתמה דהלא אין הקבלה אלא בגמר הדלקה ואמאי אלימא ברכה מתחילת הדלקה.

בענין ברכה אחרי הדלקה – יש לדון בנר שבת כל זמן שהנר דולק אי הוי מצוה שיש לה משך זמן כציצית ותפילין או שאחר שהדליק עבר זמנו כשחיטה, עי' מג"א סק"א, ועי' בפמ"ג א"א ס"ק י"א, מחצית השקל, ועיין שו"ע הרב ס"א שביאר שכוונת המג"א להקשות מלשון הברכה, ועי' בגר"ז קו"א סק"ג.

סעיף ו' – ז' דין אכסנאי

עי' גמ' שבת כג. לענין נ"ח א"ר זירא מריש כי הוינא וכו' וכתב הראב"ה הובא בב"י דה"ה לענין נ"ש.

חוב נר שבת חובת הגוף עי' בה"ל (ד"ה בחורים) שאורח שאין לו חדר מיוחד חייב להשתתף משום שיש מצוה על כל איש ישראל הדלקת נר בשבת, וכ"מ ברמב"ם פ"א מברכות ה"ב וה"ג דהוא חובת גברא.

וכתב בב"י דאכסנאי שמדליקים עליו בביתו א"צ להשתתף, ומבואר שיוצא יד"ח הגוף במה שמדליקים עליו, ועי' בגר"ז ס"ט שצידד דה"מ כשמדליקים בנר שלו, ועי' שבות יצחק [פי"ג אות ג'] בשם הגריש"א דה"מ כשמדלקת בביתו אבל אם נמצאים כל אחד במקום אחר [ומצוי ביולדת שמדליקה בביה"ח], אין יוצא בהדלקתה. [ויל"ע אם יוצא בהדלקת אשתו היכא שאינה מדלקת במקום אכילה אלא במקום שמא יכשל דשם לגבי זה אינו נכלל בחיוב בני הבית כשאינו שם].

אורח הסועד על שולחן בעה"ב עי' גר"ז סו"ס ט' דאם סמוך על שולחן בעה"ב אין צריך להשתתף, מאידך בס' זכרו תורת משה [לבעל החי אדם] סי' ב' כתב שאין נחשב כבני הבית.

כמה אכסנאים עי' מ"ב ס"ק ל', ועי' שו"ע ס"ח דכמה בעה"ב שאוכלים במקום אחד מספק לא יברך, ויל"ע למה לא כתב שיכולים להשתתף יחד בנר אחד, ובשב"י [פי"ד אות ב'] כתב שאם חלוקים בעיסתם תלוי בהמבואר גבי נ"ח שנסתפק הפמ"ג בסי' תרע"ז בה"ל ד"ה עמו האם יכולים להשתתף.

בחורי ישיבה עי' ערוך השולחן ס"ה.

יש לו חדר מיוחד והוא אצל אשתו עי' א"ר (אות ט"ו) בשם הכל בו והתשב"ץ דנפטר לגמרי בהדלקתה וא"צ להדליק, אמנם עי' מג"א סק"ד דחייב להדליק שלא יכשל, ולענין ברכה על הדלקה זו עי' בביאור הלכה (ד"ה בחורים) לענין ברכה היכא דאין מדליקין עליו בביתו, ויל"ע אם הטעם משום שמצוה אחת היא בכל הבית וע"כ חלה ברכתה על כל חדרי הבית וכמו שהביא הביה"ל מבדיקת חמץ, אבל אם ידליק במקום אחר אף שהוא אוכל אצל אשתו חייב לברך, או עיקר הטעם כיון שהוא אצל אשתו חשיב הדלקה שלו ממש. [וכן יש לדון היכא שאשתו מדליקה במקום אחר והוא מדליק בבית ואח"כ באה אשתו לבית, אי נימא כיון שמחוייבת אף בבית חלה הדלקתה אף על הבית, או לא כיון שאי"ז בית אחד. וצ"ע, ועי' מג"א סקט"ו ובמחצה"ש].

המדליק בכמה מקומות עי' ברכ"י בשם ספר הפרדס שאם שח חוזר ומברך אף על הדלקת שאר חדרים, והברכ"י פליג עליה.

סעיף ח' - תוספת אורה

תוספת אורה עי' תשו' מהרי"ל סי' נ"ג הובא בב"י סו"ס רס"ג.

תוספת אורה שלא במקום סעודה עי' פמ"ג א"א סקכ"א דאין לברך על תוספת אורה אלא במקום אכילה, וכ"ה בשע"ת סק"ט בשם שו"ת פנים מאירות, וכיו"ב במג"א סק"ט לענין סומא. ועיין פמ"ג א"א בביאור המג"א, ועיין מ"ב סקמ"א בשם דה"ח, אמנם בתשו' מהרי"ל סנ"ג משמע דאף בכדי שלא יכשל שייך ריבוי אורה.

תוספת אורה כשבאור הראשון לא מקיימים בו מצות נ"ש עי' סעיף ט' ועי' מג"א סקט"ז שדקדק בשו"ע דאם אוכלים בבית מבעו"י ל"ה ברכה לבטלה, וצ"ע שהרי לא הוי אלא תוספת אורה ולדעת השו"ע אין לברך על זה.

בעיקר דין ברכה על תוספת אורה עי' ל' השלטי גיבורים [על המרדכי אות ג'] ובביאור הגר"א ס"ח [ועיין בזה בדמשק אליעזר] שכל אחד מצווה על שלום בית, ומשמע דרק היכא שעדיין לא קיים חובת הגוף יכול לברך.

בזמנינו שדולק החשמל ואין התוספת אורה ניכרת עי' שו"ת מהרי"ל שכתב הטעם של תוספת אורה אף בגוונא שהוא בגדר שרגא בטיהרא, ועי' א"ר (אות י"ח ד"ה מברך), ועי' חוט שני (פ"ג סעיף ח') שאם הנרות אינם סמוכים לשולחן אין הנרות מוסיפים אורה.

סעיף ט' - דין אכילה לאור הנר.

עי' טור וב"י וב"ח רע"ג ס"ז ג' דעות בזה, ועי' דרכי משה בשם האגודה הובא בשו"ע סי' רס"ג ס"ט, ועי' שו"ע רע"ג ס"ז ובבהל"כ.

סעיף י' - קבלת שבת בהדלקת הנר

עי' רמב"ן (שבת כג: ד"ה נר חנוכה) שהביאו דעת בה"ג שמקבל שבת בהדלקה, אמנם דעת הרמב"ן ורוב הראשונים דאין קבלת שבת בהדלקה, וכדעת הרמב"ן כתב הרשב"א כג:, רא"ש (פ"ב כ"ד), ועי' ר"ן על הרי"ף (י. ד"ה מדאמרינן) שהביא ראיות לבה"ג, ועי' אור זרוע (ערב שבת י"א), ודעת הסמ"ג (עשין ל') שרק למדליק הויא קבלה.

תנאי בהדלקה עי' בהגהות מימוניות (שבת פ"ה ר') ובתשב"ץ קטן (סי' ח'), ובכל בו (סי' ל"א) כתב בשם הר"פ כתב דאין מועיל תנאי לאשה המדליקה ומדברי הר"ן נראה דלבה"ג ל"מ תנאי גם לבני הבית, ועי' בב"י שדעת המרדכי דאף לבה"ג מהני תנאי ואפי' למדליק עצמו.

הדלקה באיש עי' ברמ"א ס"י שנוהגים שהאשה מקבלת שבת בהדלקה, ועי' מג"א [סקי"ח] דלגבי האיש ליכא מנהגא ומ"מ טוב שיתנה, ובט"ז סי' תרע"ט סק"א מבואר שאף האיש בכלל המנהג, ועי"ש בשעה"צ [סק"ב] דשמא אינו אלא כשרגיל להדליק.

קבלת שבת בברכה או בהדלקה בר"ן הנ"ל מבוא' שהקבלה בגמר הדלקה, ועי' במדרכי [אות רצ"ג] דמשמע שהקבלה היא בברכה, אמנם באו"ז [המצויין בדרכ"מ] ובספר הישר לר"ת [תשו' מ"ח] הביאו ראיה שמברכים על נר שבת מדברי בה"ג ואם אין מברכת במאי קבלה שבת עליה, ומבואר בדבריהם דאין הקבלה אלא בברכה.

כיבוי הפתילה שמדליקים בה, עי' שיבולי הלקט (נ"ט), בשו"ע כ' שנהגו שלא לכבות מחמת הבה"ג, ועי' בערוך השולחן שכ' דלדעת הרמ"א שמברכים אחר ההדלקה יכולה לכבות קודם הברכה שאין הקבלה אלא בברכה ולא בהדלקה.

סעיף י"ב ג – ציבור שהתפללו

עי' מרדכי (רצ"ז רח"צ) בשם ריב"ם, ועי' בשלטי גיבורים על הרי"ף (ט"ו ג') שכתב לדחות ראית ריב"ם, ועי' בבגדי ישע (אות כ"ט).

גרירת בני הבית אחר הציבור שבו מתפלל הבעל עיין פמ"ג במ"ז סי' רס"ג אות א' שכתב דכשם שמיעוט נגרר אחר הרוב כן בני הבית נגררים אחר גדול הבית אמנם המשנ"ב לא הביא דבריו.

סעיף י"ד - קבלת שבת בטעות

גמ' ברכות כ"ז: דקאמר ליה רבי ירמיה בר אבא לרב בדלת – א"ר חייא, עי' רש"י (ד"ה הואיל) דרבים נאסרים בעשית מלאכה, וע' עוד ברש"י (עירובין מ א ד"ה מי בדלת) וכ"כ בדעתו האור זרוע (ערב שבת טז), ודעת הרבה ראשונים דגם רבים שטעו מותרים בעשיית מלאכה כיחיד, כ"ד בעל המאור (י"ח א), ותלמידי רבנו יונה (י"ח א) בשם הר"ר משה בן יוסף נרבוני, רא"ש (פ"ד ב), רשב"א (כז: ד"ה שאני), ובדעת תוס' (ד"ה הואיל וד"ה שאני) עי' מהרש"א, מהרש"ל ובהגהות הב"ח משמע כמהרש"ל, ובביאור הגר"א (ד"ה ולענין) מפרש בתוס' כהמהרש"א.

טעו והתפללו קודם פלג המנחה כתב הבית יוסף (סוד"ה גרסינן) דקודם פלג אף את הציבור מחזירין, והעולת שבת (סק"ט) כתב שמדובר כאן כשהתפלל היחיד מנחה לאחר פלג המנחה, אבל הא"ר (ס"ק כ"ח) חלק עליו וכתב שאפילו אם התפלל מנחה קודם פלג המנחה אינו יוצא בתפילת ערבית כיון שהיתה בטעות, ועי' במאירי ע"א (ד"ה התפלל) דמפרש שבגמרא מדובר שטעו והתפללו קודם פלג המנחה, ועי' ריטב"א (כז ב).

קבלת שבת בטעות ע"י הדלקת נרות עי' באור זרוע (ערב שבת טז) שהביא מרב שרירא גאון בשם ספר המקצועות מעשה, וכן הביאוהו במרדכי (שבת רצ"ז), ועי' בגדי ישע (אות כ"ח) ובחידושי אנשי שם, ובב"י כ' בדעת המרדכי דשאני הדלקת נרות מתפילה, ועי' בדרישה (ד"ה כתב הב"י והמרדכי), ועי' ביאור הגר"א (ד"ה ויש אומרים).

עין משפט
נר מצוה

כג:

הדר

פשטה נר חנוכה עדיף משום פרסומי ניסא. ונראה לרש"י כשחל ר"ח טבת להיות בשנת שיש להפטיר גזרות זכריה^א משום פרסומי ניסא ולא שהשמים כסא' שהיא הפטרת ר"ח ועוד כיון שהמפטיר קורא בשל חנוכה יש לו להפטיר מענין שקרא ומה שמקדימם לקרות בשל ר"ח משום דצקריאת התורה כיון דמנאי למעבד תרווייהו דתיר ופרסומי ניסא עובדין תרווייהו ותדיר קודם לכל היכא דלא אפשר למעבד תרווייהו פרסומי ניסא עדיף ועוד דצקריאת התורה אין כל כך פרסומי ניסא שאינו מוזכר זה נרות כמו שהפטרה ועוד נראה לרש"י דעל כן הקדימו של ר"ח כדי שהמפטיר יקרא בשל חנוכה ויפטיר גזרות זכריה:

ה"ג הוא דהווי רגילי בשרגא. פי' הנעל והאשה לכן אמר תרי גברי רצברי נפקי מהכא ולקמן אמר חזא דהוה רגילה האשה לדה לכן קאמר דנפיק חד גברא רצא צרכות: **דבי** נשא דרב שיזבי. אומר ר"ח דכבר נפטור אציו לכן קאמר צהאי ליטנא דאי מחיים הוה ליה למימר די אציה ואומר ר"ח צס אצי הכלה מחיים כותצין דהנעלת ליה מצי אציה ואס כבר מת כותצין דהנעלת ליה מצי נשא ולרש"י נרא' דאפי' מחיים אשכחן דקאמר די נשא צפרק מי שהשחק (לקמן דף קט). פי' צריה דרב הונא צר חייל אשכחיה לגבלא די נשא דקבלו וספי לתוריה צנוס צהאי אציה אשכחיה כו' ויכול לכתוב צכמוצה כאשר יראה^א: **גזרה** יו"ט אצו שבת. וא"ת צכל שמנים שאין מדליקין צהן צשנת נגזור יו"ט אצו צנת וצמחני' משמע צשאר שמנים מדליקין וי"ל צשאר צשאר דכיון דאין נמשצין אחר הפמילה כי שרי ציו"ט לא אחי למישרי צשנת צשאר האו דליכא למיגור צהן שמא יטה אצל שמי שריפה אז שרי ציו"ט איכא למטעי ואחי למשרי צשנת כיון דנמשצין אחר הפמילה לפי שאינו פשוט לעולם דטעמא דמתוך שמנוה עליו לשורפו גורה שמא יטה הקשה ה"ר אליעזר דהכא מפרש רבה דטעמא גורה יו"ט אצו צנת ולקמן (דף דה) מפיק מקרא דהוה לצדו והשיב לו רציו שמואל דע"כ לקמן הו' רצא שהוא אצו ויטה ויטה רצא ששרי משיב לו אצו תלמודו וגם פליג עליה רב סאדא צצרו דאן קשה מאי פליג רבה אצו אלא מעתה ציו"ט לישתרי והוא גופיה מפיק לקמן דאין מדליקין צשמן שריפה^א מעולה צנת צשנתו ונראה לפרש דאצו ורצא לקמן לא קיימי אמאי דקאמר מ"ט אין מדליקין לפי שאין שורפין קדשים ציו"ט ולית

הנהגות וצינונים

[א] בבתי נוסף שנאמר וידעת כי שמים אהרן [וגו'] (אבות ה, כד) וצ"ה ברי"ה [ג] הרא"ש גורס בגר חנוכה (וכ"ה בע"ה, בה"ג וד"ו). והרא"ש בהנהגותיו על הגוראש הוסיף "ושבת" ועיין רש"י [ג] בבתי ובראשונים וצ"ה חזית "טובא" [ד] מהר"ם גורס מ"ט אין מדליקין בשמן שריפה צ"ה שאין מדליקין בשמן שריפה ביו"ט. ועיין רש"י וברכות שמים: [ה] בדפני יקצה אותה: [ו] אולי צ"ל בביתו ועיין רש"י שבר"ק ועי' רש"י רמ"א כט ע"ב ד"ה דלא מפיסק: [ז] בבית גולף צאהבי שמוציאין צרחמי (שמות כ, ו) [ח] ביו"ט: [ט] ג' תיבות אלו הוסיפו המגיהים ע"פ פירוש המהרש"א, אולם כוונת המהרש"א לא היה להגיה כן בתוס' אלא לפרש דברי התוס' וכן במהר"ם מפורש דלא הוי גרסא ליה עיי"ש (יד דוד עיי"ש). ועיין במהרש"ל שפירש "הגזירה" שכתבו התוס' באופן אחר (דבש תמר, ב"ש:) [י] ר"ל במס' שבת: [כ] עיין הקדמת תלפין דחתין על מסכת שקלים ד"ה ואע"ן וז"ל "יש גהגות אשר כוונתו גהגה דרך הנסתר כמו גהגות בס"ב דשבת מאן דרחים וכי' אשר שמעו מפיו הק' שהוא ע"ד האמת" עכ"ל:

במה מדליקין פרק שני שבת

ומפני בטול עניים. שלא היו יודעים מתי יקצור אותם^א: מפני החשד. שהעוצרין רואין צנמר קצירו שהוא מכלה את הכל לא ידעו שחמנה כצר: ומשום צא תבדל. דמשמע שעת כלינו: אצו בודלו. הני דלמחן לא טעמא דלא מכלה קא מפרשי מאי שנת כלינו: אמר רבא מפני הרמאין. העוצרין על לא מכלה ולאומרים כבר הנמנוה: שתי פיות. שהנרות שלהם של חסר הן ומכוסין ועושים לו נקצ צלדי כסויו להכניס לו הפמילה והוא הפה ולמעלה צכסויו יש נקצ קטן וגם חלל יש למעלה מן הכסוי^א וממלאו שמן והוא נכנס דרך הנקצ מעט מעט אס יש צו שני נקצים משני דלדין עולה לשני צני אדס למסדקין העושין נר לכל אחד ואחד: נשאה במדורה. שהאש מתחצרת לאמצעיתה ואינו דומה לנר: נר ביתו ונר חנוכה. נר ציתו צשנת והוא עני ואין לו כדי לקנות שמן לשתי נרות: שצוים ביתו. והכי אמרינן לקמן (דף סה:) ותונח משלס נפשי וזו הלדקת נר צשנת צשני ציתו מאטערין ליצנ צמח: בנים תצמידי חכמים. דכתיב (משלי ו) כי נר מצוה ותורה אור על ידי נר מצוה צשנת ומטכה צא אור דמורה: דרבי אבין נגרא. חרש עזיס: בשרגא. צשנת: חציה ותני. עובר וצונה כלומר עובר ממיד: דבי נשא (ה). אצו ואכא דלמרי צמיו: נפק מינייהו. דחמתו צצנו: בואחרה ומדלקת. נר של צנת סמוך למשכה: צא ימיש. קרא יחילה הוא לכה דרשה דהא כתיב וחי הולך לפניהם יומם: עמוד הענן. של יום משלים אורו לעמוד האש שהיה עמוד האש צא קודם שיצטק עמוד הענן אלמלא אורח ארעא צכסי: צאקדומו. צעוד היס גדול: תנינא. שונה אמי: שצא יקדים. דלא מינכרל שהא של צנת: דרחים. אהצב^א: הווי ציה בנין רבנן. (ג) ואהצנו עליהם כאצ על כן: ואי צאו בר הכי (א). שאינו רגיל לעסוק צמורה: ולשריפה שומד. שאסור צאכילה: שמוצוה עליו צצברו. דלמא אחי ציה לדי תכלה דלכילה: שצא יפה. כדי שיצמער מהר: ביום טוב. דליכא למיחש להטייה לישתרי: בערב שבת. והוא צריך להדליקה מצעוד יום מנאל שורף קדשים ציו"ט ולקמן צפרקין (דף דה) ילפינן מקראי דאין שורפין: צצרכת

ישמן של תרומה שנממאה ואמאי קרו לה שמן שריפה הואיל ולשריפה עומד^א ובשבת מ"ט לא מתוך שמוצוה עליו לבערו גזרה שצא יטה א"ל אבוי אלא מעתה ביו"ט לישתרי אלמה תנן^א אין מדליקין בשמן שריפה ביו"ט גזרה ו"מ אצו שבת רב חסדא אמר לשמא יטה צא חיישינן אלא חבא ביו"ט שחל להיות ע"ש עסקינן לפי^א שאין שורפין קדשים ביו"ט והא מדקתני סיפא אין מדליקין בשמן שריפה ביו"ט מכאל דרישא צאו ביו"ט עסקי' א"ר חנינא מסורא מה טעם קאמר מה טעם אין מדליקין בשמן שריפה ביו"ט לפי שאין שורפין קדשים ביו"ט

לכו האי גורה [תרומה אצו קדשים]^א אלא קיימי לפרושי מנ"ל שאין שורפין קדשים ציום טוב ורש"י א מפרש הכי אלא מעתה ציום טוב לישתרי אי אמרת צשלמא דמיירי ציום טוב שחל צערצ צנת וטעמא לפי שאין שורפין קדשים ציום טוב כדמוקי לה רב חסדא שפיר אלא כיון שאמרת טעמא דאין מדליקין צשנת גזירה שמא יטה השתא לא מצי לפרושי דציום טוב אין מדליקין לפי שאין שורפין קדשים ציו"ט דהא מה שייך יו"ט למיחמי הכא^א כיון דציו"ט טעמא אחריתא הוא אלא צריך לפרש דציו"ט נמי שמא יטה ומאי יטה שייך ציו"ט ולפ"ו מתיישב ליטנא אלא מעתה דמשמע שיש לפרש צענין אחר שלא יקשה ציו"ט לישתרי ולא קשה דאצו אלאצו ואס תאמר דהכא גזר רבה יו"ט אצו צנת וצשנת גופיה שמא יטה א"כ סבר דגזרינן גזרה לגזרה וצריש פירקין^א קאמר היא גופה גזרה ואין ניקוס וגזור גזרה לגזרה ולא

מסורת הש"ס
עם הוספות

[א] [ברכות דף יד.], [ב] [מסכת סוטה פ"ד, ד' ברכות ח: (רש"י)], [ג] עיין תוס' לקמן כה: [ד] ד"ה חובה, (ס) לקמן כה. [ה] [לקמן (ו) ו] [לקמן כד: (ז)] [לקמן כד: (ח)] [מגילה (ט) ב' ג' לא. (ט) [ומי' חוס' צ"ב יב: ד"ה אלתנא], (י) כא ע"א.

הנהגות הב"ח

[א] רש"י ד"ה דבי נשא. י"ב ע"ל דף קטו ע"ב מנוסח דבי נשא פי' אצו: [ב] ד"ה הווי ליה צנין רבנן הואיל ואהצנו: [ג] ד"ה ולי לאו צר הכי הוא שאינו:

גליון הש"ס

גמ' אמר רבא דרחים רבנן. ע"י ממת יו"ד ע"א:

הנהגות הגר"א

[א] גמ' דמקור רבנן. צ"ל דרדחיי מרבנן: [ב] שם דחליל מרבנן. צ"ל דמוקיר רבנן: [ג] ד"ה אור השלם (א) וקצקצקם את קציר ארצכם לא תבקה פאת שדה קציר וקצט קצירך לא תלקט: [ד] וקצא ימי, [ה]

תורה אור השלם

(א) וקצקצקם את קציר ארצכם לא תבקה פאת שדה קציר וקצט קצירך לא תלקט: [ד] וקצא ימי, [ה]

(א) לא ימיש עמוד הענן יוקם עמוד האש וצ"ה לפי הענין: [שבת יג, בב]

ליקוטי רש"י

משום שצוים ביתו. ומכוסין שאין נר אין שלס שחלק ונכסל (והלכן [ואולג] צאכילס [ולקמן כה:]). בשרגי. נרות דמתחנננין טעמי ויין נדריס סו: צא ימיש. הקצ"ה אצ עמוד הענן יומם ועמוד האש לילה מצינ שעתוה הענן משלים לעמוד האש ועמוד האש משלים לעמוד הענן שד שאל יצקו אז עולה שד שומות יג. כב. דרחים רבנן הווי בנין בנין רבנן. האכזב מ"מ וכי' המורה מחזרת עליו ועל זערי דלאמרינן צעלמא (צנת צב:). האי מאן דקמיס רבנן הוויין ליה צנין רבנן [מכחה יג]. צ"ה שאין קדשים שורפין ביו"ט. דאין מצערין קדשים טמאים מן העולם ציום טוב ואפילו על ידי אכילה צמאם ולא חיימא דוקא שריפה משום דהנערה שלא לנורך היא דהא אין מדליקין צשמן שריפה ציום טוב דהנערה לא לנורך היא דהלדקת נר ציום טוב לנורך אכילה היא ומתרתה אפילו הכי צשמן שריפה לא והוא שמן תרומה שטמאל דגזרת המכוס היא שאין קדשים טמאים מתעשרים ציום טוב דהמנאל אשכבה להעצרת דכתיב צאס יצקך (ויקרא ו) הלכן מללכה היא [בבצה כו:].

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה תלמוד בבלי <עוז והדר> - ג שבת תכמוד בבלי עמוד מס: 85 הודפס ע"י אוצר החכמה

א *ממי פ"ד מהלכות
מטות הלכה (ג) [ג]
טו"ע א"ח סמן רלו
סעיף ה וסמן תרעה:
ב *סמ"ג לאוין סה טור
א"ח סמן רסג וז"י
סמן תרעה:

הנהגות וצינונים
מהב"ח ושא"ר פפ"ש

הדלקת נר בשבת שני צימו מנטערין לישז צהשך: בתר דבעיא
הדר פשטא נר חנוכה עדיף משום פרסומי ניסא. וא"ת והיכי
דחינן קדוש היום לאורייא ממש נר צימו* ונר חנוכה? י"ל שומר
ללא דחינן ליה דהא אפשר לקדושי אריפתא (פסחים דף קו:) אלא
דא"ל לא* משום שלום צימו
ופרסומי ניסא מזה מן המוצא
[עדיף] טפי צממא כדאמרין
(סע) זכרנו על היין כניסמו.

ומדאמרין דנר חנוכה ונר
צימו נר צימו
עדיף משום שלום צימו כנז
הרמב"ן ז"ל (במדיו"ד ד"ה מדאמרין)
משמע לי דאף להקדים מקדימין
נר צימו לשל חנוכה שכל התדיר
והמשוה מתצור קודם לחצרו
(זכום דף פט.). אכל ראייתו לנצל
הלכות ז"ל שאומר והיכא דקא צעי
אלוין נר חנוכה ונר שבת צרישא
מדיק דחנוכה והדר מדליק של
שבת דאי מדליק שבת צרישא
איתמר ליה לאלוין דחנוכה משום
דקבלה לשבת עליה. וכמה הוא
דחוק זה הטעם אם אמרו צימו
הכפורים כן (בבב"ב דף טז:) כשאמר
זמן (א) משום דמוסיפין מחול על
הקדש (יומא פא:) ואוכלין ופוסקין

מצעוד יום ויכול הוא להפסיק ולקבל עליו שלא יאכל מצעוד יום
וכיון שאמר זמן הרי קצלו מעמה אכל הדלקת נר בשבת אם
הדליקו מה קיבול שבת יש צדק הרי כדי שלא יהא טרוד צערז
הוא עושה אם כן הדליק נר זה (א) לשבת לא ידליק נר אחרת
ואדריכה לא מפני שהוא שבת מדליק אלא מפני שעדיין אינה
שבת (א) וכי גמר הדלקה קונה שבתה ועוד הרי אמרו בשלהי
פרקין (נא:) שלישית להדליק את הנרות הדליק המדליק ושוהה
כדי לללות דג קטן או כדי להדביק פת צמור אלמא צמר הדלקת
הנר מותר לללות דגים ולהדביק פת צמור דכולהו ודאי מדליקין
וזמן דכולהו אינשי היא להדלקה וצמר הכי מאן דאדליק גופיה
מדביק פת צמור וזולה דג קטן מדלא היא תקיעה צמרייתא
דהדלקה וס"מ דכל כי האי גוונא לאו קבלה היא ושרי אלו דצריזו ז"ל.
ואינן נראין לי דמאי דקאמר דצימו הכפורים היינו משום
דמוסיפין מחול על הקדש ויכול הוא להפסיק ולקבל עליו
שלא יאכל מצעוד יום הא ודאי כשם שרשאי לעשות כן ציוה"כ
כן הוא רשאי להפסיק ולקבל עליו צערז שבת שלא יעשה מלאכה
מצעוד יום דכשם שיש חוספת ליוה"כ כך יש חוספת לשבת*
כדאמרין צפרק צמרא דיומא (פא:) כל מקום שנאמר שבת
מוסיפין מחול על הקדש ומאי דקאמר שלא מפני שבת הוא
מדליק אלא מפני שעדיין אינה שבת הוא מדליק אין ודאי הכי
הוא אלא מיהו חזינא צכולהו מנאין שמנהג *חכמים היה
שהמלאכה האחרונה שהיו עושין צע"ש היה הדלקת הנר
שאפילו תפילין שהנחתן מזה היו חולצין קודם שידליקו את הנר
וכדמניא צברייתא צסוף פרקין (נא:) שש תקיעות מוקעין ערב
שבת וכו' שלישית להדלקת הנר דצרי צרי נמן רצי יהודה הנשיא
אומר שלישית לחלוק תפילין ופרש"י ז"ל (סא) ורביעית להדליק
את הנר וכן משמע דלא פליג אחרתי קמייא דהתם ועוד
מדאמרין התם צמון שניה להדליק את הנר כמאן דלא כר'
נמן ודלא כר' יהודה הנשיא אלמא צמחלה היו חולצין תפיליהן
ואחר כך מדליקין את הנר.

ובבר הקשו צתוספות (ד"ה רצי יהודה) מדאמרין צסוף פרק
ארבע מיתות (סנהדרין פא:) דרצי אליעזר חלה ונכנס
הורקנוס צו אחריו לחלוק תפיליו גער צו אצו ויאל צנזיפה ואמר
לו היאך מניחין איסור סקילה כלומר הדלקת הנר ועוסקין
צאיסור שבת אלמא הדלקת הנר קודם לחלינת תפילין ומירלו
דשאי התם דמשום חלו אחרו מלהדליק את הנר לפי שהיו טרודין
צו עד סמון לחשיכה ולכן היה לו לעסוק צאיסור סקילה קודם
ואדריכה משם יש ראייה לחלינת תפילין קודמת מדריכה הורקנוס
לחלוק תפיליו קודם הדלקה אלמא יודע היה שכן היו רגילין.
ובירייתא נמי צסוף פרקין (נא:) מוכחא שהמלאכה האחרונה
שהיו עושים צערז שבת היה הדלקת הנר דקמני

התחיל לתקוע תקיעה שלישית סלק המסלק והטמין המטמין
והדליק המדליק ודאי שאדם יכול להטמין יותר סמון לשבת
מלהדליק את הנרות דהא מן צפרקין (נא:) ספק חשיכה ספק
אינה חשיכה אין מדליקין את הנרות אצל מערבין וטומנין את
החמין. וכיון שכן איפכא הוה ליה
למתי הדליק המדליק וסילק
המסלק והטמין המטמין אלא ודאי
היינו טעמא משום דרצנן הכי
תקון שמהא הדלקה מלאכה
אחרונה ושלא יעשה אחריה מלאכה
כלל והיינו טעמא לפי שהדלקה
מלאכה מזה היא לצורך שבת
וכדאמרין לקמן (כא:) הדלקת נר
שבת חוצה ונמאא שהיא כחחלת
שציתה וכקצלתה.

ובדא נמי מתרלא הא דאמרין
צמון (נא:) דציתה דרצ
יוסף הוה מאחרה ומדלקה אמר
לה רצ יוסף מנינא וכו' וקשה לי
דודאי דציתה דרצ יוסף לא הוה
מדלקה צין השמשות דהא מן
(נא:) ספק חשיכה ספק אינה
חשיכה אין מדליקין ודודאי
מוסיפה היתה מחול על הקדש
שהרי שבת וימים טובים
מחויבים הם צדק וכיון שכן מאי

קאמר לה רצ יוסף מנינא לא ימיש (שמות יג) הרי כבר היתה
מוסיפה מחול על הקדש אכל נ"ל דודאי קודם לצין השמשות
היתה מדלקת שלא היתה מכנסת עצמה לספק איסור סקילה
אלא מיהו הוה צצירה לה שאין צריך להדלקת הנר מוספת לפי
שלא נתנה תורה מוספת אלא למלאכות של חול אכל הדלקת הנר
מלאכה של קדש היא לצורך שבת ותחלת שציתה היא שלפניך
תקנו חכמים שמהא מלאכה אחרונה הלכן הוה צצירה לה דלא
יטערך צה מוספת דאדריכה* כמה דמאמר ליה טפי עדיף ואמר
לה רצ יוסף דאפילו הכי צריכה היא מוספת והיא סצרה
לאקדומי כלומר לעשות לה מוספת גדול כשאיר המלאכות כולן
אמר לה ההוא סצא מנינא וצלבד שלא יקדים. וכיון דכל הני
שמעתמא מוכחי שחכמים תקנו שמהא הדלקת הנר מלאכה
אחרונה מי שמדליק את הנר כבר הוא גומר דעמו שלאחר מלאכה
זו לא יעשה שום מלאכה אחרת ואין לך קבול שבת גדול מזה.

ובאי דקא מייתי ראייה מדמניא בשלהי פרקין (נא:) שלישית
הדליק המדליק ושוהה כדי לללות דג קטן וכו' לאו ראייה
היא כלל דאי ושוהה לאו אמדליק קאי אלא אחוקע קאי דכי
קמני התחיל לתקוע תקיעה שלישית סלק המסלק והטמין
המטמין והדליק המדליק ושוהה כדי לללות דג קטן כלומר כמה
יהא חוקע זה שוהה צין תקיעה שלישית לתקיעה אחרונה שאי
אפשר לומר שלא ישהה אלא כדי סילוק והטמנה והדלקה שאין
הכל מטמינים ומדליקין כאחד ועוד שיש מי שאינו מטמין אלא
קדירה אחת ויש שמטמין הרבה וכן צהדלקה ומש"ה קאמר
שהחוקע שוהה צין תקיעה שלישית לרביעית כשיעור שיהא נללה
צנייה דג קטן או להדביק פת צמור ויקרמו פניה ונתנו שיעור
צין תקיעה שלישית לרביעית אף על פי שלא נתנו שיעור צין
ראשונה לשניה וצין שניה לשלישית לפי צצתקיעות ראשונות עוד
היום גדול ואין קפידא צציעוריהן אכל תקיעה שלישית צריכה
שמהא סמון לחשכה מפני הדלקת הנר שאסור להקדימו ואדריכה
היה מוכחא דלצמר הדלקה לא עביד מלאכה כלל מדקמני
הדלקה צמר הטמנה וכמו צכצצתי למעלה וכיון דרצנן תקון
שמהא הדלקה מלאכה אחרונה ודאי מי שמדליק צע"ש כבר הוא
גומר דעמו שלא יעשה מלאכה לאחר מכהן ונמאא מקבל שבת
לאחר הדלקתו כדצרי צעל הלכות ז"ל (סא):

אמר רבא הרגיל בנר חנוכה הויין לו בנים תלמידיו חכמים.
דכמיז (משל ג) כי נר מזה ומורה אור על ידי נר מזה
צא אור תורה: אבין נגרא. מרש עניש: הוא דהוה רגילי בשרג.
שרגא דשבת ושרגא דחנוכה ומשום הכי אמר דתרי גברי צברצי
נפקי מהתם ולקמן גרסינן דהוה רגילי צשרגא כלומר דשבת צלחוד
ומשום הכי אמר גצרא רצה נפיק מהכא וצמוס* (ד"ה ה"ג חא) כחצו
דכא גרסינן דהוה רגילי צשרגא פירוש צעל והאשה לכן אמר

עין משפט
נר מצוה

כב וְאִימָר מִיָּהּ מֵהֶלֶל שָׁמָּה
הִלְבֵּל אֶל כִּמְנֵל לִנְחֹן
סָה טוֹשֵׁעַ אִימָר כִּי רִכָּד
סָקִיף בִּי
כג וְיִפְלֵי מֵהֶלֶל שָׁמָּה
הִלְבֵּל בִּי כִּמְנֵל עֲשֵׂן
טוֹשֵׁעַ אִימָר כִּי רִכָּד סָקִיף
אֶל
כד גּוֹמֵי טַיִם מֵהֶלְבִּי
נִצִּיל הִלְבֵּל זֶמְנָה
עֲשֵׂן כִּי טוֹשֵׁעַ אִימָר כִּי יֵה
סָקִיף בִּי
כה דַּמְנֵשֵׁי מֵהֶלֶל שָׁמָּה
הִלְבֵּל כִּמְנֵל לִנְחֹן סָה
טוֹשֵׁעַ אִימָר כִּי רִכָּד סָקִיף
גִּי

גמרא ודומה לַמֵּאֲכָל
ה' צבאות. עין קדושין
דף עז ע"א חט"ט ד"ה
דומים למלאכי הקרמ:
רש"י ד"ה כרת
עדיפא דאית בה תרי
וכו'. עין זהרע"ז ספ"ט
קטסהדלין: תוס' ד"ה
תתנינא פחות משוה
פרובה. עין גיטין דף כ
ע"א מוספוט ד"ה דלמא:

מעילה והוא קרבן לפיכך
אסור לאונן שמא־כ
בהרומה כי אין תמצא
מאלו כלול בהרומה אצ"פ
התחורמות בה מיתה
שנאמר ומוחו כי בה
תללוהו והנהגה ממנה
משלם אונתה וחומשה
ואין לה פדיון ואסורה
לזרים מה שאין כן
בקדוש כי השלמים
מותרין לישראל שאין
לזר דאין נפלו (כ) ו
הזן דרומן אפה חומשות
קדוש נפשי: אמרו
משמים דבר הדלקת נר
שבטת (תנוכה) (חובת)
אך אמר דבר חובת נר
שבטת (תנוכה) חובת
(ג) ורב כותב אמר אפילו
החובת דיום ורגלים
חובת חובת ממנה לה
רבי אלעזר וי"א רחיצת
יום ורגלים בחמין
מדות: **סדין** בציצית
ב"ש פוסטין ורבי
חביבין הולכה בכ"ה:
ותוהו משלים נפשי ו

על רבינו חננאל

(א) ר"ל אס נפסלו ע"י מוס
קודם שחטבו וכו"ה בפירש"י:
(ב) ג"ל דקן ז"ל רב חנן משמיה
דרב אמר רחיצת ידי ורגלים
בזמנין ערביית שעות ואפי' אומר
מזוה ממנהג של ר"י בר
אלעאי:

אינהו סבור גזירה
משום כסות לילה.
עיקר דילה במס' מנחות
בפ' התכלת (דף מ) דתנו
רבנן סדין בציצית בית
שמאי פוטרין ובית הלל
מחייבין והלכה כב"ה
וכו' רב זירא אמר גזירה
משום כסות לילה:

6 עיין בטור (מהדור)
הדרת קודש) או"ח סימן
רס ובהגהות והערות שם
אות א שהרבה ראשונים
גורסים **המצויינין**
בנו"ן: **3** [צ"ל ר' יוחנן
אמר] (גליין) ובכת"ה
אי כ"ה הב"ח: **ג** נראה
דסימן זה היינו שמות הת'
7 נצ"ל **בשתיים** (מגנוי
ממש: **ו**) נצ"ל **סבורין**

תתן לְךָ לְאֹרֻז מִבֶּלֶד דְּבַת אֹרֻז הָיָא. וְאֵס תִּחְמַר מִיָּד
וְלֹא לְאֹרֻז כְּחֵיד חֵימָא תִּתֵּן לוֹ וְלֹא דִבְר שְׂחִין רָאִיו לוֹ כֻּלָּל
יִיזִיל דָּאס כֵּן לֹא לִכְמוֹז אֵלֶּה תִּתֵּן לְדִין נְחִינָה פְּחוּת מְשׁוּה
פְּרוּטָה * מִדְּכְחִיד לוֹ מִשְׁמַע לוֹ וְלֹא לְאֹרֻז:

הוא שיעבוד במקום הרג משום עונג
ואצל מהדלקת גר גופיה לא הוא פריך
האבי דפשיטא דחוצה היא דהתנן
(לקמן דף לא:) על ג' עבירות נשים
כו' על שאין זירות הדלקת הנר:
חובה. לגבי רחלת ידים (ד) חממן
קרי רחל חוצה דלא היו כל
כך מזה ומסיא אחרונים קרי ליה חוצה^ט

וּמֵשׁוֹס כִּסְנֵה דְמִלְחָה סְדוּמִית וְשֶׁהָרֵג
הַיֶּפֶסֶט⁶ וְחִמְרֵי טַפִּי מִן הָרִאשׁוֹנִי
יָצִישׁ שְׂרֹזִים לְיוֹמֵר דְּלָחַן לְצֶרֶךְ הַדִּלְקָה
וְנִגְרַם מִדְּקָרִי לִי הַחוּבֶה כְּדִמְרִינִן (חֲמִין)
מִיֵּם אֲחֵרִים חוּבֶה אֲחֵרִי טַעוּיִן
(פֶּסֶק). וְכִּי אֲחֵרֵיכֶם וְאֹמְרֵי רִ"ת דְּשִׁינִשׁ הָיָה דְּלֵלָה
דְּמִי לְמִים אֲחֵרִים דְּלֵלָה הִיא אֲלֵלָה
לְהִלְחֵלֶה בְּעִלְמָא אֲבָל הַדִּלְקָה נִרְיָא
הִיא דְּטַעוּיִן בְּרִכְהָ וְמֵה שְׂאֹמֵר טַעֵם
שֶׁלֹא לְצֶרֶךְ מֵשׁוֹס שֶׁמֶס הִיא
וּמִמּוֹדֵלֶקֶת וְעוֹמֶדֶת לֹא הִיא זָרָא לְכַצוּתָהּ
וְלַחְזוֹר וְלַהֲדִילְקָה וְלֹא לְהַדְלִיק אַחֲרָהּ
(פֶּסֶק). נִרְאֵה דְּלֵלָה גִּי כִּסּוּי הֵדֶם (סֵם
אֲשֶׁר) אִם כִּסּוּי הָרוֹחַ פְּטוֹר מִלְּכַסּוּמוֹ
אֲחֵרֵיכֶם כְּשֶׁמִּכְסְּכֶם כִּרְיָן לְצֶרֶךְ וְכֵן וּלְדֵל
מִמֶּהוּל אִיכָא לִ"מ⁷ דְּלָחַן כִּרְיָן לְהִטְיָף
מִמֶּנּוּ דֶּם בְּרִית וּכְשֶׁמֶל תִּנְיָא בְּשִׁילְיָה
וְכִי ר' אֲלִיעֶזֶר דְּמִילֵה (לְקָמֵן דָּף קנ"ו):
הֵמֶל אֹמֵר כו' וּבִסְקֵד רַב עֲמֵרֵם יֵשׁ
הַמְדִּילִיק נִרְיָא בְּשִׁבְתָּהּ מִנְּדָךְ אֲשֶׁר קִדְשׁוֹ
וְעוֹד נִרְאֵה לִ"מ שֶׁמֶס הִיא הַנֵּר
וּמִמּוֹדֵלֶק וְעוֹמֶדֶת שֶׁכִּרְיָן לְכַצוּתָהּ וְלַחְזוֹר
וְלַהֲדִילְקָה יִקְרִיִם לִי הֵמֶל הֵהוּא סָבָא
וְכִי שֶׁלֹא יִקְרִים וְיִצְלַד שֶׁלֹא יֵאָחֵז
(לְעֵיל דָּף קנ"ב):

כדלומר צפ"ק (דף יג:) הא דמשחא
ויהא דנפטא וצפרק אמר להם
הממונה (יומא דף לו.) צא למדוד
נפטא אומרים לו מדוד לעמך אין
ריחו רע כמו עטרן:

סמוכין והא' דלא קאמר חוסרין משום
הענין הזה

[illegible]

ואין לה פדיון. להוציאה לחולין. אבל קדש יש קדש שנפדה כגון שהומם לפני שמיטה: ואסורה לזרים. לעולם. אבל קדש יש קדש שמוחר לזרים לאחר זריקה כגון מעשר צמחה ותודה ושלמים: הדג נפישן. צם^{טז}: ברת. עדיפא לזית צה תרי * חומרי ימיו נכרמין

הטומא על הסכור^א דכתיב תמן לו דבר הראוי לו לאכול ולא לתת לאורו להסיק ומדאיטריך למעטוי מכלל דבת אורו היא להסקה: ויבא. מפי איכפת לן: חובה. כצד צמח האור שאין שערות צמח צתא דליומא^ב כעין יומא שפוק בתרא דליומא^ג (דף עה:): רחיצת ידים ורגלים ערבית. ליל שבת^ד: בסדינין המצויינין. סדינים של פשתן וצקן ציית של חמלת כלאים אלא שמותר מן המורה דדרשנין אומרוין לא תלכס שעטנו גדלים תעשה לך (מנחות פ"ד עב:). מוחבין מומן כנפי כסות. שסוי לסס סדינים שאין מנזיזין: בית שמאי פוסטין.

ואף על גב דלית מוכה הוא בל
 טלימות שיש לו ללמד ואפילו מומחם
 בקוספא^ט הני דפשתן פטורין משום
 דכלאים לא שרא רחמנא דלא דרשי
 סמוכין^ט וב"ה מחייבין דדרשי סמוכין
 ואניהו כברי^ט (תלמודי) שויו
 אוקיין סבור^ט נהי דללא כ"ה
 וחייבין מדאורייתא מיהו [רנן]
 גזור דהו משום כסות לילה שמה יאה
 לו כסות שמויחד ללילות ויטיל צו
 צליה ומנאל לוצב כלאים שלא במקום
 מנזה דכסות לילה לא מייחב צליה
 דכתיב^ט ורליסת אותו^ט וציצמות^ט
 פרכין ובי ד"ד מתנין לעקור דבר
 מן התורה לפטור את החייב ומנשי
 שז ואל תעשה שאני הדדקת נה
 בשבת. שלא היה לו ממה להדליק
 ובמקום שאין נר אין שלום שהולך
 ויכשל (א) והולך באפליה: איזהו עשיר.
 נפקא מיניה למערת להדורי אמילתא:
 נחת רוח בעשרו. שמה בתלקו^ט אם
 מעט אדם רב: שגובדין בהן.
 צדוק עזרה הכריכה להם: שמה
 יסתפק ממנו. ותניא בתוספתא^ט
 הוהו שמן לנר חייב משום מצור
 והמסתפק חייב משום מצבה במקט
 ציה צמרל דיוס טוב (דף כב):

יצן צִיָּאִית^א והכא פטורי ולא שייך למיחני זהו אֲסֻרִין וּבִסְמִיךְ דהך
 בַּסְמִיךְ צִירֻשִׁים אִינוּ אֵלָּא מִן הַמַּחֲמִיחִין אֲמַר ר' אִם כֵּן לִמָּה אֲסֻרָּה
 וּמִשְׁנֵי גִזְרָה שָׁמָּה יִקְרַע סָדִיךְ כִּי וְעוֹד מִתְרַךְ גִּזְרָה מִשּׁוּם כְּסוּת לֵילָה
 אֵלֶּי^ב מֵלֵאכָה לִרְבִּי קִטְיָנָה סָדִינָה בְּקִיטָא סָבְרָלָה סְכִימוּחַ צִיָּאִית מִיָּמֵי
 דְּעוֹשָׁה מַשְׁמַעְמִין נָמִי הִיא לֵהּ צִיָּאִית שֶׁל מִינֵי וְהִיוּ מִלְּבִיאִים מִיָּמֵי
 יִיחָא וְאִינוּהָ כְּסוּר אֵלֶּי^ג אֲסֻרִין מִדְּרַבָּנָן מִשּׁוּם כְּסוּת לֵילָה וְקִשְׁפָּה
 מִחֲסִידִים הִרְאֻשׁוּנִים מִשְׁאֲרֵי בִּצְדָה ג' הִיוּ מִטְּוִילִין צו צִיָּאִית וְדִמִּי לֵה
 בִּצְדָה הוּא מִדְּמַצְרִינִין לְהַעֲטֹף צִיָּאִית וְעוֹד לְדִמְרִין בִּפְ"ק דִּצְמוּת
 מִשְׁנֵי תוֹרָה דְּרִישׁ וְאִךְ יִתְכֵּן לומר דְּצ"ס לֹא דְרִישׁ סְמוּכִין וְעוֹד^ד
 דְּאִמְרֵי נָקֹט סָדִין צִיָּאִית הוּא לִיָּה לִמְנַקֵּט כְּלָאִים צִיָּאִית וְהִרְאֵה
 מִשּׁוּם שָׁמָּה יִקְרַע וּפְטוּרֵי אִפְּלוּי מִמִּינוּ דְּמִדְקָתֵי סָדִין צִיָּאִית וְלֹא
 וְכִי כִי אִינוּ מִחֲבִיבִין אִפְּי' חֲכֵלָה דְּלִית לֵהּ הִנֵּהוּ גִזְרֹת דְּצ"ס וְכִצ"ס
 הִיא לֹא צִיָּאִית כֻּלָּל וְכֵן לְחִלּוּדֵי שֶׁל רַבִּי יִיחָדָה לֹא הִיא לֵהּ כֻּלָּל
 צוֹת צו צִיָּאִית אִפְּלוּי מִינוּ דְּצ"ס קִימָא לֵן דְּפֻטְרֵי וְהַמְצָרֵךְ מִצָּרֵךְ
 הִיא טַעמָא וְלֹא נָקֹט טַעמָא שָׁמָּה יִקְרַע מִשְׁמַע דְּקִי"ל כְּרִצִּי שְׁמַעוֹן
 מִ(ד' י:) דְּלֹאֵר בְּמַעֲרַבָּה לֹא הִיוּ אֲמֹרִים פֶּרַשׁ צִיָּאִית צִלִּילָה אֵלָּא
 מִן נָמִי מִתְחַלְטִין וְכִיוִן דְּמִתְחַלְטִין מִסְּמִימִין מִשְׁמַע דְּמִדְּמוּ כוֹלָהוּ
 וְרַב עֲמֵרָס דְּהוּו רַמִּי חֲכֵלָתָא לְפִרְזוּמָא דְּאִינְשֵׁי צִימִיה צִהֲכֵלָתָא
 וְעוֹת עֲשֵׂה שְׁלֵה הַזְמַן גְּרַמָּה לֹא קִימָא לֵן כּוֹמִיחִיָּהוּ דְּהֵא מִשְׁמַע
 מִן רַבֵּן מִזֵּאת עֲשֵׂה שְׁהַזְמַן גְּרַמָּה שׁוֹפֵר וּלְוֹלָב סוֹכָה וְעִזִּית:
 וְלִימָא

מילמיה דלן צו זינט גלאז כלאים שטיק מוצט זינט חכלא כמיצא זיה ותכלא עמרל הול

(א) פסחים לג. (ב) מנחות
 נ. עשרות פ"ד (מ"א).
 (ג) עוספתא פרק ג.
 (ד) תרומות פ"ב מ"ב.
 (ה) מנחות דף מא.
 (ו) במדבר טו לט.
 (ז) לקמן כג. (ח) דף
 ע"א. (ט) אבות פ"ד מ"א.
 (י) פרק י"ג. (יא) מולין
 קס. (יב) חולין קה.
 (יג) לקמן קל"ה. (יד) שם
 מ"א. (טו) וע"פ ח"ס
 יצמות ד"ה כולוה ומוס'
 מנחות ג. ד"ה סדין.

(א) ראשית דגנך
תירשך ויצהרך
וראשית גז צאנך תתן
לו: (דברים יח, ד)

(ב) וַתִּזְנֶה מִשְׁלֹם גִּפְשִׁי
נָשִׁיתִי מוֹכֶה: [איכה ג, יז]

(א) גמ' אמר רבה ממון שריחו: (ב) שם זו בית המרחץ רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן זו רחצת: (ג) רש"י ד"ה הלקת וכו' ונכסל (והולך). חז"מ ויג' ס"א ואוכל: (ד) תוס' ד"ה חוצה לגבי רחצת דים ורגלם ממנין דלא הוי כל כך מצוה קרי ליה חובה ומיס אחרונים:

[illegible][illegible]

ו' כצ"ל מהרש"א, ובת"י

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
תלמוד בבלי <עוז והדר> - ג שבת תלמוד בבלי עמוד מס : 62 הודפס ע"י אוצר החכמה

שנהגו] לכפול מסמיר בשאר שבתות השנה, וכי מסוק הוא או שנוי בתלמוד להגיה השנוי במס' סופרים ולתלות תניא בדלא תניא. ואם אתם מאמינים בתוספתא ומסכת סופרים במ' מוספין האמינו שמסמיר קורא אותה בלא כפולה או אל תאמינו שיקראנו אותה כלל. ואני לא מלאני לבי לשנות סדרי צבור, ונהגתי בדבר הזה ענוה יותר מכם שאפילו בתקיעות של ריה [לא רציתי] יצ' לשנות המנהג אע"פ שנראה בעיני שאנו עושין שלא כהלכה, כ"ש במנהג זה שנראה הדבר כמנהגנו והשינוי ברמות רוח וכוונה לעבור:

ו. (בענין ברכת נר בשבת).

ומה שכתבת שנים הורה) בנר שבת שלא לברך ומסתבר מעמא שאינה נמר מצותה הא ליחא שנמר מצותה היא כנר חנוכה דלפרמטי נימא היא והי' מדרגה שלום ביתו דאין לו להקדים ולא לאחר. ולא דמי לתפילין וציצית דסמרינן ליה מברכת מצוה בתתכלת) לפי שאחרי העשיה יש לבישה והנחה כאילו מברכין לעשות בסתילה בשבת. ובנר חנוכה לא היה [לברך] כדברך, דבלעשות קאריך אנמר מצוה) אבל בשהחינו כנון נבי לולב וכן בלהרליק לא קאריך) . . . ותמיה אני עלך שאתה מאמין לפי מעותך לרב יהודאי להתיר גרה לבעלה שהיא בכרתו) ולרב שרירא שכתב להנכות לבעיה מטלמלי דיתמיז), ואיך מאמין לרב עמרם, שמצונו אנו למדין כל ברכות ותפלות כנון ברכת מסמיר ורוב ברכות שאינן לא בתלמוד ולא במסכת סופרים, לברך על הדלקת נר בשבת. הוי פיקח ושתוק ואל ילעינו עלך, וגם לא יענשך מלאכי השלום). ולפי שהנשים מברכות בלחש וקולם לא ישמע, שכתת המנהג, שנים אני לא שמעתי מימי, ופעמים שהיתי מדליק היתי שוכח לפי שאינה באנשים כבושים. ועוד ראיה לברכה שכן כתב בהלכות גדולות), המדליק נר חנוכה ונר שבת תחילה מדליק נר חנוכה דאי אדליק שבת ברישא איתמר ליה. מכלל שהוא מברך, שאם אין ברכה קבלה מניין ואם איך מאמין לדברי הקדמונים ומנהגינו, בכבלי אל תאמין כמו כן. שהרי מצונו שחכמי התלמוד בחרו להם תלמוד ירושלמי כדאמרינן ר' זורא הוא יתיב ק' תעניתא דלישתכח מיניה תלמודא דבבלאיט) ור' יוחנן אמר אורייתן כשורה בנתן לא כשרין). ותו אמרינן אין שלום מן הצר זה תלמוד בבלי יא) ותו אמרינן במחשכים הושיבני זה תלמוד בבלי. ור' ירמיה דקרי ליהיג) בבלאי מפשאידי) ותו אמרינן אורא דאיי מחכים. אלא מנהגינו תורה היא. ומנהגינו בכבל ע"פ חכמי ארץ ישראל שהם עיקר ההוראה ולפיכך יש לסמוך על נאוגינו ועל רבנן סבוראי . . .

יב) המלות נספג כלן הן תיקון החכם ע"י נספגו:

ו. א) כלומר ר' אליהו. ב) שבת דף כ"ג ע"ב. מיערל דססול סנל לדכיתסו דר"י, ועיין במדרכי שבת פ"ב ססניא ע"פ זה נסס ר"י ועוד עיין לעיל סימן ע"ס לוח ד' הערה ז'. ג) מנחות דף מ"ב ע"א. ד) שם במנחות גבי נרנס לעסות לינית ותפילין. ה) נסנת דף כ"ג ע"א. ורחזים הגיה נספגו ז' פעמים קסיד נמקוס קסריך. ו) לעיל נסניאו רחיס מהך מגנדר כניניחל נמילתל דרז יחורלי. ז) אין זכר מדבר זס עד נחס צויכומו של ר"ח עס ר"מ ודין זה הונל נסס תקנת הגאונים נרמנזס פ"א מסי מלות ולוח הייל ונמוסון מנסט סימן ק"ז. זא) רומז על שבת דף ק"ב ע"ב. ח) הונל נמור ליח סימן רס"ג ועיי"ס ונכ"י סס. ט) נ"מ דף פ"ס ע"א. י) קדושין דף ע"א ע"ב כך אמר ר' יוחנן להך ר' זירל דלעיל. יא) תגינת דף י' פ"א וסכי ליחל סחס ליונל ולנל אין מלות (זכרים ח' פסוק י') וכו' ור' יוחנן אמר אפי' מנ"ס נס"ס וסרסיי מנ"ס ירושלמי נס"ס ננלי ועיי"ס נחומי דיס אפילו. יב) מנסרין כ"ג ע"א. ועיי"ס נחס מלמרים נגד חכמי ננל. יג) ננ"ל נמקוס לן. יד) סססים ל"ד ע"ב יומל ר"ז ע"א. טו) צ"נ דף קנ"ח ע"ב:

תוס' רא"ש

הדלקת נר שבת חובה. פי' צורך הדלקת הנר כלומר מה שמדליקין בשבילו הנרות דהיינו הסעודה חובה היא שיסעוד במקום הנר בשביל עונג שבת, דאם תמצא לומר הדלקה ממש וכי אביי סבירא ליה שהיא רשות והא תנן על שלש עבירות נשים מתות על שאינן זהירות בהדלקת הנר, מיהו לישנא משמע דאהדלקה ממש קאי, ונראה דס"ד דאביי דנענשות משום דמאחרין ומדליקין ואתו לידי חילול שבת. יש מדקדקים דאין לברך על הדלקת הנר בשבת מדקרי ליה חובה כדאמרינן מים ראשונים מצוה וטעונים ברכה מים אחרונים חובה ואינם טעונים ברכה, ור"ת אומר דלאו דיוקא הוא דכל המצוות חובות הן וטעונים ברכה והא דקרי מים אחרונים חובה לפי שהן חמורין שהרגו את הנפש וגם משום מלח סדומית אבל מים ראשונים אינם חמורין כל כך הילכך לא קרי להו חובה, ומיהו ברכה שייכא טפי בראשונים לפי שהם משום סרך תרומה אבל אחרונים אינם משום חשש איסור אלא שלא יבא לידי סכנה ולא שייך בהו ברכה שאינם אלא להצלה בעלמא, אבל הדלקת הנר בשבת שייך בה ברכה דאית בה מצות עונג שבת [ו]לגבי רחיצת הידים בחמין דלא הוי מצוה כל כך קרי לה חובה, ובסדר דרב עמרם נמי כתוב המדליק נר בשבת מברך אשר קדשנו במצוותיו וצונו וכו', ויש אומרים טעם שאין לברך לפי שאם היתה מודלקת ועומדת לא היה צריך לכבותה ולחזור ולהדליקה וגם לא להדליק אחרת א"כ אינה חובה ואין לברך, והאי טעמא ליתא שהרי גבי כסוי הדם אף על פי שאם הרוח כסהו אינו חייב לגלות ולחזור ולכסות אפי' הכי כשמכסה חייב לברך, וכן גבי מילה למאן דאמר נולד כשהוא מהול אינו צריך להטיף ממנו דם ברית אטו כשהוא מל לא יברך והא תניא בפרק ר' אליעזר דמילה המל אומר וכו', ועוד נראה לר"ת שאם היה הנר מודלק ועומד צריך לכבותו ולחזור ולהדליק כדאמר ליה ההוא סבא תנינא ובלבד שלא יקדים ושלא יאחר.

חידושי רקע"א

תוד"ה חובה ועוד נראה לר"ת שאם הי' הנר וכו' היינו שהיה דלוק לענין אחר, כיון דלא היה הדלקה לשבת, צריך לחזור ולכבות ולחזור ולהדליקה לצורך שבת, אבל אם ההדלקה הי' לצורך שבת, אלא שהדליק בעוד היום גדול א"צ לכבותו, אלא לכתחלה לא ידליק כ"כ מקודם שאינו ניכר שמדליקו לכבוד שבת, אבל דיעבד ש"ד, ומ"ש תוס' כדתני' ובלבד שלא יקדים היינו דמזה משמע שהמצוה אינה רק שיהיה לו בשבת נר דלוק, אלא דמצוה ההדלקה עצמו לצורך שבת, ולכתחילה ראוי שיהא ניכר שההדלקה לכבוד שבת, ולפ"ז תלוי הכל אם ההדלקה היא לצורך שבת או לא, ולישנא דהרמ"א סי' רס"ג ס"ד מבעוד יום גדול, אינו מדוקדק, ובתוס' והטור לא הזכירו תיבת גדול.

פני יהושע

בתוספות בד"ה הדלקת נר בשבת חובה פירוש במקום סעודה כו' אבל מהדלקת נר גופא כו' דפשיטא דחובה היא דהתנן על שלש עבירות כו' עכ"ל. נראה דמשמע

להו דהדלקת הנר היינו דומיא דחלה שהיא מצוה וחובה אלא דבאמת אין הכרח כ"כ בזה דאפשר הא דקאמר התם שאין זהירות בהדלקת הנר היינו שאין זהירות להדליק בזמנו אלא מאחרות ומדליקות ודומיא דסיפא דמתני' דהתם דקתני שלשה דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו כו' הדליקו את הנר והיינו שיזרז שידליקו קודם ספק חשיכה, ואפשר נמי דאין הנשים זהירות להדר אחר שמנים ופתילות יפות. וא"כ לפי"ז הא דקתני שאין זהירות בהדלקת הנר הוי דומיא דשאין זהירות בנדה דהיינו על כרחך שאין זהירות בדיקדוקי הדינים כראוי דהתם ודאי לא שייך לומר שאין זהירות במצות נדה כלל. הוצרכתי לזה משום דלכאורה אין לחלק בין הדלקת נר במקום סעודה להדלקת נר בבית שהרי עיקר מצות הדלקת הנר היינו משום שלום בית כדאיתא לעיל בגמרא:

שפת אמת

בד"ה חובה כו' א"נ דהא גבי כיסוי הדם כו' יש להשיב על ראי' זו דשאני התם דכמו שהוא מכוסה ליכא מצוה כלל דמצוה לכסות דם ולא לכסות האפר אלא שיכול לסלק העפר לגלות הדם ולחזור ולכסותו וזה אינו מחויב משא"כ הכא אי הוי מצוה מה בכך דאיכא נר דולק מ"מ ידליק הוא אחרת לשם מצוה ונראה דא"נ בכיסוי אי כיסה הרוח רק מקצת דם אף על גב דיוצא המצוה במקצת דם מ"מ נראה ודאי דחייב לכסות השאר א"כ הוי לכאורה ראי' להיפוך מדברי התוס' וצ"ע וכמו כן הראי' מנולד מהול תמוה ביותר דהתם כיון שכבר נימול מה יוכל לעשות עוד למאן דלא ס"ל הטפת דם ברית ליכא בזה קיום מצוה כלל כיון שהוסר הערלה כמו שיטיף דם מידו ושאר אבר ומה שהביא ר"ת ראי' מהאי סבא ג"כ אין מובן דמנ"ל שם דצריך לכבות אם כבר הדליקה אף שלא לשם מצוה כלל מכ"ש התם אי הדליקה לשבת אף שהקדימה נראה דגם לר"ת א"צ להדליק שנית א"כ התם בע"כ לכתחילה קאמר שלא יקדים ואפשר דר"ת ס"ל כשיטה הראשונה דאי לא ה' מחויב לכבותה ולהדליקה ליכא ברכה כלל וא"כ לדבריהם אידחי להו שפיר:

עוד נראה לפע"ד דהחולקים פ"י האי עובדא דדביתהו דר"י לעיל בחנוכה דלפרש"י שם קשה הא בע"ש תוקעין ומסתמא לא איחרה ולא קדמה לזמן התקיעה ותו מה דא"ל ר"י תניא לא ימיש כו' ובע"ש יותר הו"ל לחוש מחשש מלאכה בה"ש מהך דהקדמת עמוד אש דהוי רק כמו זריזין מקדימין למצות וגם היא עצמה לא ה' לה לאחר בע"ש [גם למ"ש הר"ן שהדליקה קודם בה"ש בזמן התוספות קשה דיותר הו"ל לזרז אותה משום חיוב תוספות שבת] וגם מדמייתי לה בגמ' בדיני חנוכה ע"כ נכון לפרש בחנוכה דאיחרה משום דמצותה משתשקע ותני לה דעמוד אש בא ביום אלמא דגם אור שלצורך הלילה הדרך להקדים ושפיר הוי חיבוב מצוה לזרז ולהקדים בעוד יום וע"ז קאי ההיא סבא שלא יקדים כו' אח"כ מצאתי שם במאירי מביא בשם יש מפרשים כן ע"ש [ווי"ל דכיון דר"י ה' סגי נהור אשתו היתה מדלקת עבורו כמ"ש המג"א (סי' תרע"ה) בשם המהרש"ל]:

וזין השמשות מותר ועוד שהוא מפרש רוחותם שכבר נחו מרחמיהם, לפיכך פירש הראב"ד ז"ל בהשגות גזירה שמא ירמיה, דכיון דאטמין בדבר המוסף גלי אדעתיה דרומה קא צני ליה לאורחא וזמין דמפסיק רמיחמו מפני אורן זמנו ומרחמיה משמשיה. והקשה אבי אבי הכי בין השמשות נמי ליגור בדבר שאינו מוסף כיון ששהה מלהטמין נראה שרומה רואה אותו כלילה. אמר ליה סתם קדרות בין השמשות רוחותם הן לאורחא ולא מפסק רמיחמו ע"כ. וגם זה פירוש דחוק. ועוד קשה לגרסא זו שיקרא רמץ דבר שאינו מוסף, ולפיכך הם גורסין גרסא שניה דבדבר שאינו מוסף משמשיה וצנייה דבדבר המוסף מצעוד יום וכן גרסא רש"י ז"ל. ופירש רמץ אפר המוערב נגחלה עכ"ל רש"י ז"ל:

ג וכן מן הדין היה וכו'. כנר הזכרתי זה: **ד** ספק חשיכה ספק אינה חשיכה מותר לטמון את דבר חם. משנה (שם דף ל"ד). כתבתי: ומותר לטמון את דבר הצונן וכו'. מיתרסא כפי כמה טומיין (שם גא) וצריחא ג"כ שם: חמין שטמנן מע"ש וכו'. משנה שם קהו ונתגלה מותר לכסות: **ומותר** להחליף הכסוי וכו'. צריחא מע"ש שאמרו אין טומיין וכו' אם לא להוסיף מוסף, כיצד הוא עושה רש"י אומר נוטל את הסדין ומניח את הגלופקין או נוטל את הגלופקין ומניח את הסדין. ומתוך דברי רבינו נראה שרש"י לא לפרש שלא המירו להוסיף אלא על ידי חלוק הכסוי בטוב ממנו. אבל להוסיף כסוי על כסוי אסור. ואמרי' המירו ופירשו בדרך אחרת וכן כתבו להמיר הרמב"ן והרשב"א ז"ל: **ה** פינה את התבשיל וכו'. צאמה צריחא שם. וכן היה רש"י אומר לא אסרו אלא צאמה מוחם שהוטמו מע"ש אבל פינה ממיחם למיחם מותר:

ו מניחין מיהם על גבי מיהם וכו'. צריחא כלשונה שם ולא מחוס לגרסא הספרים שגורסין אבל לא מיחם על גבי קדרה אלא הכל מותר וכן היא גרסא הגאונים ז"ל והמספיק ופירוש מיחם של נחשת קדרה של חרס: אבל אין מניחין כלי שיש בו דבר צונן וכו'. שם (דף מ"ח). והוא גרסא דלמא כחא דמיא אפומא דקומקומא מיהיה רבה אמר ליה ר' יוחנן מאי שנא ממיחם מע"ש מיחם אמר ליה הם אוקומי קא מוקים הכא אולודי קא מוליד ע"כ. ופירשו ז"ל שהקומקום היה חם כ"כ שהיה בו כדי לתחם הכחא שהיה בו טון ולא שיעור להפסיד בלמד שאם לא כן מותר היה אפילו נגד המזוזה כמבואר פרק כ"א. וכן מורה בבאן לשון רבינו: ואם הניחו מבערב וכו'. זה פשוט שאם היה זה כטומן בדבר המוסף ודאי צנעת היה אסור אפילו בדבר חם כמו שנבאר שאסור להטמין דבר חם צנעת אפילו צנתי מוסף חם כדור:

פ"ה א הדלקת נר בשבת אינה רשות וכו'. מיתרסא פ' כמה מדליקין (שם כ"ה): אמר רב יהודה הדלקת נר צנעת חובה והוא מפני כבוד השבת. ומה שכח רבינו כגון נטילת ידים לאכילה רואה לומר הנטילה מזה שיוכל להנעת ממנה שאינו מחויב לאכול פה בכל יום או דבר שצריך נטילה אבל הדלקת הנר חובה ופשוט הוא:

ב מותר להשתמש בנר של שבת וכו'. פירוש שאינו כנר של מנוסה שאינו יכול להשתמש לאורה אלא רשאי הוא זה פשוט ונלמד מיתרסא שיש שם (כ"ה): גבי נר מנוסה: אבל דבר שהוא צריך עיון גדול וכו'. זה יתבאר בארוכה לפנינו בפרק זה:

לחם משנה

ג וכן מן הדין היה לטמון התבשיל וכו' אבל גזרו חכמים. וא"כ אין אומר בפרק כמה טומיין (דף נ"ה). וכן היה רש"י אומר לא אסרו אלא אותו מיחם אבל פינה ממיחם מותר השתא אקורי קא מקיר לה ארומי קא מרחא לה. דלדעתו ז"ל הטעם שאסרו להטמין בדבר שאינו מוסף הכל צנעת הוא משום גזירה שמא יטמין ברמץ ומאן דכר שמיה דרמיחא כאן, צנלמא לרש"י ז"ל דכבר דעתמא דאסור הטמנה בדבר שאינו מוסף הכל משום גזירה שמא ימחם מיהם דרעה הגמרא לתם טעם דאין לומר כן משום דהשתא אקורי וכו' אבל לדדיה אין כאן מקום לטעם זה כלל. ונראה לומר דרבינו סובר דהטעם דגורזין הוא משום דאחרי כן יתמה בגמלים כדי להרמיח. ומה שאמר רבינו ונמצא חותה בגמלים ר"ל שאחרי כן יתמה בגמלים להרמיח

הגהות מיימוניות

ג [א] מותרם היה מוחה להוסיף הרמץ לאחר שהוציאם בשבת תוך כרים ובסות, ע"כ: **ד** [ב] רבינו שמעון כתב בשם ר' ראובן נהלה מבקור יום מותר לכסותו משהחשך כדמשמע לשון נהלה רק שלא יגדלו מבקור יום לדעת שלא לכסותו עד שתחשך ע"כ. אעגם בספר התרומה לא חזרו אלא כשתגלה משהשיבה עיון לעיל פ"ג בהנה"ה שבהלכה י"א, וכן כתב בסה"ת מן הירושלמי דגרם נהלה מבקור יום מכסחו מבקור יום משהשיבה מכסחו בשבת או אפילו ליטלו כלו וליתן אחר במקומו בין שהשני חם מן הראשון או קר ממנו ובלבד שנתבשלה הקדרה כל צרכה]: **א** [שבת (דף כ"ג), אמר רב הונא הרגיל בנר היין ליה בנים ח"ה, וכתב המור ויש שמכובנין לעשות שתי פתילות אחת כנגד זכור ואחת כנגד שמור]:

א [וכן ביום טוב נהגו להדליק נר וכן איתא בירושלמי פרק הבזאי כדי יין המדליק נר ביום טוב צריך לברך אשר קבמו' להדליק נר של יו"ט. ובפרק היראה ירושלמי גרסין להדליק נר לכבוד יו"ט ודכותיה בשבת אומר לכבוד שבת. מוצאי בשם רבינו זצ"ל שמוחל להדליק נר בבית ולאכול בחצר אם ירצה. ורבינו שמחה משפיר"א היה רגיל לעשות כן, עיון בפרק ערבי פסחים: [שם במור י"א שאין לברך עליו והטעם שאם היתה דלוקה א"צ לכבותה ולהדליקה או להדליק אחרת, ואינו מעם שהרי בכסוי הדם הניח כסותו הרוח

ד ומותר להחליף הכיסוי בשבת כיצד נוטל כסות ומניח כנפי יונה וכו'. כתב ה"ה שגראה מדברי רבינו שרש"י לא לפרש שלא המירו להוסיף אלא על ידי חלוק וכו'. ולי נראה שאין בדברי רבינו הכרע דהא אפשר שיותר היה ראוי לאסור להחליף הכיסוי בטוב ממנו ממה שראוי [לאסור] להוסיף כסוי על כסוי וכמו שמבואר בדברי הר"ן והטור וא"כ רבינו דנקט מותר להחליף הכיסוי בטוב ממנו לרבותא נקטיה ומיניה נשמע דמותר להוסיף כסוי על כסוי:

המדליק

שסתם קדרות בין השמשות כבר רתחו ונחו מבעבועין וכיון שנחו שוב אינן רותחין: **ג** וכן מן הדין היה לטמון התבשיל בדבר שאינו מוסף אבל בשבת עצמה. אבל אסרו חכמים דבר זה גזירה שמא יטמין ברמץ ויהיה בו ניצוצות של אש ונמצא חותה בגמלים. לפיכך [א] אסרו להטמין דבר חם בשבת ואפילו בדבר שאינו מוסף אבל: **ד** ספק חשיכה ספק אינה חשיכה מותר לטמון את דבר חם. ומותר לטמון את דבר הצונן בשבת בדבר שאינו מוסף כדי שלא יצטנן ביותר או כדי שתפוג צנתן. "חמין שטמנן מערב שבת ונתגלו [ב] בשבת מותר לכסותן. שהרי אינו מוסף. "ומותר להחליף הכיסוי בשבת. כיצד נוטל כסות ומניח כנפי יונה או נוטל כנפי יונה ומניח הכסות: **ה** פינה התבשיל או המים החמין מכלי לכלי אחר מותר להטמין הכלי האחר בשבת בדבר שאינו מוסף. כמו הדבר הצונן. שלא אסרו להטמין בשבת אלא דבר חם שהוא בכלי ראשון שתבשיל בו אבל אם פינה מותר: **ו** מניחין מיהם ע"ג מיהם בשבת וקדרה על גבי קדרה וקדרה ע"ג מיהם ומיהם על גבי קדרה וטח פיהם בבצק לא בשביל שיוחמו אלא בשביל שיעמדו על חומם. שלא אסרו אלא להטמין בשבת אבל להניח כלי חם על גבי כלי חם כדי שיהיו עומדין בחמימותן מותר. אבל אין מניחין כלי שיש בו דבר צונן על גבי כלי חם בשבת שהרי מוליד בו חום בשבת. ואם הניחו מבערב מותר ואינו כטומן בדבר המוסף:

פרק חמישי

א הדלקת נר בשבת אינה רשות אם רצה מדליק ואם רצה אינו מדליק. ולא מצוה שאינו חייב לדרוך אחריה עד שיעשנה כגון עירובי חצרות או נטילת ידים לאכילה אלא זה "חובה. ואחד אנשים ואחד נשים חייבין להיות בבתיהן נר דלוק בשבת. אפילו אין לו מה יאכל שואל על הפתחים ולוקח שמן ומדליק את הנר שזה בכלל עונג שבת. וחייב לברך קודם הדלקה ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו [א] להדליק נר של שבת. בדרך שמברך על כל הדברים שהוא חייב בהם מדברי סופרים: **ב** מותר להשתמש בנר של שבת. והוא שלא יהא הדבר צריך עיון הרבה

א טור סימן רנ"ז סמ"ג לאוין ס"ה: ב טור סימן רנ"ח סמ"ג לאוין ס"ה: ג טור ס"י רס"ג סמ"ג עשין ל': ד טור ס"י ער"ה סמ"ג לאוין ס"ה:

המזוזה כמבואר פרק כ"א. וכן מורה בבאן לשון רבינו: ואם הניחו מבערב וכו'. זה פשוט שאם היה זה כטומן בדבר המוסף ודאי צנעת היה אסור אפילו בדבר חם כמו שנבאר שאסור להטמין דבר חם צנעת אפילו צנתי מוסף חם כדור:

פ"ה א הדלקת נר בשבת אינה רשות וכו'. מיתרסא פ' כמה מדליקין (שם כ"ה): אמר רב יהודה הדלקת נר צנעת חובה והוא מפני כבוד השבת. ומה שכח רבינו כגון נטילת ידים לאכילה רואה לומר הנטילה מזה שיוכל להנעת ממנה שאינו מחויב לאכול פה בכל יום או דבר שצריך נטילה אבל הדלקת הנר חובה ופשוט הוא:

ב מותר להשתמש בנר של שבת וכו'. פירוש שאינו כנר של מנוסה שאינו יכול להשתמש לאורה אלא רשאי הוא זה פשוט ונלמד מיתרסא שיש שם (כ"ה): גבי נר מנוסה: אבל דבר שהוא צריך עיון גדול וכו'. זה יתבאר בארוכה לפנינו בפרק זה:

המדליק

ומשום הכי אמרו בגמרא צדפינה ממיחם למיחם צנעת מע"ש דאכילא למגור שיטמין ברמץ אין חשש דזה דהא לא יתמה אחרי כן להרמיח דהשתא אקורי מקורי וכו' אבל אין משמע כן מדברי רבינו צדפינה המשנה ששם כתב דצנעת שמניע האפר הוא חומה בגמלים משמע דמוכרה לעשות כן צנעת הנעת האפר. והשמי גזרום ציאר רבינו ז"ל שם בדרך אחרת, ע"ש:

ד ומותר לטמון את דבר הצונן וכו'. ואם תאמר אמאי לא גזרו הטמנה האין לדעת רבינו אטו שלא יטמין ברמץ וי"ל דודאי לא יטמין דכיון דיש בו גמלים הוא אינו רואה שישם דאין דעמו אלא שהפגי צנתי בלד ואפילו שיטמון לא יתמה אחרי כן להרמיח דאין כוננו בכך:

משמשקע

מגדל עז

ג וכן מן הדין עד דכר חס. פ' כירה: **ד** ומוותר לטמון עד סוף הפרק. פ' כמה טומיין (דף מ"ז מ"ח): **פ"ה א** הדלקת נר מדברי סופרים. פרק כמה מדליקין (דף כ"ה): **ב** מותר להשתמש עד שמה יטה. פ"ק דשבת (דף י"ב):

המדליק

המדליק וכן יכול לגלות בשבת ולהזור ולכסותו בו או להוסיף עליו (דף כ"ג), אמר רב הונא הרגיל בנר היין ליה בנים ח"ה, וכתב המור ויש שמכובנין לעשות שתי פתילות אחת כנגד זכור ואחת כנגד שמור]:

א [וכן ביום טוב נהגו להדליק נר וכן איתא בירושלמי פרק הבזאי כדי יין המדליק נר ביום טוב צריך לברך אשר קבמו' להדליק נר של יו"ט. ובפרק היראה ירושלמי גרסין להדליק נר לכבוד יו"ט ודכותיה בשבת אומר לכבוד שבת. מוצאי בשם רבינו זצ"ל שמוחל להדליק נר בבית ולאכול בחצר אם ירצה. ורבינו שמחה משפיר"א היה רגיל לעשות כן, עיון בפרק ערבי פסחים: [שם במור י"א שאין לברך עליו והטעם שאם היתה דלוקה א"צ לכבותה ולהדליקה או להדליק אחרת, ואינו מעם שהרי בכסוי הדם הניח כסותו הרוח

ערוך השולחן

סעיף א

כתב הרמב"ם ריש פ"ה הדלקת נר בשבת אינה רשות אם רצה מדליק ואם רצה אינו מדליק ואינו מצוה שאינו חייב לרדוף אחריה וכו' אלא זה חובה ואחד אנשים ואחד נשים חייבין להיות בבתיהם נר דלוק בשבת אפילו אין לו מה יאכל שואל על הפתחים ולוקח שמן ומדליק את הנר שזה בכלל עונג שבת וחייב לברך קודם הדלקה ברוך אתה ד' אמ"ה אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של שבת כדרך שמברך על כל הדברים שהוא חייב מדברי סופרים עכ"ל ואף על גב דעל כל עונג שבת אין מברכין מיהו הדלקת הנר היתה תקנה בפ"ע כדאמרינן [כ"ה:] הדלקת נר בשבת חובה ופירש"י הטעם דכבוד שבת הוא שאין סעודה חשובה אלא במקום אור כעין יממא עכ"ל ולרש"י אין זה מעונג שבת אלא מכבוד שבת:

סעיף ב

והרמב"ם עצמו בפ"ל [הל' ה'] חשיב הדלקת הנר מכבוד שבת שכתב שם ויהיה נר דלוק ושולחן ערוך ומטה מוצעת שכל אלו לכבוד שבת הן עכ"ל וצ"ל דתרווייהו איתנהו דבמקום שאוכלין הוה מכבוד שבת ובשאר חדרים הוה מעונג שבת שלא יכשל בהליכתו שם וזהו שאמרו שם ותזנח משלום נפשי זה הדלקת נר בשבת דכשיש נר יש שלום ולא יכשלו ליפול ולכן מפני שיש בזה כבוד ועונג החמירו בה חכמים ועשאוהו כמצוה בפ"ע עד שמברכין עליה ביחוד ועוד כיון דלדעת בה"ג שיתבאר הוי זה קבלת שבת להאשה המדלקת לכן וודאי שייך ברכה על זה [ובהגמ"י אות א' ובמרדכי הביאו ברכה זו מירושלמי פ"ד דביצה ופ' הרואה שמברכין אשר קדשנו וכו' להדליק נר לכבוד שבת ע"ש ואני לא מצאתי זה בירושלמי ועתו"ס שבת סק"א דבמקום אכילה מיקרי עונג ודבריו תמוהים וזהו נגד דברי רש"י והרמב"ם פ"ל שהבאנו וגם מלשון הרמב"ם בכאן שכתב אפילו אין לו מה יאכל מבואר שאינו כן ודו"ק]:

סעיף ג

ואין לדקדק מדברי רש"י שאם אין אוכלין בחדר זה אין לברך על הדלקה זו שהרי רש"י עצמו כתב שם על דרשא דותזנח משלום נפשי זו הדלקת נר בשבת ופירש"י [ד"ה הדלקת הנר] דבמקום שאין נר אין שלום שהולך ונכשל והולך באפלה עכ"ל וזהו עונג הרי שגם רש"י לא תלה הטעם באכילה בלבד וזהו כמ"ש דצריכים שני הטעמים ועוד ראינו דרבינו משולם הקשה איך מברכין על הדלקת נר בשבת והא אמרינן במנחות [מ"ב:] דכל מצוה דעשייתה לאו גמר מצוה לא מברכין עליה והכא הגמר מצוה הוה בעת האכילה ותירץ לו ר"י בעל התוס' דהכא נמי גמר מצוה היא שרואה בה לשמש הבית ולישא כלים על השולחן [הובא בקרבן נתנאל ברא"ש פ"ב אות ל"ג] הרי דהמצוה היא גם לשימוש הבית:

סעיף ד

ולכן נלע"ד דהאשה המברכת אם יכולה לברך במקום שאוכלין וודאי יותר טוב אמנם אם במקום האכילה אשה אחרת מברכת יכולה לברך גם בחדר שאין אוכלין שם וכן אורח באכסניא שיש לו חדר מיוחד יכול לברך שם אף שאוכל במקום אחר וזהו שכתב רבינו הב"י בסעי' ט' המדליקים בזוית הבית ואוכלים בחצר אם אין הנרות ארוכות שדולקות עד הלילה הוי ברכה לבטלה עכ"ל ומשמע דהקפידא הוא כשאוכלין בחצר אבל אם אוכלין בבית לית לן בה ולכאורה אינו מובן מה בין זל"ז ולפי מה שבארנו א"ש דכשאוכלין בבית אף דלא הוי עדיין לילה גמור מ"מ כבוד שבת הוא להיות אור בשעת הסעודה אבל כשאוכלין בחצר ואין הנר אלא מפני עונג ושולם בית שלא יכשלו אין זה רק בלילה ממש ולא קודם הלילה אף שאור היום נתמעט ולכן אם באמת היה אותו מקום קצת חשוך באופן שיש תועלת בהנר גם קודם הלילה יצא ידי חובתו [מג"א סקי"ז וע"ש סקט"ז וזהו כמ"ש ודו"ק]:

ג ילבש בגדיו הנאים (ד) וישמח בביאת שבת כיוצא לקראת המלך וכיוצא לקראת חתן וכלה דר' חנינא מעטף וקאי בפניא דמעלי שבתא ואמר (ה) בואו ונצא לקראת שבת מלכתא, ר' ינאי אמר בואי בלה בואי בלה: הג"ה וילניש ענמו צננדי שנת מיד אחר שרתן ענמו וזהו כבוד השבת וע"כ לא ירחץ לשבת אלא סמוך לערב שלניש ענמו מיד (הגהות מרדכי החדשים):

רס"ג. מי ומי המדליקין ואם טעו ביום המעונן. ובו י"ז סעיפים:

א יהא זהיר לעשות (א) נר יפה ויש מכוונים לעשות שתי פתילות אחד כנגד זכור ואחד כנגד שמור: הג"ה ויכולין להוסיף ולהדליק (ב) ג' או ד' נרות וכן נהגו. (ג) האשה ששכחה פעם אחת להדליק מדלקת כל ימיה ג' נרות (מהרי"ל) כי יכולין להוסיף על דבר המכוון נגד דבר אחר וצננד שלא יפחית (אשירי ומרדכי מסכת ר"ה ריש פרק י"ט):

תוספת שבת

תר"י, א"כ דברי הלבוש אינה מדוקדקים יפה במ"ש שזהו מקרי שלום בית, דמשמע עונג ושלום בית חדא מלתא הוא, והא ליתא לפמ"ש, אכן יש מקום לומר דאף שלא במקום אכילה כיון דמקרי שלום מקרי נמי עונג, ומקרא מלא הוא (תהלים ל"ז) והתענגו על רוב שלום, ודוגמא לזה כתב הב"ח בסי' ש"א בשם ספר היראים דאין לילך יחף בשבת משום דכתיב (דברים כח) אשר לא נסתה כף רגלה הצג על הארץ מהתענג, וכיון דמקרי עונג צריך לענגו בזה ע"ש, וא"כ ה"ה נמי בזה מקרי נמי עונג, והרמב"ם אפשר דס"ל דלא מקרי שלום בית בלא אכילה, ולהכי לא חשיב ליה אלא בין הני דהם משום כבוד היום: ואיתא בש"ס (שבת דף כ"ג ע"ב) דכל הזהיר בנר הויין ליה בנים ת"ח וסימנך (משלי י"ב) נר מצוה ותורה אור:

וידליק בכל החדרים שמשמש שם שלא יכשל בעץ או באבן, רש"ל ומעדני מלך, ועי' סעי' ו', ויעשה נרות כרוכים דזכור ושמור בדבור א' נאמרו, וכן נוהגים בבית הכנסת, ב"ח ומג"א. ואיתא בא"ח סי' קנ"ד (ס' י"א) וביו"ד סי' קל"ט (ס' י"ג) דנרות של שעוה שהם של אלילים אע"פ שהוא בענין שמותרים להדיוט ליהנות מהן כמש"ש, מכל מקום (ה) אסורים לנר שבת וה"ה לכל מילי דמצוה משום דמאיסי ע"ש, וה"ה עכבר שנמצא בשמן אפילו יש בה ס' אם הוא מאוס אין מדליקין בה בשבת, וכ"ה בת"ח ובש"ך ובמנחת יעקב, ודלא כהט"ז דמתיר כשיש בה ס', עבי"ד סי' ק"ד: (ב) ג' או ד' נרות. ויש נוהגים להדליק ד' נרות, וי"א עשרה נרות, של"ה מג"א: (ג) האשה ששכחה. ואם

בשביל מלאכתן, וזה מכבוד שבת: (ד) וישמח בביאת שבת. וכל המרבה לכבדו הן בגופו הן באכילה ושתיה הרי זה משובח. ובזהיר ומקובלים הזהירו מאוד שלא יהיה שום מחלוקת בשבת ח"ו, ובפרט בין איש לאשתו, וכ"מ בגיטין פ' הניזקין (דף נ"ב ע"א) גבי הנהו בי תרי דהוי מנצי בהדי אהרדי כו' ע"ש: (ה) בואו ונצא. ובקצת מקומות נוהגין לצאת לחצר בית הכנסת ואומרים בואו ונצא כו' כה"ג ומג"א:

רס"ג. (א) נר יפה. שזהו מעונג שבת, וזהו נקרא שלום ביתו כ"כ בלבוש, וברמב"ם פ"ה (הל' א') כתב דאפילו עני שואל על הפתחים ולוקח שמן ומדליק את הנר, שזהו בכלל עונג שבת וכמ"ש המחבר ס"ג, ובפ' ל' (הל' ה') כתב הרמב"ם איזה כבוד שבת ואיזה עונג שבת כו' וחשיב שם הדלקת הנר ושולחן ערוך בין הנך דברים שהם משום כבוד שבת, וא"כ משמע דהדלקת הנר לא מקרי עונג, *ונראה לחלק דכשמדליק במקום [א] אכילה מקרי עונג, דאכילה לא סגי בלא נר, כדפירש"י (כה: ד"ה חובת) דקדוק על לבוש דהאי מאן דאית ליה סעודה לא ליכליה אלא ביממא או כעין יממא, וכ"כ התוס' דלאכול אצל הנר מקרי עונג, אבל כשמדליק במקומות אחרים שלא לצורך אכילה אינו אלא כבוד שבת, וכן משמע מדנקט לה גבי שולחן ערוך דמיירי שלא במקום אכילה, כמ"ש התוס' בפ' כל כתבי (ק"ט: ד"ה ומצא), וא"כ לפי מה דקי"ל דמברכין על נר יוה"כ דחשבינן שלום בית בלא אכילה כמ"ש סי'

ישוב דברי הרמב"ם, וקצת דקדוק על לבוש

ביאורים

א"א, משו"ה א"ז שום קבלה. וע"ע מש"כ צענין זה לקמן סי' רס"ז ביאורים ז', ונס' שו"ת ביאורים א'.

[א] בתורת חיים ס"ק ה' וכן הערוה"ש צנס"צ תמהו עליו האין לא הרגיש צפירש"י דף כ"ה ע"צ ד"ה חובה, דכתב כבוד שבת הוא, שאין סעודה חשובה אלא במקום אור כעין יממא כדאיתא ביומא דף ע"ד: ע"כ. משמע דנר כבוד שבת הוא, ומיירי במקום אכילה, עי"ש, והגם דמוס' צד"ה הדלקת, כתב

בא ליל ראשון ואינו שנת, אלא דמן התורה חייב להוסיף קצת אחר נה"כ משום תו"ש, אבל יותר מזה אינו כלום אלא מדרבנן אסור עד לאחר הצלה, עי"ש עוד.

ולפ"ז א"ש דיש חילוק גדול בין ער"ש למוצ"ש, דבער"ש נריך לעשות מהיום לילה, ולכן י"ל דנריך קבלה ולא צא ממילא, משא"כ במוצ"ש שאינו עושה שום פעולה רק בשב ואל תעשה, שמוסיף קצת בשבתו עוד רגע לאחר נאה"כ, ולא שעושהו יום, דזה

ציונים

(ה) העתיקו המחלוקת והמ"צ צס"ק ה', ועמ"כ שם צס"ה הפמ"ג.

ואמרו כל מי שילך ויקניט את הלל יקח ת' וזו ואותו יום ע"ש היה והיה הלל חופף את ראשו ופרק חלק [סנהדרין דף י"ה]. נמי גבי דוד המלך דמטא לארץ פלשתיים עד ההוא יומא פניא דמעלי שבתא הוה אצטני בן זרויה חייף רישיה וכן פרק אין לדין [גיטא דף טו:]: כשהוא צוברא דלייתוי קמי רבא כהדי פניא דמעלי יומא טבא והוה רבא חייף רישיה:

רפח [דף כו ע"א] ב"ה היוצא מן העץ אין מדיקין בו. פרש"י שאסור לעשות פתילה מקנצוס שקורין קנו"א וגם אמר גפן שקורין קוטון לפי שיולא מן העץ והעולם נהגו להדליק צלמר גפן וקנצוס צרפת וגם צשאר מקומות וסומכים על דברי רבינו חס שפירש דלא נקרא אמר גפן וקנצוס יואל מן העץ כדאמרינן פרק כילד מצרכין [צרכות דף מ.] (וכל) [כל] היכל דשקיל פירא והדר מפיק גוואל מצרכין עליו צורא פרי העץ וקנצוס וזמר גפן כי שקלת לפירא דהיינו זרע לא מפיק לא גוואל ולא פירא הלכך פרי האדמה נייהו ור"י הביא ראיה לדבריו מדקאמרינן צמנחות פרק הקומץ וזוטא [דף טו:]: קנצוס ולוף אסרה תורה שאר זרעים דרצנן אלמא קנצוס מין זרע הוא ולא אילן והא דהורכך לשויריה ולהתיר פשתן אע"ג דללא עץ הוא מכל מקום איקרי עץ דכתבי ותטמנס פשטיה העץ ⁽⁶⁾ והלכה כרבי עקיבא ("מדליקין") צפתילה רפח ⁽⁷⁾ שאינה מהצוהבת ["לגבי ר"א דשמותי הוא. ועוד לקמן דקאמר הכא כו. מ"ן כדאמר"י לקמן הכא צפתילה שזריך להצבעה עסקין אלמא כי הדליקה ע"ש לא היתה מחורכת ופסק בספר ⁽⁸⁾ המלות מה שנהגו שמדליקות ע"ש ומכצות אותם כדי שתאחזו השל הצבע יותר היטב לרווחא דמילתא היא ובה"ג פסיק דהלכתא אין מדליקין צסמרטוטין ולא צפתילה שאינה מחורכת וכן איתא צמוספתא וגם צפי" ר"מ ור"י [חולקן] ופסק דצחירוך שמשפשה [גי"א שמפספס] צאור דרך העצרה דכולי עלמא מודו דזריך לעשותו אבל הצבוז גמור להדליק ולכצות אין זריך לעשותו ע"ש ⁽⁹⁾ (ב) וההוא תשוב כתיקון מנא בשבת:

רצ [דף לד ע"א] ⁽⁶⁾ אוקימונא תמתימן דספק ⁽⁷⁾ חשכה מערבין צערוכי חכרות וכ"פ ר"ח וכן פ"י כהדיא צירושלמי וה"ה עירובי תבשילין ספק חשיכה מערבין ופסק ר' יואל וה"ה לאחר חפלת ערבית יכולין לערב אס יום הוא דעניית צרכו כתקיעת שופר הוא וקודם ספק חשיכה היו מקצלין שבת ותוקעין כדי להוסיף מחול על הקדש ואפי' הכי מתיר צע"ש לערב עירובי חכרות צספק חשיכה וה"ה אחר עניית צרכו רבינו יואל וסוז מנאצי צסם רבינו שמריה שהורה כן והציא ראייה כמו שביצא רבינו יואל ומקצת תלמידיו אסרו ואמרו דיש חילוק בין קבל עליו שבת ללא קבל וחור צו הרב ואסר ⁽⁸⁾ והציא ראייה מן התוספתא צמסכת סוכה התחיל לתקוע שלישיית אפילו מיחס צידו מניחו על הארץ ואילו גבי ספק חשיכה חנן צמנתי מערבין ועומנין (כה) אלמא חומר צקבלה ⁽⁹⁾ מצספק:

רצא ⁽¹⁰⁾ אין צומנין בדבר המופרף הבל. פ"י ה"ר יוסף דכל הטמנות [דאסרינן] צדצר המוסיף הצל היינו צצביל ולא צביל כמאכל צן דרוסאי אבל אס הוא כמאכל צן דרוסאי מותר להשהותו על גבי כירה אע"פ שאינה גרופה וקטומה ואע"ג דמוסיף הצל טובא וה"ה הטמנה ופירש רבינו חס דאפילו צביל כל צרכו אסור להטמין צדצר המוסיף הצל דכיון דמכסוה מכל דא א"כ היינו לצורך מחר וגם מקפיד פן יתקרב ואינא למיגור שמה יתהא אבל להשהותה על גבי כירה או על גבי פטפט שיש אש תחתיו כיון שאינו מכסה את הקדרה מכל דא ושלטי ציה אוריא אס כן סתמא לצורך לילה ואפילו לאכול למחר ניכר הדצר שאינו חושש כל כך שתתחממת ולינא למיחש שמה יתהא ⁽¹¹⁾:

[דף לה ע"ב] **בובב א' יוב ג' א"י**.ה. אס תראה שלשה ודאי התחילו הכוכבים צולם להכנס ולרדת ("ולימשוך") [ולמשולן] צלילה ⁽¹²⁾ ששאלתם על כן רצב

תמונתהעמודההעתיקהבבית הכנסתהמסורתיתבירושלים, המסמלת את חגיגת חנוכה

מדרבי

[דף כו ע"א - לה ע"ב]

הנולד סמוך לחשיכה והיה נראה יום אך היו נראים צרקיע כוכבים קטנים מאד והורה ר"י כי יש לסמוך על הכוכבים לספק לכל הפחות ולמול למחרת כיון שלא היה למחר לא שבת ולא יו"ט ואע"פ שהיה הרקיע מזהיר כעין אורה של יום פעמים שאין מתחיל להחשיך כ"כ אע"פ שכבר לילה הוא:

[שם] **במתא** חזו ארתנגולא. פ"י כשהולכים ליצב (ב) דאע"ג דאמרי אמוראי רצב דשיעור צין השמשות שלשה חלקי מיל ולא יותר היינו לר' יהודה דאמר הכסוף העליון והסוה לתחתון לילה אבל אכן קי"ל צצרכות [דף צ:]: דעד זאת הכוכבים ימנא הוא ואמרינן צפסחים [דף נה:] דמשקיעת החמה ועד זאת הכוכבים מהלך ה' מילין ⁽¹³⁾:

הושוהה כדי אציאות דג קבון ושובת. יש רוצים לומר דמדתני אחר הדלקת הנר כדי לללות דג קטן ⁽¹⁴⁾ יש להוכיח שאס צריך לשום מלאכה אחרת לאחר הדלקת הנר דמותר לעשות דהדלקת הנר אין זה קבלת שבת (ב) אמנס בה"ג משמע דצהדלקה היא קבלת שבת דקאמר האי מאן דאית ליה לאדלוקי נר דתווכה ודשבתא מצרך דתווכה צרישא והדר דשבתא דאיזי דשבתא צרישא איתסר ליה לאדלוקי ומה שהיה צוהה היינו מפני אותם שלא הדליקו והמדליק יצרך עובר משולים שיהיה צדעתו שלא לקבל שבת עד לאחר הדלקת נר שבת ולא כדברי רבינו משולם שפירש שאין לצרך על הדלקת הנר של שבת כמו שפי' התוס': **אומר מהר"ם** ⁽¹⁵⁾ דצמוייס ההולכים ללמוד חוץ לצינת צריכין להדליק נר של שבת צחדרם ולצרך עליו משום דהדלקת נר צבצנת מוצה משום שלום צית שלא יכשל בעץ או צאצן אבל מי שהוא אכל אשתו א"ל להדליק צחדרו ולצרך עליו לפי שאשתו מצרכת עליו צצבילו גם אומר שמותר להדליק צצית צע"ש צצין ואוכל צחצר ויהיה לו אורה מן היום משום דנר שבת אינו אלא משום שלא יכשל בעץ או צאצן והרי יש לו אורה גדולה ואמר צסם אציו רבינו צרוך כי גדול אחד הנהיג כן צגרימיי"א:

הגדה"ה רבינו משולם לא היה מצרך על הדלקת הנר משום דאמרינן פרק התכלת [מנחות דף מ:]: כל מוצה שאין עשייתה גמר מלאכת מנוחה אין מצרכין עליה ונר שבת אין גמר עשייתה אלא צשעת אכילה כדאמרינן צערבי פסחים [פסחים דף קה:] ור"י אומר שיש לצרך ולא קשה מהתכלת דגמר מנוחה היא שרואין צה לשמש צצית ולישא הכלים על השולחן: **הגדה"ה** הדאקת נר בשבת חובה היא. פ"י שזריך לאכול צמקום הנר צירושלמי פרק הרואה גרסינן המדליק נר של שבת צריך לצרך וכן ציום טוז וי"מ דאין לצרך על הנר צביל שבת משום שאס דלקה מצעוד יום לא היה צריך לצבותה ולהדליקה שנית וליתא דהא כיסוי דס אס כסוה הרות אין צריך לכסות ואפי"ה חייב לכסות [ולצרך] כשהוא מגולה וכן נולד כשהוא מהול אינא מ"ד ⁽¹⁷⁾ [דאין] צריך להטיף ממנו דס צצית וחייב לצרך ועוד אמר ר"ת דצריך לכצותה ולהדליקה כדאמרינן לעיל וצלנד שלא יקדים ולא יאחר עכ"ל תוספות:

[דף לה ע"א] **ואפי"ו** בת תרי בורי לא שרי לי מר. פ"י משום כווצדו רצב קוצעו ואציי לא קבלה פרק כירה [לקמן דף מה:]: דפרץין אציי והא כילת חתנים דאדם קוצע לו מקום ומותר לנטותה ופרק צתרא דעירובין [דף קצ] גבי ההיא [אסיאתא ושרותאן] כו' וכן הלכה דמעשה רצ ואס כן כל דבר שיש לו תורת כלי לא צטיל משום כווצדו:

[דף לה ע"ב] **תוקע ומריע ותוקע**. צתוספתא דמסכת סוכה [פ"ה] ⁽¹⁸⁾ מפרי' אהא רצו אפי' מיחס צידו אין מטמינו אלא מניחו על הארץ וכן הדין צעניית צרכו עס הקהל ("הואיל וכצר עשהו קדש) הלכך מי ששהה להתפלל מנחה (הואיל) וכצר ענה צרכו עס הקהל ⁽¹⁹⁾ הואיל וכצר עשהו קדש שוז לא

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

חנוכה

יעשנו חול להתפלל תפלה של חול אלא כמו ששינוי צפרק תפלת השחר [צרכו דף כו:] טעה ולא התפלל כו' מתפלל תפלת ערבית שמים של שבת כ"פ ה"ר שמואל רצו מצינו: **מצאתי** בספר המקצועות שכתב בשם רב שרירא גאון ”מעשה היה צימי אבותינו הקדמונים פעם אחת ע"ש היה יום המעונן היה וכסצורין העם שהוא חשיכה הדליקו נרות ולא הספיקו להתפלל מנחה עד שנשצה הרוח ונחפורו העצים וראו השמש ולא התפללו מעריצ [כ] והיה שהות ציוס והתחילו הנרות לכבות ושאלו חכמי הדור ואמרו אותם שהדליקו אסורים להדליק עוד ולעשות מלאכה שכבר קבלו השבת אבל שאר אנשי העיר מותרין להדליק ובמלאכה מכאן יש להוכיח שהדלקת הגר הרי היא קבלת שבת וגם יש ללמוד דקבלת שבת נטעות לא הויל קבלה ומותרין במלאכה [כ] [כח] כאצוי דשרי לכצרוי סלי והיכא שרוב הקהל קבלו עליהם שבת המיעוט על כרחם נמשכין אחריהם ואסורין במלאכה וכן כתב ר"י צרבי מרדכי דאם הקהל אמרו בע"ש ”צרכו שאין היחד שלא היה צנכס"נ יכול לעשות מלאכה אע"פ שאין רוצה לקבל עדיין שבת [כט] והציא ראה מפרק צמה מדליקין שנתנו חכמים שיעור לחון צנכס"נ להוליך שופרו לציתו משמע אבל אדם אחר אסור ומיהו יש לדחות [ל]”

רצח

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

קטן לא קשה מידי ועי' בר"ן דף ק"ו ע"ב ודף ק"ז ע"א: (כח) **כאביי דשרי לכברויי כו.** פירש"י לעשן אותם בגפרית ולאחר שהתפלל של שבת בע"ש עיין ברכות דף כ"ז ע"ב ושם מיירי שקיבל עליו בטעות כשינויא דש"ס ומ"ש וגם יש ללמוד כו' הוא מהש"ס זו ולא ממעשה דלעיל אי"נ י"ל שקאי אמעשה דהכא והכי דייק דודאי כולם קבלו שבת ואף אותם שלא הדליקו דהא היה חושך ואפ"ה היה מתיר להם לעשות מלאכה ש"מ דקבלת שבת בטעות כו' אבל אותם שהדליקו הואיל ועשו מעשה לכן לא היו מותרין בעשיית מלאכה וק"ל וזה קצת דוחק שהרי מתחלה הוצרך להוכיח מכאן שהדלקת גר ה"ה קבלת שבת משמע דהו"א דאפי' קבלה לא היו ואין מסיק דחמיר טפי הדלקת נרות מאותן שהתפללו של שבת שהתיר להם אביי לכברויי סלי גם אין יש להוכיח מכאן דקבלת שבת בטעות לא הוי קבלה דלמה לא קבלו עליהן אותן שלא הדליקו שהרי לא הספיקו להתפלל מנחה עד שראו השמש שוב מצאתי שכתב ברוקח ס' מ"ח על האי מעשה דיום מעונן הוי וכסבורין העם וכו' עד ואר"ל שאותן שקבלו השבת אסורין במלאכה ואותן שלא קבלו עליהן מותרין להדליק ומסקנא בברכות בפי' ת"ה מי שהתפלל וקבל שבת בטעות מותר בעשיית מלאכה דאביי שרי ליה ליה דמי לכברויי סלי עכ"ל משמע משם דההיא מסקנא דברכות הוא דלא כפסק רבותינו שאסרו לאותן שהדליקו וקבלו עליהן השבת לעשות מלאכה דשם מסקינן דקבלה בטעות לא הויא קבלה ומותר. ועל דרך זה צריך לפרש דעת המרדכי ודו"ק. וע"ל דף קפ"א בהג"ה ששם משמע קצת דר"ל דמכאן יש ללמוד וצ"ע: (כט) **והביא רביה בפי' במה מדליקין שנתנו חכמים שיעור כו.** **משמע אבל אדם אחר אסור.** וצ"ע דהא בהדיא בש"ס אמר דאפי' אדם אחר מותר לעשות מלאכה אח"כ דקאמר א"ר יוסי בר חנינא שמעתי שאם בא להדליק אחר ו' תקיעות מדליק שנהי נתנו חכמים שיעור לחון הכנסת כו' ואפשר לומר דהריב"ם מפרש דמ"ש שאם בא להדליק קאי דוקא אחזן הכנסת ולא על אדם אחר וה"ק שאם אחזן רוצה להדליק ידליק מאחר שנתנו לו חכמים רשות כו' לכן אם רוצה להדליק באותו הזמן שיוכל להוליך שופרו ורוצה לעשות מלאכה אחרת במקומה והשופר יניח במקום אשר הוא שם יכול לעשות כן דמ"ל מלאכה זו או זו מאחר שהתירו לו חכמים להוליך שופרו ה"ה מלאכה אחרת מותרת לו אבל לאדם אחר אסור. ומסיים הספר ויש צדחות ר"ל דנוכל לפרש דמ"ש שאם רוצה להדליק כו' דקאי על כל אדם ור"ל מאחר שנתנו חכמים רשות להחזן וכו' ולכן אם שום אדם רוצה להדליק בשעה שהחזן מוליך שופר מדליק. וי"מ דהריב"ם ה"ק שנתנו חכמים שיעור לחזן הכנסת ר"ל שהיה מותר לחזן הכנסת להוליך שופרו וכן לכל אדם לעשות מלאכה בשיעור הזה של הולכת שופר וה"ט שהצבור לא קבלו עליהם השבת עד תשלום השיעור הזה אבל אדם אחר שאין לו שיעור ידוע שיהיו הצבור ממתינים עליו אלא הצבור מקבלין עליהם השבת אסור היחיד לעשות מלאכה דבע"כ היחיד נגזר אחר הרוב ומה שמתיר לעשות מלאכה היינו תוך שיעור זה שעדיין לא מקבלין עליהם הרוב השבת דלא קבלו עליהם השבת אלא כשנשלם השיעור של הולכת השופר ודו"ק זה הפירוש הוא אמת וא"מ ומיהו יש לדחות ר"ל דהא נדחו התם דברי ר' יוסי ב"ח כדאיתא התם דף ל"ה א"ל א"כ נתת דבריך לשיעורין כו' ממילא נתנו חכמים הראשונים שיעור כו' יכול להיות דאף היחיד יכול לעשות מלאכה כשלא קיבל עליו השבת ודו"ק ועיין לקמן דף קס"א

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

כירה פרק שלישי

[דף 17 ע"ב] ”כירה נותנין ע"יה תבשי"ל. [א] כתוב צספר אור זרוע מותר רצ"ל להשהות הקדרה ע"ג גחלים ממש כמו שאנו עושים בע"ש שאנו משהים קדרה ע"ג גחלים [ז] עד שבאין מנכ"נ וינראה שמותר לומר לנכרי להסיר אותה מעל הגחלים שהרי אינו מונענען ולא מטלטלנן ואפילו טלטול מן האד לא הוי [ב] וגם הישראל עצמו [ח] אפשר שמותר להסירה הואיל ואינו מנענע הגחלים ואינו מתכוין עליהם ואינו מוויזם ממקומם וכ"ש דיכול לומר לנכרי מע"ש שסירנה בשבת:

[אב"י דבר שהוא מצטמק ויפה לו אסור.] ור"מ [”חטום” דף לו גז"ה אמר רב שעת] ורש"י פסקו כרבי יוחנן ”לדאפי' מטעמק ויפה לו מותר ש להשהות על גבי כירה שאינה גרופה וקטומה דרצ ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן כדאמר פ"ק דציה [דף ד:] וגם לגבי שמואל הלכה כמותו כדאמרין פרק מי שהולארוהו [ערויזן דף מז:] והיכא דנתבשל כמאלכ בן דרוסאי [ג] מותר להטמינו בגחלים וה"ה שמותר [ד] להטמין תפוחים ואגסים חיים כי הם ראויים לאכילה יותר משנתבשל כמאלכ צ"ד [ה] וה"ה לצנים חיים ומים כדי שיהיו חמין

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

פֿליק פֿירקא

ע"ב בהג"ה שכ' שם בהדיא משמע דאח"כ אסור וי"ל כפי הפי' שכתבתי עתה דלאחר השלמת השיעור של חזן דהיינו כשקבלו הקהל עליהם השבת אסור לכ"ע. ובש"ג הקשה עוד קושיות על הריב"ם ותירצם ולא הבנתי רוב דבריו לכך לא הבאתים ע"ש

דף ק"ב ע"א:

פֿליק פֿירק במה מדליקין

פרק ג (א) כתוב בספר א"י כו. הוי יודע דלדעת הרי"ף והרמב"ם וסיעתם אסור להשהות ע"ג כירה שאינה גרופה וקטומה תבשיל שלא נתבשל כל צרכו או שנתבשל כל צרכו אלא שהוא מצטמק ויפה לו ובקדירה שהוא חי לגמרי מותר אבל בצלי בבשרא אגומרי אסור לשהות בשר חי אא"כ נתבשל מבעוי"י כמב"ד ולדעת רש"י ותוס' וסיעתם כל שהגיע למאכל ב"ד מיקרי בשיל ושר"ד אלא כשהתחיל להתבשל קצת ולא הגיע למב"ד אז צריך להיות גרוף או קטום וכן היא הסכמת הא"י ומ"ש מותר להשהות הקדירה כו' היינו כשנתבשל כמב"ד: (ב) **וגם ישרא עצמו אפשר שמותר להסיר כו.** וקשה הרי לעיל דף ק"ע ע"ד כתב ולא על גבי גחלים ממש ה"ה קדירה סמוך לגחלים אסור ועוד קשה שהרי לקמן בפי' במ"ט דף קע"ג ע"א כתב מכאן פסק בסמ"ג דאסור להניח גחלים בוערות כו' ועוד קשה כמה שכתב ראבי"ה שם אבל היכא דאיכא גחלים לוחשות כו' אין לישראל ליטול ובהג"ה הוסיף לומר דאפי' לנכרי אסור לומר לסלק וי"ל דלעיל דף ק"ע ע"ב איירי בבשרא אגומרי דאסור מפני שהוא מכבה ומה שכ' שם הוא הדין קדירה סמוך לגחלים ר"ל דוקא סמוך לגחלים שאז בקל יכול לחתות בגחלים אבל בכאן מדבר שהקדירה על גבי הגחלים שאין מכבה כמו בשר וגם אין סביביו גחלים ואין בקל יכול לחתות ובפי' במ"ט מילי הכל בהטמנה שיש לחוש יותר שמה יחתה בגחלים ולקמן בהג"ה איירי כמי' שהטמנה סביב לדפנות כ"כ שא"א להזיז הקדירה שלא יזיז הגחלים דומיא דכיוסי דקאי עלה ונמצא מכבה ומבעיר ולכך אפי' לומר לנכרי אסור: (ג) **מותר להטמינו.** נראה להטמינו לאו דוקא בתורת הטמנה דהא הרא"ש והר"ן כולוהו מסכימים דאפי' נתבשל כל צרכו אסור להטמינו בדבר המוסיף הבל ולא כרשב"ם דמתיר וכן פסק המרדכי בסמוך ריש פי' במה טומנין דבכל הקדירות איירי כו' ע"ש ועוד דבהאי פי' כירה לאו בהטמנה איירי רק מדין שהייה ועוד דהאי דין הסמוך דמותר להטמין פירות חיים כו' כתבוהו התוס' והרא"ש דמותר מטעם דקיל' כחנניא וחנניא בשהייה מיירי ולא בהטמנה עוד וי"ל דהמרדכי כתב כאן דינים הללו שנהיגם רשב"ם אמרם בדין הטמנה כמ"ש התוס' והרא"ש ר"פ בשמו והיה כתב כן בדין הטמנה שהוא משווה דין הטמנה לדין שהייה דהיכא שנתבשל כמב"ד שמותר להטמינו בדבר המוסיף הבל כמ"ש התוס' והרא"ש ר"פ בשמו ומדבריו אלו ללמוד הדין בשהייה ודו"ק וע"ל בהג"ה דף קפ"א ע"ב: (ד) **להטמין תפוחים.** ר"ל אע"פ שלצלות בשר חי בבשרא אגומרי אסור אא"כ נתבשל כמב"ד: (ה) **וה"ה לביצים חיים כו.** סוף פ"ק תנן אין צולין בשר בצל וביצה אלא כדי שיצולו מבעוי"י כמב"ד ומוקי הספר משנה זו כשצולה לצורך הלילה אבל לצורך מחר מותר. אך הלשון שאמר הספר אבל לצורך הלילה נראה דאסור דמשמע כאלו היה הדבר ספק לו וזה מגומגם הוא דהא תנן בהדיא אין צולין וכו' ונ"ל ליישב דה"ק שנראה לו דאסור דקתני ר"ל לצורך הלילה ולצורך מחר הוא מותר ודו"ק:

חדושי אנשי שם

איתא בגמרא פי' תפלת השחר. ויש לחוש לצדרי הגאונים ועוד דמעשה רב (מהר"ם): [ג] פי' דלמלא כסתמא שלא אמר ולא כלום א"כ מסתמא קבל עליו לאלתר משפסק לתקוע אבל אם אמר איני רוצה לקבל השבת עד שחולין החזן השופר לצימו כי האל שאין רוצה כו' יכול להיות דשרי במלאכה או יש לומר מש"כ ומיהו יש לדחות פי' דלמלא שאני אחר שש תקיעות דהוה קבלת שבת יותר מענין צרכו (ג"מ): [ד] פי' וא"כ לפי זה הוסיכמי לפיכך האין לא יתן דמתני' לאיסור הסומה אבל להשהות מותר כחנינא דלא כרב אלפסי שפסק במסקנא לאיסור שיהיה וע"ש: [ה] וקשה שהרי לעיל כתב ולא על גחלים ממש כו' עד וה"ה קדירה סמוך לגחלים אסור ועוד קשה שהרי לקמן פי' צמה טומנין כתב מכאן פסק בסמ"ג דאסר להניח גחלים בוערות תחת הקדירה אע"פ שאין צביה אגומרי קאם שהרי אח"כ אמר בהג"ה דאפי' לנכרי אסור לומר לסלק וי"ל דלעיל מיירי בצבר אגומרי שאסור מפני שהוא מכבה כמו שמוצאר לשם צהדיא ומה שאמר לשם ה"ה קדירה סמוך לגחלים ר"ל דוקא סמוך לגחלים שאז בקל יכול לחתות בגחלים אבל ככאן מדבר שהקדירה על הגחלים שאין מכבה כמו בשר וגם אין סביביו גחלים ואין יכול בקל לחתות ובפי' צמה טומנין

שְׁלֹטֵי הַגְּבוּרִים

ומתחילין בכולן בשל שבת כלומר מזכיר בהן של שבת תחלה וי"א טעם אחר למה מניחין של שבת ואומרים של יו"ט כדי לפרסם שהוא יו"ט. ומזכיר של שבת תחלה לפי שהיא תדירה. ארח"ח: יש מדקדקין מדקאמר הדלקת נר בשבת חובה דא"צ לברך עליה משום דקרי ליה חובה כדאמרי' מים אחרונים חובה ואינן טעונין ברכה. ואומר ר"ת דשבוש הוא בידם שהרי כמה מצות הם הטעונין ברכה כמו כל המצות שמברך עליהם דהא דקרי למים אחרונים חובה שהם חומר שהרגו הנפש. וגם משום סכנת נפשות דמלח סדומית נתקנה אבל מים ראשונים אינן חמורין כ"כ להכי לא קרו להו חובה. ומיהו ברכה שייך טפי בראשונים שהם משום סרך תרומה שלא יבא לידי איסור אבל אחרונים שאינן כ"א להצלה בעלמא לא שייך בהו ברכה אבל הדלקת נר בשבת שייך ברכה דהא איכא עונג ולהכי קרי לה חובה לגבי רחיצת ידים בחמים דלא הוי כ"כ מצוה. ובסדר רב עמרם יש המדליק נר שבת מברך אקב"ו כו'. ועוד י"א טעם אחר שלא לברך כיון שאם היתה מודלקת ועומדת לא היה צריך לכבותה לחזור ולהדליקה ולא להדליק אחרת וזה אינו שהרי גבי כיסוי הדם אע"פ שאם כסהו הרוח שאין חייב לכסות אפ"ה כשמכסה צריך לברך וכן גבי מילה איכא מ"ד נולד כשהוא מהול א"צ להטיף ממנו דם ברית לדידיה כשהוא מל לא יברך והתניא ס"פ דמילה המל אומר כו' ועוד אומר ר"ת שאם היה הנר מודלקת ועומדת זקוק לכבותה ולחזור ולהדליקה כדא"ל ההוא סבא תניא ובלבד שלא יקדים ובלבד שלא יאחר גבי דביהו דרב יוסף מאחרה ומדליקה כו' סברה לאקדומי כו' הג"ה מצאתי בשם ראב"ה שאין להדליק פחות מב' נרות אחת כנגד

חשיכה ספק שבת [הוא] ואסור ליהנות מן הנר. פסקי מהר"ם: (ב) כבתה אין זקוק לה ואי לא אדליק משתשקע החמה ידליק כל הלילה ומ"מ עיקר הזמן לאחר שיוצא מבהכ"נ לאלתר ויש להחמיר ולהדליק כשיוצא מבהכ"נ כדי שלא יאחר יותר מדאי ואם איחר מ"מ ידליק כל הלילה ואין לעשות נר חנוכה גדולות יותר מדאי אלא קצת גדולים דסמכינן נמי אתירוצא דקאמר א"נ לשיעורה מכלל דאין לעשותן קטנות. כ"כ אב"ן: (ג) מי שאין לו בית או שאינו בעירו ואע"פ שמדליקין בביתו מברך שתים שעשה נסים ושהחיינו והוא שלא שמע הברכות אבל מי שהדליק בביתו או שעתיד להדליק או ששמע הברכות אין מברך כלל בראותו אחרים שמדליקין וכן פסקו הבעל העיטור והרשב"א ז"ל. מי שהולך לכפר שאין בו ישראל ולן שם בלילי חנוכה אע"פ שאין לו שם בית מיוחד ואפי' שמדליקין עליו בביתו שמעינן שהר"ר משולם היה נוהג להדליק ולברך לזכרון הנס. ארח"ח: (ג) הדלקת נר בע"ש מי שאין לו אשה מדליק ומברך ובזה נסתפק מהר"ח אם ד' דרים בבית א' והדליקו ג' וד' לא הדליקה כיון שאין הנר כי אם בשביל שלום בית וכבר יש שלום בית אם יש לו להדליק אם לאו ומיהו נהגו שכל א' מוזהר על שלום בית ומברך. פסקי מהר"ם: יש שואלין למה מניחין בשבת ברכה אמצעית של שבת ואומרים של יו"ט שהיא אתה בחרתנו וכוללין בה של שבת וכן במוסף שבת ור"ח מניחין תכנת ואומרים אתה יצרת והטעם משום דברכות של שבת שהם אתה קדשת ישמח משה אתה אחד לא יפול בהם יפה ערוב של שבת ויו"ט ור"ח כמו שנוכל לומר באתה בחרתנו ואתה יצרת ולכך מניחין וכוללין של שבת באתה בחרתנו ובאתה יצרת

דמשק אליעזר

בס"ז ואם יש לו חשה ח"ל ועצ"י: (יו) שכל' מט"ס וכו' כמו ר"ח דל"א כמה צע"כ
דרים בחדר ח' מט"ס על כ"ה להדליק נר צס"ע וזה דל"א כמעט כנ"י: (יח) דליכ"ה
קעמח' דס"כ כיון דכבר נר דולק, בחדר: (יט) ע' בפסוקה מהר"ל ס' נ"ג ועמ"ל

ברכי יוסף

ה. נ"ל שאין לו לשיח כלל עד שיסיים להדליק כל הנרות, כמו בביעור חמץ או שאר מצוות. ואם שח חוזר ומברך. אבל אם שח מענין המצוה אין צריך לחזור ולברך. ואפי' יש לו מאה בתים צריך להדליק בכל בית ובית נר של שבת, ודי לו בברכה אחת אם היה בדעתו מתחילה לכך. רבינו אשר בר חיים בס' הפרדס כ"י שער ט' (פרק יג). ומשמע דאף דכבר התחיל והדליק נר אחד אם שח עד שלא סיים להדליק חוזר ומברך. והפריז הרב בזה דכיון דכבר התחיל במצוה אין צריך לחזור ולברך, כאשר יתבאר למעיין מתוך דברי הפוסקים גבי ביעור חמץ לקמן ס' תל"ב. גם מה שהצריך הרב להדליק בכל הבתים אשר לו, ודאי דמיירי אם משתמש בהם הבעל הבית או אחד מאנשי הבית בבתים.

[שאל הח"ר גומפרחכט מאחיו מהר"י סגל]

הנה ראיתי כמה נשים כשנתארחות במעלי דשבת במקומות אחרים, אז מדליקין את הנרות שהיה להן להדליק בבית, אותם הנרות מדליקין בבית הכנסת ומברכים עליהם להדליק נר של שבת. וכן נוהגים הנשים כשאירע ליל טבילתם ליל שבת והמקוה [עומד] בבית הכנסת כגון הכא במתא דקראשנ"ך אז נוהגים לילך בסנדליהם בבית הכנסת כדי שלא יטנפו בגדיהם ויטנפו בשרם ולא אדעתייהו והוי חציצה ומדליקין בב"ה = בבית הכנסת = ומברכין.

ותמיהני על זה כי עיקר נר של שבת ניתקן בבית משום שלום בית ועל זה שייך לברך אשר צונו מלא תסור אבל בבית הכנסת מה שלום בית איכא. והלא כל מה שאנו מדליקין בבהכ"נ אינו אלא משום כבוד המקום ית'. ואף על גב שאנו מדליקין בחוץ בעוד היום גדול בערב שבת ומברכים עליו, אף על פי שאין שייך התם משום שלום בית, דשרגא בטיהרא מאי אהני' וגם [כן] פעמים שמדליקין בבית ואוכלין בחצר, וכן ראיתי [נוהג] מהר"מ זלה"ה (ו) [וכן] יתר רבותינו, וכן לפעמים אין הנרות ארוכות כ"כ שמדליקין עד הלילה דשייך לומר על אותם נרות משום שלום בית ואפילו הכי מברכין, יש ליישב אותו מנהג כיון דבבית שייך שלום בית אין לחלק בין קיץ לחורף, אבל בבית הכנסת דאין מדליקין אלא לכבוד המקום ית' אין שייך שם אשר צונו להדליק כו'.

תשובה על הנשים המדליקין בבהכ"נ ומברכין, אם היו מדליקים נרות שלהם או לוקחות נרות לשם כך, ומוסיפין אותם על נרות בבית הכנסת שבלאו הכי [שם], היה קצת נרא' ליישב מנהגא כי אלו הנוספים לידן חשיב לשלום בית, אף על גב דבלאו הכי איכא נרות טובא בבית הכנסת, מידי דהוה ב' וג' בעלי בתים אוכלים במקום אחד, כל אחד מברך על מנורה שלו, אף על פי שיש כבר אורה מרובה. אף על גב שהא"ז גמגם בזה מכל מקום יש מנהגי' הכי. ובעניות דעתי נ"ל ליישב דכל מה דמיתוסף אורה יש ביה שלום בית טפי ושמחה יתירה להנאת אורה בכל זוויות וזוויות, דבכה"ג מדליקין נרות בבית הכנסת ב"ט, אף על גב דשרגא בטיהרא מאי אהניא, וכתב מהר"ם הטעם בתשובה דלא הוה נר של בטלה, דכל מה דמיתוסף נרות נהנה וחשיבה צורך היום ומצותו, ה"נ כל מה דמוסיף אורה חשיב הנאה טפי, וכן בב"ה אי הוה מוסיפין הוה אור טפי ועשוי להאיר. אף על גב דבסמ"ג כתב דכל נר שאינה לצורך [אכילה] אין מברכין עליו, ודלא ככל רבותי' שכתבו לברך כשחל יום הכיפורים בשבת דהדלקה בשבת חובה, מכל מקום חזינן דלא נהיגי כוותיהו כמו שכתבת שמדליקין בבית ואוכלים בחצר כמו שכתבו הגדולים וא"ת התם הוה קצת לצורך אכילה, שמשתמש במקום הנר לצורך מידי לאכילה, הכי נמי אפשר בבית הכנסת כעבדי מידי, דנהנה בו הלילה לצורך אכילה, וקל למצוא.

אבל כתבת שמדליקין (נרות) [הנרות], משמע המבוררות, כלומר המיוחדות בלאו הכי לכבוד בית הכנסת, ולזה איני מסכים דלס"ד פרק אלו דברים חשיב נר בבית הכנסת לכבוד ולא להאיר אי איכא אדם חשוב אי לא ומשום הכי צריך להדליק נר אחר במוצאי יום כיפורים מנרות בית הכנסת שמוליכי' לביתם להבדיל עליו וא"כ אז אינ' עשויה להאיר היה תימא היכ' נפיק ביה, אי לא דנימא דהוה נמי קצת להאיר ולשמחה שיהא להם אורה בבית הכנסת. ודוחק להכניס פילא בקופא דמחטא. אבל בעירך שבית הכנסת של נשים הוה מרטיפו של השמש שמא חשיב לצורך סעודה למשוך יין בלילה, וכ"ש אם מדליקין בבית הכנסת של נשים אצל היין.

וההוא גופא שכתבת שמדליקין בזוויות בבית ואוכלין בחצר, כתב באגודה בפ"י שאם הנרות [אינן] ארוכות שדולקות עד הלילה דהוה ברכה לבטלה. וכמה פעמים שמעתי שקורין תגר על אותו מנהג, ואמרתי דאותו מקום שדולקין שם הוה קצת חושך, שכן דרך בערב שמחשיך קצת בחדרים, ומשתמש שום דבר לאור הנר כדפי' לעיל. אבל בחופות שמשכימי' הרבה ומקצת' דולקות נרות קצרו' ועוד היום גדול, קשה למצוא התירא אם לא שיהיו דולקו' במרתף ובמקום חשיכה. והרי הן בעיני כק"ש = כקריאת שמע = בערב שבת דערבית בחופה קודם פלגא דמנחה טובא ואין כח למחות, והמדקדק על עצמו ושם ארחותיו יעשה ארוכות

את המנורה בין הערביים דאלמא אינו מדליק למזרחי, ובמס' תמיד תנן בפ"ג מי שזכה בדישון המנורה נכנס ומצא שני נרות מזרחיים דולקים מדשן את השאר ומניח את אלו במקומן מצאן שכבו מדשן ומדליקן מן הדולקין ואח"כ מדשן את השאר, ומשמע דברייא דספרא משבשתא היא וסמי ברייתא מקמי מתני'*, וטעמא דמילתא לפי שאין השני שבמזרח נקרא מערבי אא"כ דולק לו נר אחד מזרחי שהוא עושה לזה שבצדו מערבי, לפיכך הוא מדליק את המזרחי כדי שיהא השני מערבי לפני ה', והא דקתני מדשן את השאר היינו אותן שכבו אבל אותן שלא כבו מתקן ומוחט את הפתילות ומניחן כמה שהן ובערב הוא נותן בהן שמן אחר כמדה ראשונה חצי לוג ופתילה אחרת ומדליקה, והיינו דאמרינן במסכת מנחות פרק שתי מדות (פ"ח ב') נר שכבתה נתדשן שמן ונתדשנה הפתילה כיצד עושה מטיבה ונותן בה שמן אחר ומדליקה פ"י מטיבה בשחר ונותן בה שמן אחר ולערב מדליקה אלמא אם לא כבתה לא נתדשנה ואינו נוגע בה אלא בערב, והכי נמי תניא בספרי יאירו שבעת הנרות שומע אני שיהיו דולקין לעולם ת"ל מערב עד בוקר אי מערב עד בוקר יכול יכבה ת"ל לפני ה' תמיד הא כיצד יאירו שבעת הנרות מערב עד בוקר לפני ה' תמיד שיהא נר מערבי תדיר שממנו מדליקין את המנורה בין הערבים, אלמא בבוקר אינו מכבה ומדשן אלא אותן שכבו אבל בערב מכבה ומדשן ומדליק שאם לא תאמר כן נר מערבי לא הודלק אלא פעם אחת מעולם, ונמצאת למד לפי מדה זו שפעמים שהוא מטיב בערב כגון אותן שלא כבו שחרית וכגון נר מערבי, והיינו דתנן במס' יומא (ע"א) גבי תמיד של בין הערבים ומטיב את הנרות ולא הדלקה דוקא כמו שפרש"י ז"ל שם אלא לכך נקראת הטבה שאף הטבה יש בה לפעמים שהוא מדשן אותן שלא כבו ונותן בהן שמן אחר ופתילה אחרת ומדליק, ואע"פ שאף בשחר מדליק שתי נרות מזרחיים אינה נקראת אלא הטבה לפי שעיקר מצות הדלקה בערב שהוא מדליק את כלן וזהו שאמרה תורה ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה, ומצינו בקבלה (דה"ב י"ג) לבער בערב, אבל ראיתי לרב משה הספרדי ז"ל שאמר שאפי' בבוקר מדליקין כל אותן שכבו וכן בערב ולא ידעתי מהו.

למ"ד הנחה עושה מצוה צריך להדליק ולהניח הנר דלוק במקומו ומברך בשעת הנחה להניח נר של חנוכה, ולפום הכי גרסינן לקמן ומגביהה ומדליקה וחוזר ומניחה מיבעי ליה ולא גרסינן ומגביהה ומניחה וחוזר ומדליקה, ומיהו קשיא לי אמאי מכבה כלל הא אמרינן השתא דאמרת הדלקה עושה מצוה הדליקה חש"ו לא עשה כלום אלמא למ"ד הנחה עושה מצוה אע"פ שהדלקתה בפסול הנחה כשרה מכשרת ה"נ אמאי מכבה במגביהה וחוזר ומניחה דיו, וי"ל כיון דמאתמול הוא הרוואה אומר לצרכו הוא דאדלקה אתמול דלא ידעי השתא למאי הודלקה אתמול ובין שהודלקה לשם נר דשבת או לשם נר חנוכה כל הדלקה

דמאתמול לא מתכשרא היום, ועוד י"ל דלמ"ד הנחה עושה מצוה צריך להדליקה כשהוא בידו ואח"כ יניחה הא אלו הונחה בפסול נפסלה אותה הדלקה לגמרי הלכך צריך לכבותה ולהגביהה ולהדליקה ולעשות הנחה בהכשר, כנ"ל. **ומדקאמרינן** אי הנחה עושה מצוה אין מדליקין מנר לנר אע"ג דלצורך מצות נר חנוכה הוא עושה, משמע לי דלעולם ע"י קינסא אסור ולא שרי אלא מנר לנר דהיינו ממצוה למצוה, דאי ס"ד אפי' ע"י קינסא שרי כי הנחה עושה מצוה אמאי אין מדליקין לא יהא נר חנוכה עד שלא הניחו פחות מקינסא, אלא ש"מ ע"י קינסא אסור, ונרות דמנורה בפתילות ארוכות מיתוקמא וכדאוקימתא דרבא, אבל ראיתי למקצת המחברים האחרונים ז"ל שהתירו אפי' ע"י קינסא, ואינה.

(*) דף כ"ג ע"א. הא דאמרינן ספק דדבריהם לא בעי ברכה דהיינו דמאי הכי קאמר אפילו לא נתעשר אין הברכה שלו אלא מדבריהם וכיון שהוא ספק לגבי הברכה הרי הוא ספק דדבריהם, וכן יו"ט לגבי ברכות שכתפלה ספק בשל דבריהם הוא, ורבא דאמר רוב ע"ה מעשרין הן נראה לי דלא פליג אהאי טעמא דהא בהדיא אמרינן בברכות (כ"א א') ספק קרא ק"ש ספק לא קרא אינו חוזר וקורא ק"ש ספק אמר אמת ויצב ספק לא אמר חוזר ואומר מ"ט ק"ש דרבנן אמת ויצב דאורייתא וש"מ דספק דדבריהם לא בעי מיהדר וברוכי, אלא טעמא דרבא דכיון דתקינו רבנן וגזרו על הדמאי כמצוה של דבריהם דמיא ממש דומיא ד"ט שני דהוא תקנתא דרבנן ולא חיישינן לספיקא ובעיא ברכה כנר חנוכה, אלא משום דכיון דרוב ע"ה מעשרין הן עבוד רבנן היכירא דלא לימרו כדאורייתא דמי להו לרבנן ונפ"מ לכמה מילי, ואפשר לומר דלרבא כל שכרכה עצמה מצוה כגון ק"ש ותפלה וברכת המזון ומגלה והלל וספק אמר ספק לא אמר, בשל תורה כברכת המזון וק"ש חוזר, בשל סופרים כגון תפלה למאן דסבר הכי א"צ הטוב והמטיב שבברכת המזון אינו חוזר ואומר, אבל שאר ברכת המצות שעיקר המצוות דאורייתא כגון הפרשת מעשרות כיון שהמצוה דאורייתא והוא צריך לחזור ולעשות המצוה מספק בשל תורה בזה סבר רבא שאף הברכה של דבריהם צריך לעשות עמה, ולזה הטעם נטילת לולב יום ראשון ותקיעת שופר וכיוצא בהן בכל ספיקן חוזר ומברך כשם שצריך לעשות המצוה מספק, וזה הלשון צריך עיון ובדיקה בתלמוד אבל רבינו ז"ל כתב בפרק המילה בהסכמה מן הגאונים בספק מילה שאין מברכין עליה ומהם נלמוד.

ע"ב. מדאמרינן נר חנוכה ונר ביתו נר ביתו עדיף, משמע לי דאף להקדים מקדימין נר ביתו לנר חנוכה שכל התדיר והמשוכח מחברו קודם לחברו, אבל ראיתי לבעל הלכות ז"ל שאמר והיכי דקא בעי לאדלוקי נר חנוכה ונר שבת ברישא מדליק דחנוכה והדר מדליק דשבת דאי אדליק דשבת ברישא איתסר ליה לאדלוקי דחנוכה משום דקבליה לשבת עליה, וכמה הוא רחוק זה הטעם אם אמרו ביום הכפורים כן

(* א"ה, ע"י תשרי הרשב"א סי' ש"ט.

(*) דף כ"ג ע"א והיכן צונו. ע"י בהשגות על ספר המצוות שרש א' (דף ט' ע"א).

בשאר זמן משום שמוסיפין מחול על הקודש ואוכלין ופוסקין מבע"י ויכול הוא להפסיק ולקבל עליו שלא יאכל מבע"י וכיון שאמר זמן הרי קבלו מעתה, אבל הדלקת נר שבת אם הדליקו מבע"י מה קיבול שבת יש בכך הרי כדי שלא יהא טרוד בערב הוא עושה, א"כ הדליק נר של שבת לא ידליק נר אחרת, ואדרבה לא מפני שהוא שבת הוא מדליק אלא מפני שעדיין אינה שבת מדליק וכי גמר הדלקה קונה שביתה, ועוד הרי אמרו בשילהי פירקין שלישית להדליק את הנר הדליק המדליק ושוהה כדי לצלות דג קטן או כדי להדביק פת בתנור, אלמא בתר הדלקת הנר מותר לצלות דגים ולהדביק פת בתנור, דכולהו ודאי מדלקי וזמן דכולהו אינשי הוא להדלקה ובתר הכי מאן דאדליק גופיה מדביק פת בתנור וצולה דג קטן מדלא הוא תקיעה בתרייתא דהדלקה וש"מ דכל כה"ג לאו קבלה הוא ושרי.

א"ל אביי אלא מעתה ב"ט לישתרי. איכא דקשיא ליה ולימא ביו"ט אסור משום שאין שורפין קדשים ביו"ט, דמדליקין ביו"ט ביומיה ממש הוא דקתני, אבל רישא דקתני אין מדליקין גבי שבת כיון דמע"ש הוא מדליק הוה שרי אי לאו משום גזירה דהטייה, ומפרקי רבנן ז"ל דרבה ואביי תרווייהו ס"ל שאין בתרומה משום שריפת קדשים ב"ט שלא אמרו אלא בקדשים שאסור ליהנות מהן בשעת שריפתן דהויא לה הדלקה שלא לצורך, אבל תרומה כיון שמותר ליהנות ממנה בשעת שריפה ובדרך הנאתו הוא מבכרה אף ב"ט מותר להדליק בה, והא דאמרין לקמן (כ"ד ב) מ"ט לפי שאין שורפין קדשים ב"ט אליבא דר"ח איתמר דהא תניא כוותיה, ואע"ג דאייירי עלה אביי ואמר איהו בה טעמא, אין שורפין אמר אבל לאו משום דאיהו סבר לההוא טעמא [א]דמתני, וליכא למימר דאביי לא סבר לה כרבה דאיהו סבר אביי שיש בשריפת שמן שריפה ב"ט משום שריפת קדשים מאי הוה קשיא ליה עליה דרבה אלא מעתה ב"ט לישתרי הא לא שמיע ליה מיניה דרבה דלית ב"י משום שריפת קדשים, דאיהו לא אמר טעמא אלא גבי שבת מפני שהוא מדליק בערב שבת ואין זה שורף בשבת כלום, ובדאי אפשר למימר דאביי סבר שאילו היה בו משום שריפת קדשים אף (מע"ט) [מבעו"י] אסור כיון שעיקר השריפה בשבת, ובירושלמי נמי איכא דסבר הכי, ולא דמיא להדלקת נר דחולין דהכא הבערה גופה חשיבא ליה מלאכה, ולפיכך תאמר דאביי אליבא דרבה אקשי ולא משום דסבר ל"י כותיה, אלא מיהו כיון דחזינא ל"י לר"ח דאית ליה משום שריפת קדשים ואפ"ה מבע"י שרי והוא צריך לדחוקי נפשיה ולאוקומה למתני' ב"ט שחל להיות בע"ש אי אפשר לומר דפליג אביי בהא, דלפום סוגיין משמע דמילתא ברירא היא גבייהו דכו"ע דמבע"י לית בה משום שריפת קדשים אע"פ שהוא הולך ודולק ב"ט ובשבת, ובירושלמי פליגי אגמ' דילן והתם נמי פליגי בהך סברא.

ומסתברא לי דאפי' לרב חסדא דאמר משום שריפת קדשים, גזירה דרבנן בעלמא הוא דומיא דשאר אכל

מדאורייתא שרי לכ"ע, ודאמרין לקמן מה"מ, אין שורפין קדשים אמרין אבל שמן שריפה דמתני' ודאי מדרבנן הוא שלא לחלוק בשריפת קדשים, דחזינא לכולהו קראי דמייתי לקמן דליכא לאוכוחי מינייהו אלא קדשים שאין אדם נהנה מהן, וכ"ש לרב אשי דאמר שבתון עשה הוא ואין עשה דוחה ל"ת ועשה דהא לאו דחייה הוא, ועיקרא דהך שמעתא איתמר בפ' כיצד צולין אשריפת קדשים דעלמא דתנן העצמות והגידין והנותר ישרפו בששה עשר והוינן בה ונתי עשה ונדחי ל"ת אמר חזקיה וכו', שמעתין התם עיקר והכא משום גררא דהתם וגזירה בעלמא מדרבנן, ורש"י ז"ל כתב עלה דההיא ואע"ג דהדלקת נר ב"ט מלאכה המותרת היא הואיל ובהבערת שאר קדשים שאין נהנין נאסרה גם זו לא יצאת מן הכלל, ואיני יודע לטעם זה טעם שאלו היה הכתוב מפרש שאין שורפין קדשים היה אפשר בדרך דילמא למימר שהכל בכלל אבל אם הכתוב מזהיר שלא לחלל י"ט במלאכה שאינה צריכה היאך יהא בכללה מלאכה הצריכה, אלא מדרבנן היא וכדאמרן, אבל בפ' אין צדין (כ"ז ב) מצאתי שכתב רש"י ז"ל אע"ג דהדלקת הנר ב"ט צורך אכילה הוא ומותר ואפ"ה בשמן שריפה לא דגזירת הכתוב היא שאין קדשים טמאין מתבערין ב"ט דרחמנא אחשביה להבערתן דכתיב באש ישרף הלכך מלאכה הוא, פי' לפירושו משום דעיקר כוונתו של אדם בשריפה זו למצוה של גבוה וצורך הדיוט ממילא הוא דאתי, ובתוספות מייתי לה מנדרים ונדבות דאיכא מאן דאמר אין קרבין ב"ט משום דכתיב לכם ולא לגבוה והתם צורך הדיוט נמי הוא דאכלי כהנים ובעלים חלקן וכיון דעיקר המלאכה לשם המצוה ומינה הוא דמתהני הדיוט אסור, ומאן דשרי טעמא מפרש התם שלא יהא שולחנך מלא ושלחן רבך ריקס, ואע"פ שיש לדון אחר ראיה זו אפשר שהוא כן כדברי רש"י ז"ל.

והא דאמר רבה גזירה י"ט אטו שבת. אי קשיא מ"ש מכל פתילות ושמינים דלא גזרינן י"ט אטו שבת, איכא למימר דהתם לא שייכא גזירתן ב"ט כלל אבל שריפת קדשים ב"ט נמי שייכא שמא יבא להבעיר שלא לצורך וכיון שבעיקר האיסור י"ט ושבת שוין אסרו זה מפני זה.

דף כ"ד ע"ב. מנא הני מילי. ואי קשיא מהיכא תיתי דשרי דבעית קרא למיסר, איכא למימר משום דסד"א יום טוב לא תעשה הוא ואתי עשה ודחי ל"ת מדקא מתרץ רב אשי בהדיא משום ד"ט עשה ול"ת ולא מידחי אלמא מעיקרא לא ס"ד הכי אלא ל"ת בלחוד הוא וסברין דאתי עשה ודחי ל"ת, ואי קשיא אי הכי רבא לימא הכי אמאי איצטריך ליה לבדו ולא מילה, דהא איהו ס"ל ד"ט עשה ול"ת הוא כדמקשינן פ"ק דביצה (ח' ב) גבי כיסוי הדם דאמרין אתי עשה ודחי ל"ת מכדי י"ט עשה ול"ת הוא ואין עשה דוחה ל"ת ועשה אלא אמר רבא אפר כירה דעתו לודאי וכו', ואיכא למימר דרבא התם לאו משום האי קושיא הדר ביה ואפשר דלדידיה הכי נמי דאתי עשה דכיסוי ודחי ל"ת ד"ט ולא ממעט מלבדו אלא מילה שלא בזמנה דמקיים

עין משפט
נר מצוה

קָדָר א ב מ״י פ״ה מהל' שבת הלכה ד ופ"ז מהל' תרומות הל' ב טוש"ע א"ח ס' רלה סעף א: קָדָה ג מ״י פ״ה מהל' שבת הלכה ד: קָדָר ד טוש"ע א"ח ס' רכא סעף ג: קָדָר ה מ״י פ״ה מהל' שבת הלכה יח יט סמוג עשין ל טוש"ע א"ח סימן רנו:

(א) גמ' אמר רבי יוסי
בר אבין לא כוכבים:
(ב) תוס' ד"ה אלא וכו'
דא"כ הא דאמר:

א בדפיו וכתיב בר
 ובידו: **א** [ציל רברין
 (גליון)], ועיין תוספתא
 ד"ה סדוכה דתנא ר' עקיבא
 וסוסי תמן וכן נראה עיקר
 מציפה איתן ועייש):
ב [א נזכר מי, ומנחה
 משיבש נפש גורס אמרו
 וכן וכ"ה בתוספתא
 לסדוכה פ"ד: **ג** [ציל
 יוספן (גליון): **ד**
 [ציל יוספן] ע"י ציפה י
 צ"ע רש"י ד"ה תריסין
 (גליון): **ה** בדפיו א"י
 ד"ה נקום: **ו** נדצל א'
הוא: **ז** [ציל תמיון
 (כדיאית כסנהדרין, דבש
 תמור): **ח** [ציל מוכח
 (ברכות ששים): **ט** נדצל
 כמנחה:

[illegible]

פירוש אדליקו שרגא. ביו
כסתומין: העושה מלאכה
להבטיל המלאכה שבשדור
מלתרוש ומלעדור ומלזרוע
חשק שלמה על רבי

אלא **לִעֲנֵי אֲבִיָּהָ** קשה למשום שיעורא פורתא דהוי כהרף עין לא הוי ליה למיפסק כר' יוסי וליכא למימר דכהרף עין דר' יוסי אינו מיד אחר צין השמשות דר' יהודה ומתאחר הרבה דר' יוסי אינו מיד אחר רב יהודה כו' (ג) הא דלמך רב יהודה דר' יוסי כהנים טובלים צו מאי אירי' צו השמשות אחר צו השמשות דר' יהודה נמי כהנים טובלים לר' יוסי יי"ל דאינו מתאחר כל כך שיהא שיעור טבילה צינתיים א"י ספק היה להם אם היה מתחיל מיד אחר דר' יהודה או מתאחר הרבה ולהכי אצטרך למיפסק דלא אכלי כהנים תרומה עד דודאי צין השמשות דר' יוסי:

בְּרַ' יְהוּדָה צַע"ש וְכר' יוֹסִי בְּנוֹאֲלִי
בְּשָׁבַת וְכָן לַעֲנִין תְּרוּמָה הוּא מֵאֵי לְמִימֵר
הַלֵּכָה כְּר' יְהוּדָה לַעֲנִין טְבִילָה וְכר'
יוֹסִי לַעֲנִין אֲכִילָה וְגִרְלָה לְרַ"י דִּיחָא
וְלֹא לְאֶשְׁמוּעִיל בְּרוּחַא דְּלִפִּי בְּשָׁבַת
מְחִמֵּיר מִיָּקָל ר' יוֹסִי וְשִׁיר לַעֲשׂוֹת
מִלְּאכָה צִדֵּן הַשְׁמָטָה דְּרַ' יְהוּדָה
אֲפִ' בְּתִרְמוּהָ דְּקִיל מִשְׁבָּת אוֹ בְּתִרְמוּהָ
דְּרַבָּנָן מְחִמֵּיר ר' יוֹסִי לֹא אֲכִיל כְּהֵיט
עַד שְׁלֵים צִו הַשְׁמָטוֹת לִידֵּיהּ:

רבי יהודה הנשיא אומר שלישית
לחצוין ב' פירש"י ורבישית
להדליק את הנר וכן משמע דלא פליג
אחרתמי קמייתא ועוד לאמר בסמוך
שהיה להדליק את הנר כמאן לא כר'
נמן ולא כר' יהודה הנשיא וליכא
למנוח נמי דרף לחלוק תפילין קאמר
ומדליק נמי בשלישית מדקאמר אלא
ג' להדליק את הנר כמאן כר' נמן
משמע ולא כר' יהודה הנשיא וקשה
בס"פ ד' מיתות (פסדרין) דף סח.
הש"ס גבי שחלה ר"א ואיתו היום ע"ש
ועכשיו הורקטוס צנו לחלוק תפילין^א
גבר וז' אצוי ואלא גזופה א"ל האך
נמתיין אסור סקילה ועסקין באסור
שבת אלאה הדלקת נר קודם לחליטת
תפילין ו"ל דשאני התם דמשום חוליו
אסרו מלהדליק את הנר לפי שהיו
מורדין צו עד שהיה סמוך לחשכה
ולכן אמר יעסוק באסור סקילה
קודם ואדרבה משם י"א ראה דחליטת
תפילין קודמת מדלגה הורקטוס לחלוק
תפילין קודם הדלקה ומסתמא היה
יודע שכן היו רגילין לעשות:

התקיעה תרועה תקיעה אע"ג דקא
הן דקמני תחיל לתקוע תקיעה שניה
אלו דיוקא נקט תקיעה וכן מוכיח^ט
בפרק החליל (פסד דף עג: ושם) דתנן
אין פוחצין מכ"א תקיעות במקדש
אין מוסיפין על מ"א תקיעות ואשכנז
מחצות מ"א שלש להצטיל את העם

[illegible]

המעונן. במתא חזי תרנגולא אימתי עיילי בקיני
כשני בין השמשות. בע"ש ובשבת חייב חטאת
 ושניה להבטיל מלאכה שבעיר ושבחנויות שלישית
 אין הקרובים נכנסין עד שיגיעו רחוקים הגיעו רחוק
חננאל (א) לפנינו ה"ג שס צירושלמי מן הדא

אָסאָ לאַבֿיָדָה. וכולה מילתא דר' יוחנן לומרלא דלא חימא כי שלים
 צין השמשות דר' יהודה ליליא הוא ויכול וממילא נמי לענן מוצאי
 שבת לא אמרינן כר' יהודה דנימא דר' יוסי ליליא הוא ושיר' בשני
 בין השמשות. ערב שבת ומוצאי שבת זהעלם אחד איך כאן עוד אלס

תלוי אלף חטאת: ממה נפשך, אי לילול הוא חייב על ערב שבת ועל מוצאי שבת אינו כלום ואי ימנא הוא חייב על מוצאי שבת ואין של ערב שבת כלום וכגון דעמד ליה כל צין השמעות לילכא לספוקי להאי שמתלמו ולהאי כסופי: בשיעורי דרבנן. צין השמעות: אתלו. הלליקו את הנר מצעד יום: חזו תרנגולין. היושבים על הקורות מצעד יום וכן העורבים נשדו: אדאני. עשב הקרוי מלו"א ועלין שלו נטין ללד החמה שחרית כסופין למורת וצחיל היום וקופין ולערב כסופים מאל למערב: שש תקיעות. אף התרועות צמזין דקדר שלהן תקיעה מרועה ותקיעה: להבטיח ממלאכה שבשדות. ויהא לכן שעות ליכנס לעיר: להבטיח היצר ממלאכה: וההנחות. ממקם וממכר: חמיו תפילין וסולתם נה

וישוהה כדי צליית דג קטן או כדי להדביק
 פת בתנור ותוקע ומריע ותוקע ושובת אמר
 רשב"ג מה נעשה להם לבבליים שתוקעין
 ומריעין ושובתין מתוך מריעין תוקעין ומריעין
 הוו להו חמושה אלא שתוקעין וחוזרין ותוקעין
 ומריעין ושובתין מתוך מריעין מנהג אבותיהן
 בידיהן מתני ליה רב יהודה לרב יצחק בריה
 שניה להדליק את הנר כמאן לא כר' נתן
 ולא כר' יהודה הנשיא אלא שלישית להדליק
 את הנר כמאן כרבי נתן תנא דבי רבי
 ישמעאל "שש תקיעות תוקעין ע"ש התחיל
 לתקוע תקיעה ראשונה נמנעו העומדים
 בשדה מלעדור ומלחרוש ומלעשות כל
 מלאכה שבשדות ואין הקרובין רשאים ליכנס
 עד שיביאו רחוקין ויכנסו כולם כאחד ועדיין
 חנויות פתוחות ותרסין מונחין התחיל לתקוע
 תקיעה שניה נסתלקו התרסין ונגעלו
 החנויות ועדיין חמין מונחין על גבי כירה
 וקדירות מונחות על גבי כירה התחיל לתקוע
 תקיעה שלישית סילק המסלק והממין המממין
 והדליק המדליק וישוהה כדי צליית דג קטן או
 כדי להדביק פת בתנור ותוקע ומריע ותוקע
 ושובת א"ר יוסי (בר^א) חגיגה שמעתי שאם
 בא להדליק אחר שש תקיעות מדליק שהרי
 נתנו חכמים שיעור לחזן הכנסת להוליד
 שופרו לביתו אמר לו^ב אם כן נתת דברך
 לשיעורין אלא מקום צנוע יש לו לחזן הכנסת

בראש גגו ששם מניח שופרו לפי שאין מטלמלין לא את השופר ולא את החצוצרות והתניא שופר מיטלמל וחצוצרות אינם מיטלמלין אמר רב (יוסי') לא קשיא כאן ביחיד כאן בצבור א"ל אב"י וביחיד למאי חזי הואיל וראוי לגמע בו מים לתנינוק

כִּי יִהְיֶה לְמִנְיָהּ רֵב יִהְיֶה מִדֶּה הַפְּסוּת מִן יִפְסוּת מִשְׁעָר וְהַמִּסֹּף מִן יִסֹּף עַל סִי' וְתַפְסֵם בְּמִתָּהּ
מִקִּיעָה אַחַת הִיא וְאֵם ג' לְהַצִּיל אֶת הָעָם מִמְלָכָהּ כִּנּוּן מִקִּיעוֹת לְמֶה הִיא ר' יְהוּדָה מְחַשְׁבֵּם כְּאַחַת:
מִתְחַמֶּה לְר"י הֵא ע"כ הֵא דִּשְׂרִי לְטַנְטֵל שׁוֹפֵר הֵינּוּ לְעוֹרֵךְ גּוֹפוֹ אִם לְעוֹרֵךְ מִקּוֹמוֹ דְּמַחְמֶה לְלֵל אִפִּי ר'
יִרְשׁ בְּמִנּוּךְ דְּשׁוֹפֵר מִלֵּאכֶסֶד הוּא וְצִירִיתָא דְּלֵעִיל דְּאִסְרָא הֵינּוּ מִחֲמַה לְלֵל וְהוּא כְּמוֹ מִרְא'
קִדְשׁ: דְּהֵינּוּ טַנְטֵל שֶׁלָּא לְעוֹרֵךְ וְאִמֹר ר' דְּמַשְׁמַע לִיֶּה דְּאִסְרָא בְּצִירִיתָא דְּלֵעִיל אִפִּי לְעוֹרֵךְ גּוֹפוֹ וּמִקּוֹמוֹ
לְפִי שֶׁאֵין מְנִיעִין וְאִם וְכִין דְּלֵאִירִי הֵכָּה הוּא דְּמַטְנְטֵל שׁוֹפֵר הֵינּוּ לְעוֹרֵךְ אִם כ"כ מְנִיעִירֵת אִמֹר אֵין
יִיחֵד מְשׁוֹפֵר כְּמוֹ שֶׁאִפְרָם בְּמִנּוּךְ וְיִמִּיּוֹ מִתּוֹךְ פִּירוּשׁ הַקּוֹנְטֵרֶם מַשְׁמַע דְּשׁוֹפֵר הוּא מִלֵּאכֶסֶד לְהִיחֵד:
הֵא

[illegible]

(א) [מגילה יח: גיטין י
צ"ב כט. חולין ט. לצ
(ב) לעיל יט: (ג) לו. ד"
הא ר' שמעון, (ד) ל
ד"ה הא ר' יהודה.

גמרא ושוהה כז
צ"יית דג. ע"י צר'
נפירקין צהל' חמוכה דף
ע"צ:

תוקעין ע"ש.
שמות וימס
ותוקע ומריע
ושובת. וכן השמש
מוקע להדלי בן קדק
לחול [חולין כ:].
היום להודיע ששנה
סקין חיוז
נמאלכ סוכה גג:
תריין. ללות
של מניח סגורין
המנוח גליה ומסלה
אותם ביום ומוחין
לפניהם ושוטחין
תגלן למחור
לרבי
[ביצה י.].

ובזמן שהוא גדוש יכ
ס' אע"פ שמן הלח ל
יכיל אלא ארבעים נפק
לן מינה הא דאב

[illegible]

על רב נסים גאון

(א) נראה דחסר כאן דבר
הגאון וצריך לציין
הצריכתא דשלישית להדליף
את הגר ר"י הנשיא אומר
שלישית לחלוק חסידיו ועו
אמר דקמפליגי בצלוגה
דר"א והורקנוס צנו וס
ועי' חוס' ד"ה ר"י:

שמשות מתכורצין ונרא
צין בע"ש. תקיעה אח
וקרע ראשונה נמנעו ה
קע שלישית סילק המסל
ונסמא וז צס ש"ס כ"

התלמוד בבלי <עוז והדר> - ג שבת תלמוד בבלי עמוד מס : 82 הודפס ע"י אוצר החכמה

סמ"ג

גרסינן בפרק במה מדליקין (שם לה, ב) הטמין המטמין והדליק המדליק ושוהא כדי לצלות דג קטן או כדי להדביק פת בתנור ותוקע ומריע ותוקע ושובת, משמע שאין הדלקת נר שבת קבלת שבת. אמנם המדליק עצמו יכול להיות אסור במלאכה לאחר שהדליק דתניא בתוספתא דסוכה (פ"ד ה"ז) גמר מלקרות, פירוש מלתקוע, אפילו מיחם בידו אינו מטמינו אלא מניחו בארץ ואפילו נר בידו אין מניחו על גבי מנורה אלא מניחו בארץ:

תשב"ץ

ואומר כשמדליקין הנר בערב שבת יכול להתנות שאין מקבלין עליהם שבת עדיין עד שיתחיל ש"צ להתפלל תפלת ערבית:

הגהות מימוניות פ"ה

[ר] כתבו התוס' אהא דאמרי' בפ' ב"מ ושוהא כדי לצלות דג קטן מכאן היה אומר ה"ר שמעון שאין חשוב הדלקת הנר בשבת לאסור במלאכה אחריה ואף על פי שמברך בה שאין חשוב שבת אלא א"כ התפלל תפלת ערבית וקידש השבת שהרי אחרי הדלקת נר היו צולין דגים ומדביקין פת ולא כדברי ההלכות גדולות שפסקו שאסור להדליק נר של חנוכה אחרי נר של שבת אלא בתפלה תליא מילתא כדאיתא פרק תפלת השחר צלי של שבת בערב שבת ונכנס במרחץ וכו' ע"כ בתוס'. אמנם מהר"ם הנהיג להתנות קודם שידליק שלא לקבל השבת עד שיסיר הנר מידו שמדליק בו או עד תפלת ערבית דאל"כ שמא באיסור הוא מטלטלו אחר שבירך נר של שבת וכו' נ' לבעל ס"ה והביא ראיה מדתניא בתוספתא דסוכה גמר מלקרות פי' מלתקוע אפילו מיחם בידו אין מטמין אלא מניח בארץ אפי' נר בידו אין מניחה ע"ג מנורה אלא מניחה בארץ. ורבינו שמחה כתב שצריך להקדים נר חנוכה לנר שבת ואם הדליק נר של שבת אסור להדליק אחריה וכן ראבי"ה כתב שאסור להדליק נר חנוכה אחר נר שבת. ומה ששוהא לצלות דג קטן זהו מפני שהיו שם רב עם ולא היו יכולים כל כך למהר להדליק ולכך המתין עד שידליקו כולם ואז היה תוקע ושובתין הכל על כרחם. אמנם ההיא דתוספתא נמי לאו ראיה היא דההיא איירי בגמר תקיעה אחרונה ששובת אחריה מיד ע"כ: (וכתב ה"ר שמואל בן ר"ב ועניית ברכו שלנו היא במקום תקיעה שלישית ולכן מי שלא התפלל תפלת מנחה וענה ברכו עם הקהל א"כ כבר עשהו קדש ושוב לא יעשנו חול ויתפלל ערבית שתים של שבת כמבואר לעיל בהל' תפלה ע"כ):

בו רבינו

טעותא וואָי פירוש שנחקשרו שמ״ס צעצ׳ס וכסצור שהיה לילה וקצל עליו שצת צטעות מכל אַ הדין משמע שקצלת שצת תלויה צתפלת ערצית וכן עמא דצר כשהחון [ע] אומר צרכו הכל פורשין ממלאכה:

הדרן עלך במה מודליקין

פרק שלישי

א [דף לו ע"ב] **כִּירָה**, שהסיקוה בקש ובגצצא נותנין עליה תצשיל. גצפת וצענים לא יתן [א] עד שיגרוף או (ב) עד שיתן את האפר. צית שמאי אומרים חמין אצל לא תצשיל. וצית הלל אומרים חמין ותצשיל. צית שמאי אומרים נוטלין ולא מחזירין וצית הלל אומרים אף מחזירין:

גב'ו' איציעא להו האי לא יתן לא יחזיר הוא דלא אצל לשהות משהין אף על פי שאין גרוף ואין קטום ומתניתין חנניא היא דתניא חנניא אומר כל שהוא כמאכל בן דרוסאי מותר לשהותו על גבי כירה אע"פ שאין גרופה ואין קטומה. או דלמא לשהות תנן ואי גרוף וקטום אין ב אי לא לא. (ג) ושקלינן וטרינן ומסקנא דלא יתן לא ישהה הוא דלפילו לשהות נמי אי גרוף וקטום אין אי לא לא וכל שכן להחזיר. (ג) ומנא לן דהכי הוא מסקנא דהא צתר דשקלינן וטרינן [דף טז ע"א] איציעא להו מהו לסמוך לה תוכה וגצה הוא דאסור אצל לסמוך שפיר דמי או דלמא לא שגא. מדאמר תוכה וגצה הוא דאסיר שמעינן דאסור לשהות על גבי כירה שאינה גרופה וקטומה. ועוד דהא אסיקנא לצעיין ואמר מאי הוי עלה חא שמע כירה שהסיקוה צגפת וצענים סומכין לה. ואין משהין עליה אלא אם כן גרופה וקטומה. וגחלים שעממו או שנחתו עליה נעורת של פשתן דקה הרי היא כקטומה אלמא דהכי הלכתא ורבי אושעיא נמי הכי סבירא ליה ורצה צר צר חנה ^י דהכי סבירא ליה. ועוד הא אמרינן לקמן [דף לה:]: צעינן תנור שהסיקוהו בקש ובגצצא סצר צר יוסף למימר חוכו חוכו ממש על גציו על גציו ממש אצל לסמוך שפיר דמי איחיביה אצוי כופח שהסיקוה בקש ובגצצא הרי היא ככירה צגפת וצענים הרי היא כתנור ואסור הא ככירה שרי צמאי עסקינן אלימא על גצה ובצמאי אלימא צשאינה גרופה וקטומה אלא כירה ד כי אינה גרופה וקטומה מי שרי אלמא דהכי הלכתא דכירה שאינה גרופה וקטומה על גצה אסור והא דאמר צר ששת אמר רבי יוחנן [דף לו:]: דמתניתין להחזיר תנן אצל לשהות משהין אע"פ שאינו גרוף וקטום לית הלכתא הכי אע"ג דסייעיה רבא ואמר תרווייהו תננהי ההיא סייעתא לאו דוקא ולא גמרינן מיניה דעל

הגהות הב"ח

א מכל הלין משמע: **ב** אי לא לא ופליגי דחנניא ושקלינן וטרינן: **ג** ורבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן גמי הכי סבירא ליה: **ד** כי אינה גרופה וקטומה על גבה מי שרי: **ה** וקנסו אף על השוכח: **ו** תוכו ממש וכר' כל ההיא סוגיא:

כירה פרק שלישי שבת

[דף לו ע"ב - לח ע"א]

מסקנא דגמרא סמכינן ומדחזינן למסקנא דגמרא וסוגיא דשמעתין דאסיקנא דאסור לשהות על גבי כירה שאינה גרופה וקטומה ממילא שמעינן דמימרא דרב ששת וסייעתא דרבא וכל דדמי לכו דחיות אינון הלכך כירה שאינה גרופה וקטומה אסור לשהות עליה חמין שלא הוחמו כל צורכן ותצשיל שלא צשל כל צרכו אצל תצשיל צשכל כל צרכו וחמין שהוחמו כל צורכן משהין עליה אע"פ שאינה גרופה וקטומה (ג) ודוקא שמצטמק ורע לו כגון ליפתא ודייסא ותמרי וכיוצא צהן אצל דצר שמצטמק ויפה לו כגון כרוב ופולין וצצר טרוף אסור. וכירה שהיא גרופה וקטומה [ב] משהין עליה (ג) צין דצר צשכל כל צרכו צין לא צשל כל צרכו וכ"ש מצטמק (ג) ויפה לו (ג) דעיקר גזרתא דלמא אחי לחתויי צגחלים היא וכיון דהיא גרופה וקטומה ליכא למיחש להא מלתא וכן הלכתא [דף לח ע"א] ואי שכת ושהה על גבי כירה שאינה גרופה וקטומה מידי דלא צשל כל צרכו אסור וכל שכן אם עצר ושהה כדאמר רב שמואל צר יהודה אמר ר' אסי אמר רב הונא אמר רב צתחלה היו אומרים המצשל צצצת צשווג יאכל צמויד לא יאכל והוא הדין לשוכת. משרצו משהינן צמויד ואומרים כזוחין אצחנו חזור ^י וקנסו אף השוכת. ורש"י כתב (ג) ואנן דמשהינן על גבי כירה שאינה גרופה וקטומה אדחנניא סמכינן הואיל וסתם מתניתין כוותיה כדאמרין הא קרמו שרי ואע"ג דלא צשל כל צורכו ואמר רב ששת אמר רבי יוחנן כוותיה ומתניתין דפירקין משום חזרה הוא דצעי גרופה אצל לשהות לא וכל אמוראי דאסרי סצרי מתניתין לשהות תנן. וכן פסק (ג) ר"י והציא ראיא מדרבא שהוא צתראה דפריך תרווייהו תננהי ס"ל הכי. וכ"כ הר"ן הלוי ז"ל ודחה ראיותיו של רי"ף ז"ל דהא דמיייתי ראיא מדאיציעא לכו מהו לסמוך לה תוכה וגצה הוא דאסור הא לסמוך שפיר דמי לאו ראיא היא דיש סמיכה צחזרה כמו שיש סמיכה צשהייה (ג) וה"ק מהו לסמוך הקדירה צחזרתה לכירה שאינה גרופה וקטומה תוכה וגצה הוא דאסור להחזיר אצל להחזיר צסמוך לה שרי ודקא מיייתי עליה ראיא מצרייתא דשתי כירות המתאימות כו' משהין על גבי גרופה וקטומה [ד] ודחינן לה שאני התם כיון דמילילא שליט צה אחירי וכן הא דתניא כירה שהסיקוה צגפת וצענים סומכין לה ואין מקיימין עליה אלא אם כן גרופה וקטומה סתמא כרבי יהודה ומדרבי יהודה מחיר לסמוך צלשהות משמע דה"ה לתנא דמתניתין לסמוך צלהחזיר ודרבי חייא ור' אושעיא תנאי היא ואי נמי סבירא להו כרבי יהודה (ד) סתמא דמתניתין עדיף מכל הני וכן כל מה דאמרין לקמן צעינן תנור שהסיקוהו בקש ובגצצא סצר רב יוסף למימר חוכו ^י חוכו ממש וכו' ההיא סוגיא לענין חזרת קדירה נאמרה אצל לשהות ד"ה מותר לא שגא כירה ול"ש תנור ול"ש חוכו ול"ש על גצו ואין צריך לומר לסמוך דקיימא לן כתנניא ועוד חימה על רי"ף ז"ל שכתב צפ"ק

תפארת שמואל

(א) **עד שיתן האפר כדי לבבותם כצ"ל**: (צ) **ומנא לן**: צ"ל ומנא לי: (ג) **בין דבר**: צ"ל כל דבר: (ג) **ויפה לו**: ס"א ורע לו: (ד) **סתמא דמתנא'** עדיף מכל הני: פי' דס"ל בסוגיא דאפי' לשהות אסור כי אם בגרוף וקטום וקשה איך אנו אומרים בלשהות מותר וצ"ע:

קרבן נתנאל

דאלת"ה מנ"ל לרבי חנינא שנחתו חכמים שיעור לעשות מלאכה דאורייתא. אימא דהוי קבלת שבת ואסור ליחיד דנמשך אחר הציבור אלא לענין הולכת שופר דהוי שבות לענין זה אין היחיד נגרר אחר הציבור וכל אדם מותר בצעזמים מי שלא קיבל שבת. אלא ש"מ (דלפילו) אדם אחר אסור אחר זמן זה שנחתו חכמים שיעור לתון הכנסת להוליך שופרו. ליחיד נגרר אחר הציבור אפילו בשבותין:

הדרן עלך פרק שני

פרק שלישי [א] **עד שיגרוף**. כל הגחלים. טור וש"ע סימן רנ"ג: [ב] ה"ג משהיין ע"ה **כף מו"י** בין בשי"ב כף צרכו בין **לא בשי"ב כף צרכו**: וב"ש מצטמק ויפה לו. מהרש"א גורס ורע לו דמצטמק ויפה לו לא הוי כ"ש מצטשול כל צרכו: [ג] והבי קאמר מהו לַסמוך הקדירה בחזרתה לַכירה שאינה גרופה. והמוספות כתבו עוד אם להחזיר תנן צעי להשהות היכא שאינו מצטל כמצ"ד. ורצינו לא נראה לו פירוש זה משום פשיטותא דמיייתי ופשיט מהא דתניא מקיימין עליו ונוטלין מכירה אפילו צשיל כמצ"ד ותני מקיימין דומיא דנוטלין: [ד] ה"ג דהי דַּה שאני התם:

קיצור פסקי הרא"ש

ולר"י כל שהוא כמאכל בן דרוסאי מותר להשהותו אפי' על שאינה גרופה וקטומה. ותצשיל שנחצשל כל צרכו מותר לשהותו ואף על פי שמצטמק ויפה לו. ואם אינו כמאכל בן דרוסאי ושכת ושהה או עצר ושהה אסור ולזה הסכים אל"א הרא"ש ז"ל. וכל זה צשהייה אצל צהטמנה לכ"ע אסור צדצר המוסיף הכל:

שדה צופים

דף לו ע"ב כירה שהסיקוה בקש ובגבבא נותנין עליה תבשיל. הרא"ש צצצת פרק ג' סימן י' ופ"ד סי' א':

קובץ מפרשים

(א) רי"ף [גליין]: (ג) ודוקא שמצטמק ורע לו כגון ליפתא. נ"ב צ"ל ליפוא דבליפתא מכזור בישראל [מלא הרועים]: (ג) עיין מהרש"א על תוס' בד"ה א"א בשלמא: (ד) דף לו: ד"ה [בגמ' לו:]: דבלית ב"י מיחא בכל מקום מצטמק ויפה ובאית ביה מיחא מחלק שם בין אית ב"י ורב ששת [גליין]: (ה) בתוס' [גליין]:

(א) רי"ף [גליין]: (ג) ודוקא שמצטמק ורע לו כגון ליפתא. נ"ב צ"ל ליפוא דבליפתא מכזור [בגמ' לו:]: דבלית ב"י מיחא בכל מקום מצטמק ויפה ובאית ביה מיחא מחלק שם בין אית ב"י

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

תלמוד בבלי <עוז והדר> - ג שבת תכמוד בבלי עמוד מס : 3/6 הודפס ע"י אוצר החכמה

אבל ק"ש דעיקרו מדבריהם ספקו אינו חוזר וקורא, אבל הרב אלפסי ז"ל כתב בפרק רבי אליעזר דמילה (קל"ה א') גבי נולד כשהוא מהול שצריך להטיף ממנו דם ברית ואינו מברך עליו וכן כתב משמיה דרבינו האי גאון ז"ל ואע"פ שעיקר מילה דאורייתא, וי"ל לפי דבריהם דרבא לא פליג אדאביי ופירוקא אחרינא הוא דמפרק בדמאי ולעולם ביום טוב שני טעמא כדי שלא יזלזלו בו כטעמיה דאביי, וכיון שכן ספק נטל לולב ספק לא נטל אפילו ביום טוב ראשון חוזר ונוטל ואינו מברך לפי שהברכה מדבריהם וכל ספק בדבריהם אינו מברך, וצ"ע.

אוצר החכמה

דף כ"ג ע"א. הא דאמר רבא נר ביתו וקדוש היום נר ביתו עדיף משום שלום ביתו. תמיה לי דהא ודאי נר ביתו לצורך סעודה קאמר ואם כן למה ליה משום שלום ביתו תיפוק ליה משום דאפשר לו לקיים את שתייהם דמקדש אריפתא, ואולי נאמר דמצוה מן המובחר לקדש אחמרא וכדאמרין (פסחים ק"ו א') קדשהו על היין בכניסתו אלא דכי חביבא ליה ריפתא אפשר לקדש אריפתא משום חביבותא ומשום חבוב מצוה למיעבד מצוה אמיתי דחביב ליה טפי, הא היכא דלא חביבא ליה ריפתא טפי מצוה בחמרא, ואפילו הכי נר ביתו עדיף משום שלום ביתו ומקדש אריפתא, והיינו נמי דאיצטריך למימר גבי נר חנוכה וקדוש היום נר חנוכה עדיף משום פרסומי ניסא הא לאו הכי קדוש היום עדיף משום דקדוש על היין מצוה מן המובחר, ומשום דאפשר לקדש אריפתא הוא דעדיף נר חנוכה הא לאו הכי קדוש היום עדיף דהוי דאורייתא, וכן כתב הרב בעל ההלכות ז"ל נר חנוכה עדיף משום פרסומי ניסא דאפשר דמקדש אריפתא.

עוד כתב הרב בעל ההלכות ז"ל והיכא דקא בעי אדלוקי נר חנוכה ונר שבת ברישא מדליק דחנוכה והדר מדליק דשבת דאי מדליק דשבת ברישא איתסר ליה לאדלוקי דחנוכה משום דקבלה לשבת עליה, ודברי תימה הם דהדלקה אינו עושה קבלה דהא תניא בשילהי פירקין (ל"ה ב') שש תקיעות תוקעין בערב שבת וכו' שלישית להדליק את הנר [נ"א: הדליק המדליק] וכו' ושוהה כדי לצלות דג קטן או כדי להדביק פת בתנור, ואמרין נמי התם אמר רבי יוסי בר' יהודה שמעתי שאם בא להדליק אחר שש תקיעות מדליק כו', אלמא הדלקת הנר אינה קבלה, והדין נותן שאם אי אתה אומר כן מכי אדליק נר ראשון קבליה ואיתסר ליה להדליק נר שני ונמצא שאסור להדליק שתי נרות בערב שבת, אלא

משום בזויי מצוה דבשעה שמדליק מדליק ממצוה למצוה, ואי הנחה עושה מצוה הוה ליה כמדליק בקינסא, דבשעה שמדליק לא מקיימא מצוה, והלכך אסור, ואפילו בפתילות ארוכות אי אפשר דהא בעינן הנחה לבתר הדלקה, ולקמן נמי הכי גרסינן מכבה ומגביהה ומדליקה וחוזר ומניחה מיבעי ליה דלמאן דאמר הנחה עושה מצוה בעינן הנחה לבתר הדלקה. וקיימא לן דהדלקה עושה מצוה והלכך מדליקין מנר לנר, ודוקא בפתילות ארוכות אבל בקינסא אסור לכולי עלמא דהא איכא בזויי מצוה.

דף כ"ג ע"א. הא דאמרין אלא למאן דאמר הנחה עושה מצוה מכבה ומגביהה וכו'. איכא למידק למה מכבה יגביהנה ויניחנה לשם מצות נר חנוכה דמי גרעה דלוקה מהדליקה חרש שוטה וקטן דלמאן דאמר הנחה עושה מצוה מהני אם הניחה בן דעת כדמוכח בסמוך, וי"ל דמיגרע גרע דהתם כיון דבשעת הדלקה הוא הא מוכתא מילתא דלשם נר חנוכה הודלקה וכשהניחה בן דעת דיו ושפיר דמי, אבל הכא שהיתה דולקת מאתמול ליכא פרסומי ניסא דהרואה אומר לצרכו הוא דאדלקה.

הרואה מברך שתיים. מסתברא בשלא הדליק ולא הדליקו עליו בתוך ביתו ואינו עתיד להדליק הלילה, הא לאו הכי אין צריך לברך דלא מצינו יוצא מן המצוה וחוזר ומברך על הראיה, ויש מרבוותא ז"ל דפירשו דאע"פ שמדליקין עליו בתוך ביתו צריך לברך על הראיה, ואין להם על מה שיסמוכו.

רבא אמר רוב עמי הארץ מעשרין הן. פירש רש"י ז"ל אפילו ספק דדבריהם בעי ברכה ודמאי אפילו ספק נמי לא הוי אלא חומרא בעלמא דרוב עמי הארץ מעשרין הן, משמע מדבריו דרבא פליג אדאביי, ואיכא למידק דהא בהדיא אמרין בברכות (כ"א א') ספק קרא ק"ש ספק לא קרא ק"ש אינו חוזר וקורא ספק אמר אמת ויציב ספק לא אמר חוזר ואומר דאמת ויציב דאורייתא ק"ש דרבנן אלמא בספק דדבריהם אינו מברך, ואולי נאמר לדברי רש"י ז"ל דלא אמר רבא הכי אלא בספק דבריהם שיש לו עיקר בדאורייתא כגון יום טוב שני שודאו דאורייתא ומשום ספק יום ראשון הוא, ואע"ג דברכות מדרבנן מכל מקום כיון דעיקרו משום ספק של תורה מברכין, והוא הדין לדמאי שהיינו מברכין עליו משום שודאו הוא מדאורייתא אלא דכיון שרובן מעשרין וחומרא בעלמא הוא לא בעי ברכה,

ודאי ליתא ואדרבה מדליק דשבת ברישא הואיל ועדיף ותדיר, וכן דעת הרמב"ן ז"ל.

הא דאמר ליה אביי לרבה אלא מעתה ביום טוב לישתרי. איכא למידק מאי קא מקשה ליה מיום טוב דלמא טעמא משום דאין שורפין קדשים ביום טוב וכדמפרש בגמרא עלה לקמן, ורבה נמי אמאי לא מפרש לה הכין, וי"ל דאביי ורבה סבירא להו דלא אסרה תורה אלא שריפת קדשים בלבד לפי שהיא הבערה שלא לצורך היום אבל שמן של תרומה שנטמא כיון שיש לו בו היתר הנאה מותר לו לשורפו דהבערה לצורך היום היא, וא"ת והא אוקימנא לקמן טעמא דמתניתין משום שאין שורפין קדשים ביום טוב ואיבעיא להו מנא הני מילי ואמר אביי אמר קרא עולת שבת בשבתו ולא עולת חול בשבת ולא עולת חול ביום טוב, אלמא אביי נמי אית ליה דאין שורפין תרומה טמאה ביום טוב, י"ל דאביי לאו אמתניתין קאי אלא אין שורפין קדשים ביום טוב, והא דאוקימנא לקמן טעמא דמתניתין לפי שאין שורפין קדשים ביום טוב היינו אליבא דרב חסדא משום דקיימא לן כוותיה דהא תניא כוותיה, אי נמי י"ל דאביי אית ליה דטעמא דמתניתין משום דאין שורפין קדשים ביום טוב אלא שמדד במדה גדושה וקסבר דאפילו בשבת דעלמא אסור ואע"פ שמדליקה בחול לפי שהיא דולקת והולכת בשבת, ויש מי שסובר כן בירושלמי, ומכיון דשמעיה לרבה דאוקים למתניתין גזירה שמא יטה ממילא ידע דרבה לית ליה בשמן תרומה שנטמא משום איסור שריפת קדשים, ומשום הכי אקשי ליה לדברין ביום טוב לישתרי, אי נמי י"ל דאביי כרב חסדא סבירא ליה דביום טוב שחל להיות בערב שבת עסקינן וטעמא דכולה מתניתין משום דאין שורפין קדשים ביום טוב, אלא מדשמעיה לרבה דדחק ומוקי לה בההיא גזירה דהוא דבר רחוק שיהא מטה כדי שימהר מעט בשריפת מה שהוא מותר ליהנות בשריפתו כשמן דעלמא, ידע ודאי דרבה לית ליה בשמן שריפה שננטמא [נ"א: טעמא] משום שריפת קדשים, דאי אית ליה טפי הוה ליה [נ"א: הוה נחא] לאוקומה ביום טוב שחל להיות בערב שבת וכרב חסדא, ומשום הכי אקשי ליה, והיינו נמי דסייעיניה לרב חסדא מדתניא כל אלו שאמרו אין מדליקין בהן בשבת מדליקין בהן ביום טוב חוץ משמן שריפה לפי שאין שורפין קדשים ביום טוב, ומסתמא לכולה מילתא דרב חסדא קא מייתי סיעתא ולומר דלית ביה משום גזירת הטייה כלל ובשבת דעלמא שרי,

והיינו משום האי טעמא דאמרן דכיון דקא מפרש בברייתא טעמא משום שריפת קדשים ממילא אידיחי ודאי ההוא טעמא דגזירת הטייה דטעמא קלישתא הוא, ולא מוקי לה רבה למתניתין בההוא טעמא אלא מדלא אשכח טעמא אחרינא לאוקומי ביה למתניתין, וכיון שכן קיימא לן דבשבת דעלמא מדליקין בו ואע"פ שדולקת והולכת בשבת אין הולכין אלא אחר [שעת] הדלקתו דקא עביד מעשה וההוא בחול הוה, ואע"ג דדולקת והולכת בשבת מלאכה היא שנעשית מאליה ולא חיישינן לה וכדרב חסדא דסבירא ליה הכין.

וכתב רבינו הרב ז"ל דמשום כך הכניסו בגמרא האי פיסקא דולא בשמן שריפה באמצע הלכות חנוכה משום דשייכא בהדלקת נר חנוכה בשבת לדעת רבה.

דף כ"ד ע"א. ימים שאין בהם קרבן מוסף כגון שני וחמישי של תעניות ומעמדות. והוא הדין לכל שאר הימים שאין בהם קרבן מוסף כגון חנוכה ופורים, ובהדיא תניא בתוספתא (ברכות פ"ג ה"ד) כל יום שאין בו קרבן מוסף כגון חנוכה ופורים שחרית ומנחה מתפלל י"ח ואומר מעין המאורע בהודאה ואם לא אמר אין מחזירין אותו.

גירסא דייקא יום טוב שחל להיות בשבת המפטיר בנביא במנחה וכו'. ואע"פ ששנינו במגילה (כ"א א') בשבת במנחה קוראין שלשה ואין מפטירין בנביא, מקומות מקומות יש ועדיין בפרס מפטירין בנביא במנחה בשבת, וכן השיב הגאון ז"ל בתשובה, ומגיהי ספרים הגיהו יום הכיפורים שחל להיות בשבת מפני שהוקשה להם מה ששנינו שם במגילה, וכן כתב בעל המאור ז"ל.

דף כ"ד ע"ב. ולית הלכתא ככל הני שמעתתא אלא כי הא דאמר רבי יהושע בן לוי וכו'. פירש רש"י ז"ל דהא דרב גידל נמי מידחיא והמפטיר בנביא בר"ח שחל להיות בשבת מזכיר של ר"ח ואע"ג דהפטרה בר"ח ליכא כלל מכל מקום יום הוא שנתחייב בהפטרה וכן פסק רבינו אלפסי ז"ל, אבל רבינו תם ז"ל וכן הרב בעל המאור ז"ל אמרו דלא אידחיא הא דרב גידל כלל כיון דהפטרה בר"ח ליכא כלל כדדחינן לעיל, ואיתא להא דרבי יהושע בן לוי ואיתא להא דרב גידל ולא מידחי אלא דרב הונא ורב יהודה ורב אחדבוי דפליגן אדרבי יהושע בן לוי, ורבינו הרב ז"ל הכריע כדברי רש"י ורבינו אלפסי ז"ל מדאמרינן סתם לית הלכתא ככל הני

בלקח טוב^ט: ולחם בבוקר לשבוע (שמות טז, ח) מיכן^ט שאין שביעה אלא במראית העין. וכן קהלת אמר (קהלת י, ט) טוב מראה עינים מהלך נפש. וכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה^ט: לא יאכל אדם תבשילו אלא לאור הנר. הסומין אוכלין ואינן שבעין^ט. ומי שאוכלין בשבת בלא נר בחשך ידמו, כי אין אוכלין לשובע נפשם. ועוד שמא יפול זבוב במאכל, או שום דבר איסור, ואינו רואהו. לפיכך אמרו רבותינו ז"ל הדלקת נר בשבת חובה^ט כדי שיתענג בשבת במאכל ובמשתה. ואם יאכל מבעוד יום, קודם שקדש היום, הרי הוא חושבו כתענית ציבור שאוכלין מבעוד יום, ואין זה תענוג שבת אלא תענוג חול וגם בזה לא בחר יי'.

מצאתי בשם רבינו אליעזר ביר' יואל הלוי זצ"ל^ט, שאין להדליק פחות משתי נירות, אחת כנגד זכור^ט ואחת כנגד שמור^ט. וגם אין לו לאכול בחצר ביתו בלילי שבת, אלא צריך לו לאכול במקום שהדליק, על שם וידעת כי שלום אהלך (איוב ה, כד).

מצאתי בתשובות הגאונים ז"ל^ט: מנהג להדליק את הנרות מבעוד יום ולתקן את הפתילות וממתינין עד סמוך לחשיכה ומכבין את הנרות ומוחטין אותן, או מוסיפין בהן שמן, ומברכין ומדליקין אותן, ומסירין ידיהן ושובתין מיד. ואע"פ שבירך, אם לא קיבל עליו שבת עד שיתקן, או ידליק כל הנרות

המנהיג, ה' שבת שם: „ובירושלמי ובבראשית רבה ויברך אלהים את יום השביעי ר' אליעזר אומר ברכו בנר פעם אחת הדלקתי את הנר בערב שבת ובמוצאי שבת מצאתי דולק ולא חסר כלום“.

(6) לק"ט לשמות טז, ח.

(7) שם: מלמד.

(8) העיר ע"ז רש"ב שם, שלא בפירוש נאמר כן, אלא שכך יוצא משבת כה, ב: הדלקת נר בשבת חובה, כפי שפירש רש"י שם: „כבוד שבת הוא שאין סעודה חשובה אלא במקום אור כעין ימא בפ' בתרא דיומא (ד" עה:).“ וכן בתוס' שם: „פי' במקום סעודה דחובה הוא שיסעוד במקום הנר משום עונג“. אבל כבר העיר ר"מ כשר, תו"ש לשמות טז, ח, סי' סב, שהרי מפורש נאמר שם ביומא עד, ב: „אמר אביי הילכך מאן דאית ליה סעודתא לא ליכלה אלא ביממא אמר רבי זירא מאי קרא טוב מראה עינים מהלך נפש“.

(9) מימרא של רב יוסף, יומא עד, ב.

(10) בלק"ט: מצוה, ור' הע' 3. וכל האריכות מכוונת כנגד הקראים היושבים בחשך, ועי' מ"ש לשאילתא ע"ד לפ' תצוה.

(11) ראבי"ה לשבת עמ' 265 עפ"י הגמ', שבת לג, ב. זהו טעם שני שם, והטעם הראשון שאחת היא לאכול לאורה, ואין היכר כי אם בשתים.

(12) שמות כ, ח.

(13) דברים ו, יב. ולענין אכילה בחצר, ר' הגה"מ ה' שבת פ"ה סי' א.

(14) שע"ת סי' צ"א בארמית. ועי' שבת כט, א, תוד"ה רבא.

שבביתו, אינו מתחייב בשביתה עד שיתקנם כולם. יש אנשים, שמדליקין את הנר בפתילה, ואחר שבירכו והדליקו את הנר משליכין את הפתילה לארץ.

וגם בהלכות גדולות⁸⁴) אוסר להדליק נר חנוכה אחר נר שלשבת, שכיון שבירך על נר שלשבת כבר קיבל עליו את השבת, ואסור להדליק נר חנוכה אחרי כן. ותימה לאחי ר' בנימן גר"ו, שאם תאמר שהברכה חשובה קבלת שבת, אם כן יהא אסור להדליק, שהרי צריך לברך קודם הדלקה, דקיימא לן כל הברכות כולן מברך עליהן עובר לעשייתן. ואם תאמר, האי עובר לעשייתן, לאפוקי אחר עשייתן דלא, אבל בשעת עשייתן יכול לברך, והאי נמי יכול לברך בעוד שמדליק, ונמצאת ברכה והדלקה כלין בבת אחת ושובת מיד, מכל מקום לא מצינו שדחקו חכמים דוחק כזה. ובהדיא תניא⁸⁵): שש תקיעות תוקעין ערב שבת. תקיעה ראשונה לבטל מלאכה שבשדות, שנייה לבטל עיר וחניותיה, שלישית להדליק את הנר. ושוהא כדי לצלות דג קטן, או כדי להדביק פת בתנור, ותוקע ומריע ותוקע ושובת. הנה בפירוש⁸⁶ לא מצינו קבלת שבת בהדלקה. וחבר אחד התריס: דווקא כשהיו תקיעות נוהגות לא היתה קבלת שבת בהדלקת הנר, אבל השתא שאין תוקעין היא קבלת שבת בהדלקה. ולא נזהר, שתשובתו בצידו: כיון דמקיש הדלקת הנר לתקיעת שופר, הלא נתנו חכמים שיעור לחזן הכנסת להוליך שופרו בראש גגו, הכא נמי נתנו לו שיעור להנית את גרו⁸⁷).

ומצאתי בדברי הגאונים ז"ל⁸⁸): בערב שבת, אפילו הדליקו את הנרות אין ר' מקבל עליו את השבת לאסור עצמו במלאכה עד שיתפלל תפילת ערבית, שאז בברכת מקדש השבת הוא מקבל עליו. וכן מצאתי בשם הר' שמשון זצ"ל, שאין חשוב הדלקת הנר קבלת שבת לאסור עצמו במלאכה אע"פ שבירך עליו

(15) ה"ג ד"ו כה ע"ד וד"ב עמ' 84.

(16) שבת לה, ב. ועל הראיה עי' רא"ש לשבת פ"ב סי' כ"ד: "מכאן משמע שקבלת שבת אינה תלויה בהדלקת הנר שהרי אחר שהדליק עדיין יוכל לצלות דג קטן" ועי' קרבן נתנאל שם.

(17) גמ' שם לה סוע"ב. וכאן לפנינו בית המדרש שהיה בית היוצר לשבה"ל עם החכמים, והחברים בעלי התריסין שהתנגחו בהלכה זה עם זה.

(18) עי' אוצה"ג לברכות סי' קס"קסז, עמ' 61 ובהע' ה, שתשובה זו בכ"י נזכרה באי"י הי"ם שע"ת סי' קט. ועי' תשובות רש"י סי' רעט, עמ' 314. הגה"מ ה' שבת פ"ה סי' ר וה' חנוכה פ"ד סי' ב, ואו"ז ח"ב, סי' יא, ור"ן על הרי"ף לשבת (ד' ווילנא, י עא) ד"ה ומדאמרי. ועי' תרומת הדשן סי' ד' ובפסקיו וכתביו סי' קנ"ג, ומה שבי' ע"ז בב"י סי' רס"ג "שיש לסמוך על מ"ש בספר תרומת הדשן יותר מעל מ"ש בכתביו, דמה שאדם כותב בספר מדקדק בו ממה שכותב בכתביו". בגדפס נשמט: ר',

אלא אם כן התפלל ערבית וקידש השבת, שהרי אחר הדלקת הנרות היו צולין דגים קטנים ואופין את הפת.

והנראה בעיני, שמה שהיו מותרין בצליית הדג ואפיית הפת, לפי שלא קיבלו עליהם שביתה בהדלקה. אבל אם דעתן לקבל שבת בהדלקה, אפילו מבעוד יום, אסור לעשות שום דבר אחרי כן.

כלל כל הדברים¹⁹): אחר דעת האדם אנו הולכין בקבלת שבת, אם בתפילה, אם בהדלקת הנר, שאחר ששם בדעתו לשבות אסור לעשות שום דבר.

ובשם הר' אליעזר ביר' יואל הלוי זצ"ל מצאתי²⁰): אדם שבא בעיר בערב שבת, וכבר קיבלו עליהם אנשי העיר שבת, כיון שהתחילו ברכו אע"פ שעדיין היום גדול, אם היו עליו מעות, או שום חפץ, מניחו ליפול; שברכו הוא במקום תקיעה שהיו בוטלין ממלאכה. וכן משמע בתוספתא²¹, דקתני התם: נר בידו מניחו בארץ.

ומה שאמרנו, שקבלת שבת הולכת אחר דעת האדם, דווקא כשמקבל שבת ברצונו ובידיעתו, שלא בטעות, ואפילו מבעוד יום. אבל אם קיבל עליו את השבת בטעות, כגון שהיה יום המעונן, כסבור שחשיכה ואחר כך זרחה החמה, אינה קבלה ולא נאסר במלאכה, כדאמרינן התם²²): אביי שרא ליה לרב דימי בר ליואי לכברויי סלי.

ובתשובות הגאונים ז"ל מצאתי²³): פעם אחת בערב שבת היה מעונן וכסבורין העם שחשיכה והדליקו את הנירות, ולא הספיקו להתפלל מנחה עד שנשבה הרוח ונתפזרו העבים וזרחה החמה ולא התפללו ערבית, והיה שהות ביום והתחילו הנרות ליכבות, ושאלו לחכמי ישראל ואמרו, שאותן שהדליקו הנרות אסורין להדליק ולעשות מלאכה משום שכבר קיבלו עליהם את השבת, אבל שאר אנשי הבית מותרין להדליק נר אחד. אבל אותו הנר שהודלק לשם

(19) בתניא סי' יב, ענין הדלקת הנר: „והחבר רבי צדקיה ז"ל כתב בספר שבולי הלקט שחבר, כלל כל הדברים אחר דעת האדם אנו הולכים" וכו'.

(20) ראבי"ה לשבת סי' קצט (עמ' 266).

(21) סוכה ד, יב, צוקרמנדל 199.

(22) ברכות כז, ב.

(23) סי' המקצועות, ר"ש אסף, ירושלם תש"ז, סי' ג, עמ' ב-ג, וסי' המקצועות, הובא באו"ז ח"ב סי' טז וסי' יא; מרדכי שבת סוף פ"ב, ועי' תג"ל סי' נ, ושע"ת סי' קט. ועי' ב"י לטואו"ח סי' רסג, שהביא שבה"ל שלפנינו.

שבת אסור ליגע בו ולהוסיף בו שמן. ואפילו אם כבה אסור לטלטלו עד מוצאי שבת.

אוצר החכמה

ובמסכת ברכות, פרק תפילת השחר^(*) אמרין: אמר אבדן פעם אחת נתקשרו שמים בעבים וכסבורין העם שחשיכה ונכנסו לבית הכנסת והתפללו שלשבת בערב שבת ואחר כך נתפזרו העבים וזרחת החמה ובאתי ושאלתי את ר' ואמר לי: הואיל והתפללו והתפללו, ופירש רבינו שלמה זצ"ל הואיל והתפללו התפללו ולא הצריכם להתפלל משתחשך, אלמא תפילה היא. ואע"פ שלא הותרו במלאכה, התם הוא דלא לעבור על דברי תורה, אבל לעניין תוספת, אע"ג דבטעותא, תוספת היא על ידי תפילה הואיל ואמרת תפילה קבלה היא. משמע^(*) דציבור שהתפללו וקיבלו את השבת בטעות אסורין בעשיית מלאכה. ונראה בעיניי, דדווקא טעות ציבור אינו חוזר לאחר שהתפללו ואסורים במלאכה, אבל יחיד שטעה וכסבור שחשיכה וקיבל עליו שבת ואחר כך זרחה החמה מותר לו לעשות מלאכה, דאביי שרא ליה לרב דימי בר ליואי לכברויי סלי. ואע"פ שבפרק בכל מערבין^(*) פירש רבינו שלמה זצ"ל: מי בדלת, פעם אחת נתקשרו שמים בעבים והתפלל רב שלשבת בערב שבת מבעוד יום, ואמר ליה ר' ירמיה מי בדלת מן המלאכה משקיבלת עליך שבת, ואמר ליה: אין בדילנא⁽²⁸⁾, דמשמע דאפילו יחיד שקיבל עליו שבת בטעות אסור במלאכה. יש לומר, דאגב שיטפיה פירש הכי, דלא משמע הכי בפרק תפילת השחר וכדאביי דשרא לכברויי סלי.

ואם קיבל עליו שבת שלא בטעות אפילו מבעוד יום אסור לעשות מלאכה, דבקיבול דעת תליא מילתא כמו שפירשנו. וכן פסק רבינו חננאל ורבינו ישעיה ז"ל^(*). וכן כתב ה"ד אביגדור כהן צדק נר"ה, לעשות מלאכה אחר הדלקת נר שלשבת. אם הדליק בכוונה שלא לעשות מלאכה אסור לעשות מלאכה. אך אם טעה, שהיה סבור שהחשיך ולא החשיך מותר. ורבינו ניסים ובעל המאור ז"ל^(*) כתבו דאפילו ציבור מותרין בעשיית מלאכה אם קיבלו שבת בטעות.

(24) כו, ב ושם: אמר אבידן. ועיי' ס' העתים עמ' 37: "אבדן דאמר אבא יודן שמו ולישנא קלילי קרי אבדן".

(25) רש"י שם ד"ה הואיל והתפללו התפללו.

(26) מכאן לשון שבה"ל, ועיי' ברכות כו, ב, תוד"ה שאני ציבור ורש"ל ורש"א שם.

(27) עירובין מ, ב, ורש"י שם בד"ה מי בדלת.

(28) עד כאן לשון רש"י ומכאן ואילך לשון רבינו. ועיי' ס' העתים עמ' 36, הע' קצה.

(29) רי"ד לברכות הוצ' מכון התלמוד, עמ' עט.

(30) על הרי"ף לברכות כו, ב (ד' ווילנא יח ע"ב).

הכל מתוקן, ושמור ביציאתו כאדם ששומר אוהבו שהוא עמו ואינו רוצה שילך מאתו כל זמן שיוכל לעכבו. ולמדנו²⁴ שער צאת הכוכבים הוא יום, ועל כן צריך שיזהר החזן שלא יפתח בברכו במוצאי שבת עד אחר צאת הכוכבים לפי שהנשים מדליקות הגר מיד, וכן נהגו הקדמונים להקדים מאד בערבי שבתות ולהחשיך מאד במוצאייהן כדי שלא יפגעו ויעשו מלאכה.

ומדליקין הנרות בערבי שבתות לפני שקיעת החמה. והדלקת נר בשבת חובה²⁵. ואפילו אין לו מה יאכל שואל על הפתחים²⁶ ולוקח שמן ומדליק שוהו בכלל עונג שבת²⁷. וכתב ה"ר יצחק²⁸ יש חכמים שמצוין לברך²⁹ ויש חכמים שמצוין שלא לברך משום דחובה היא אך נהגו לברך על פי רבינו תם³⁰. וכן נמי כתב הרמב"ם ז"ל³¹ שמברך קודם שידליק ברכה זו

ואסור בעשית מלאכה. ויתיר חגורו להתיר מה שתלוי בו, אין לו בגדים ישלשל בבגדיו¹³, פירוש¹⁴ יתירם כדי שלא ילבשם כדרך שלובשם בחול מקופלים בחגורו כדי שלא יתלכלכו בטיט החוצות או שלא יכבדו עליו במרוצת הילוכו כבחול. ולשון שלשול הוא מלשון המשלשל דפנות מלמעלה למטה¹⁵. וזה אי אפשר בלי התרת חגורו.

ומצוה¹⁶ על כל אדם לעסוק בסעודת שבת כגון קניבת ירק וכיוצא בו אפילו יש לו על מי לסמוך, כדאמרין בגמרא¹⁷ רב פפא מחרך רישא רבה¹⁸ מלח שיבוטא. ומשחזין הסכין¹⁹ בכל ערב שבת דהכי דרשינן בספרי²⁰ וידעת כי שלום אהליך²¹ זו השחזת סכין²².

וכתב במכילתא²³ זכור ושמור זכרהו ככניסתו שתקבלהו קודם שקיעת החמה הרבה שיהיה

ט"ס וצ"ל: רבא. 19 כ"ה הב"י כס"י רנ בשם רבינו וכ"ה הדרישה שם. וע"ש בב"י שהביא מס' חיי עולם דרשה בע"א. 20 לפנינו ליתא, וגם בס' המנהגות עמ' 173 הביא ד"ז בשם הספרי, ועיין בס' היראה לרבינו יונה: "ועוד דרשו וכו' זה השחזת סכין". [ובא"ח הלשון: "דהכי אמרין בספרי"]. 21 איוב ה, כד 22 כי אם קהה הסכין יוכל לבוא לפעמים לידי קטטה ח"ו משנ"ב שם סק"ה. 23 יתרו פרשה ז (ח) 24 פסחים ב. 25 שבת כה: 26 רמב"ם רפ"ה שו"ע סי' רסג סעיף ב. ובאור שמח שם ציין לפסחים קיב. לענין ד' כוסות וה"ה בנר חנוכה וכ"ש נר שבת. ועיין בביאור הגר"א שם ובבה"ל שם ד"ה אין לו. 27 כן לשון הרמב"ם שם. ובשו"ת הלק"ט ח"ב סי' קפא הקשה הא קי"ל שם קית. עשה שכתך חול ואל תצטרך לבריות ואמאי לא כתב הרמב"ם הטעם משום שלום בית ע"ש. והאחרונים האריכו בד"ז האם הדלקת נרות היא מדין כבוד שבת או מדין עונג שבת ואכ"מ. 28 סמ"ק מצוה רעט, וכן הביא גם באגור סי' שנו, וכ"ה הראשונים שם התוס' ד"ה חובה והרא"ש שם סי' יח והר"ן שם ועוד. ועיין בפתח הדברי סי' רסג עמ' סה ד"ה שו"ר להכלבו. 29 כ"כ הגאונים בסרע"ג רח"ב ובשו"ת שערי תשובה סי' צא בשם רב האי גאון ובתשובות הגאונים (ליק) סי' פב ועוד. וכן הסכימו הראשונים הנ"ל שם והטוש"ע שם סעיף ה. 30 תוס' שם, וע"ש בס' הישר סי' מח אות ו. 31 שם, וכן לשון הרמב"ם שם. ולשון הא"ח בדין הדלקת הנר בע"ש אות א בשם הרמב"ם: "להדליק נר שבת". 32 שבת

"ורוחץ פניו ידיו ורגליו בחמין בע"ש", ומשמע כמ"ש רבינו שזה חובה. ועיין במאירי שם שכתב שהוא רשות, וע"ש בשבלי הלקט הל' שבת סי' נח. שו"ר בתורת חיים ר"ס רס שהקשה על רבינו מהיכן מקורו. 11 שבת קיג. "וכבודתו שלא יהא מלבושך של שבת כמלבושך של חול". ועיין בזה בשאלתות פר' בראשית שאלתא א ובהעמק שאלה שם אות ד ואילך. 12 ברש"י ברי"ף בר"ן במאירי ועוד ראשונים שם הזכירו רק הטעם של כבוד שבת, ובא"ח שם אות ט כתב: "ולבוש בגדי שבת לכבוד שבת כדי שיזכור וכו'", ומשמע שהכל טעם אחד, אמנם מדברי רבינו שכתב "ושיזכור וכו'" משמע שהם ב' טעמים נפרדים. שו"ר ב"פ הל' סי' רסב אות ד שנקט בדברי רבינו שג"כ ס"ל שהכל טעם אחד ע"ש. ע"ש בלשון הר' אשר בס' המנהגות עמ' 172: "וגם מנהג הוא להחליף כל שמלותיו יזכור שהוא שבת כל עת שלבוש". 13 שבת שם 14 רש"י שם כתב: "ישלשלם כלפי מטה שיראו ארוכים והיא מידת עשירים היושבים בביתם ואינם צריכים לסלק בגדיהם מן הארץ בשביל מלאכה". והב"י הביא דברי רש"י ודברי רבינו כאן. והט"ז שם פירש כדברי רבינו, והפרמ"ג במש"ז שם כתב שדברי רש"י ודברי רבינו בענין אחד. וע"ש בתניא רבתי דף טז. 15 סוכה טז. 16 שבת קיט: קדושין מא. טוש"ע סי' רנ. 17 קדושין שם. ובערוך השולחן שם סעיף ג העיר שהרמב"ם נקט לשון חיוב, והטור והשו"ע לא, משום שגם הרמב"ם אין כוונתו לחיוב גמור לטרוח בעצמו בהכנת צרכי שבת ורק הוי הידור מצוה. וע"ש שהוכיח כן מהגמ' הנ"ל. ע"ש שם שכתב שהשתא שהנשים מכינות צרכי שבת אשתו כגופו. 18

בנר דקבלה בטעות הוא. ונראה בזה שאם לא הבדיל ולא קיבל עליו שלא לעשות מלאכה אם התנה (מותר⁴⁰) להדליק נרות הבית או נרות (חובה) [חנוכה⁴¹] מותר מדקאמר מי בדלת משמע שברשותו הוא ירצה יקבל ואם לאו לא יקבל. עכ"ל ה"ר אשר ז"ל.

והר"מ⁴² כתב ומצוה לעשות לשבת ב' פתילות לפחות אחת כנגד זכור ואחת כנגד שמור ע"כ. וכיון שהדלקת נר בשבת (חוב) [חובה⁴³] מדליק אפילו אין (לא) [לן] לסעוד כגון בליל יום הכיפורים או בליל פורים אם סעד מבעוד יום, כל זה דעת ה"ר דוד ב"ר לוי פרק במה מדליקין. וכתב הר"מ⁴⁴ שמותר להדליק נר בעששית בבית ולאכול בחצר או באי זה מקום שירצה,

בא"י אמ"ה אקב"ו להדליק נר שבת. ואחד האיש ואחד האשה³² מברכין בהדלקתן ואחר כך מדליקין³³, וכן הדין בימים טובים³⁴.

ואומר הר"מ³⁵ כשמדליקין בערב שבת יכולין להתנות שאין מקבלין עליהן שבת עד שיתחיל החזן להתפלל תפלת ערבית כדמוכח פרק במה מדליקין³⁶ הדליק המדליק וכו'. ור"ף ז"ל³⁷ כתב דוקא לבני הבית אבל אשה שמדלקת היא אסורה לעשות מלאכה לאחר שהדליקה דכיון שמברכת (עליה) [עליהן] אין לך קבלה גדולה מזו ואין מועיל לה שום תנאי. וכתב ה"ר אשר³⁸ וראה לדבר מהא דאמרין בברכות³⁹ מי בדלת, אבל אם הוא מעונן וכסבור ששקעה החמה ועדיין לא שקעה יכול הוא להדליק ולהוסיף שמן

כשם הר"ף, וט"ס וצ"ל: הר"ף. 38 ס' המנהגות

עמ' 177. וע"ע ברא"ש בברכות פ"ד ס' ו ובא"ז ח"ב דף ה: ובתשובות רש"י ס' רעט ובהערות שם ובשבלי הלקט ס' נט ובב"י בס' רעג. 39 כז:

ועיין מ"ש ע"ד רבינו בס' פקודת אלעזר ס' רסג עמ' צג ד"ה ובא"ר. 40 ברבינו אשר ובא"ח ליתא. 41 כ"ה ברבינו אשר ובא"ח שם אות

ב. 42 תשב"ץ ס' ז. ולעיל ס' כד הביא רבינו

בשם המדרש תנחומא כל מילי דשבת כפול שני

כבשים לחם משנה זכור ושמור וזה מקור המנהג

להדליק ב' נרות, וכן הביא שם בשם ס' המנהגות

ע"ש. וכ"כ בתניא רבתי דף יח: [וכ"ה בפס"ז

בשלח טז, כט, ובשאלתות פר' בראשית. ובדעת

זקנים מבעלי התוס' בפר' פנחס הביא המדרש הנ"ל

שכל מילי דשבת כפול שנים וכו' וכ"כ שם הרבינו

בתי, ובשור"ת לבושי מרדכי ח"ב ס' מט הוכיח מזה

שצריך להדליק שתי נרות. והב"י בס' רסג הביא

דברי רבינו הנ"ל והיינו שיש להשתדל להדליק דוקא

ב' נרות ולכן הביא הב"י דברי רבינו הנ"ל דקאי

ע"ד הטור שיש מכוונים לעשות ב' פתילות, משא"כ

כאן לשון רבינו שיש שמדליקין "לפחות" ב' נרות.

אך עדיין צ"ב שהרי הלשון בתשב"ץ שם: "מהר"ם

ז"ל היה עושה ב' פתילות בשבת" והיינו ממש כדברי

המדרש הנ"ל ומדוע לא הזכיר רבינו לעיל דברי

המהר"ם וכן מדוע לא הזכיר כאן דברי המדרש.

ועיין עוד באגור ס' שנח מש"כ טעם אחר וכן

בדרישה בשם הרש"ל, ובפתח הדביר ס' רסג אות

א מ"ש ע"ד רבינו. 43 כ"ה בא"ח אות

יב. 44 תשב"ץ ס' ג, וכ"ה דבריו בהגה"מ פ"ה

אות א ואות כ ובמרדכי שם ס' רצד והב"י בס' רעג.

וע"ע בשור"ת מהר"ם מרוטנבורג ד"ל ס' תל

וד"פ ס' תקו. 45 היינו אביו של המהר"ם

לא: 33 לשון הרמב"ם שם: "וחייב לברך קודם

ההדלקה". וכתב הרב המגיד שכ"כ בסדר רב עמרם

גאון וכן הסכימו כל האחרונים, וכ"כ בא"ח שם בשם

רע"ג והרמב"ם, וכ"ה המרדכי בשבת פ"ב ס' רצג

והראב"ה ס' קצט. אמנם המהר"י ווייל בדינים

שבסוף הספר ס' כט כתב שיש להדליק ואח"כ לברך

והביאו בדרכי משה בס' רסג וכ"פ הרמ"א שם

בסעיף ה. ועיין בשור"ת יביע אומר ח"ב חאור"ח ס' טז

וח"ו חאור"ח ס' מח אות יא ועוד ואכ"מ.

34 יעויין בהגה"מ פ"ה משבת שהביא מהירושלמי

[ולפנינו ליתא] שגם המדליק נר ביו"ט מברך להדליק

נר של יו"ט וכ"כ הראב"ה שם והמרדכי בסוף פ"ב

וכן הביא הב"י שם. והנה רבינו כתב כאן: "וכן הדין

בימים טובים", ומשמע דקאי אדלעיל וכשם שבשבת

ס"ל שמברך ואח"כ מדליק ה"ה לנר יו"ט. ועיין

בהגהות הדרישה שכתב בשם אמו שאף שכנר שבת

מדליק ואח"כ מברך מ"מ בנר יו"ט מברך ואח"כ

מדליק, ועיין במג"א שם סק"ב שכתב דלא פלוג

וגם ביו"ט מדליק ואח"כ מברך, ובדגול מרובה שם

כתב לחזק דעת הדרישה ע"ש, וכ"כ עוד אחרונים

עיין כמשנ"ב סק"ז. שור"י ש"ל שמש"כ רבינו [וכן

הדין ביו"ט" היינו לאפוקי מה"א שהביא הא"ח שם

דס"ל שאין מברכין לל ביו"ט לפי שאין בה משום

שלום בית שכל זמן שירצה הוא מדליק. 35

תשב"ץ ס' ח, וכ"ה בהגה"מ שם אות ר. ושם

מבואר שלהמהר"ם צריך להתנות שלא לקבל שבת

אלא עד שיסיר מידו הנר שמדליק בו או עד תפילת

ערבית דאלי"כ שמא יטלטלו באיסור אחר שבירך.

אמנם הלשון בתשב"ץ שם "יכול להתנות". 36

שם לה: וכ"כ הרא"ש שם ס' כד. ובהגה"מ כתב כן

מדברי התוספתא בסוכה פ"ד הל' ז ע"ש. 37

תשב"ץ ס' יד. ובב"י הביא דברי רבינו וכתב ד"ז

הן, אסור לחרוש⁵⁸, לזרוע, לקצור, לעמר, לדוש, לזרות⁵⁹, לברור, לטחון, לרקד, ללוש, לאפות, לגזוז, ללבן, לנפץ, ולצבוע, לטוות, לעשות הנירין, להכניס המסכה, לארוג, להפריד הארוג, להוציא השתי מן הערב⁶⁰, לקשור, להתיר, לתפור, לקרוע, לבנות, לסתור, להשלים המלאכה והוא הנקרא מכה בפטיש, לצוד, לשחוט, להפשיט, להעבד העורות, למחוק, לחתכו, לכתוב, למחוק, לשרטט, להבעיר, לכבות, להוציא מרשות לרשות. כל אלו המלאכות נקראו אבות, והדומות להם נקראו תולדות ואחד העושה אב מהאבות או תולדה מהתולדות במזיד שלא בעדים חייב כרת, בעדים חייב סקילה, בשוגג חייב חטאת קבועה⁶¹.

ואחד חרישה ואחד חפירה כל שהוא בכלל חורש⁶².

והנוטע או המברין והמרכיב או זומר בכלל זורע⁶³ שהרי כוונתו להצמיח.

וכל העוקר מגידולו הרי הוא בכלל קוצר⁶⁴. והמחתך ירק מעט מעט תולדת טוחן⁶⁵, וכן השוחק תבלין או סמנין.

והנותן קיבה לתוך חלב לחבצו⁶⁶ תולדת בורר⁶⁷. והמגבן תולדת בונה⁶⁸.

הנר מדאורייתא וכן מבואר בתשב"ץ שהוא מקור דברי הר"פ הללו. 52 תשב"ץ סי' ו, מרדכי סי' רצד, וכ"ה הבי" בס' רסג. 53 בתשב"ץ ובא"ח ליתא. 54 הלשון בתשב"ץ: "אצל אשתו בעיר". 55 היינו בברכה, אבל להדליק צריך שלא יכשלו בעץ או באבן-מג"א שם סק"ד. 56 שם כ:, ונחבאר להלן סוף ה' שבת.

57 שבת עג. 58 במתני' שם הסדר קודם הזורע ואח"כ החורש, ובגמ' שם תנא בא"י קאי דזרעי ברישא והדר כרבי. וריינו כאן כתב קודם החורש ואח"כ הזורע, וכן לשון הרמב"ם ברפ"ז משבת, ועמדו בזה האחרונים במים חיים ובמרכבת המשנה שם ובראש יוסף בשבת שם ובפ"י יראה ואהבה על היראים ריש סי' קב. 59 עיין בא"ח ה' שבת אות א שכתב מלאכות הזורה הבורר הטוחן המרקד והלש אחרי שאר המלאכות, ועיין במרכה"מ שם שביאר סדר המלאכות שכתב הרמב"ם. 60 גם בא"ח שם מנה להפריד הארוג ולהוציא השתי מן הערב [ועיין ברש"י שם ד"ה הפוצע וברא"ה ובר"ן במתני' שם] וי"ל שלהוציא השתי מן הערב היינו להוציא הארוג והוא הפוצע דקתני במתני'. 61 שם צו: רמב"ם שם ה' ז. ופי'

ואומר שרבינו ברוך⁴⁵ אמר לו שאביו רבינו שמחה⁴⁶ היה רגיל בקיץ⁴⁷ לעשות כך להדליק נר בביתו ולאכול בחצר. והר"ף ז"ל⁴⁸ כתב מיהו היינו דוקא ארץ אשכנז שאוכלין מבעוד יום אבל כבר פירשו כל גדולי צרפת⁴⁹ שאין אוכלין מבעוד יום כל כך כדאמרינן⁵⁰ ובלבד שלא יקדים ולא יאחר, לפי זה אין לאכול כי אם במקום הנר. ועוד סמך מדאורייתא⁵¹ משום שלום הבית ואם היה מותר להקל כל כך ולאכול מבעוד יום מה שלום הבית איכא. והר"מ⁵² כתב כי אותן בחורים ההולכים ממקום למקום שלא (אכלו⁵³) אצל נשותיהן צריכין להדליק נר השבת ולברך עליו משום דהדלקת נר שבת חובה משום שלום הבית, פירוש שלא יכשל באבן או בעץ או בשום דבר, אבל מי שהוא אצל אשתו⁵⁴ אינו צריך להדליק בחדרו⁵⁵ נר לפי שאשתו מברכת בשבילו. וכבר ביארו רז"ל⁵⁶ הפתילות והשמנים שמדליקין בהם, והטעם לפי שאינן דולקים יפה ויבא להטות, כמו שאבאר במקומו בע"ה.

המלאכות שחייבין עליהן בשבת מהן אבות ומהן תולדות. והאבות ארבעים חסר אחת⁵⁷ ואלו

וכ"ה בתשב"ץ שם ובא"ח שם אות י ובמרדכי שם. 46 היינו זקינו של המהר"ם וכ"ה בא"ח שם. ועיין בתשב"ץ ובהגה"מ שם שכתבו כן בשם רב שמחה מאשפירא ובמרדכי שם שכתב שגדול אחד הנהיג כן בגרמייא. 47 הטעם מאחר שכל תקנת נר שבת היא משום שלום בית שלא יכשל בעץ או באבן והרי יש לו אור גדול. אמנם בב"י לא הזכיר דדוקא בקיץ מותר אלא פסק בשו"ע שם סעיף ז שאם נהנה בחצר יותר אוכל שם וכן משמע בהגה"מ שם אות כ, אך הלשון בתשב"ץ ובמרדכי כדברי רבינו. וע"ע בס' מאה שערים להרי"צ גיאת ה' קידוש דף י וכיצחק ירנן שם אות ז. ובאגודה בפ"ב דשבת סי' מה הלשון: "ובקיץ יכול לאכול לאור היום שלא במקום הנר". 48 תשב"ץ שם. וכ"ה הבי" שם דברי רבינו וכ"ה בדרישה אות ו. 49 ראה שו"ע סי' רסג סעיף ד וטור וב"י ריש סי' רעא ובה"ל שם. אמנם יעויין בתשב"ץ בריש הספר: "מהר"ם ז"ל רגיל לעולם כליל שבת לאכול עם שקיעת החמה". וע"ע באגור סי' שסא. 50 שם כג: 51 כן הנוסח גם בב"י בשם רבינו ובדרישה שם, אבל בא"ח אות י הלשון: "ועוד סמך מדאמרינן הדלקת הנר חובה משום שלום בית וכר", ולא כתב שחייב הדלקת

מלאכה ובזיון שאינה מלאכה, אמאי לא פשטו בה, להתיירא וקבלטו מרביתו כי
 בעיא זו להתיירא לו בפטור ומותר היה לפיכך לא אפשרטאויש אומר כי דריית
 הפת הכמה היא ואינה מלאכה אבל דרייתו בעודה עיסה כדי שיקדמו פניה
 מלאכה היא הלא תראה הפת האפוייה איפשר לדרותה בסבין וכיוצא בה אבל
 העיסה איפשר לדרותה אלא ביריס שנמצא כמו לש עוודך ומתקן הוא ואינו
 מקליק ולפיכך לא הוזכרו הא דתני דבי שמאל בלל ללמד כי אינו דומה זה לזה
 בלל ע"כ פ"ח' דרי למדנו שלאחר שנאפה ויכול לדרותה בסבין או יש בו
 איסור שבת ואיסורא בשבת ומענה הואיל ודרייה אסורה בשבת כמו תקיעה
 האין מדביק פת בתנור הואיל שלמחר אינו יכול להוציאה ולדרותה ופרק כל
 כתבי הקדש' ת"ר שבת פת בתנור וקדש עליו היום מציל מוון ג' סעודות
 ואיסור לאחרי' בואו והצילו לכם וכשהוא חרה לא ידרה במדרה אלא בסבין ואינו
 והא תנא דבי שמאל כל מלאכת עבודה לא תעשו יצא תקיעת שופר ודריית פת
 שהוא הכמה ואינה מלאכה ואפ"י כמה דאפשר לשנוי משנינן הא למדת שאפ"י
 מפני הדריקה לא התיירא לדרות כי אם מוון שלש סעודות הא אי לא דליקה
 היה אסור להציל אפ"י מוון ג' סעודות אפ"י דלית ליה אחר ואם נפשו לומר
 שאין בו שבת כ"א במדרה אבל בסבין אפ"י שבת אין בו ומותר לכתחילה
 הא [ליתא] דא"כ מה פריך מדתנא דבי שמאל ובי לא יותר טוב שיעשה
 כבד' שאפ"י שבת לא יהיה בו ואינו נמי דמשיב לו כמה דאפשר לשנוי
 משנינן דבי היה לה' להשיב מפני שהסבין אפ"י שבות אין בו' ותו גבי כניא
 דרב כיכי בר אבוי אמאי לא אפשרטאויש מכדי קא שקל וטרי תלמודא כדי שלא
 יתחייב הטא ואי אין שבות בדרית הפת כי אם דוקא במדרה ידרנה בסבין או
 בעין וקיים שניהם גם על שבות לא יתחייב גם לאיסור סקילה לא יבוא אלא
 ש"מ דריית הפת בכל ענינים אפ"י בסבין ואפ"י בעין אית בה משום שבות
 מעתה אמאי נותן הפת בתנור סמוך לחשיכה הואיל ויכול לדרותה [מן]
 התנור ואם נפשך לומר דריית פת אינה אסורה אלא היכא שנרבך
 הפת בתנור אבל הכא מיירי כגון שנותן פת בתנור ואינו מדביק כדפני
 התנור הא נמי [ליתא] שדרי פרש"י בגמרא דבהדריקו מיירי דכל הואיל
 שכבר נאפה ויכול להוציאה אפ"י בסבין מה לי הדריקו ותו רבנן תנית
 הפת בתנור קרי הדריקו והא דלא תני במתני' אין מדביקין כדאמר
 ד' לה"ע רב כיכי בר אבוי דדביק פת בתנור וברתניא' ושוהה כדי לצלות דג
 קצן ולהדריק פת בתנור משום דאגב דתני אין נותנין אונין של פשתן ואין
 נותנין סעודות לעבדן (הבי) [תנן] נמי אין נותנין את הפת מעתה הואיל והאבדרי
 לן דריית הפת אסורה אין לפרש דאיידי כפת שרוצה לאכול בשבת דלא מצי
 להתיירא ואל לא דתני דומיא דהדרה ע"כ נהלים דהיא כשרוצה לאכול בשבת
 עסקין כדמוכח פ' בירה' דאמר רבא תרויהו תננהו וכו' היתיה מפרש מתני'
 כגון שרוצה לאכול במצוי שבת וביום הכפורים שחל להיות בשבת' ודוקא
 שרקמיה פניה שיהא לא קרמו פניה אסור כרת' ד' ספ"א לא תמלא אשה
 קדירה עססיות ותורמוסין ותניח לתוך התנור ע"ש עם חשיכה וכיוצא בו לא
 ימלא נתתם הבית של מים ויניח לתוך התנור ע"ש עם חשיכה ואם עשה כן
 אסורים למצוא שבת בבדי שיעשו' ופרש"י עססיות ותורמוסין מיני קטנית
 וגריבין בישראל ויהי' כבדי שיעשו כדי שלא יהנה ממלאכת שבת' ע"כ פרש"י
 והיכא שיש שהות כדי שיקדמו פניה לא מוכח כמבשל משבת לחול אבל סמוך
 לחשיכה אסור מפני שגורא כמבשל משבת לחול וכבר דר' אוסר ר"י הלכו יציל
 להטמן הטמן מעורב ויהי' לאכול במצוי יהי' ולא שמעתי טעמו ונרא' בעיני
 דרייתו טעמו שגורא כמבשל ביום הכפורים לחול ותו שהוא (מתחמם) [מתענה]
 כל היום ואגב שהתענה ודעך חיישינן דילמא אתי למיכל מניה מיד במצוי את
 הכפורים ולא ימתין כבדי שיעשו ונראה בעיני שכן הוא כדבריו דאסור כרתניא
 לא תמלא קדירה עססיות ותורמוסין וכו' משמע להדריא דאסור לכתחילה מפני
 שגורא כמבשל משבת לחול דאין שייך כבאן לאסור משום שמא יתנה הואיל
 ולא בעיא לא קרי מוצ' וכן ראיתי כתוב בשם אנשי אספמאי שישמרו מבינה
 שלא להטמין מערב יום הכפורים וכן אוסר ה"ר אלעזר בר נתן אבל מר רב
 שגרונאי נאון אמר אין איסור כדבר והענינה אין ממתין בידו וכן הלכה:
 ד' לה"ע ע"כ (י) **תנן** ספ"ק מהחזיון את האור במדרות בית המוקד ובגבולין כדי שתאחור
 האור ברובו ר' יהודה אומר בפחמין כל שהא' פרש"י ומאחזין את
 האור' מעט בעצים של מדרות בית המוקד שהיתה בעודה והוא מתבערת
 והולכת משתחשך ולא חיישינן שאם יהיו כהנים צריכין להבעירה משתחשך
 כמפדש בגמרא מפני שהכהנים זריזין הם שכלם הן בני תורה דריזין ונזכרין
 ולא [אנו] לחתי' משתחשך ע"כ פרש"י בית המוקד לשבח גדולה היה שהבהר'ת
 מתמחמין שם במדרות אש הנסקת בה תמיד מפני שהולכים יחפים על צפת
 שיש בעודה כרתניא בזבחים' הואיל ורצפה מקדשת רכת' קדש המלך את
 תוך התצר וכלי שרת מקדשים מה כלי שרת לא יהא דבר חוצץ בינו לבין כלי
 שרת אף רצפה לא יהא דבר חוצץ בינו לבין הרצפה' ובגבולין צריך להבעיר
 מדרותו מעבוד יום כדי שתאחור האור ברובו' ר"א אם היתה מדרות פחמין
 צריך להאחזיו כהן האור אלא כל שהוא והוא דולקת והולכת דאין דרכה להיות
 כבה והולכת ואין צריך לתתה בה' ע"כ פרש"י גמ' מאי רובא אמר רב רוב ר"ח
 אחר ואחר ושמאל אמר כדי שלא יאמרו האב עצים ונניח תחתיהן תני ר"ח
 לסייעה לשמאל כדי שתהא שלהבת עולה מאליה ולא שתהא עולה ע"י דבר
 אחר' ופי' רש"י כל אחד כל עץ ועץ ולא תימא כיון שאחזה ברוב מנין
 העצים' ושמאל אמר כדי שלא יהא צריך לומר הבא עצים רקים ונניח תחתיהם
 להבעיר את אלו' תני' ר"ח לקמן בפ' כמה מדליקין לגבי מערה להעלות [גר]
 תמיד' שתהא שלהבת עולה מאליה אלמא כבד' הוי הדלקה משום ר' יצחק
 לוי מצאתי' וקשה לי דלמה בר חמא קטני לה [התם] ועוד דלאו מנתניא היא
 אלא הוא אמר לה בפירושה דמתני' אחרייתא ושאר רבותיו תני לה לענין מדרה
 ואני מצאתי אותה בת"כ לענין מנורה' ע"כ פרש"י פ"ח' והלכתא כשמאל
 דתני ר' חייא לסייעה' עין' יחדי רב אמר ברוב עב' ואמרי לה ברוב הקיפו
 אמר ר' (הלכתא) [הלכך] בעין' רוב עובי ובעין רוב הקיפו פרש"י רוב
 עובי שיענס האור (ברוב) [בתוך] עובי עד רובו' רוב הקיפו מבחוץ' ופרש"י
 עין' יחדי אסיקנא בעין' רוב עובי ורוב הקיפו;
 ד' לה"ע ע"כ (יא) **תנן** ס"פ כמה מדליקין שלשה דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו
 ערב שבת עם חשיכה עשרתם ערבתם והדלימו את הנר: גמ'

אוצר החכמה
1234567

דף 77
ע"כ

ד' לה"ע

מנא ה"מ אריב"ל דא"ק וידעת כי שלום אהלך ופקדת נך ולא תחטא פ' וידעת
 כי שלום אהלך זו הדלקת הנר שהוא משום שלום ביתו ופ"ח מלן צריך
 הדלקת נר בשבת שנאמר וידעת כי שלום אהלך ואין שלום אלא באור שנאמר
 וירא אלקים את האור כי טוב ואמרין לעיל' ותנוח משלום נפשי א"ר אברהו זו דף כה
 הדלקת הנר בשבת ופרש"י במקום שאין רואין אין שלום שהולך ונכשל ואוכל ע"כ
 כדאמר' ופקדת נך היכי ר' יהא ביתך דריית ערובי תחומין שבמקום ערובי
 שם ביתו ולא תחטא לאכול דברים שאינם מתוקנים דריית צריך לעשר
 מע"ש' ואני שמעתי בשם ריב"א ובשם השאלות דרב אחאי רכל שלשתם
 נפקי לן מוידעת כי שלום אהלך הדלקת הנר כדפרי' וערובי הצירות נמי
 כדאמר' בתנחומא פרשת ויהי כל הארץ שפה אחת ג' אריב"ל לא התקינו
 ערובי הצירות אלא מפני דרכי שלום כיצד אשה משלחת את בנה אצל
 חברתה והיא גונחת עליו ומשקתו ואמו אומרת וכן היא אוהבת אותו וה' בלבי
 עליה ונמצאו עושה שלום ע"י ערב והיא מעמא שייננמי בערובי תחומין ויעשו'
 נמי כדאמר' ב"מ' במשלה שעתא מכרא (נקט) [נקיש] ואתי תיגרא וכשלא
 יעשה דרי אין לרם מה לאכול (נקט) [נקיש] ואתי תיגרא והא דלא תני נמי ע"כ
 הטבלתם את הכלים משום דלא תני [אלא] אלו דברים המתירים בחול ואסורי'
 בשבת כגון לעשר לערב ולהדליק שאינם חובה בחול דמותר לאכול אכילת
 עראי בלא מעשר אבל הטבלת כלים בחול נמי אסור לאכול בו עד שיטביל'
 פירש"י ופרש"י פירושם פירושם האלו לסעודת שבת שאם אכילת עראי של שבת
 קבעת למעשר ועדכסם ערובי תחומין ואחיות והני תרי שייכי לממנינרו
 בלית שאלה דשמא כבר עשו אבל כגון לא שייך לומר הדלקתם דרבר הנראה
 לעין הוא והא קצוי אי אדלק אי לא אדלקי' ע"כ פרש"י ולפירש"י משמע שאינו
 ר"ל שהדלקת הנר היא קבלת שבת אבל לפי ה"ג שפ' שהדלקת הנר היא קבלת
 שבת יש לפרש דרבי קאמר עשרתם וערבתם מעתה הדלקת את הנר ותקבלו
 את השבת שהדלקת הנר היא קבלת שבת שכן משמע מלשון ה"ג וזה לשונם
 שכתבו בהלכות הנזכר והיכא דקא בעי אדלקי' נר הנזכר ונר שבת ברישא
 מדליק החנוכה והדר מדליק דשבת דאי מדליק דשבת ברישא איתסר לי'
 עשרתם והטבה משום דקבלת לשבת עולה ע"כ וה"ג שמשון וצ"ל ה' משיב
 על כדבריה' דתני' ס"פ ב"מ דתנא דבי (שמואל) [ר' ישמעאל] שש תקיעו'
 תוקעין בע"ש [התחילו לתקוע] תקיעה ראשונה נמנעו העומדין [בשדה] מלעדר
 שילחש' ומלעשות כל מלאכה כשכרד ואין הקדושים רשאי' לבינס לעיר עד
 שיבואו רחוקים ויכנסו כולם יחד ועדיין חנויות פתוחות ורחיסין מנוחות התחילו
 לתקוע תקיעה שני' נסתלקו תריסין ונגעלו החנויות ועדיין חמין מנוחין ע"כ בירה
 וקדירות מנוחות ע"כ בירה התחילו לתקוע [תקיעה] שלישית סילק המסלק הטמן
 המטמן הדליק המדליק ושוהה כדי לצלות דג קצן או כדי להדריק פת בתנור
 ותוקע ומריע ותוקע ושוהה' ורוצה לומר ה"ר שמשון שמאחר שהיו שוהין כדי
 לצלות דג קצן וכדי להדריק פת בתנור ש"מ שלאחר הדלקתו היו צריכין
 פת בתנור ושי"מ שהדלקת נר לא היא קבלת שבת עד שיתפול כדמוכח פרק
 תפילת החיזר בברכות' דתפילת שבת הוא קבלת שבת ומידו לא קשיא הוא
 שאני אומר שלאחר הדלקת לא ה' צולה וגם לא ה' מדביק שדרי אינו יכול
 לדרותו בשבת אלא ה' שהוא כדי שלא יהא נראה כשוכח מתוך הדלקת משום
 דמחזי כמדליק בשבת* ותעד דהא אפ"י על התקיעה ה' מקדיר רש"ב' שוהו
 שובתין מתוך מריעין ושפיר מצנין למימר שהדלקת נר היא קבלת שבת והבי
 מוכח בתנחומא פ' איש כי יר נדר דמסיק דתם חזן הכנסת נוטל את התצוצות
 ועולה לגן כבוד שבעיר ותוקע כל נמי שה' לחזן חזן העיר נפטר ממלאכתו וחזר
 ובא ותוקע תקיעה שניה הקובלין כגון שפיר דתני תוקע נפשיה ויהו טומאין את
 החמין ומדליקין את הנר גמר מלתקיע היתה קדירה ע"כ בירה מניחין אותה בארץ
 ואם היתה הנר ביד אשה מניח' אותה בארץ דרי איהו רואה דכל זמן שה' תוקע
 היתה היתה מדלקת וכשגמר מלתקיע אפ"י בטלול אסור ש"מ שהדלקת הנר
 הוא קבלת שבת' וז"ל הוריו והוריו הקב"ה את ישראל שישמרו את השבת
 וכיון שמדליקין נרות לכבוד השבת אסור להם להדליק אלא מעבוד יום
 שנאמר לא תבכרו אש ככל משכבותיכם ביום השבת וצריך אדם שישמר כל
 מלאכתו מעבוד יום שא' ששת ימים תעשה מלאכה וגו' וכיון שהחמה
 שוקעת בערב אסור ליגע במלאכה ואם ראה תחמ ששקעה ולא הדליק
 את הנר אסור להדליק עכ"ל והבי מוכח ס"פ ד' מיתות כשהנדרין' דתניא כשהלך
 ר' אליעזר ונכנסו חכמים אצלו והוא יושב בקניוף שלו והן יושבין במדליקין שלו
 אותו היום ע"ש ה' ונכנסו הורקטס בנו לחלוץ לו תפיליו נער בו ויצא בגיפיה
 אמר להם כשרומה אני שדעתך של אבא נטרפה אמר לו רעת' ודעת אמו
 נטרפה אין מניחין איסור סקילה ועוסקין באיסור שבות ופירש"י ה"ר אליעזר
 דצירונס וצ"ל דה"ק ה' להם לכתחילה להדליק נר ואח"כ לסלק תפילין ומדקאמר
 איך מניחין איסור סקילה ועוסקין באיסור שבות משמע אבל אם היתה חליצת
 תפילין מלאכה הוה נחא לי' לר"א שה' חלוץ לו קדם הדלקת מפני שלאחר
 הדלקת לא ה' יכול לחלוץ ותו הורקטס בנו מ"ש רצה לחלוץ קודם הדלקת
 אלא שה' סבור שגם זה אסור אחר הדלקת ש"מ שהדלקת נר היא קבלת שבת
 ואמר' נמי לעי"ה רביתו דרב יוסף מאחירה ומדלקת אבא לה' רב יוסף תניא
 לא ימיש עמוד הענן יומם ועמוד הענן לילה מלמד שעמוד הענן משלים לעמוד
 ראש [וכו'] סברה לאקדמו א"ל הוה סבא תניא וכלכד שלא יקדים' ושלא
 יאחר' ופרש"י מאחרי' ומדלקת נר של שבת סמוך לחשיכה' לא ימיש קרא
 יתירא הוא וזהך דרשה דבתיב וי הולך לפניהם עמוד ענן של יום משלים אורו
 לעמוד האש שעמוד האש בא קודם שישקע עמוד הענן אלמא אורח ארעא
 ברבי' אקדמוי' בעוד היום גדול' תניא אני שונה שלא יקדים' אלא מנכרא שהוא
 לשבת' ע"כ פרש"י אלמא הואיל שהיתה שבתה של שבת סמוך לחשיכה
 ש"מ דלאחר שנמרו כל צורכי שבת היו מדליקין את הנר ומקבלים את השבת
 ורב יוסף [לא הקפיד אלא] על שלא היתה מדלקת מעבוד יום ולא על דבר
 אחר' וההוא סבא נמי דתני שלא יקדים מפני כדי שיהא נראה שבת זה לכבוד
 שבת והלכות שבת וגם הקפיד שלא לאחר מפני שלא יהא נראה ששבת
 (מפני) [מתוך] הדליקה משום דמחזי כמדליק בשבת כדפ' לעיל' והבי מוכח
 כפרי המקציעות שהדלקת נר היא קבלת שבת גבי מעשה אחר שבת' רב שריא
 גאון ולקמן אפרש גבי קבלות שבת בטענות' ומענה הואיל שפירשנו שהדלקת
 נרות הויא קבלת שבת נראה בעיני דמי שהדליק נרות בביתו והולך לבית
 רבנסת

דף 77
ע"כ

ד' לה"ע

ע"כ

ע"כ

ע"כ

ע"כ

ע"כ

ע"כ

ע"כ

ע"כ

ע"כ

ע"כ

ע"כ

ע"כ

ע"כ

ע"כ

ע"כ

ע"כ

ע"כ

ע"י אוצר החכמה

ר זרוע - ב יצחק בן משה מווינה עמוד מס : 11 הודפס

או

וְאֵלֶּיךָ יִצְחָק בֶּן מִשֵּׁה מִמְּוֵלָה עֲמֹה מִט: 11 וְהוּא פֶּטֶר

אור זרוע - ב' יצחק בן משה מווינה עמוד מס' : 12 הודפס ע"י אוצר החכמה

ב חידושי הלכות

תפלת השחר פרק רביעי ברכות

ואגדות מהרש"א

[דף כו ע"ב - כח ע"א]

מנחה וערבית דלמרינן ציומא (כח): דאפילו עירוב תשבלין קיים אלא דמכ"א מהאזות למדנו לפי מה שמצינו בו שהתפלל וכ"כ בספר יוחסין וכבת עוד אולי כ"א מהם היה יותר זריו כפי מדתו כו' ע"ש: **ואין שיחה בו**. כתבו התוס' חתמה בדפדקן קמא דמס' ע"ג מוכיח דשיחה תפלה מויאל וגו' כו' ע"ש ובפ"ק דע"ז (ו':) תירצו בזה דתרווייהו זכריי כו' ע"ש בתוס' והרא"ם כתב בפרשת חיי שרה א' על דברי התוס' דאינו מחזור דא"כ צ"ל דפי' אין שיחה כו' דפי' מ"ה שאין שיחה זו מלשון דבור אדם לתבירו אלא תפלה ופי' אין שיחה אלא וכו' דפי' לפני אידיתו שאין שיחה זו תפלה בעלמא אלא קצועה ועוד כו' עכ"ל ואין זה כדאי לדחות דברי התוס' דבכ"מ מתפרשת אין שיחה כו' לפי ענינו דבפי' ת"ה דה"ל ויאל יתחק לשוח וגו' כיון שלא נזכר עס מי היטה השתא היה אפשר לומר דעס תצירו היטה שיחמו. הביא מדרמתי ב' לפני ה' יספוך שיחו ובפ"ק דמס' ע"ז דלפני ה' יספוך שיחו ודאי דמשמע לשון תפלה אלא דה"ל שאינה קצועה הביא מדרמתי ג' ויאל יתחק לשוח וגו' דהיינו קצועה ומ"ש שהרגישו התוס' בחולשת תירוטם ממה שהניחו הענין בתימה פ' מ"ה אין זו הראיה מכרעת דכן דרכם לכתוב מירון במקום אחד ולסמוך עליו במקום אחר: **ואין שיחה אלא תפלה בו**. ר"ל במקום הזה אינו אלא תפלה כמ"ש הרא"ם גבי אין נא אלא לשון בקשה כו' אבל גבי ויפגע אינו אלא תפלה כו' היינו דתנתי משמע ועיין בחידושינו פרק גיד הנשה ד'.

דף כו ע"א תודה ת"ש וישל' בו שאמר עד ז' שעות אינו במושגה בו עכ"פ. כ"ל: **בא"ד דה"פ דעבד כר"י עבד דאמר מפ"ג**

המנחה ליל"ה הוא עבד וכו"ה מנחה לא אב"ל אין לפרש בו דפשיטא דרבנן מודו בשיעורא דר"י עכ"פ. כ"ל: כ"ל דר"ל שהפירוש דעבד כר"י עבד היינו דחשב ליה מפלג המנחה לילה להתפלל ערבית ולא מנחה אבל אין לפרש דעבד כר"י עבד לענין אס התפלל קודם פלג המנחה דזהא רבנן נמי מודו ומייהו ק"ק דלא הוה זריכא להוכחה זו דזהדיא מוכח דעבד כר"י עבד איירי לענין דהוי לילה ושרי להתפלל ערבית דהא מייתי לה לקמן אהא דרב גלי של שבת בע"ש מצט"י ודו"ק ח': **תודה דרב צ"י בו' וכן לענין תוספת שבת ופי"ה וכו' עכ"פ**. ר"ל כמו דלענין מלאכה במ"ש לא אמרינן דהוי לילה ה"נ לענין תוספת שבת וכו' דהוי נמי מילי דאורייתא לא אמרי' דהוי לילה לאסור בשיעור גדול כ"כ דלא ס"ל כר"י אלא לענין תפלה וקצלת שבת דרבנן ועיין ברא"ש:

דף כו ע"ב תודה והגותן שלום בו' א"נ ההוא אבתחלה קאמר בו' עכ"פ. מלת לכתחלה אינו מוכן לכאורה דלא ה"ל אלא א"נ

דהתם איירי בתלמיד חבר דשרי טפי ועוד לכאורה לפי מירון שני דליירי ההוא בתלמיד חבר לא צעי למימר הכי אלא שלום עליך וא"כ למה נקט כדי שאילת תלמיד לרב דהיינו תלמיד חבר הא שאר כל אינשי נמי הכי קאמרי ויש לכיון דברייהם במירון הראשון שכתבו ע"פ מ"ש תר"י דודאי אסור להקדים שלום לרבו כלל כדאיחא צירושלמי ח' ולא אמרו כדי שאילת תלמיד לרב אלא להחזיר לו שלום שרי שאומר לו שלום עליך רבי ועוד כתבו א"נ אפילו לכתחלה דהיינו להקדים נמי שרי לומר שלום עליך רבי ובתלמיד חבר דשרי בכל הני כדלקמן ובההוא מצי איירי הך דכדי שאילת תלמיד לרב ודו"ק: **תודה הואיל והתפלאו בו' ה"נ ציימא ציער' אהוימרא ואמאי בו' עכ"פ**. כ"ל: ור"ל דכמו דנימא הכא במ"ש דאין זריך להתפלל שנית ויאל ידי תפלת מ"ש אע"ג דאסור במלאכתו דהוי ד"ת ה"נ נימא לעיל בע"ש דאין זריך להתפלל שנית והוי התפלה קצלת שבת לתומרה לאסור במלאכה ע"י התפלה כמ"ש התוס' לעיל ח' שכתבו ונקוטנ' פי' צפנים אחרות היינו שכתב רש"י דאסור במלאכה משום תוספת שבת ע"י התפלה וזה כבר דחו המוספות לעיל ח' דאין זריך שיעור לתוספת כל כך אלא הוי הקדמת קצלת שבת ע"י התפלה ואליבא דר"י כמ"ש התוס' לעיל ודו"ק: **תודה שאני צבור בו' אע"ג דלא מצי זמן אין איסורן איסור בעשיית בו' עכ"פ**. כתב מהרש"ל נ"ל דטעות הוא והכי ראוי להיות ואע"ג דלא מטא זמן איסור אסורים בעשיית מלאכה כו' פי' כדי שלא להטריחם עוד בתפלה מש"ה אוקמיניהו בציסוריהו משא"כ צידד ודו"ק אבל מי"מ הרא"ש והרשב"א כתבו דדוקא לענין תפלה אבל לא למלאכה כו' (עיין במהרש"א):

חידושים	חכמת שלמה	הגהות
דף כו ע"א תוס' בד"ה ת"ש ושל מוספים בו'. נ"צ פי' וצרייתא היא ודו"ק: דף כו ע"ב תוס' בד"ה שאני צבור בו' זמן אין אסורים בו'. נ"צ נ"ל טעות והכי ראוי להיות ואע"ג דלא מטא זמן איסור אסורים בעשיית מלאכה כו' פי' כדי שלא להטריחם עוד בתפלה מש"ה אוקמיניהו בציסוריהו משא"כ צידד ודו"ק אבל מי"מ הרא"ש והרשב"א כתבו דדוקא לענין תפלה אבל לא למלאכה כו' (עיין במהרש"א):	דף כו ע"א גמרא הכי א"ר יוחנן הלכה כרבי יהודה. כ"ל ונ"י כך מלאמי בס"א מוגה וכך מוכן לשון רש"י ולפי זה לא גרסינן לעיל רבי יוחנן אלא דגרסי' הכא שפיר אין הלכה כרבי יהודה ודו"ק: שם לישנא דצעורא הוא. נ"צ הוא הדין דהוה מצי לפרש נמי לשון שזר כמו לרבי יהושע בן לוי והוא הדין לרבי יהושע בן לוי לשון זעירא אלא לפי שהתרגום של רב יוסף נופל על הא דר' יהושע בן לוי דמאחר תפלת מוספים שהיא תפלת חגים ומועדים מפרש לשון שזר כמו שתרגם רב יוסף אבל לרבי אליעזר דמפרש המקרא תפלה של שחר ולא כתרגום רב יוסף ג"כ אינו מפרש אלייזה לשון שזר אלא לשון מוגה וזער כך נ"ל וצרי"ף איכא גירסא אחרת: תוס' בד"ה ושל מוספין בו' עם התמיד בו'. נ"צ אלמא דלמאנה עם התמיד ולא עד ז' א"כ הוה דקמאר עד ז' למונה ונדיעבד קאמר וק"ל:	דף כו ע"א גמרא גריס עמוד דילמא מעברין לך אמר לה יומא חדא כו'. כ"ל: ושאר ממק: שם ולמחר ליתבר א"ל לית לך בו' מב"ה אפילו שעה אחת דתנן בו' אמר להם מותר אני לבא בקהל בו'. כ"ל: שם אספתי ממך היו מאי משמע בו' זמני מועדיא דבירושלים בו'. כ"ל: רש"י בד"ה ואח"כ של מוספין הואיל ואיחרה וזמנה אינו עובר בו'. כ"ל: ונ"י נ"ל:

להגיה ולמחוק מלת אין שדצברי התוס' שלפינו וע"כ נראה לקיים דצריהם ע"פ דברי הרא"ש וקלת טעות בלאתיות נפל דצצריהם כ"ל: שאני צבור אע"ג דלא מטא זמן איסור דאין אסורים בעשיית מלאכה ואע"ג דטעותא הוא כ"ל ור"ל דצצבור לא מטרחינן להו. לחזור ולהתפלל אף בע"ש אע"ג דלא מטא עדיין זמן איסור מלאכה בע"ש כמ"ש הרא"ש דלענין היתר מלאכה אין חילוק בין יחיד לצבור ואמרו אע"ג דטעותא הוא בצטעות התפלל מ"מ לא מטרחינן להו לחזור ולהתפלל ודו"ק:

ח"א דף כו ע"ב והגותן שלום ארבו בו' פירש"י ומוס' דהיינו דלא א"ל שלום עליך רבי והיינו דאמרי' ח' כדי שאילת תלמיד לרב כו' עכ"ל וק"ק מההיא דפי' ר"ע (שבת פט). דאמרי' כלום יש עבד שנותן שלום לרבו כו' ולמה לא אמר בכה"ג כדי שאילת תלמיד לרב שלום עליך אדוני ויש לחלק בין תלמיד לעבד שהוא ודאי אינו נותן שלום כלל לרבו ועי"ל דיש לחלק בין נותן שלום לשאלת שלום והיינו דשאלת שלום דלאמר התם ח' היה לך לעזרי ודו"ק: **והאומר דבר שלא שמע מפי רבו בו'.** וכה"ג אמרי' בפרק ב' בערים (יומא סו): **גר"א** שלא אמר דבר שלא שמע מרבו אבל מצינו בנמה דוכתין דגם דבר שלא שמעו מרנס אמרו תמכיה מקצרה ואפשר לומר דדבר שאינו מקצרה לא אמרה ר"א בשם רבו כיון שלא שמע מפי וק"ל: **שייבנבן בעלי תריבין בו'.** מפורש בשם הערוך במסכת נכורות ח' ע"ש: **היאך יבוא החי להבחישו וכו'.** צפ' כל פסולי המוקדשין (בכורות לו.). פירש"י לו וחורגי צי וכמה התוס' ח' שם דהכא א"ל לפרש שהרי פסקו הלכה כמומו עכ"ל עוד כתבו שם עמוד על רגליך ויעידו בך ל"ג ליה הכא ע"ש: **בוקמיה ארבי יהושע בע"פ מנשה בו' פירש"י** וה"ל זערא טפי עכ"ל ועי"ל שלא יאמרו שלא חלק על ר"ג אלא משום כבודו שימנעו במקומו:

דף כח ע"א תודה וישל' מוספין בו' ותירין דהתם איירי בשבת עכ"פ. **דיש לחלק בין שבת לחול ע' זר"פ תמיד נשחט (פסחים נח):** **דצצנת אין נדרים ונדבות קריבין וק"ל:**

ח"א דף כח ע"א א"ל מעלין בקודש ולא מורידין דלאמא עניש דף. רש"י ל"ג כל זה והיה נראה דטעמו דע"כ תשובה זו מעלין בקודש [וכו'] אינה דהא הורידו את ר"ג גם פירכת דלמא עניש לך אינה דכבר אמרו והוא עשירי לעזרה דלית ליה זכות אבות כו' אבל נראה לקיים כל הספרים השנים דמה שאמרה דילמא מעברין לך לא חשה אס יעשו ח"ו שלא כהוגן כמו שעשו לר"ג לפי דעתה אלא דלמא ר"ג יפייס אותם ויחזרו למנוחו ויעברו לך ותחבייש וכדמסיקן לקמן נעצריה גמריה מעלין בקודש כו' גם מה שא"ל דילמא עניש לך היינו דלא סמכה אהא דלית ליה זכות אבות וכדאמרי' בעלמא ח' שמה יגרום הקטא וק"ל: **ב"ה ת"ח שאין תובו כבדו לא בו'.** והיינו דמדמו ליה בתלמא לתצדי דמליין קייטמא דמנחון הכד הוא מלונן ושלם ובתוכו אין בו רק אפר שהוא דבר שפל ואינו ראוי ובפרק ב"ה לו (יומא עז): **מפרש** דתלמיד שאינו חוכו כבדו היינו שעוסק במורה ואין בו יראה שמ"ס ואין לחלק בין תלמיד לת"מ דהכא וק"ל: **כבד ע"ה סנהריב בו'.** מפורש פ"ק דסוטה (טו.) בתוס' ובחידושינו שם: **מבות"י בו' שפחמי אתה.** עפירש"י ובס' יוחסין כתב פירושים אחרים ח' ע"ש: **מאן דרביש מרדא יר"בש מרדא בו'.** מוצארי כי המדא הוא בגד החשוב שלובשין המלכים כמ"ש ח' וילגש שאול את דוד מדוי והוא מעיל כפירש"י ח' וכמ"ש ח' כן תלכשנה צוות המלכים מעילים ולפי שר"י היה מנצי הנשיאים ומלכים מנצי יהודה ולא כן ראב"ע שהיה כהן ואין להיות מלך ונשיא אלא מורע יהודה וכמ"ש פ"ק דסנהד' (ה.) לא יסור שבת מיהודה אלו ראשי גלויות שצבצל ומחוקק מצינ רגליו אלו צני צניי של הלל כו' ולזה ב"ה ר' יהושע לומר דמדינא תחזור הנשיאות לר"ג שהיה מנצי הנשיאים ואין ראוי לראב"ע שהיה כהן ליעול הנשיאות ממנו וכמ"ש שנעבשו מלכי שמונחאי ח' שהיו כהנים על שנטלו להם מלכות השייך לזרע דוד ועוד אמר ר"י בכה"ג להפיס דעתו של ראב"ע בציפך דמוה בן מזה יזה כו' דלמי שהוא מורע אהרן הכהן ניתן הכהונה דהיינו לראב"ע ושאינו לא מזה כו' דהיינו שאינו מורע כהונה אסורה לו הכהונה גם למלך כמו שמצינו בעזריהו שנלטרע ע"כ וכמו שאין אדם נוגע במה שמוכן לך שהוא הכהונה כן אהא לא תהיה נוגע במה שמוכן להצרך ר"ג שהוא הנשיאות ומייתי דלא יאמרו לכהן מימך מי מערה ואפשר כו' נקט מילי דעב"כ נאמין לכהן דצבר הטוגע בכהונה דהיינו במה שהם מי תטאטא ולא מי מערה הפסולים להזאה וגאמין גם לכהן כשהו אפר פרה ולא אפר מקלה כן אין לנו דלקדק אחר ר"ג גמה שנוגע בנשיאות שלו וק"ל: **בתפיבת ב"דום עשינו וכו'.** ר"ל כיון דלמה נתפייסת אתם אצחנו נכסיס דצבר להחזירו לנשיאותו דאנו לא עשינו להעבירו אלא בצציל כצודק והנני אני ואהא נשכים למחר

חידושים	חכמת שלמה	הגהות
דף כו ע"א תוס' בד"ה ת"ש ושל מוספים בו'. נ"צ פי' וצרייתא היא ודו"ק: דף כו ע"ב תוס' בד"ה שאני צבור בו' זמן אין אסורים בו'. נ"צ נ"ל טעות והכי ראוי להיות ואע"ג דלא מטא זמן איסור אסורים בעשיית מלאכה כו' פי' כדי שלא להטריחם עוד בתפלה מש"ה אוקמיניהו בציסוריהו משא"כ צידד ודו"ק אבל מי"מ הרא"ש והרשב"א כתבו דדוקא לענין תפלה אבל לא למלאכה כו' (עיין במהרש"א):	דף כו ע"א גמרא הכי א"ר יוחנן הלכה כרבי יהודה. כ"ל ונ"י כך מלאמי בס"א מוגה וכך מוכן לשון רש"י ולפי זה לא גרסינן לעיל רבי יוחנן אלא דגרסי' הכא שפיר אין הלכה כרבי יהודה ודו"ק: שם לישנא דצעורא הוא. נ"צ הוא הדין דהוה מצי לפרש נמי לשון שזר כמו לרבי יהושע בן לוי והוא הדין לרבי יהושע בן לוי לשון זעירא אלא לפי שהתרגום של רב יוסף נופל על הא דר' יהושע בן לוי דמאחר תפלת מוספים שהיא תפלת חגים ומועדים מפרש לשון שזר כמו שתרגם רב יוסף אבל לרבי אליעזר דמפרש המקרא תפלה של שחר ולא כתרגום רב יוסף ג"כ אינו מפרש אלייזה לשון שזר אלא לשון מוגה וזער כך נ"ל וצרי"ף איכא גירסא אחרת: תוס' בד"ה ושל מוספין בו' עם התמיד בו'. נ"צ אלמא דלמאנה עם התמיד ולא עד ז' א"כ הוה דקמאר עד ז' למונה ונדיעבד קאמר וק"ל:	דף כו ע"א גמרא גריס עמוד דילמא מעברין לך אמר לה יומא חדא כו'. כ"ל: ושאר ממק: שם ולמחר ליתבר א"ל לית לך בו' מב"ה אפילו שעה אחת דתנן בו' אמר להם מותר אני לבא בקהל בו'. כ"ל: שם אספתי ממך היו מאי משמע בו' זמני מועדיא דבירושלים בו'. כ"ל: רש"י בד"ה ואח"כ של מוספין הואיל ואיחרה וזמנה אינו עובר בו'. כ"ל: ונ"י נ"ל:
דף כו ע"א גמרא גריס עמוד דילמא מעברין לך אמר לה יומא חדא כו'. כ"ל: ושאר ממק: שם ולמחר ליתבר א"ל לית לך בו' מב"ה אפילו שעה אחת דתנן בו' אמר להם מותר אני לבא בקהל בו'. כ"ל: שם אספתי ממך היו מאי משמע בו' זמני מועדיא דבירושלים בו'. כ"ל: רש"י בד"ה ואח"כ של מוספין הואיל ואיחרה וזמנה אינו עובר בו'. כ"ל: ונ"י נ"ל:	דף כו ע"א גמרא גריס עמוד דילמא מעברין לך אמר לה יומא חדא כו'. כ"ל: ושאר ממק: שם ולמחר ליתבר א"ל לית לך בו' מב"ה אפילו שעה אחת דתנן בו' אמר להם מותר אני לבא בקהל בו'. כ"ל: שם אספתי ממך היו מאי משמע בו' זמני מועדיא דבירושלים בו'. כ"ל: רש"י בד"ה ואח"כ של מוספין הואיל ואיחרה וזמנה אינו עובר בו'. כ"ל: ונ"י נ"ל:	דף כו ע"א גמרא גריס עמוד דילמא מעברין לך אמר לה יומא חדא כו'. כ"ל: ושאר ממק: שם ולמחר ליתבר א"ל לית לך בו' מב"ה אפילו שעה אחת דתנן בו' אמר להם מותר אני לבא בקהל בו'. כ"ל: שם אספתי ממך היו מאי משמע בו' זמני מועדיא דבירושלים בו'. כ"ל: רש"י בד"ה ואח"כ של מוספין הואיל ואיחרה וזמנה אינו עובר בו'. כ"ל: ונ"י נ"ל:

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
תלמוד בבלי <עוז והדר> - א ברכות תלמוד בבלי עמוד מס : 355 הודפס ע"י אוצר החכמה

א מיי פ"ה מהלכות מ"ח הלכה ב טו"ט ע"ד סימן רמז סק"ף ב:
ב מיי פ"ה מהלכות מ"ח הלכה ט טו"ט ע"ד סימן רמז סק"ף כד:
ג מיי פ"ה מהלכות תפלה הלכה ז ופ"ט מהלכות שבת הלכה יא סמג עשין כט טו"ט ע"ד או"ח סימן רסז סק"ף ב:
ד *מיי פ"ג מהלכות תפלה הלכה ז וסמג שם טו"ט ע"ד סימן רל"ח סק"ף ג:
ה מיי שם פ"א הלכה ו ופ"ג הלכה ו ו ופ"ט הלכה ט סמג עשין יט טור או"ח סימן רלה רלו רלו:

שלמי הגבורים

א אע"פ שכן הלכה אין להתפלל של שבת בע"ש ולא של מוצאי שבת בשבת וכן הגדלה וקידוש (טור סי' רגז מהרי"ק ילוצ' ח"א חנ"י יט) ואפילו בימינו לא היו מתפללין אלא בשביל אונס גדול: לשון ריבא"ז

[ה"ב] אות דן
הביתפלא תפלת ערבית של שבת בע"ש מצעוד יום בלחות שבת ורביע נאשר בעשיית מלאכה אע"פ שהוא יום גמור לפי שכבר קבל עליו עול השבת ואפילו ליכנס במרחץ אסור אע"פ שאסור מדברי סופרים ואם התפלל בטעות כגון שנתקשרו שמים בעצבים וכספור שהוא לילה והתפלל ערבית ואח"כ זרחה השמש הרי זה מותר בעשיית מלאכה וחוזר ומתפלל תפלת ערבית אח"כ ואם הצבור התפללו בטעות הואיל והתפללו התפללו בטעות להם לצבור לחזור ולהתפלל ואסורין בעשיית מלאכה:
ב בבב הרמ"ש (פי' ו) מפנה המנחה ולמעלה. ולאחר יליאת הכוכבים היה קורא ק"ש צעונתה ואע"פ שלא היה סומך גאולה לתפלה כיון שהיה סמוך למנוח להספיק מחול על הקדש לא חייב לסמיכה. והיה מדליק את הנר ומקבל עליו שבת מצעודי והא' מהמרינן פ"ב במה מדליקין (שם ג:) גבי הדלקת הנר ונלכד שלא יקדים ונלכד שלא יאחר אין זו הקדמה כיון שהיה מקבל עליו שבת בלחות שבת כי יכול לקבל עליו שבת מצעודי ונלכד מפנה המנחה ולמעלה ע"כ:
ג התוס' (פו' ד"ה טעה) פלוגי על פ"י תפלת ערבית רשות וסביר דרשות ר"ל מנוח דמנוח על כל אדם להתפלל ערבית וכן נראה דעת רבינו יונה (ד"ה מלא') והמרדכי (ימי' ג:) א"ש צאשרי"ב כי

שמקדים לו שלום ^(א) ואין לו לתלמיד להקדים שלום לרצ אלא כמי שיש לו מורא ממנו ואינו יכול להקדים לו שום דיבור מרוב המורא וכן אמרו (שבת פט.) כלום יש עבד שמקדים שלום* לרבו ומה שאמרו בהרבה מקומות (ב"ק עג.) כדי שאלת שלום תלמיד לרצ אינו ר"ל אלא כדי חזרת שלום לתלמיד לרצ*. מפי מורי הרצ נר"ו:

האומר דבר שלא שמע מפי רבו. ר"ל שלא שמע ממנו ואומר אותו בשמו:

רב צדי ש"ש שבת בע"ש. כלומר היה מתפלל קודם שקיעת החמה ולאחר יליאת הכוכבים היה קורא ק"ש צעונתה ואע"פ שלא היה סומך גאולה לתפלה כיון שהיה מסמך למנוח לקבל שבת מצעוד יום ולהספיק מחול על הקדש לא חיישין להכי וזהו מפנה המנחה ואילך דמשם ואילך יכול אדם לקבל השבת בתפלתו אצל קודם לכן לא.

ובשרוצה להתפלל ולקבל עליו
השבת מצעוד יום נריך שדליק תחלה שאחר שקבל השבת בתפלה אינו יכול להדליק ולעשות שום מלאכה אח"כ וא"ת והיאך יכול להדליק כל כך מצעוד יום שהרי אמרו (שבת כג:) ונלכד שלא יקדים ונלכד שלא יאחר י"ל דהיי מיילי כשאינו מקבל השבת עד הערב דכיון שאינו מקבל השבת עד הערב אין לו להקדים ההלכה אצל כשמקבל שבת מצעוד יום ומדליק תחלה סמוך לקבלה אע"פ שעוד היום גדול אין כך כלום.

והיה אומר ה"ר יעקב מאורליי"ש ז"ל שאע"פ שחוספת שבת די בכל שהוא אפ"ה אם הוא מוסף הרבה ^(א) יותר בכלל תוספת היו וחייד עליו אע"פ שאפשר לומר שאינו אלא מדרבנן אפ"ה אסור לעשות זו שום דבר כמו תוספת כל שהוא וכיוצא בזה אמרו לענין תרומה* שאע"פ שחטה אחת פוטרת כל הכרי (ע"ז עג:) אפ"ה אם תרם הרבה הכל דיינין ליה תרומה (תרומות פ"ד מ"ה).

ביהיו אם התפלל מצעוד יום בטעות שהוא יום מעונן והיה חושב שהיה לילה ואח"כ זרחה השמש נריך לחזור ולהתפלל אע"פ שהתפלל מפנה המנחה ואילך כיון שלא נמכוין להתפלל אלא אחר שקיעת החמה והתפלל בטעות^(א) ומותר בעשיית מלאכה שקבלת טעות לא שמה קבלה וראיה לדבר מדאמר בגמ' (ס:) וטעותא מי הדרא והא' קאמר אצידן פעם אחת נתקשרו שמים בעצבים וכספורין העם לומר תשיכה וצאו לבתי כנסיות והתפללו של מוצאי שבת בשבת ואח"כ זרחה חמה וצאו ושאלו לרצ ואמר להם הואיל והתפללו התפללו ומהדרין שאני צבור דלא מטרחינן להו דמשמע דדוקא מפני טורח הצבור חששו ואינם נריכין להתפלל אצל צייד לא חיישין לטרחא.

[י:]

והרב רבי משה צר יוסף צערב שבת והתפללו מצעוד יום שהיו סבורין שהיה חשכה לחזור ולהתפלל מפני טורח הצבור שבת שהתפללו כבר אפ"ה מותרין בעשיית מלאכה ודייק הכי מדאמר שאני צבור דלא מטרחינן להו דמשמע שלא חששו אלא משום טרחא בלחוד אבל מפני קבלת השבת בתפלתם לא חששו כלל ומותרין במלאכה:

"והחולק על ישיבתו של רבו "והאומר דבר שלא שמע מפי רבו גורם לשכינה שתסתלק מישראל:
אמר רב חייא בר אבין רב אצי"י של שבת בבערב שבת ורבי יאשיה צלי של מוצאי שבת בשבת איבעיא להו רב צלי של שבת בערב שבת אומר קדושה על הכוס או אינו אומר קדושה על הכוס ת"ש דאמר רב יהודה אמר שמואל 'מתפלל אדם של שבת בע"ש ואומר קדושה על הכוס ורבי יאשיה צלי של מוצאי שבת בשבת אומר הברלה על הכוס או אינו אומר הברלה על הכוס ת"ש דאמר ר' תחליפא בר אבימי אמר שמואל 'מתפלל אדם של מוצאי שבת בשבת ואומר הברלה על הכוס:
תפלת הערב אין ל"ה קבע:
מאי אין לה קבע אינה קבע כמ"ד *תפלת ערבית רשות אמר רב יהודה אמר שמואל תפלת ערבית רבן גמליאל אומר חובה ורבי יהושע אומר רשות אביי אומר הלכה כדברי האומר חובה ורבא אמר "הלכה כדברי האומר" רשות וקיימא לן דהלכה כרבא מיהו הני מילי היכי דלא צלי ליה כלל אבל היכא דצלי ליה לתפלת ערבית כבר שוייה עליה חובה ואי טעי הדר לרישא כדאמרינן (ז:) אמר רבא^(א) טעה ולא יהוציר של ראש חודש בערבית אין מחזירין אותו שאין מקדשין את החדש אלא ביום ושמועינן מינה שאם

משמעות אחר אלא שזמנה כל הלילה למה שנה לשון אין לה קבע ליתמי תפלת הערב כל הלילה ומדלא תמי הכי שמעינן דליכא נמי משמעות אחר דאחא לאשמעינן שהוא רשות ונמצא שאין לה קבע ר"ל שני דברים שהיא רשות וזמנה כל הלילה ועל זה אמרו (לקמן) [לעיל] (יז:) מפני מה אמרו תפלת הערב אין לה קבע שהרי איברים ופדרים שלא נתעכלו מצעוד יום קרצין והולכין כל הלילה וצודאי אינו נותן טעם למאי דאמר שהיא רשות שאין זה הטעם נופל זו כלל אלא למאי דאמר שזמנה כל הלילה ואמר תדע מפני מה אמרו שזמנה כל הלילה מפני שאיברים ופדרים קרצים כל הלילה ומה שלא פירשו זמנה בפירוש ולא אמרו תפלת הערב כל הלילה כמו שאמרו צמוספין ושל מוספין כל היום אע"פ שאין להם זמן קבוע מפני שצא להשמיענו בזה הלשון משמעות אחר שהיא רשות. מפי מורי הרצ נר"ו:

משמעות אחר אלא שזמנה כל הלילה למה שנה לשון אין לה קבע ליתמי תפלת הערב כל הלילה ומדלא תמי הכי שמעינן דליכא נמי משמעות אחר דאחא לאשמעינן שהוא רשות ונמצא שאין לה קבע ר"ל שני דברים שהיא רשות וזמנה כל הלילה ועל זה אמרו (לקמן) [לעיל] (יז:) מפני מה אמרו תפלת הערב אין לה קבע שהרי איברים ופדרים שלא נתעכלו מצעוד יום קרצין והולכין כל הלילה וצודאי אינו נותן טעם למאי דאמר שהיא רשות שאין זה הטעם נופל זו כלל אלא למאי דאמר שזמנה כל הלילה ואמר תדע מפני מה אמרו שזמנה כל הלילה מפני שאיברים ופדרים קרצים כל הלילה ומה שלא פירשו זמנה בפירוש ולא אמרו תפלת הערב כל הלילה כמו שאמרו צמוספין ושל מוספין כל היום אע"פ שאין להם זמן קבוע מפני שצא להשמיענו בזה הלשון משמעות אחר שהיא רשות. מפי מורי הרצ נר"ו:

שאין מקדשין את החדש אלא ביום. דכתיב (תהלים פא, ד) תקעו צהדש שופר וכתיב בתריה כי חק לישראל הוא משפט וכו' וכתיב (ירמיה כא, יג) דינו לבקר משפט* מה להלן אין דנין דיני ממונות אלא ביום (ר"ה כה:) אף הכא נמי אין מקדשין

המאור הקטן

כלום ואף לא מכל הנך עובדי דאבוה דשמואל ולוי כי בעו למיפק לאורחא ומירמר ומר זוטרא בשבתא דרגאל ורב אשי דמצלו מיושב בהדי צבורא (לקמן ל.) וכולן צריכין תלמוד: ושמועינן מיהא מדרב אשי^(א) ומדרבנן קשישי דלא עבדי כאבוה דשמואל ולוי דלמסמך גאולה לתפלה עדיף כרבי שמעון בן אבהו^(א) ואף על גב דלא אפשר ליה לצלווי מעומד מצלי כל היכא דאפשר ליה ועונת קריאת שמע לא מקדמינן ליה משום שעת הדחק אף על פי שעלה עמוד השחר ומאחרינן ליה עד הנץ החמה:

בפרק תפלת השחר בגאשונה (פי' ג) נראה דס"ל כחוס' ואח"כ בלחות הפקר עצמו (פי' ז) וכן צ"ק דשבת (פי' יע ע"ש) נראה מסיים לדברי רבינו וכן צ"ע בסמ"ג (עשין יט) דתפלתה (ק, ה) פסק כדברי החוספות ואח"כ (ק, ד) כדברי רבינו והלכות גדולות (ה' בריטא עמ' מה) ומיי' (תפלה פי"ג ה"ו) פסקו כדכתיב:
ד ואם לא הוציר בערבית ר"ת דק"ל דלית חוצר י"א דוקא בלילה ראשונה אבל בשניה חוצר והתוס' (ג: ד"ה לפי) כתבו דאין לתקן והכי כ' הטור (פי' תכנ):
לשון ריבא"ז [פ"ה ה"ג אות ד] **טעה** ולא הוציר של ר"ת בתפלת ערבית אין מחזירין אותו בין שחודש מלא בין שחודש חסר לפי שאין מקדשין החדש בלילה אלא ביום:

(א) בגמ' הגי' אמר רב ענן אמר רב ובעי"ז בכת"י י-ס:
(ב) בתוספות וגם בריש"י ז"ל פי' כשאר בני אדם אלא צריך שיאמר שלום עליך רבי (ר"ת):
(ג) ראוי לדעת אם זה יצדק אפילו ביותר מפלג המנחה. תנ"י (ר"ת, א"ש):
(ד) בכת"י: והביתפלא בטעות צריך שיתפלא פעם אחת ומותר:
(ה) מהא דרב אשי כצ"ל (רבי"ח):

השגות הראב"ד
(א) כתוב שם: ושמועינן מיהא מדרב אשי ומדרבנן קשישי דלא עבדי כאבוה דשמואל ולוי דלמסמך גאולה לתפלה עדיף כר' שמעון בן אבהו:

אמר אברהם: הגאון פסק כמ"ק והא' דלומר רב אשי לא חוצר לרבנן קשישי דעבדי הכי בשבתא דרגאל קאמר דמיא להו דעבדי הכי דקרו שמע עס הנך החמה ומללו ביום מיושב כותיקין ולא ניללו וליקא קודם זמן אצל [לא] כר' שמעון בן אבהו דמללי במהלך אלא מוטע דלקדמה תפלה לק"ש כי היכא דנללי מעומד וכמ"ק:

ומאי דאמרינן בגמ' א"כ לימא תפלת הערב כל הלילה לא צא למעט שאין צככל משמעות הלשון שזמנה כל הלילה אלא הכי קאמר אם אחת דמאי דתנן תפלת הערב אין לה קבע אין זו משמעות אחר אלא שזמנה כל הלילה למה שנה לשון אין לה קבע ליתמי תפלת הערב כל הלילה ומדלא תמי הכי שמעינן דליכא נמי משמעות אחר דאחא לאשמעינן שהוא רשות ונמצא שאין לה קבע ר"ל שני דברים שהיא רשות וזמנה כל הלילה ועל זה אמרו (לקמן) [לעיל] (יז:) מפני מה אמרו תפלת הערב אין לה קבע שהרי איברים ופדרים שלא נתעכלו מצעוד יום קרצין והולכין כל הלילה וצודאי אינו נותן טעם למאי דאמר שהיא רשות שאין זה הטעם נופל זו כלל אלא למאי דאמר שזמנה כל הלילה ואמר תדע מפני מה אמרו שזמנה כל הלילה מפני שאיברים ופדרים קרצים כל הלילה ומה שלא פירשו זמנה בפירוש ולא אמרו תפלת הערב כל הלילה כמו שאמרו צמוספין ושל מוספין כל היום אע"פ שאין להם זמן קבוע מפני שצא להשמיענו בזה הלשון משמעות אחר שהיא רשות. מפי מורי הרצ נר"ו:

משמעות אחר אלא שזמנה כל הלילה למה שנה לשון אין לה קבע ליתמי תפלת הערב כל הלילה ומדלא תמי הכי שמעינן דליכא נמי משמעות אחר דאחא לאשמעינן שהוא רשות ונמצא שאין לה קבע ר"ל שני דברים שהיא רשות וזמנה כל הלילה ועל זה אמרו (לקמן) [לעיל] (יז:) מפני מה אמרו תפלת הערב אין לה קבע שהרי איברים ופדרים שלא נתעכלו מצעוד יום קרצין והולכין כל הלילה וצודאי אינו נותן טעם למאי דאמר שהיא רשות שאין זה הטעם נופל זו כלל אלא למאי דאמר שזמנה כל הלילה ואמר תדע מפני מה אמרו שזמנה כל הלילה מפני שאיברים ופדרים קרצים כל הלילה ומה שלא פירשו זמנה בפירוש ולא אמרו תפלת הערב כל הלילה כמו שאמרו צמוספין ושל מוספין כל היום אע"פ שאין להם זמן קבוע מפני שצא להשמיענו בזה הלשון משמעות אחר שהיא רשות. מפי מורי הרצ נר"ו:

משמעות אחר אלא שזמנה כל הלילה למה שנה לשון אין לה קבע ליתמי תפלת הערב כל הלילה ומדלא תמי הכי שמעינן דליכא נמי משמעות אחר דאחא לאשמעינן שהוא רשות ונמצא שאין לה קבע ר"ל שני דברים שהיא רשות וזמנה כל הלילה ועל זה אמרו (לקמן) [לעיל] (יז:) מפני מה אמרו תפלת הערב אין לה קבע שהרי איברים ופדרים שלא נתעכלו מצעוד יום קרצין והולכין כל הלילה וצודאי אינו נותן טעם למאי דאמר שהיא רשות שאין זה הטעם נופל זו כלל אלא למאי דאמר שזמנה כל הלילה ואמר תדע מפני מה אמרו שזמנה כל הלילה מפני שאיברים ופדרים קרצים כל הלילה ומה שלא פירשו זמנה בפירוש ולא אמרו תפלת הערב כל הלילה כמו שאמרו צמוספין ושל מוספין כל היום אע"פ שאין להם זמן קבוע מפני שצא להשמיענו בזה הלשון משמעות אחר שהיא רשות. מפי מורי הרצ נר"ו:

משמעות אחר אלא שזמנה כל הלילה למה שנה לשון אין לה קבע ליתמי תפלת הערב כל הלילה ומדלא תמי הכי שמעינן דליכא נמי משמעות אחר דאחא לאשמעינן שהוא רשות ונמצא שאין לה קבע ר"ל שני דברים שהיא רשות וזמנה כל הלילה ועל זה אמרו (לקמן) [לעיל] (יז:) מפני מה אמרו תפלת הערב אין לה קבע שהרי איברים ופדרים שלא נתעכלו מצעוד יום קרצין והולכין כל הלילה וצודאי אינו נותן טעם למאי דאמר שהיא רשות שאין זה הטעם נופל זו כלל אלא למאי דאמר שזמנה כל הלילה ואמר תדע מפני מה אמרו שזמנה כל הלילה מפני שאיברים ופדרים קרצים כל הלילה ומה שלא פירשו זמנה בפירוש ולא אמרו תפלת הערב כל הלילה כמו שאמרו צמוספין ושל מוספין כל היום אע"פ שאין להם זמן קבוע מפני שצא להשמיענו בזה הלשון משמעות אחר שהיא רשות. מפי מורי הרצ נר"ו:

שאין מקדשין את החדש אלא ביום. דכתיב (תהלים פא, ד) תקעו צהדש שופר וכתיב בתריה כי חק לישראל הוא משפט וכו' וכתיב (ירמיה כא, יג) דינו לבקר משפט* מה להלן אין דנין דיני ממונות אלא ביום (ר"ה כה:) אף הכא נמי אין מקדשין

התפלל של שבת בע"ש קודם לכן אם בטעות היה כגון שהיה יום המעון וחזרה חמה להראות ונמצא שהתפלל קודם זמן זה יחיד חוזר ורשאי לחזור למלאכתו ויש לו לחזור ולהתפלל צבור רשאים לחזור למלאכתן אבל אין חוזרין ומתפללים מפני הטורח כך כתבו גדולי המחברים וכן גדולי המפרשים בשם גאון ומ"מ יש חולקים לומר שמאחר שאין חוזרין להתפלל אסורין במלאכה ואם מדעת קבלוהו אסורין במלאכה בין יחיד בין צבור אבל מ"מ יחיד חוזר ומתפלל מי"א שעות פחות רביע ולמעלה אף על פי שבטעות קבלוהו אף יחיד אין חוזר ומתפלל ומ"מ יש מתירים לו לחזור למלאכתו ואין נראה כן ויש מפרשים שכל סוגיא זו בפלג המנחה אבל קודם לכן חוזרין ומתפללים אף צבור:

ריטבא ברכות כז

איני והא אבוי שרי ליה לרב דימי וכו'. פירוש
אחר שקבל שבת בתפלה אחר שקיעת החמה⁶⁸.
ההוא טעותא הואי⁶⁹. פירוש שהיה סבור שחשיכה
והתפלל בטעות, ומשום הכי התירו לו, אבל
ידי תפלה ודאי יצא, כיון שהתפלל כראוי אחר
שקיעה אבל קודם לכן לא⁷⁰.

וטעותא מי הדרא והאמר אבירן⁷¹ פעם אחת
נתקשרו שמים בעבים וכסבורים העם שהשכה
והתפללו של שבת בע"ש⁷² ואח"כ נתפזרו העבים
וזרחה חמה ובאו ושאלו את רבי ואמר הואיל
והתפללו התפללו. ואין לך טעות גדולה מזו
שאחר כך זרחה החמה, ואפי' הכי אמר שתפלתם
תפלה, אבל ודאי מותרים היו במלאכה.
שאני צבור דלא מטרחינן להו. לחזור ולהתפלל.
וא"ת ולמקשה מי ניחא, והיכי הוה ס"ד שיהא
תפלתם תפלה כיון שזרחה החמה, דכל מאי
דאמרינן לעיל⁷³ אינו אלא לאחר שקיעת החמה,
אבל מקמי הכי לא מהני קבלה, ואמאי לא קשיא
ליה נמי האי. וי"ל דאין הכי נמי דקשיא ליה נמי
האי, אלא דתלמודא לא דייק בהכי, והתירוץ
שתירץ עולה לשניהם, דצבור שאני ועבדינן בהו
רבותא יתירא.
אומר מרדכי על הכוס. כלומר תיכף שהתפלל

רסב א ויסדר שולחנו וכו' ויציע המטות וכו'. אף על גב דנמימרא דר' יוסי אמר שולחן ערוך ומטה מונעת וכן כתב הרמב"ם בפרק ל' (ה"ה) אפילו הכי כתב רבינו ויליע המטות בלשון רבים משום דאפילו לגבי סדור בעל חוב (נ"מ ק"ג:) נותנים לו 'מטות מטה לישב עליה ומטה לישן עליה:

סימן רסב

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א] סדור השלחן ותיקון הבית מבעוד יום: [ב]גן ולבוש בגדים נאים ולשמוח בביאת שבת כיוצא לקראת מלך וחתן וכלה ולכבדו במאכלים:

[א] ויסדר שולחנו (א). (6) ויציע המטות ויתקן כל ענייני הבית כדי שימצאו ערוך ומסודר בבואו מבית הכנסת (3) דאמר ר' יוסי בר חנינא א שני מלאכי השרת מלוין לו לאדם בערב שבת מבית הכנסת לביתו אחד טוב ואחד רע כשבא לביתו מצא נר דלוק ושלחן ערוך ומטה מונעת מלאך טוב אומר יהי רצון שיהא כן לשבת הבאה ומלאך רע עונה אמן בעל כרחו ואם לאו מלאך רע אומר יהי רצון שיהא כן לשבת הבאה ומלאך טוב עונה אמן בעל כרחו: **[ב]** וישתדל שיהיו לו בגדים נאים לשבת דכתיב וכבדתו ודרשינן שלא יהא מלבושך של שבת כמלבושך של חול.

והוא אי אפשר לו להחליף בגדיו לפחות (א) ישלשל אותם למטה דרך כבוד: **[ג]** וילבש בגדיו ב הנאים וישמח בביאת השבת כיוצא לקראת המלך וכיוצא לקראת חתן וכלה כדאיתא בפרק כל כתבי רבי חנינא מעטף וקאי בפניא דמעלי שבתא ואמר בואו ונצא לקראת שבת מלכתא רבי ינאי אמר בואי כלה בואי כלה. וירבה בבשר ויין ומגדנות כפי יכולתו. וכל המרבה לכבדו הן בגופו הן בבגדיו הן באכילה ושתייה הרי זה משובח:

סימן רסג

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א] ליוהר לעשות נר יפה וידליק שתי פתילות: [ג]א והוא קודם לנר חנוכה וקידוש היום: [ד]א באי זו שעה הוא מדליק: ועיין בסימן רס"ז: [ה] צריך לברך על הדלקת: [ג]ב טעם למה הנשים מוזהרות בו יותר מהאנשים: [ד]ב היה דלוק ועומד אם צריך לכבותו ולחזור להדליק או להדליק אחר: [ו] קבלת שבת אם היא תלויה בנר שבת או בתפלת ערבית: אם צריך להקדים נר חנוכה לשל שבת:

[א] (6) ויהא זהיר לעשות נר יפה דאמר רב הונא הרגיל בנר

מלאכה: [ב] מי שלא התפלל מנחה וענו הקהל ברכו מה יעשה: [ז] מי שלא התפלל מנחה וברכו מה יעשה: [ז]א ישראל שקבל שבת אם מותר לומר לחברו שלא קבל שבת לעשות לו מלאכה: טעם לנהוגות להדליק נר קודם זמן הדלקה ואחר כך מדליקין מנחה נר של שבת: [ח] שנים או שלשה בעלי בתים שאוכלים במקום אחד אם כל אחד מברך על מנורה שלו: [ט] המדליקין בזויות הבית ואוכלים בחצר אם מברכין על ההדלקה: עונשין וכפרה שפסקו על אנשים שנכנסו לעיר כשהקהל יוצאים מבית הכנסת: מי שנודע בשבת שעבר עבירה ומתיראים שמה יברח:

[א] ויהא זהיר לעשות נר יפה דאמר רב הונא הרגיל בנר וכו'. בפרק צמה מדליקין (עלה כג.):

דרכי משה

רסב (א) במרדכי סוף פרק כל כתבי (סי' תח) וגם יהא שולחנו מתוקן כל השבת כולה, וכן המנהג שכל השבת השולחן מכוסה

פרישה

רסב (6) ויציע המטות. אפשר דר"ל המטה שיושבים עליו: [ג] (3) דאמר ר"י בר חנינא שני מלאכי השרת וכו'. צעקידת יחזק שער מ"ז (דף קל"ט ע"ב פרשת משפטים עה"פ (שמות כג כ) הנה אנכי שולח מלאך וגו', דף קמג:) כתב על זה הוא מנצח כי במלאכי עליון אין זהם רע בשום פנים אבל המה השני כחות הנמצאות לאדם תמיד אחד טוב והוא הכח השכלי [אשר מנד לורמן] ואחד רע והוא הכח (החיוני) [התאווני] אשר מנד חומרו כמ"ס הרב המורה ח"ב פרק (י') [ו'] והם נקראים בלשון חז"ל יצר הטוב ויצר הרע וכשאלם מכין לעבוד יוצרו ויזכור את יום השבת ששקולה כנגד

הגהות והערות

רסב [א] כן הוא בכל הדפוסים הישנים של הטור, אבל בגמרא איתא דר' יוסי בר יהודה: [ב] בדפו"ר: הבגדים: [ג] קצת קשה דבריהם יו"ד סי' קט"ז סק"ז כתב שהטור אינו מדבר ממטות שאוכלים עליהם שאינו נהוג בזה"ז (מחזיק ברכה אות א'):

ומ"ש ויש שמכוונים לעשות שתי פתיחות וכו'. כן כתב הכל
 צו צסימן כ"ד (י"ז רש ע"ה) בנחומא ג' מלמדי כל מילי דשבת [כפול]
 שני(ס) כצנים, מזמור שיר ליום השבת, לחם משנה, זכור ושמור,
 ונראה שהמנהג על זה להדליק שני נרות עכ"ל:

[ג,ד(א)] ומ"ש ואם אין ידו
 משגת וכו' עד וגם לא
 יאחר. הכל פשוט ומצוה (בספ')
 [צפרק] הנזכר (ס):

[ב] כתב הרמז"ס צפרק ה' (ה"ה)
 אחד אנשים ואחד נשים חייבים
 להיות צמיהם נר דלוק בשבת אפילו
 אין לו מה יאכל שאל על הפתחים
 ולוקח שמן ומדליק את הנר שזה
 בכלל עונג שבת:

[ו] כתב המרדכי צפרק צמה
 מדליקין (סי' רנ"ד) שצמורים
 ההולכים ללמוד חוץ לציטס נריין
 להדליק נר שבת צמורה ולצדק עליו ד'
 אצל מי שהוא אצל אשתו אין
 צריך להדליק צמורה ולצדק עליו לפי
 ששמו מצמח צמיהם:

[ז] ובהגהותיו (רי"ט סימן תנו)

כתוב הוא משתתפת צפריטי כתב ראצ"ה (סי' קט"ט סוף עמוד
 רסו) דהוא הדין לכל נר מצוה נר שבת נר יום טוב עכ"ל ונראה
 דהיינו למי שאין לו חדר מיוחד שמדליק בו:

[ד(ב)] כתבו המוספות (ד"ה דר) והרא"ש (סי' ו) וה"ר יונה (י"ח ד"ה
 רנ) והמרדכי (סי' י) צריש פרק תפילת השחר (בכרות כו.) אלא
 דרצ עלי של שבת בערב שבת, מפלג המנחה ולמעלה, והיה מדליק הנר
 ומקבל עליו שבת מצעוד יום, והא דאמרין צפרק צמה מדליקין (כג):
 גבי הדלקת הנר ובלבד שלא יקדים אין זו הקדמה כיון שהיה מקבל
 עליו שבת צמורה שעה כי יכול לקבל עליו שבת מצעוד יום ובלבד
 מפלג המנחה ולמעלה, וכתבו רבינו צסימן רס"ו (*א):

[ה] ומ"ש רבינו וכשידליק יברך. כלומר כדך שמצרכין על כל
 הדברים שחייב בהם מדברי סופרים ה':

ואפשר דכדי שגם האיש יקיים מצות הדלקה צמחה לעשות
 לזכור ושמור צדיצור אחד נאמרו: כתב צמחרי"ל אשה ששכחה פעם
 אחת להדליק מדלקת כל ימיה ג' נרות ונראה דהטעם הוא

(דף כ"ג:) הרגיל בנר של שבת להשתדל בו לעשותו יפה וכו'.
 איכא להקשות דסתמא קאמר ה' הרגיל בנר הויין ליה צנים תלמידי
 חכמים ומנ"ל לפרשו לעשותו יפה ונראה דכיון דקודם זה אמר רבא
 לשם נר ציתו ונר חנוכה נר ציתו עדיף משום שלום ציתו נר ציתו
 וקידוש היום נר ציתו עדיף משום
 שלום ציתו וכדכתב רבינו צסימן
 אלמא דכל אחד חייב בנר של שבת
 משום שלום צית והכי אימא התם
 (דף כ"ה:) הדלקת נר בשבת חובה
 אם כן קשיא מאי קאמר רב הונא
 הרגיל בנר וכו' דמשמע דאינו אלא
 רשות אלא צעל כרחק דהכי קאמר
 אף על פי שחייב בנר של שבת מכל
 מקום יוצא ידי חובתו אפילו אינו
 יפה ואם הוא זהיר לעשותו יפה
 לכבוד שבת הויין ליה צנים תלמידי
 חכמים. ופירש רש"י דכתיב (משלי ו'
 כג) כי נר מצוה ומורה אור על ידי
 נר מצוה (בשבת) [דשבת] וחנוכה צא
 אור דמורה, ונ"ל דזהו שאמר כי נר
 מצוה אף על גב דחובה הוא אלא
 כלומר נר דשבת חובה הוא משום
 שלום צית אצל לעשותו יפה ומצוה ואינו חובה ועל ידי נר מצוה
 שעושהו יפה צא אור דמורה וכן דמורה נמי הוי פירושו שעושהו
 יפה דהוי מצוה ואינו חובה לעשותו יפה:

ב ומ"ש ויש שמכוונים לעשות שתי פתיחות. פירוש צנר שקורין
 קרוי"ל ידליק שתי פתיחות ז' ויצדק על שתייה להדליק נר של
 שבת וכן צנר של שעה ושל שומן לוקחין שתי נרות. ונהגין עוד
 להציא לציט הכנסת שתי נרות של שעה כרוכין צידד זכר לזכור ושמור
 צדיצור אחד נאמרו ומנהג הגון הוא מהגדולים הקדמונים:
 והנשיים מוזהרות [בן] יותר וכו'. נראה דהכי קאמר דאם
 האיש אינו רוצה להניח לאשתו להדליק ולצדק אלא רוצה להדליק
 בעצמו ולצדק משום דמצוה צו יותר מצמחיהם דאמרין צריש פרק
 האיש מקדש (קידושין מא.), שאין ציד האיש לדחות את אשתו ממצוה
 זו אלא כיון דהנשים מוזהרות צו יותר תדליק היא ותצדק ולא הוא,
 עוד נר כרוך משתי פתיחות צידד ומדליקו האיש צמיה הכנסת זכר
 פעם אחת להדליק מדלקת כל ימיה ג' נרות ונראה דהטעם הוא

דרכי משה

רסג (א) כתב מהרי"ל (הלי שבת סי' א') אשה ששכחה ולא
 הדליקה נר בשבת שצריכה כל ימיה להוסיף על נר של
 מצוה יותר ממה שהיתה רגילה להדליק עד עתה וצריכה תעניח
 וידידי וכו' וכל זה אינו אלא חומרות רחוקות ואדרבה נראה דכל
 המוסיף על הנרות [אינו אלא] גורע ומפסיד הכוונה של זכור
 ושמור אבל הנשים נוהגות כדברי מהרי"ל שכל ששכחה פעם אחת
 מדלקת כל ימיה ג' נרות. ונראה דסמכו אדברי מרדכי דכתב במסכת
 ר"ה ריש פרק י"ט (סי' תשכ) דיכולין להוסיף על דבר המכוון וכן
 כתב שם האשיר"י (פ"ד סי' ג) ועיי"ש: (*א) ועיי"ל לעיל סימן רס"א
 (ד"מ אות א) ועיי"ל לקמן סימן רע"ג (ד"מ אות ג) שצריך לעשות נרות
 שדולקים עד הלילה:

פרישה

שבת. והוא הדין ציוס טוב להדליק נר של יום טוב. קבלתי הא דנהגו לעשות
 פתילה לשבת ולכרוך צ' נרות כאחד היינו משום שזכור ושמור צדיצור אחד
 נאמרו, ועוד רמז לצ' נשמות, ודו"ק, רש"ל (בנחומא לטור):

הגהות והערות

צ"ב, א': ד' משום דהדלקת נר בשבת חובה משום שלום בית שלא יכשל
 בעץ או באבן, כ"ה במרדכי שם: ה' כן הוא לשון הרמב"ם פ"ה סוף ה"א:
 ו' בסמ"ג (מ"ע ל', קטז ע"ג) הביא מימרא זו בזה"ל: הרגיל בנר נאה הויין
 ליה בני ת"ח: ז' עיי' בפ"ה מהרי"ל אבוהב כאן: ח' עיי' ב"י לקמן כג.
 סוד"ה מצאתי בחשובה אשכנזית:

ד' בכת"י ב': מצינו חשש כזה:

רסג א' תיבה זו ליתא בכמה דפוס', וכן בגמ' ליתא, ובאמת קאי גם על נר
 חנוכה כמבואר ברש"י בגמ' שם ובריי"ף וברא"ש שם עיי"ש ובטור לקמן
 סי' תרע"א: ב' עיי' בירושלמי שבת פ"ב סוף ה"ו ובבראשית רבה סוף פ"ד
 ובנחומא ריש פרשת נח: ג' לא מצאנו בתנחומא שלנו, ועיי' במדרש תהלים

שזה תהא נזררת מאוד שלא תשכח עוד שאם תשכח עוד לריכה עוד להוסיף נר בכל פעם שתהא שוכחת וכן נוהגים הנשים, וכתב הרב צהגהות שלחן ערוך (ס"א) ואע"פ שתיקנו שמי נרות כנגד זכור ושמור אפילו הכי אין צהוספת הנר הפסד הכוונה כי יכולין להוסיף על דבר המכוון נגד דבר אחר ובלבד שלא יפחות כמ"ש באשיר"י (סי' ג') ומרדכי במסכת ראש השנה ריש פרק יוס עוב (סי' תשכ):

ג כתב בה"ג דקבלת שבת תלויה בהדלקת הנר וכו' והתוספות כתבו וכו'. כתב במרדכי סוף פרק צמה מדליקין והמדליק יצרך עובר לעשייתה ויהיה דעתו שלא לקבל שבת עד לאחר הדלקת נר שבת וכן משמע ממה שכתב שזלי הלקט יש אנשים שמדליקים הנר בפחילה וכו' ומציאו ב"י, אצל דנין והלכות נספר מהרי"י סימן כ"ט כתב וזה לשונו מקלט נשים נוהגים שמדליקים הנרות ואחר כך משימין ידיהם

פרושות נגד הנרות ואז מצרכים ואחר כך מקלקים ידיהם הא דפורקים ידיהם כי היכא דליהוי עובר לעשייתו ולא ראו לצרך קודם הדלקה לאם כן קבלו השבת ולא מנו תו לאדלוקי עכ"ל וכן נוהגים הכל לפי שידים ולצרך אחר הדלקה, והטעם משום דעכשו כל הנשים מקבלים עליהם שבת צהדלקת הנרות ואין להמיר להן, מיהו צאנשים שמדליקים צעמן כמו שכתב במרדכי על ההולכין ללמוד חוץ לציחם דהורה מהר"ם דצריך להדליק בחדר משום שלום בית שלא יכשל בעץ או צאנן אין צהם מנהג ואין קבלת שבת תלוי צהדלקה, ומכל מקום טוב להם להתנות שלא יקבלו שבת עד שיתפלל ערצית כמו שכתב צהגהות מיימוניות שכך הנהיג מהר"ם וזויה להתנות ומציאו ב"י וכתב דאפילו שלא התנה צפה אלא שכן היה דעתו סגי וכן כתב צהגהות שלחן ערוך (ס"י): **כתב** צאגודה (פ"צ סי' מה) שאם אין הנרות ארוכות שדולקות עד הלילה הוי צרכה לצטלה עכ"ל פירוש כיון דמשום שצריך לאכול סעודה ליל שבת צמקום הנר משום שלום בית הוי הדלקת נר צשבת חוצה כמו שפירש רש"י (ד"ה חוצה) ותוספות (דף כ"ה

קודם שידליק שאינו מקבל שבת עד שסיר מידו הנר שהדליק צו או עד תפלה דאם לא כן היה מטלטלו צאיסור אחר שהדליק יג) נר של שבת (ד) וכן כתב המרדכי צפרק צמה מדליקין (סס) ומשמע מלשונו דכשיהיה כן צדעתו סגי אף על פי שלא התנה צפה ונראה

דרכי משה

(ב) וצקמן סימן תר"י יתבאר: **כתב** המרדכי סוף במה מדליקין (ע"ג סי' רצג, עיי"ש) דמברך קודם ההדלקה. והמנהג לברך אחר ההדלקה. וכתב מהרי"ו ידן וכדי שיהא הברכה עובר לעשייתו משימין היד לפני הנרות עד אחר הברכה דזה מיקרי עובר לעשייתו דהרי עדיין לא נהנה מן האור טון עכ"ל וכן הוא המנהג:

פרישה

(ד) דקבלת שבת תלויה בהדלקת הנר. וכן נוהגין הנשים ואין להמיר להן, רש"ל (צהגהותיו לטור), אצל האנשים המדליקין יכולין להתנות מהר"ם, רש"ל (סס):

חדושי מהר"ח והגהות

רסג [א] שתי חצות אלו קע"ד דאמר אין להם הצנה ולא שייכות להכא כלל וצריך תיקון [א"ה, דפוס] איתא כאן: "התוס' עלה כ"ה והרא"ש עלה קע"ד דאמר, ומינת "עלה" כך רגיל הכ"י לציין את מה שאנו קוראים "דף", והציון להרא"ש הוא לפי דפוס ויינליה שגשגמש צו הכ"י שסס נמצאים דברי הרא"ש דף קע"ד ע"א, ומינת "דאמר" נראה שהוא ט"ס וצ"ל "ד"א", ור"ל "דף א"י" כי "דף" רגיל הכ"י לציין את מה שאנו קוראים "טור" או "עמוד" (וכל "עלה" נרא"ש מחולק לארבעה "דפיס"), ואופן הציון הזה נמצא פעמים הרבה צ"י צהלכות רצית]:

הגהות והערות

ט פירק ה' ה"ג. ב' טעמים אלו הובאו ברש"י דף ריש ע"א ד"ה הריני, ועיי' בזה"ק בראשית דף מח ע"ב (בית ארוזים סק"ה): [י] הובא גם בראבי"ה סי' קצ"ט עמוד רסג, ולפנינו בירושלמי ליתא: [יא] פיוס זה ליתא בהגהות מיימוניות רק במרדכי שם: [יב] עיי' תשב"ץ קטן סי' ח': [יג] בהגהות מיימוניות איתא: אחר שבירך להדליק, (ודע שלשון הבי"י כאן בשם הגהמ"י הוא

מדבריו דאפילו לדעת צה"ג שרי צה"ג והכל צו (ר"ס לא, כה ע"ג) ע"ז ד"ה הדלקת נר בשבת) ועל כן חייב לצרף אס כן לפי זה אס כתב (שהרי"ף) [שהרי"ף משבץ קטן סי' יד] חולק על הר"מ ואומר דוקא לצני הציט אצל אשה שמדלקת היא אסורה לעשות מלאכה לאחר שהדליקה דכיון שמצרכת עליה אין לך קצלה גדולה מזו ואין מועיל לה שום תנאי, וז"ל שצלי הלקט (סי' נט) יש אנשים שמדליקין הנר בפחילה ואחר שצירכו והדליקו הנר משליקין הפחילה לאחר (ה) וגם צה"ג אסר להדליק נר חנוכה אחר נר שבת ותימה לה"ר צנימין שאס תאמר שהנר שבת חסוד קצלת שבת אס כן יהא אסור להדליק ע"כ, ונראה שאפשר לומר שדעתם שבהדלקת הנר היא הקצלה וכדברי צה"ג וכל נרות שמדליק לכבוד שבת חסוד חסידי ושרו מה שאין כן בצניית פחילה שהדליקו צה"ג: והא דעניית צרכו היא קצלת שבת כתבו רבינו ירוחם צה"א (סה ע"ז) והגהות סוף פרק ה' (סס) והמרדכי סוף פרק צמה מדליקין (סי' רנז, רנח). ומה שכתב הרא"ש (הנ"ל) שקצלת שבת תלויה בתפילת ערבית נרץ לפרש דהיינו תחלת תפילת ערבית שהוא צרכו כדמסיים בסוף דבריו. וכן יש לפרש מה שכתב רבינו שהקצלה תלויה בתפילת ערבית:

[יא] וכו"ש רבינו עוד שהמתפלל ערבית חל עליו שבת. נראה לי שהוא לאשמועינן שאף על פי שלא התפללו הקהל עדיין וקדם היחיד והתפלל של שבת מצעוד יום חל עליו קצלת שבת ואסור בעשיית מלאכה מיהו אס אינו רוצה לקבל שבת עדיין נראה לכאורה דהיינו פלוגתא דר"מ (והרי"ף) [והרי"ף] גבי הדלקת הנר, ויותר נראה לומר דכיון שהזכיר קדושת היום בתפילה אי אפשר לעשותו מול לדברי הכל:

דרכי משה

(ה) כתב המרדכי פרק במה מדליקין (ע"א סי' רעג) דצריך להניח הנרות במקום ההדלקה ולא להדליק במקום זה ולהניח במקום אחר:

דרישה

רסג [א] והתוספות כתבו שאין תלוי בהדלקת הנר וכו'. יגעתיו ולא מצאתי בתוספות שלנו: [ב] אלא תלוי בתפילת ערבית וכו'. כן כתב הרא"ש וכתב בית יוסף שצריך לפרש דהיינו תחלת תפילת ערבית שהוא ברכו כדמסיים בסוף דבריו עיין שם, ר"ל מדמסיים וכתב וכן עמא דבר כשהחזן אומר ברכו הכל פורשין ממלאכה עכ"ל, ולענין נראה שאין זה כדאי להוציא דברי הרא"ש ורבינו ממשמעותן ומפשטן ואפשר ליישב דלא מהני אמירת ברכו אלא כשהקהל מקבלין עליהם השבת יחד ומה שכתב הרא"ש שקבלת שבת תלויה בתפילת ערבית היינו תפילת ערבית ממש ג' ברכות ראשונות וג' ברכות אחרונות וקדושת היום באמצע ומיירי כשהיחיד מקדים עצמו להתפלל קודם שהתפללו הקהל כדמוכח מן הראיה שהביא שם לרבנו מדקאמר בתפילת השחר רב צלי של שבת בערב שבת וכו' ודבר הלמד מעניינו הוא הילכך כיון שרוצה להקדים לקבל עליו שבת קודם שקיבלו עליהם הקהל צריך דוקא להתפלל תפילת ערבית לגמרי דנוכל לומר דכיון שהזכיר קדושת היום בתפילה אי אפשר לעשותו חול לאפוקי כשהוא מתפלל עם הקהל אז סגי לו בעניית ברכו בלבד [ט] וק"ל: וכו"ש בית יוסף וכו"ש רבינו עוד שהמתפלל ערבית חל עליו שבת (צ"ל) [נ"ל] שהוא לאשמועינן שאף על פי שאל התפלל וכו'. כוונתו כיון שחזר וכתב רבינו שהמתפלל ערבית וכו' לכאורה נראה שכל דברים הם: כתב בית יוסף וכו' בו כתב שהרי"ף חולק על הר"מ ואומר וכו'. נראה דצ"ל שהרי"ף וכן צריך להגיה במה שחזר וכתב בית יוסף אחר כך (ד"ה) וכו"ש רבינו עוד) דהיינו פלוגתא דהר"ם והרי"ף צ"ל והרי"ף:

צידושי מהרי"ו וז"ל:

חדושי מהרי"ח והגהות

[צ] יגעתיו ולא מצאתי בתוספות שלנו (דרישה סק"א) ולענין יש קצת משמעות בדברי התוספות (צרכות כו). ד"ה דרז עלי וכו' דמדכתנו דהן ולא יקדים איירי בשלל קיבל שבת עדיין משמע דלאו צהלקתו תליא קצלת שבת והצורך יבחר:

הגהות והערות

המסגרים בכאן הם ע"פ הגהות הרא"פ: [יח] בכת"י איתא: "שמדומה לו שלא נהגו כן וגם (רש"ל) לא מיהא", עד כאן. (ותיבת "רש"ל" אינו ברור בכת"י). ובהגהות מהרש"ל על הטור לפנינו ליתא כלל מענין זה. ומה שכתב שהרמ"א לא כתב המנהג, עיי' בברכי יוסף בשו"ע ברכה אות ד' ובמאמר מרדכי סק"ו שתמהו ע"ז דהרי שפתי הרמ"א ברור מללו בשו"ע סעיף ח' "אבל אין אנו נוהגין כן" וכן כתב גם הלבוש. אמנם עיי' בהגהות והערות על השו"ע כאן אות כ' שדפוס הראשון של הרמ"א באמת ליתא להגה זו. ועיי' בתורת חיים ס"ק כ"ה שיישב כוונת הפרישה גם לפי גירסת דין עיי"ש: [ט] עיי' אליה רבה סק"ה. ובחי' הגרעק"א על השו"ע כאן אות ח':

[טז] ז"ל האגודה שם: ובקיץ יכול לאכול לאור היום שלא במקום הנר, ובקיץ יעשו נרות ארוכים שלא יכבד קודם לילה ואם לא יעשו כן הוי ברכה לבטלה דשרגא בטיהרא מאי מהני ע"כ, ומבואר מדבריו שהעיקר הוא רק שידלקו עד הלילה (ולא מיירי כלל מחיוב לאכול סעודת ליל שבת אצל נר), ודלא כמו שהבין הב"ח כאן ובסו"ס רע"ג, אבל גם על נר שעשוי להאיר שלא יכשל בעץ או באבן שפירי כוללים לברך, וכן מפירש"י ותוס' שם משמע ששפיר יש חיוב הדלקה אף שלא במקום אכילה (והגמרא מחדש רק דיש גם חיוב לאכול אצל הנרות, עיי"ש), ועיי' בשיורי כנסת הגדולה סי' רע"ג בהגהות הב"י אות ה' ובמאמר מרדכי סי' רע"ג סק"ח ובאליה רבה כאן סק"ט ד"ה ומבואר שהעירו בזה: [יז] ב"ל

[יב]

בתוב במרדכי סוף פרק צמה מדליקין (סי' רז' רח'') והיכא שרז הקהל קיבלו עליהם שבת המיעוט על כרחם נמשכים אחריהם ואסורין במלאכה וכן כתב ריב"ז דאם הקהל אמרו בערב שבת צרכו שאין היחיד שלא היה צויה הכנסת יכול לעשות מלאכה אף על פי שאין רוצה לקבל עדיין שבת:

ט

[יג]

ובתוב בשבלי הלקט (סי' נט) אדם שזא לעיר בערב שבת וכבר קיבלו עליהם אנשי העיר שבת כיון שהתחילו צרכו אף על פי שעדיין היום גדול אם היו עליו מעות או שום חפץ מניחו ליפול שצרכו במקום תקיעה:

[יד]

גרסינן בפרק תפילת השחר (ברכות כו:) אמר ליה רבי ירמיה לרב מי גדלת ופירש רש"י כשהתפלל רב של (ערב שבת בשבת) [שבת בערב שבת] אמר ליה רבי ירמיה מי גדלת מן המלאכה הואיל וקבלת שבת בתפלתך, אמר ליה אין דילגנא, ופריך תלמודא ומי דיל [וכו'] והא אביי שרי ליה לרב דימי לכבדוי סלי ופירש רש"י לעשן אותן בגפרית לאחר שהתפלל של שבת בערב שבת, ומשני טעמא הוא ופירש רש"י לא קבל עליו תוספת שבת מדעת אלא יום המעונן היה וכסבור חשיכה ואחר כך זרחה השמש, ופריך וטעמא מי דררא והא אמר אביי פסע אחת נתקשרו שמים צעדים כסבורים העם לומר חשיכה הוא ונכנסו לבית הכנסת והתפללו של מוצאי שבת בשבת ונתפזרו העצים וזרחה החמה וצאו ושאלו את רבי ואמר הואיל והתפללו התפללו ופירש רש"י אלמא תפלה היא ולענין תוספת אף

דרכי משה

לומר אליבא דמרדכי ושבלי הלקט דסבירא להו לגאונים דעדיפא קבלת שבת על ידי הדלקה מעל ידי תפלה דאמרינן אם קבלו הציבור בטעות לא הוי קבלה:

דרישה

שכתבתי שם כאן אמה שרשמתי שם דברי ב"י הנ"ל וז"ל והוא דוחק שהרי מתחלה הוצרך להוכיח מכאן שהדלקת הנר הרי היא כקבלת שבת משמע דמסתבר לומר דאפילו קבלה לא הוי ואיך מסיק דחמיר טפי הדלקת נרות מאותן שהתפללו של שבת שהתיר להן אביי וכו' גם איך יש להוכיח מכאן דקבלת שבת בטעות לא הוי קבלה דילמא לא קבלו עליהן אותן שלא הדליקו שהרי לא הספיקו להתפלל מנחה עד שראו השמש שוב מצאתי שכתב בעל הרוקח סימן מ"ח על האי מעשה דיום המעונן היה וכסבור העם וכו' עד ואמרו רבותינו שאותן שקבלו שבת אסורין במלאכה ואותן שלא קבלו מותרין להדליק ומסקנא בברכות בפרק תפילת השחר מי שהתפלל וקיבל שבת בטעות מותר בעשיית מלאכה דאביי שרי ליה לרב דימי לכבדוי סלי וכו' עכ"ל משמע משם דהוא מסקנא דברכות הוא דלא כפסק רבותינו שהם אסרו לאותן שהדליקו וקבלו שבת עליהן לעשות מלאכה ושם מסקינן דקבלה בטעות לא הויא קבלה ומותר ועל דרך זה צריך לפרש דעת המרדכי ודו"ק עכ"ל:

חדושי מהר"ח והגהות

[ג] ר"ף כשהתפללו של שבת בערב שבת נטעות, ואף על פי שאותו מעשה נמוצי שבת היה דיין שפיר דהא ש"מ שלא חשו אלא על טרחת הציבור אצל אילו היה יחיד היו מטרמיים אותו ואם כן יומו נמקמו עומד כמות שהוא שאלם הוא נמוצי שבת עדיין אסורים במלאכה ואם הוא ערב שבת מותרים (מעדי יום טוב על הרא"ש שם אות ע'): [ד] עיין דרישה (סק"ז ד"ה כתב ב"י והמרדכי) מ"ש צוה: [ה] דברים אלו כבר כתובים ומקורים המה צ"ל לעיל שכתב ומשמע דס"ל דעדיפא וכו' וכן מלאכי דרכי משה [הארוך] הנדפס צפני ענא [שהעתיק למעלה דברי ב"י הנ"ל, וכן] מחק כל סעיף זה, [וכן] כח"י א' של דרכי משה הארוך (שג"כ העתיק לעיל דברי ב"י) ליחא כאן לדברים אלו, ונכת"י ב' של דרכי משה הארוך (שלא העתיק לעיל דברי ב"י) אחר שהעתיק דברי המרדכי חיפך אח"י העתיק דברי השבלי לקט, ומה שכתב עליו ה"ב ואינו יודע טעם הדבר, ואח"כ כתב והיה נראה לומר אליבא דמרדכי ושבלי לקט דס"ל לגאונים דעדיפא קבלת שבת ע"י הדלקה מע"י התפלה דאמרינן אם קבלו הציבור נטעות לא הוי קבלה אצל צא"ו כתב אע"ג דנבמ' נראה דלכאור שיקבלו וכו' (כמו שהוא צ"מ ס"ק ו'), גם אין לו שייכות לכאן, והנה אעתיק לפניך מ"ש הדרישה (סק"ז ד"ה כתב ב"י על השבלי לקט) ליישב על ה"ב שכתב ואינו יודע טעם למה וכו' דיש לומר שהטעם כדי לעשות היכר לאותן שהדליקו שלא יעשו מלאכה חול כשיראו שמתמשים צא"ו נר שהדליקו לשבת ע"כ, ולאפשר לומר שהדרכי משה כוון גם כן לזה ור"ל הילכך אסרו ליגע צא"ו הנר משום דסבירא ליה לשבלי הלקט גם כן דקבלת שבת על ידי הדלקה עדיפא וכו' ולכן צ"י היכר וכדברי הדרישה:

הגהות והערות

כ' במרדכי דפוס ראשון איתא "אנשי הבית של העיר", והשמיט הב"י תיבות "של העיר", וכן הוא באמת הגירסא בשבלי הלקט ובאור זרוע (שהביאו הב"י והד"מ כאן בסמוך) ובריקאנטי סי' פ"ח "אנשי הבית", וכן העתיק הב"י גם בשו"ע כאן סעיף י"ד. אבל לפנינו במרדכי איתא "אנשי העיר", (וכ"ה גם בדפוס ריווא די טרינט ש"ט ובדפוס קראקא שני"ח שפעם הגהות מהר"ם טיקטין) וכן כתב להגיה בתורת חיים כאן ריש סקמ"ו: [א] הגה פירוש הדרישה על המרדכי אין בדידנו אבל כל מ"ש כאן נמצא מלה במלה בבגדי ישע (לבעל השל"ה) אות כ"ח על המרדכי שם, וזה לשון המרדכי שם אחר שסיים המעשה שהביא הב"י, מכאן יש

כיון דלאו זמן תפלת ערבית הוא כלל וכן נראה מדברי רבינו יונה ז"ל שם:

[טו] כתוב במדכי סוף פרק צמה מדליקין (פ"י ר"ז) ובהגהות מיימון סוף פ"ה (סוף אות ה) דמי שלא התפלל מנחה וענה זכרו עם הקהל כבר עשהו קודם ושוב לא יעשו חול להתפלל תפילה של חול אלא יתפללו ערבית שמים, וכתב מה"ר ישראל בתרומת הדשן סימן ד' ובכתביו סימן קנ"ג שנמצא בתשובות כב' מי ששהה להתפלל מנחה בערב שבת עד שענו הקהל זכרו ועדיין לא עבר זמן המנחה שאל יתפלל מנחה בלוחות בית הכנסת שבו הקהל והשליח ליצור מתפללין אחרי שהקהל קדשו היום לא יעשהו חול אלא ילך חוץ ללוחות בית הכנסת ויתפלל תפלה של חול וכן הורו כמה גדולים וכתב הוא ז"ל דלא פליג אלא שכתבתי בסמוך בשם המדרכי והגהות דשליח התם שכבר ענה עם הקהל זכרו שהוא עזמו עשהו קודם צעניית זכרו ומשום הכי לית ליה תקנתא אצל ההיא בשלל ענה עמהם כגון שלא היה ציית הכנסת ומש"ה יכול לעשותו חול שלא צפניהם:

[טז] ובת"ב עוד (בתרומת הדשן שם) ונראה לי שאל יצא אחד לבית הכנסת סמוך לזכרו לא ימחין מלהתפלל עד לאחר זכרו בשביל צעניית זכרו דכיון דשעה עוברת לתפלת מנחה אם יענה זכרו אין להקפיד אם לא יענה זכרו והכי איתא בהדיא בסמ"ק במנחות תפלה (פ"י יא ריש ע' יד) אעניית מודים עם הציבור, ואף על פי שלא יוכל לגמור חצי תפלת המנחה קודם זכרו ונמצא מתפלל מקצת תפלת חול בלוחות בית הכנסת שבו הציבור ושלושם שענו כבר זכרו וקדשו היום מכל מקום הואיל והתחיל בהיתר אין נראה דיש קפידא כולי האי, ואף על גב דצפרק ערבי פסחים (קז:) פירש רש"צ (ד"ה סוף וכו') דהיכא דידוע שאינו יכול לגמור בהיתר הוי כהתחיל באיסור נדון דידן נראה דאין לדמות להם דלאו איסור והיתר שייך ביה עכ"ל בתרומת הדשן: ובכתביו סימן קנ"ג כתב ח"ל נראה לע"ד אין להקפיד אמאי דמתפלל תפילת חול אצל הציבור שכבר ענו זכרו וקדשו היום הואיל והתחיל בהיתר וכהאי גוונא אשכחן טובא לחלק ודוקא כשלא ידע שלא יוכל לגמור קודם זכרו כגון שצור שאחד מן הקהל יושב החזן מעט מכל מקום אם היה יודע שלא יוכל לגמור אם כן התחיל באיסור כדאיתא בהגהות במדרכי עכ"ל: ודענין הלכה נראה שיש לסמוך על מה שכתב בספר תרומת הדשן יותר מעל מה שכתב בכתביו דמה שאלם כתב בספר יותר מדקדק בו ממה שכתב בכתביו ועוד דמה שקשה ממה שכתב בכתביו כבר יישבו בתרומת הדשן:

[יז] כתב הר"ן צפרק שואל (סד: ד"ה ומדאמרי) ומדאמרינן הכא (שבת קנא.) שמוחר לאדם לומר לחצירו שמור [לי] פירות שבתחומך ^{הה"ה} כתב הרשב"א (נח"י שם ד"ה אמר רב יהודה) בשם התוספות דמהא שמעינן דישאל שקיבל עליו שבת קודם שחשכה מותר לומר לישראל חצירו לעשות לו מלאכה פלונית [וכו'] ולי אין הנדון דומה לראיה דשליח הכא דאם יש שם צורגנין הוא עזמו שומר עכ"ל. [ו] ואיני מבין דבריו דהכא נמי איכא למימר אם לא היה מקבל שבת הוא עזמו היה מותר לעשות לו מלאכה (ח): אם צריך לאכול צמקוס הנר עיין בסוף סימן רע"ג:

דרכי משה

(ח) וצ"ע מאי שנא ממי שקיבל עליו ב' ימים יום כפור שאחרים אסורין לעשות לו מלאכה כמו שיתבאר לקמן (סוף) סימן תרכ"ד. ואפשר לחלק דשאני התם דראוי לעשות ב' ימים יום כפור משום ספיא דיומא מה שאין כן בתוספת שבת. ונראה לומר דאף לדברי הר"ן דאוסר היינו דוקא בתוספת של הכנסת שבת דאי אפשר לו לעשות בעצמו אבל בתוספת של מוצאי שבת דאפשר לו לעשות בעצמו שיתפלל ויבדיל שרי, ועיי"ש בהר"ן דכן נראה מדבריו, ולזה נראה גם כן דמותר ליהנות באותה מלאכה

דרישה

עוד כתב שם בית יוסף שדברי תרומת הדשן סותרין למה שכתב בכתביו סימן קנ"ג וכתב ולענין הלכה נראה שיש לסמוך על מה שכתב בספר תרומת הדשן וכו'. ולענין נראה ליישב קצת דלא סתרי דבריו דכיון שכתב בכתביו ודוקא כשלא ידע שלא יוכל לגמור קודם זכרו וכו' ומסיים וכתב מכל מקום אם היה יודע שלא יוכל לגמור וכו' על כרחך צ"ל דמה שכתב מכל מקום אם היה יודע וכו' הכי פירושו מכל מקום אם היה יודע דאף אם אחד מהקהל יושב החזן מעט אפילו הכי לא יגמור אם כן התחיל בהיתר אין נראה דיש קפידא וכו' היינו משום שלא ידע בודאי שלא יוכל לגמור קודם זכרו כגון שסבר שאחד מן הקהל יושב החזן מעט כגון וק"ל, ועיין בפרק ערבי פסחים דף ק"ז ע"ב מה שפירש רשב"ם במעשה דאגריפס, ושם במדרכי (דף רס"א ע"ב) דף ע"ד בד"ה כאן קודם ט' וכו', ועיין שם במדרכי דמשמע דאם התחיל בהיתר מותר להתפלל אף שיודע שאינו יכול לגמור וצ"ל דאיירי שם שהתחיל להתפלל זמן גדול

חדושי מהר"ח והגהות

[ו] יש להשיב דלא דמי דהכא על כל פנים השתא הוא אסור במלאכה אצל [השמירה] שהמיר הרשב"א בשם התוספות אינו אסור (במלאכה) [המלאכה] אלא דאריה הוא דרביע עלה שאין לו צורגנין ואילו היה גוי עושה צורגנין היה מותר לילך בעצמו כן כתב הדרישה (פסק"ד ד"ה עוד כתב ב"י) וצ"ח (פ"ג ד"ה כתב הר"ן):

הגהות והערות

כב' הובא בהגהות מנהגים אות כ"ד בשם מהר"ש, וכ"ה במנהגי מהר"ל סי' ח' ובשו"ת מהר"ל החדשות סי' י"ח ס"ד: כג' עיי' אליה רבה סקל"ז:

מלאכה עכ"ל ודבריו תמוהין דאע"ג דאם לא היה מקבל שבת היה מותר מכל מקום עכשיו שקיבל עליו שבת אין לו היתר צעולם לעשות מלאכה צעמנו אבל בשמירת פירות שחזק לחסומה אף עכשיו יש לו היתר בשבת זו לשמור פירותיו שחזק לחסומה אם היו גוים מתקנין צורגנין ומיהו לפע"ד דאין מקום לקושיות הר"ן דהא מפורש לשם צבוגיא דלאו דוקא קאמר דלשמור פירות אומר לחצירו לשומרן אלא אפילו הצאה דאין לו היתר בשבת להציאן כלל נמי מותר לאמרן וכדאסיק בגמרא (קנא). דהכי קאמר ליה אבא שאול לתנא קמא אמאי נקטת החשיך לשמור אחדא שרי כללא דמילתא כל שאני זכאי באמירתו כגון לפקח על עסקי כלה שיכול לומר לחצירו לעשות למחר רשאי אני להחשיך עליו וכל שכן לשמור דזכאי לומר לו היום שמור לי פירות שבתחומך דמותר להחשיך וכמו שכתבו התוספות לשם (ד"ה לעולם) אלמא דאפילו להציא צרכי כלה דאין היתר לא לו ולא לחצירו להציאם בשבת ואפילו הכי זכאי באמירתו לומר לחצירו להציאם למחר וכל שכן בלשמור וכיון שכן שמעינן דאין היתר אמירה זו תלוי בזה היה שם צורגנין דאם היה ההיתר משום צורגנין לא היה זה כל שכן כלל, דלהציא צרכי כלה ולשמור פירות שוין הן, דכי היכא דנלשמור איכא למימר אם היה שם צורגנין היה הולך צעמנו הכי נמי צרכי כלה אם היה שם מחילות היה מציא כמו שמפורש לשם צבוגיא, אלא בעל כרחך דלצא שאל דקיימא לן כוותיה לא תליא מידי בצורגנין ובמחילות ודינו של הרשב"א בשם התוספות קיים דזכאי ישראל לומר לחצירו לעשות כך וכך בדבר שחצירו מותר לעשותו אע"ג דאיהו אסור זו ולא קשיא עליה כלל קושיית הר"ן וכן פסק בשלחן ערוך (סי' יז): ודבר צהגות שלחן ערוך (שם) הוסיף וכתב דמותר ליהנות מאותה המלאכה בשבת וכל שכן צבוגיא שבת דאם איחר להתפלל או שממשך סעודתו צלילה מותר לומר לחצירו ישראל שכבר התפלל והבדיל לעשות לו מלאכתו להדליק לו נרות ולבשל לו ומותר לו ליהנות ולאכול ממלאכתו כן נראה לי עכ"ל פירוש הא פשיטא כיון שמותר לומר לחצירו לעשות לו מלאכה דמותר ליהנות מאותה מלאכה כיון שאין נעשה במלאכה זו שום אסור לא באמירה ולא בעשייה ולמד הרב במכל שכן שכן הדין צבוגיא שבת והוא דבהכנסת שבת שאי אפשר שיהא שום היתר צעולם לזה שקיבל עליו שבת בשבת בלא תנאי לעשות מלאכה אחר שקיבל עליו שבת ואפילו הכי מותר לומר לישראל חצירו לעשות לו מלאכה כל שכן צבוגיא שבת שיש לו היתר לעשות צעמנו להתפלל ולהבדיל דפשיטא דמותר לומר לחצירו וכדאמר בגמרא דאף בשבת צעמנו קאמר שמואל שאם יש צורגנין הולך ובעל הלבוש (סי' יז)

דרכי משה

אסור אם אינו מקנה קמחו לאחרים והן עושין לעצמן אבל בלאו הכי אסור דאין לחלק בין עירוב תבשילין שלא עשה כתנת חכמים ולכן אסור ליהנות ממה שאחרים עושין לו אבל כאן דלא עבר אתקנתא דרבנן שרי דהא התוספות כתבו פרק ב' דביצה (יז) ד"ה אי אמרת) דכל דבר דאסור לעשות לעצמו גם אחרים אסורין לעשות לו, ואף על גב דמדבריי רש"י (שם) משמע דשרי, מכל מקום לפי המסקנא דהתם דצריך לאקנויי קמחו לאחרים גבי עירוב תבשילין אם כן הוא הדין כאן: מיהו נראה דאף לדברי הר"ן והתוספות אם אחרים עברו ועשו לו או עשו לעצמן ודאי מותר ליהנות בו, דאף בעירובי תבשילין לא קא מבעיא להו בגמרא אלא אם עבר ואפה

דרישה

וזהו דבר האסור לאומרו וק"ל. וכבר הארכתי בענין זה בתשובה כד' וכתבתי שם שדברי מה"ר מרדכי יפה בשלחן ערוך שלו (לבוש סי' יז) שהשיג על דברי רמ"א שלמד מוצאי שבת מערב שבת גם כן אינם

הגהות והערות

כד' תשובה זו העתקנו בילקוט מפרשים בסוף השו"ע כאן: כה' הב"ח כתב כן לשיטתו בפ"י דברי הרמ"א שמש"כ "וכל שכן במוצאי שבת" קאי על היתר אמירה במוצ"ש, וכן מבואר באמת בדרכי משה כאן, ועיי' בהגהות והערות על השו"ע אות ל"ו שיש שפירשו (ובתוכם הלבוש בעצמו) שמש"כ הרמ"א "וכל שכן במוצאי שבת" קאי על היתר הנאה ממה שנעשה בערב שבת עיי"ש, ומה שהתיר אחר"כ לענין אמירה במוצאי שבת אינו מכח "כל שכן", ולפ"י לא כתב הלבוש (לשיטתו) "היפך" דברי הרמ"א: כז' ד"ה הרמ"א בשו"ת שלו סי' ק"א אות ג': מי שמשך סעודתו במנחה בשבת עד למוצאי שבת אותן שהתפללו והבדילו מבשילין ואופין לאותן שלא הבדילו וכו' והטעם כתבתי בס"ד בספרי דרכי משה וכו' ועיקר הענין הם דברי הר"ן פרק שואל שכתב בשם הרשב"א להיתר בכניסת השבת וחולק שם הר"ן, ונראה שם מרביר הר"ן דבמוצאי שבת

השיג עליו והיפך הקערה על פיה כה' ואמר דבהכנסת שבת איכא למימר זה קיבל עליו וזה לא קיבל עליו אבל צבוגיא שבת כבר נאסר עליו הכל בשבת עצמו ונמשך איסורו גם צבוגיא שבת עד שיחפלו ויבדיל ותימה היאך יאמר בהכנסת שבת זה קיבל וזה לא קיבל הלא קיבל עליו שבת בשבת והוסיף מחול על הקודש בשבת שיהא אסור בתוספת זה כאילו היה שבת עצמו ועוד הלא הרשב"א לא פסק דין זה אלא ממה שצבצב עצמו מותר לומר שמור לי פירות שבתחומך והוא הדין בהכנסת שבת וממילא הוא הדין צבוגיא שבת דלא גרע משבת עצמו אלא עדיפא מיניה הוא וכבר הקשו להרב קושיא זו והשיב ועשה סניגורין לדבריו בדברים שלפע"ד אין בהם ממש עיין צהגה לשם בספרו על זה: ועוד כתב הרב (הלוט) דיש להציא רחיה מאותן דעושין שני ימים יום הכפורים דאסור להם ליהנות ולאכול מה שאחרים מבשלים להם כמו שכתב רבינו [בסוף] סימן תרכ"ד ואם כן הוא הדין הכא דמאי שנא, ויש לדחות דשאני ההם דכיון דעושין יום הכפורים מטעם ספק הוי ליה ספק דאורייתא לדידהו ופשיטא הוא דאיסור גמור הוא שיאמרו לאחרים לבשל להם לצורך הלילה שאחר התענית, דאפילו צעירות תבשילין דמקילין זו טובא דאם עבר ואפה מותר לאכול בשבת ואפילו הכי כתבו התוספות בפ"צ דביצה (יז) ד"ה אי אמרת) דאם לא עירב, כל שהוא עצמו אסור זו שאינו יכול לעשות בשבת עצמו גם כן אחרים אינן יכולים לעשות בשבת, כל שכן בספיקא דיום הכפורים דאינו זכאי באמירתו לומר לאחרים לעשות בשבת ואף אחרים שעשאו בשבת כתב צהגות מיימוניות (הוצא צ"י סו"ס תרכ"ד ד"ה וחסידים) דעוברין על לפני עור לא תתן מכשול, דפשיטא היא דלא דמי לכל הני דהיינו הא דמותר בשבת עצמו לומר שמור לי פירות שבתחומך דהתם כיון דגוף השמירה אין זה איסור מלאכה דמותר לו לשמור אם היו הפירות בתחומי אלא דאיסור הליכה חוץ לתחום בשבת הוא דרביע עליה הילכך זכאי באמירה זו ומותר לומר לו שמור וכו' ומיניה למד הרשב"א דהוא הדין איפכא אם גוף המלאכה יש זה איסור ציוס השבת אלא דעכשיו עדיין לא נכנס השבת אלא שזה קיבל עליו תוספת שלא מן הדין נמי שרי לומר לחצירו ואין זו איסור אמירה כלל וכל שכן צבוגיא שבת דכפרית וכן פסק מהר"י ווייל בתשובה סימן ק"י כהוראת הרשב"א דאם קיבל עליו שבת שעה או צ' קודם הלילה יכול לומר לגוי להדליק נר עיי"ש: ודענין הלכה למעשה נראה דצבוגיא שבת פשיטא דמותר אף אט"ל דלדעת הר"ן הוא אסור היינו דוקא בהכנסת שבת דאי אפשר לעשות כן צעמנו אבל צבוגיא שבת דאפשר לעשות צעמנו כשיחפלו ויבדיל שרי אלא אפילו בהכנסת שבת נראה

ב כתב הגאון מהר"י אבוהב ז"ל כתוב בארצות חיים ויש מקומות שנהגין הנשים צערב שבת להדליק נר קודם שיגיע זמן הדלקה וקורין אותה נר של חול ואחר כך מדליקין נר שבת ונרין למת טעם למנהגם ואולי נהגו זה מלמד מחלוקת שבין רבינו חס ויש אומרים אס מנרן להדליק נר של שבת שהנהגה כשנאס להדליק נר אחרת על הדלוק קודם לכן כזר הן מורות בזה שלכבוד שבת עושות כן זה נר שבת אמימי עכ"ל. ולי נראה טעם אחר שהוא כדי שלא יטערו לחזר אחר נר להדליק ממנו כשיגיע זמן ההדלקה כי אולי בין כך ובין כך יהיה ספק חשיכה וימנע מלהדליק (ט):

[ח] מצאתי במשנה אשכנזית (שו"ת מהר"ל סי' נג) ד' וג' בעלי בתים אוכלים במקום אחד כל אחד מנרן על מנורה שלו אף על פי שכבר יש אורה מרובה אף על גב דאור זרוע [ח] גמגם בזה מכל מקום יש נוהגים כך ובעניותי נראה לי ליישב דכל מה דמיתוסף אורה אית ביה שלום בית טפי ושמחה יתירה להנאת אורה בכל זמנים:

[ט] עוד שם (בשו"ת מהר"ל שם כט) שכתב שמדליקין בזמנים צבית ואוכלים בחדר כתב באגודה (שבת פ"ג סי' מה) שאם אין הנרות ארוכות שדולקות עד הלילה היו צרכה לנטלה וכמה פעמים שמעתי שקוראים תגר על אותו מנהג ואמרתיו שאותו מקום שדולקים שם היו קלח חושך שכן דרך צערב שמתשיך קלח בחדרים ומשתמש שום דבר לאור הנר ע"כ:

כתוב בשבלי הלכות (סי' ס) מלאכי בשם ר"ח מי שהדליק הנר צערב שבת אחר שקיעת החמה הרי זה חייב מלקות אם הדליק בשוגג ל' ואם ידע שזה אסור קונסין אותו ואם לא יקבל מחרימין אותו ומנדין אותו וממנעין מלדבר עמו אפילו קרוביו ואם דברו עמו הם שרויים עמו בנידוי עד שיעשו תשובה וזה הדבר שפסקו על רבי אברהם ורבי יעקב אחיו כי צאו לעיר צליל שבת כשהקהל יוצאים מבית הכנסת ולא נתנו להם הקהל שלום ולא הניחום ליכנס שחרית לבית הכנסת כדי שלא יקחו אחרים מהם קל וחומר ובאחד בשבת גזרו עליהם לום ו' שבעות נ' יום רצופים חוץ משבתות וראשי חודשים [ו] להשלים נ' ימי המעשה צלומות ומלקיות כי המחלל שבת חייב כרת ושני חכמים במועד קטן (כח) ובירושמי דבכורים (ריש פ"ג) מת ל' שנה מת בהכרת ונתנו להם ליום וללכות נ' יום כנגד אותן נ' שנה של מיתה ועוד גזרו עליהם לתת ממנום לפדיון נפשם לקופה של צדקה ואחר כך גזרו עליהם צ"ב חדשי השנה ג' ימים בכל חודש שני וחמישי ושני שהם ל' ימים כנגד ל' כריתות שבתורה אבל אם חס ושלום היו עושין כן בזדון היו מחמירין להוסיף עליהם עוד שלא להחלל ולהתנדבות שלשים יום וכל המחמיר בזה יניחו לו צרכות על ראשו ע"כ: ובתשובה עוד שם (בשבלי הלכות) שאלה לרב שרירא גאון [לא] מי שעבר עברה בשבת או בחול ולא נזכר אלא בשבת ומתיראין שמה יצרה למוצאי שבת יכניסוהו לבית הסוהר [עד מוצאי שבת וילקוהו] או ילקוהו בשבת והשיב אין מלקין ואין מכניסין לבית הסוהר ביום טוב וכל שכן בשבת דהני מילי דינא אינון ואין דנין ביום טוב ושבת (פאה לו:) ואם צרח אין עלינו כלום ע"כ:

[ט] עוד שם (בשו"ת מהר"ל שם כט) שכתב שמדליקין בזמנים צבית ואוכלים בחדר כתב באגודה (שבת פ"ג סי' מה) שאם אין הנרות ארוכות שדולקות עד הלילה היו צרכה לנטלה וכמה פעמים שמעתי שקוראים תגר על אותו מנהג ואמרתיו שאותו מקום שדולקים שם היו קלח חושך שכן דרך צערב שמתשיך קלח בחדרים ומשתמש שום דבר לאור הנר ע"כ:

כתוב בשבלי הלכות (סי' ס) מלאכי בשם ר"ח מי שהדליק הנר צערב שבת אחר שקיעת החמה הרי זה חייב מלקות אם הדליק בשוגג ל' ואם ידע שזה אסור קונסין אותו ואם לא יקבל מחרימין אותו ומנדין אותו וממנעין מלדבר עמו אפילו קרוביו ואם דברו עמו הם שרויים עמו בנידוי עד שיעשו תשובה וזה הדבר שפסקו על רבי אברהם ורבי יעקב אחיו כי צאו לעיר צליל שבת כשהקהל יוצאים מבית הכנסת ולא נתנו להם הקהל שלום ולא הניחום ליכנס שחרית לבית הכנסת כדי שלא יקחו אחרים מהם קל וחומר ובאחד בשבת גזרו עליהם לום ו' שבעות נ' יום רצופים חוץ משבתות וראשי חודשים [ו] להשלים נ' ימי המעשה צלומות ומלקיות כי המחלל שבת חייב כרת ושני חכמים במועד קטן (כח) ובירושמי דבכורים (ריש פ"ג) מת ל' שנה מת בהכרת ונתנו להם ליום וללכות נ' יום כנגד אותן נ' שנה של מיתה ועוד גזרו עליהם לתת ממנום לפדיון נפשם לקופה של צדקה ואחר כך גזרו עליהם צ"ב חדשי השנה ג' ימים בכל חודש שני וחמישי ושני שהם ל' ימים כנגד ל' כריתות שבתורה אבל אם חס ושלום היו עושין כן בזדון היו מחמירין להוסיף עליהם עוד שלא להחלל ולהתנדבות שלשים יום וכל המחמיר בזה יניחו לו צרכות על ראשו ע"כ: ובתשובה עוד שם (בשבלי הלכות) שאלה לרב שרירא גאון [לא] מי שעבר עברה בשבת או בחול ולא נזכר אלא בשבת ומתיראין שמה יצרה למוצאי שבת יכניסוהו לבית הסוהר [עד מוצאי שבת וילקוהו] או ילקוהו בשבת והשיב אין מלקין ואין מכניסין לבית הסוהר ביום טוב וכל שכן בשבת דהני מילי דינא אינון ואין דנין ביום טוב ושבת (פאה לו:) ואם צרח אין עלינו כלום ע"כ:

רסד פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[ו] אין מדליקין בסמרטוטין אפילו מחורכין:

[א] אין עושין פתיחה לנר של שבת וכו'. וא"ל הן צבש וכו'. כולם הם צמשה ריש פרק צמה מדליקין (כ): וישל צמר וישל שער. שם צברייתא. וכתב הרשב"א במשנה (מ"א סימן קעא) שהמדליק בשבת צמנים ופחילות א* שאסרו חכמים להדליק בזה דבר צרור הוא שאסור להשתמש לאורן: ומ"ש בין נר שמדליק על השלחן בין כ"ל נר שמדליק בבית. כן כתוב בפרק הנזכר במדרכי

דרכי משה

(ט) ואין זה המנהג נהוג בינינו:

דרישה

מה שכתב בית יוסף בשם הגאון מהר"י אבוהב כתוב בארצות חיים ויש מקומות וכו'. עד ואולי נהגו זה מצד מחלוקת שבין רבינו תם ויש אומרים אם מברך וכו'. כלומר דכיון דיש אומרים שאין מברכין מפני שאינו ניכר אבל השתא כשבאים להדליק נר אחרת על הדלוק קודם לכן ניכר שלכבוד שבת עושין כן ומשום הכי היו קורין אותו נר של חול לאפוקי לפי הטעם שכתב ב"י אינו מיושב למה היו קורין אותו נר של חול ודו"ק: מ"ש בית יוסף בשם שבלי הלכות ובאחד בשבת גזרו עליהן צום ו' שבעות נ' יום רצופים חוץ משבתות ור"ח להשלים נ' ימי המעשה וכו'. צריך להגיה ולהשלים בוי"ו וק"ל:

הגהות והערות

ג"כ בסוגיא זו, וכתב שם: בימי חורפי שמעתי שהרב מהרש"ל היה חולק על מהר"ם איסורלש ופסק אותו שמשך סעודתו בלילה דאסור לומר לחבירו וכו' עכ"ל. וסיים בסוף התשובה: המיקל בדברי מהר"ם איסורלש לא הפסיד כיון שיש לו על מי לסמוך הלא הוא הרשב"א בשם התוס', והמחמיר בדברי הר"ן קדוש יאמר לו ותע"ב עכ"ל [התשובה בשלמותה העתקנו בילקוט מפרשים בסוף השו"ע כאן]:

רסד אן עיין מש"כ בסמוך בהגהות והערות אות ח': *א ברשב"א שם לא נזכר "פתיחות":

רסג א. טור [עמוד נד] מהא דרב הונא שבת כ"ג [ע"ג]:
ב. טור [עמוד נה] והכל בו בסיומן כ"ד [י, א מהא דאיתא בתנאומא^[1]]:
ג. לשון הרמב"ם בפרק ה' מהלכות שבת [הלכה א] מהא דרב, שבת כ"ה [ע"ג]:
ד. שבת ל"א [ע"ג; טור עמוד נה]:
ה. הרמב"ם שם [הלכה ג]:
ו. שבת (כ"ד) [כג] [ע"ג]:

צינונים לרמ"א

רסג א. דברי עצמור:
ב. מהר"ל [הלכות שבת עמוד נה]:
ג. אשירי"י [פ"ד סימן ג] ומרדכי מסכת ראש השנה ריש פרק יום טוב [רמז משכן]:

עמדת זקנים

רסג א. [הנשים מוזהרות וכו']. וטוב לאשה ידאת ה' שלא תדליק את הנרות של שבת בקינסא, רק יהיה לה גר שעוה מיוחד לה להדליק מידי שבת בשבתו (פענח רוא פרשת בשלח ו'):

הכמת שלמה

רסג (הגה ספרא א) בי יבד"ף [הוסיף ע" דבר המבזבז נגד דבר אחר ובדבר ש"א יפחות, נ"ב, אכל עיין בילקוט ראובני בשם המדעש בפרשת תרומה [ד"ה עורות חמשים] בפרק [שמות כה, ה] ערות חמשים, וזה הלשון, אחד עשר [יריעות] של המוסף גורע והנן, לאסוף נקדושה (ב)עשרה, ע"ש. מוכח דהמוסף על ענין מטיין גורע, ואין להוסיף על ענין מטיין, ועיין מה שכתבתי בזה בחיבורי על התורה בפרשת תרומה בשנת תר"ף, ע"ש בזה, ודו"ק:

רסג א יהא זהיר. ^(א) ודליק בכל המדרים שהולך שם (מטה משה סימן חט בשם רש"ל), עיין סעיף ו' [וס"ק ד]. ויעשה נרות כרוכים, דזכור ושמור דזכור אחד נאמרו [ראש השנה כו, א] (מטה משה שם סימן מיד), וכן נוהגין צבית הכנסת (ב"ח עמוד נה ד"ה ומ"ש). ובעולת שבת [ס"ק א] כתוב דלסור^ג, דהוי כמדורה. ולא ראה דזרכי משה בסיומן תרע"א [סוף אות א], עיין מה שכתבתי שם [ס"ק ד]. ועיין לקמן סעיף ח' [ס"ק טו] דלדרכה מזוה להרצות לאורה:
ב ויבולין דהוסיף. ויש נוהגין להדליק ו' נרות, ויש אומרים עשרה (של"ה מסכת שבת, פרק תורה אור סוד הדלקת נר שבת):
ג פעם אחת. ואם שכחה כמה פעמים לריכה להוסיף בכל פעם, כי הדבר משום הכירא שמהיה זהירה מכאן ולהנא כנכוד שבת (ב"ח עמוד נה ד"ה כתב). ומהאי טעמא נראה לי דאם נאנסה ולא הדליקה, כגון שהיתה צבית האסורים וכיוצא בזה, אינה לריכה להוסיף:
ד מה יאכל. פירוש וצריך לקנות צמעות שצידו לאכול דגדולי אכילתו קודם לנר שבת, וכן משמע ברא"ש פרק ערבי פסחים [פ"י סימן יז] אהא דמקשה

האסורים וכיוצא בזה, אינה לריכה להוסיף: ד מה יאכל. פירוש

והצריך לקנות צמעות שצידו לאכול דגדולי אכילתו קודם לנר שבת, וכן משמע ברא"ש פרק ערבי פסחים [פ"י סימן יז] אהא דמקשה

שערי תשובה

רסג א **גר יפה.** עיין באר היטב. ועיין בשו"ת בית יעקב [סימן גג] שכתב שיש נוהגין להדליק ב' נרות קודם קבלת שבת על הבימה, ומכבדין אחד שידליק, ואחר הדלקה מעמידן אותם השמש לפני העמוד במקום שמתפללים. וכתב שיש למחות שלא לעשות כן, דאף באותו בית אין להוליכו במקום זה למקום אחר, כמו שכתוב בסעיף י"ד בהג"ה. ואפילו בנרות בית הכנסת, ע"ש. ועיין בברכי יוסף סימן תרע"ה [אות ג] באורך בענין זה:
(ג) ששכחה. עיין באר היטב. וכתב בשוירי ברכה [אות א] בשם מו"ה שמואל שער אריה בהגהותיו כתי", שכתב על זה דיותר טוב לעשות מי ששכחה שתספיק לעניה אחת שמן להדלקה, ע"ש. אבל המנהג להוסיף נר, וכדברי מהר"ל^[1]. ומה שכתב [באר היטב] אשה היולדת, כתב בשוירי ברכה [אות ב] על דברי [שיירין] כנסת הגדולה בשם חכם אחד לפקפק בזה, דהדלקה במקומה בעינן כדלקמן סעיף יו"ד, ע"ש. ועיין לעיל ס"ק א' בשם בית יעקב. וכתב בתשובת נחלת שבעה [נח"ב סימן ח', אשה שהדליקה ב' נרות על דעת שתעשה ברכה, ועל ידי טרדת שבת נסתפקה אם עשתה ברכה, וכתב לחלק בין אם הדליקה בזמנה, ע"ש. ואין נראה לענ"ד. והראיה שהביא מטעה בוכבתתם [סימן סד סעיף ד] אין הגידון דומה כלל. והעיקר בזה, כל שהדליקה מפלג המנחה ולמעלה מסתמא לשם מצות שבת הדליקה ובידיה, ואפילו אם ספק לה אינה צריכה להדליק נר בברכה. ואם מסופקת אם הדליקה קודם פלג המנחה או אח"כ, יש לה לחזור ולהדליק לשם מצוה בלא ברכה. ועיין באליה רבה [סי"ג י] מה שכתב בזה:

דבית הכנסת איכא משום שלן^[2], אבל לברך על הנרות דבית הכנסת שהדלקו לכבוד ולא להאיר לא יצאו ידי חובתן:
(ד) מה יאכל. פירוש וצריך לקנות צמעות שצידו לאכול דגדולי אכילתו קודם לנר שבת, ומיהו אם יש לו לחם ללכול דיו, ונר קודם ליקח משאר מאכלים, מ"א [ס"ק ד]:
(ה) מוזהרות. ואפילו אם ירצה הבעל להדליק בעצמו האשה קודמת, ב"ח. מוז' אם היא יולדת, מ"א [ס"ק ו]. עיין ס"ק ג' מה שכתבתי שם:
(ו) הבית. ועוד, מפני שהאשה כותה נרו של עולם. ומכל מקום האיש יתקן הנרות, כתבים, מ"א [ס"ק ו]:

ביאור הגר"א

רסג א [ספ"ה א] יהא זהיר. [שבת כ"ג ב': [ב] יפה. שם א': [ג] ויש. [שם] ל"ג ב': [ד] [נהגו ויבולין בו בי יבד"ף. מפרק ג' דמגילה [בא, א] אבל מוסיפין: [ה] דבר המבזבז. שם [בג, א] נגד מי: [ו] [ספ"ה ב חייבים^ג. [שבת כ"ה ב': [ז] אפילו. [שם] כ"ג ב', אמר רבא פשיטא לי כו', וקידוש קודם לכבוד היום בערבי פסחים ק"ה א' ב'. וכבוד היום דבר מועט, שזה לארבע כוסות, כמו שכתוב שם ק"ב א' פשיטא כו' תנא דבי אליהו כו':

במקום סעודה הוא דאורייתא, אלא על כרחך דיש לו פת ומקדש בלא יין דינא⁴ ידי דרנבן רק ביין דאין מקדשין אריפתא, ואשמעינן דנר ביתו עדיף מלקנות יין לקידוש, ודו"ק. אולם לפי מה שכתב המג"א סימן רע"ג ס"ק י"א דמיני תרגימא מקרי מקום סעודה, אם כן עדיין מה הקשה הא' יש לומר דמיירי שיש לו מיני תרגימא, דינא מדאורייתא, אכל מידי קידוש דרנבן דבעיין על הפת או על יין לא יצא, ומיירי דאין לו פת ויין, והוינח המג"א דסבירא ליה להרא"ש דסעודת שבת היינו פת עדיפא מנר שבת, ודו"ק. ועיין מה שכתבתי בגליון סימן רע"א במגן אברהם ס"ק א' [ס"ק א]:

סימן רסג

מי ומי המדליקין ואם טעו ביום המעונן, וכו' י"ו סעיפים:

א א ^(א) יהא זהיר לעשות ^(א) נר ^(ב) יפה ^(ג) ויש מבוזבזים לעשות שתי פתילות אחד כנגד זכור ואחד כנגד שמור:
הגה **ב** ^(ד) ^(א) ויכולין ^(ב) להוסיף ולהדליק שלשה או ארבעה נרות וכן נהגו ^(ג) האשה ^(א) ששכחה ^(ג) פעם אחת להדליק מדלקת כל ימיה שלשה נרות ^(א) כי יכולין להוסיף ^(א) על ^(ה) דבר המכוון נגד דבר אחר וכלנוד שלא יפחות:

ב ^(א) אחד האנשים ואחד הנשים ^(א) ^(ב) חייבים להיות בבתיהם נר דלוק בשבת ^(א) אפילו אין לו ^(ד) ד מה יאכל ^(ה) ה שואל על הפתחים ולוקח שמן ומדליק את הנר שזה בכלל עונג שבת הוא:

ג ^(א) הנשים ^(ה) מוזהרות בו יותר ^(א) מפני שמצויות בבית ועוסקות בצרכי ^(ו) הבית ^(א) אם אין

שמצויות. ועוד, מפני שהאשה כותה נרו של עולם [וישלמי שבת פ"ג הלכה ו]. ומכל מקום האיש יתקן הנרות (כתבים שער הכוונות, ענין לו' ו' ד"ה גם תזהר):

באר היטב

רסג א **גר יפה.** ודליק בכל המדרים שהולך שם, מטה משה, עיין סעיף ו'. ויעשה נרות כרוכים ציחד, וזכ' לזכור ושמור דזכור אחד נאמרו, וכן נוהגין צבית הכנסת, ב"ח, מ"א [ס"ק א]. ואסור להדליק נרות של שבת משעוה הצאה מצית תפלמס, עיין סימן קנ"ד סעיף י"א:
(ב) דהוסיף. ונוהגין להדליק ו' נרות, מ"א [ס"ק ב], כנגד ו' ימי השבוע, וכן כתב הנר"י ז"ל:
(ג) ששכחה. ואם שכחה כמה פעמים לריכה להוסיף בכל פעם, כדי שתהא זהירה כנכוד שבת, ואם נאנסה ולא הדליקה, כגון שהיתה צבית האסורים וכיוצא בזה, אינה לריכה להוסיף:
ד מה יאכל. פירוש וצריך לקנות צמעות שצידו לאכול דגדולי אכילתו קודם לנר שבת, ומיהו אם יש לו לחם ללכול דיו, ונר קודם ליקח משאר מאכלים, מ"א [ס"ק ד]:
(ה) מוזהרות. ואפילו אם ירצה הבעל להדליק בעצמו האשה קודמת, ב"ח. מוז' אם היא יולדת, מ"א [ס"ק ו]. עיין ס"ק ג' מה שכתבתי שם:
(ו) הבית. ועוד, מפני שהאשה כותה נרו של עולם. ומכל מקום האיש יתקן הנרות, כתבים, מ"א [ס"ק ו]:

הגהות רעק"א

רסג א (מ"א ס"ק ד) **דאשמעינן דבמקום שאין לו.** לענ"ד יש לומר דהא הרי"ן בשבת יא, א ד"ה אמר רבא, אף דחזין קידוש דאורייתא בשביל נר ביתו ונר מנוחה, ומיזין דמקדש אפת אלא דמזוה מן המובחר ביין, ע"ש. והרא"ש סבירא ליה דבזה אין חדוש, כיון דיכול לקיים קידוש על הפת ונר ביתו, אכל בזה סבירא ליה להרא"ש גם כן כהרי"ן דלא דחזין [וקידוש] דאורייתא משום נר ביתו, ולזה סבירא ליה להרא"ש דאם אין לו פת בודאי עדיף לקנות פת, דכלא פת אינו יולא ידי קידוש, דהרא"ש לשיטתיה [פסחים פ"י סימן ה] דאין קידוש אלא דאורייתא אלא מדרנבן לא ילא, וזהו נר ביתו עדיף, לזה הקשה הרא"ש דאם אינא דמקדשים אריפתא אם כן ילא גם ידי דרנבן, אלא על כרחך דלא ילא ידי דרנבן רק ביין דאין מקדשין אריפתא, ואשמעינן דנר ביתו עדיף מלקנות יין לקידוש, ודו"ק. אולם לפי מה שכתב המג"א סימן רע"ג ס"ק י"א דמיני תרגימא מקרי מקום סעודה, אם כן עדיין מה הקשה הא' יש לומר דמיירי שיש לו מיני תרגימא, דינא מדאורייתא, אכל מידי קידוש דרנבן דבעיין על הפת או על יין לא יצא, ומיירי דאין לו פת ויין, והוינח המג"א דסבירא ליה להרא"ש דסעודת שבת היינו פת עדיפא מנר שבת, ודו"ק. ועיין מה שכתבתי בגליון סימן רע"א במגן אברהם ס"ק א' [ס"ק א]:

לבושי שרד

פי שאין אוכלים שם, מכל מקום כיון שהולך שם חיישינן שלא יכשל שם. ואפילו אם אשמו מצרכת בשבילי, כתב שם המג"א ס"ק י"ד דאף על פי דאין צריך לנרך

^[1] להדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

רמב"ם,המחבר שלרמב"ם

רמב"ם (א' עיין ריש סימן רפ"ג וסוף סימן מרנ"א: (ג'זיון ב"א) [ב] בבב' הדפוסים זיוין ס"ק ו' לביאור הגר"א על חזקת "אחד" שבריש הסעיף, ולפינו מוקף ע"פ דמשק אליעזר:

[ג] העיריית שנת אסר זאת רק בהדלקת שבצית, אך לא בצית הכנסת:

[ד] ופעודת הלילה הוא מעיקר פעודות השבת, ואינה דומה לפעודת שלשית שעליה אמרו עשה שבתך חול וכו': (שו"ע הרב בסעיף ב) [ה] פ'צינו בתנאומא ליחא. וענין הלשון שהביא הכל בו בשם התנאומא נמצא במדרש שוחר טוב מהלכס ריש ממוזר כב, וליקוט שמעוני בשלח רמז קס"ג ד"ה וכו' י':

[ו] עיין אליה רבב ס"ק ט' דמדבני מהר"ל משמע דרק הוספה בענין, כגון שמדליק נר גדול יותר או מוסיף מעט שמן, אבל אין צריך להדליק עוד נר לתוספת, ודלא כהצנח הרמ"א:

[ז] הובא גס חלילה רבב ס"ק א, אך בפענת ח"א שלפנינו ליחא. ועיין גס הגדולים מערכת ספרים ערך פענת ח"א, שהמדפיסים השמיטו חלק מהכת"י וקצרוהו מאל:

[ח] בן כחב דרכי משה ריש הסימן בשם מהר"ל, ועיין מה שכתבנו בהערה על ציונים לרמ"א אות ב':

[ט] עד כאן הס' דבני החסד סופר כפי שהעתקו בלקוטי חצר בן סייס:

[י'] עיין פרי מגדים אשל אברהם סימן רע"א אות ג' ומשנצות וזב סימן רעד אות סני שכתב דבצית פת סני וצמותר יקנה יין. אך כאל מבוחר שאי אפשר להסתפק בצית פת וצמותר יקנה נר. עיין ביאור הלכה ד"ה אין:

[יא] עיין שמות רבב פרשה מ' אות ג':

קב"ה

רמב"ם,המחבר שלרמב"ם

ב ויבולצין. עיין מ"א. עיין תוספות שנת כ"ג ב' ד"ה ה"ג [חז"ל] דהוּ רגילי בשרגא. ועיין [אשל אברהם] אות א': **ג פעם אחת**. עיין מ"א. ואם מדלקת ב' נרות ופעם אחת [הדליקה] רק אחד, לריכה להוסיף. וכן אם מדלקת הרבה ושכחה פעם אחת וחזר אחד, מדליק יותר, שמהא וזיכרה. ובאליה רבב [ס"ק] ט', בענייה די שמוסיף מעט שמן: **ד מה יאבב**. עיין מ"א. ומשמע להם כדי שביעה בעינן, ולא בזכות ו'. אף על גב דבשר ומאכלים מכלל העונג הוא [רמב"ם שנת ג' ז], נר שנת מכלל העונג והכבוד, עיין [רמב"ם] פרק ה' [הלכה א] ופרק ל' [הלכה ה] מהלכות שבת. ואפשר אף מי שאוכל בחדר כבסימן רע"ג [סעיף ז], אפילו הי' נר ציתו עדיף משום שלום בית. ואי"ה בצו"ט יצואר עוד צו"ה: **ה שזאל**. עיין מ"א. ובסימן מרע"א מוכר כסותו, יע"ש: **ו הגשיב**. עיין מ"א. ואם יש לו הרבה נרות, יכולין כל אחד לקיים המצוה. ועיין סעיף ח' בענין הצרכה, יע"ש: **ז מפני**. עיין מ"א. טעם ראשון, הר"מ פרק ה' מהלכות שבת [הלכה ג], וטעם שני טור [עמוד נב] בשם המדרש [גראסיי רבב סוף פרשה ז]. ומלבוש [סעיף ג] נראה דמשום ה'י אשה ששכחה מדליק נר יותר מנעטם השני לתמן עומתה. חו"ה [ראשי תיבות] חלה ווסתה הדלקה, ר"ד אבודרהם [עמוד קנז]:

תוספתא

אכילה או ליקח במעות נר, וכיון דהאכילה קודם לנר וזולת מעות הללו אין לו מה לאכול, ועל כרחו צריך לקנות במעות לצורך אכילה ולא נשאר לו מעות לצורך נר, אפילו הכי צריך לשאול על הפתחים לצורך נר: וכן משמע ברא"ש **פרק ערבי פסחים**. סימן י"ז, דמקשה על רשב"ם [פסחים ק, ב ד"ה דחיבאי ליה ריפתא] דסבירא ליה דמקדשין על הפת, הא דאיבעיא לן פרק במה מדליקין [ושבת כג, ב] נר ביתו וקידוש היותי הי' מנייהו עדיף ופשט דנר ביתו עדיף משום שלום בית, תיפוק ליה בלאו הכי נר עדיף, דגם אם יקנה נר לא יתבטל מצות קידוש דהא יוכל לקדש על הפת: **וזא קא משיני כו' דבמקום שאין צו פת כו'**. והקשה בספר תוספת שבת [סיק ד], דלמא לעולם נר קודם לפת אלא דהרא"ש סבירא ליה דפת קודם לקידוש, ואם כן כרחק מיירי דיש לו פת, ואם כן יפה הקשה דהא יוכל לקדש על הפת. וישרך דעל כרחק זה ליתא, דאי איתא דסבירא ליה להרא"ש דפת קודם לקידוש, אי סלקא דעתך דנר קודם לפת אם כן כל שכן דנר קודם לקידוש, אם כן תיקשי אפילו תימא דאין מקדשים על הפת מכל מקום תיקשי מאי קמבעיא ליה נר ביתו וקידוש הי' מנייהו עדיף, פשיטא דנר עדיף, ע"כ תוכן דברי התוספת שבת אלא שלשונו מגומגם. ואין להקשות איך אפשר לומר דמיירי דלית ליה פת, הא קיימא לן [סימן רע"ג סעיף א] דאין קידוש אלא במקום סעודה, ואם כן מאי יועיל לי' היין. יש לומר דמ"א אויל לשיטת הגאונים שהובאו בסימן רע"ג סעיף ה' דדי לן בכוס יין שחייב עליו ברכה אחרונה (ועיין שם בט"ז ס"ק ד'ומ"א ס"ק יב), וזה גם כן מיקרי במקום סעודה: וכן משמע בגמרא **שם דף ק"א ב'**. דאמר אביי כי הוינן ביה רבה, אמר לו כששמעו ממנו קידוש הלילה בבית המדרש, טעמו מידי שם, דלמא קודם שתגיע לאושפיזאי יכבה הנר ולא תאכלו, ולא תצאו בקידוש דכאן דהא אין קידוש אלא במקום סעודה (וכתבו התוספות שם ד"ה ובקידושא והרא"ש שם פ"י סימן ה, הא דלא הקפיד רבה על האכילה, לפי שהאכילה יכולים להשלים למחר ביום, או שהיו יכולים לאכול במקום אחר שהיה שם נר אלא שבאותו מקום לא היה יין, ולכן לא הקפיד כי אם על הקידוש), עכת"ד הגמרא. ועל זה כתב מ"א שלא היה מקפיד רבה על הנר רק על האכילה, ר"ל, אכילה במקום קידוש, והיינו דקשיא למ"א למה הקפיד רבה על הקידוש וכלא היה מקפיד שמה כשיבא לאושפיזאי כבר כבה הנר, וזה אפילו יטעמו כאן מידי ויצאו ידי קידוש מכל מקום אינו מתוקן שישבו בחשך באושפיזא, וטוב היה להם שיפטרם רבה בעוד שבאומד הדעת הנר דולק באושפיזא, שלא יבואו שמה ולא יהיה נר, והא בכל החדרים צריך נר אפילו אינו אוכל, שלא יכשל בעץ ואבן, כמו שכתב (מ"א) סעיף ו' [סיק יז]. וצריך לומר שלא היה חושש כי אם לקידוש שהוא יותר חמיר ועדיף מנר, ואף על גב דאמרין נר ביתו וקידוש נר ביתו עדיף, היינו דוקא נר שעל השלחן שאוכל שהוא צורך אכילה, אבל נר שלא יכשל, קידוש עדיף. ואי אמרת דנר עדיף מפת, ואם אין לו מעות רק לצורך אחת יקנה נר ולא יאכל, אף על גב דאז לא מהני הנר כי אם שלא יכשל דהא אין לו מה לאכול, אפילו הכי אותו נר שלא יכשל עדיף מפת, אם כן איך אפשר לומר דקידוש עדיף מנר שלא יכשל אבל נר שאוכל אצלו עדיף מקידוש, הא נר שלא יכשל עדיף מפת ואף על פי כן קידוש עדיף מאותו נר, ונר שאוכל אצלו דאינו אלא מכשירי פת יהיה עדיף מקידוש, כלפי לייא: **ומיהו אם יש צו לחם כו'**. וסתפקני אם לחם משנה קודם לנר, לפי מה שכתב מ"א סימן רנ"ד ס"ק כ"ג דלחם משנה אינה חובה כל כך, ועיין שם מה שכתבתי: (פ"ה שו"א. עיין ריש סימן מרע"א. שכתוב שם שצריך למכור מלבושו כדי לקנות נר חנוכה, ונר שבת עדיף מנר חנוכה כמו שכתוב פה סעיף ג', כל שכן שצריך למכור מלבושו לצורך נר שבת: (פ"ה ז) **מפני כו'**. **שהאשה בבתה נרו של עולם**. שהחטיאה את אדם הראשון, והחשיכה נשמתו הקרויה נר, כמו שנאמר (משלי כ, כז) נר ה' נשמת אדם, ונשמתו היתה נרו של עולם, כי כל הנשמות היו תלויות באיפתו של אדם הראשון [א']:

תוספתא

[שם], ונחקק מאד ליישב אהא דפרק התכלת, אבל מהבדלה לא תירין כלום, ע"ש [ט]. ולי נראה ראייה ממתניתין מסכת פרה פרק ד' משנה ב', שמינית וחזר והזה שמינית כשרה, ועיין ר"ע מברטנורא שם, [מהגאון כתב סופר]:

[[]^{הדגה וספר]}

רמב"ם,המחבר שלרמב"ם

פרי מגדים
אשל אברהם

רמב"ם,המחבר שלרמב"ם

ב ויבולצין. עיין מ"א. עיין תוספות שנת כ"ג ב' ד"ה ה"ג [חז"ל] דהוּ רגילי בשרגא. ועיין [אשל אברהם] אות א': **ג פעם אחת**. עיין מ"א. ואם מדלקת ב' נרות ופעם אחת [הדליקה] רק אחד, לריכה להוסיף. וכן אם מדלקת הרבה ושכחה פעם אחת וחזר אחד, מדליק יותר, שמהא וזיכרה. ובאליה רבב [ס"ק] ט', בענייה די שמוסיף מעט שמן: **ד מה יאבב**. עיין מ"א. ומשמע להם כדי שביעה בעינן, ולא בזכות ו'. אף על גב דבשר ומאכלים מכלל העונג הוא [רמב"ם שנת ג' ז], נר שנת מכלל העונג והכבוד, עיין [רמב"ם] פרק ה' [הלכה א] ופרק ל' [הלכה ה] מהלכות שבת. ואפשר אף מי שאוכל בחדר כבסימן רע"ג [סעיף ז], אפילו הי' נר ציתו עדיף משום שלום בית. ואי"ה בצו"ט יצואר עוד צו"ה: **ה שזאל**. עיין מ"א. ובסימן מרע"א מוכר כסותו, יע"ש: **ו הגשיב**. עיין מ"א. ואם יש לו הרבה נרות, יכולין כל אחד לקיים המצוה. ועיין סעיף ח' בענין הצרכה, יע"ש: **ז מפני**. עיין מ"א. טעם ראשון, הר"מ פרק ה' מהלכות שבת [הלכה ג], וטעם שני טור [עמוד נב] בשם המדרש [גראסיי רבב סוף פרשה ז]. ומלבוש [סעיף ג] נראה דמשום ה'י אשה ששכחה מדליק נר יותר מנעטם השני לתמן עומתה. חו"ה [ראשי תיבות] חלה ווסתה הדלקה, ר"ד אבודרהם [עמוד קנז]:

תוספתא

אכילה או ליקח במעות נר, וכיון דהאכילה קודם לנר וזולת מעות הללו אין לו מה לאכול, ועל כרחו צריך לקנות במעות לצורך אכילה ולא נשאר לו מעות לצורך נר, אפילו הכי צריך לשאול על הפתחים לצורך נר: וכן משמע ברא"ש **פרק ערבי פסחים**. סימן י"ז, דמקשה על רשב"ם [פסחים ק, ב ד"ה דחיבאי ליה ריפתא] דסבירא ליה דמקדשין על הפת, הא דאיבעיא לן פרק במה מדליקין [ושבת כג, ב] נר ביתו וקידוש היותי הי' מנייהו עדיף ופשט דנר ביתו עדיף משום שלום בית, תיפוק ליה בלאו הכי נר עדיף, דגם אם יקנה נר לא יתבטל מצות קידוש דהא יוכל לקדש על הפת: **וזא קא משיני כו' דבמקום שאין צו פת כו'**. והקשה בספר תוספת שבת [סיק ד], דלמא לעולם נר קודם לפת אלא דהרא"ש סבירא ליה דפת קודם לקידוש, ואם כן כרחק מיירי דיש לו פת, ואם כן יפה הקשה דהא יוכל לקדש על הפת. וישרך דעל כרחק זה ליתא, דאי איתא דסבירא ליה להרא"ש דפת קודם לקידוש, אי סלקא דעתך דנר קודם לפת אם כן כל שכן דנר קודם לקידוש, אם כן תיקשי אפילו תימא דאין מקדשים על הפת מכל מקום תיקשי מאי קמבעיא ליה נר ביתו וקידוש הי' מנייהו עדיף, פשיטא דנר עדיף, ע"כ תוכן דברי התוספת שבת אלא שלשונו מגומגם. ואין להקשות איך אפשר לומר דמיירי דלית ליה פת, הא קיימא לן [סימן רע"ג סעיף א] דאין קידוש אלא במקום סעודה, ואם כן מאי יועיל לי' היין. יש לומר דמ"א אויל לשיטת הגאונים שהובאו בסימן רע"ג סעיף ה' דדי לן בכוס יין שחייב עליו ברכה אחרונה (ועיין שם בט"ז ס"ק ד'ומ"א ס"ק יב), וזה גם כן מיקרי במקום סעודה: וכן משמע בגמרא **שם דף ק"א ב'**. דאמר אביי כי הוינן ביה רבה, אמר לו כששמעו ממנו קידוש הלילה בבית המדרש, טעמו מידי שם, דלמא קודם שתגיע לאושפיזאי יכבה הנר ולא תאכלו, ולא תצאו בקידוש דכאן דהא אין קידוש אלא במקום סעודה (וכתבו התוספות שם ד"ה ובקידושא והרא"ש שם פ"י סימן ה, הא דלא הקפיד רבה על האכילה, לפי שהאכילה יכולים להשלים למחר ביום, או שהיו יכולים לאכול במקום אחר שהיה שם נר אלא שבאותו מקום לא היה יין, ולכן לא הקפיד כי אם על הקידוש), עכת"ד הגמרא. ועל זה כתב מ"א שלא היה מקפיד רבה על הנר רק על האכילה, ר"ל, אכילה במקום קידוש, והיינו דקשיא למ"א למה הקפיד רבה על הקידוש וכלא היה מקפיד שמה כשיבא לאושפיזאי כבר כבה הנר, וזה אפילו יטעמו כאן מידי ויצאו ידי קידוש מכל מקום אינו מתוקן שישבו בחשך באושפיזא, וטוב היה להם שיפטרם רבה בעוד שבאומד הדעת הנר דולק באושפיזא, שלא יבואו שמה ולא יהיה נר, והא בכל החדרים צריך נר אפילו אינו אוכל, שלא יכשל בעץ ואבן, כמו שכתב (מ"א) סעיף ו' [סיק יז]. וצריך לומר שלא היה חושש כי אם לקידוש שהוא יותר חמיר ועדיף מנר, ואף על גב דאמרין נר ביתו וקידוש נר ביתו עדיף, היינו דוקא נר שעל השלחן שאוכל שהוא צורך אכילה, אבל נר שלא יכשל, קידוש עדיף. ואי אמרת דנר עדיף מפת, ואם אין לו מעות רק לצורך אחת יקנה נר ולא יאכל, אף על גב דאז לא מהני הנר כי אם שלא יכשל דהא אין לו מה לאכול, אפילו הכי אותו נר שלא יכשל עדיף מפת, אם כן איך אפשר לומר דקידוש עדיף מנר שלא יכשל אבל נר שאוכל אצלו עדיף מקידוש, הא נר שלא יכשל עדיף מפת ואף על פי כן קידוש עדיף מאותו נר, ונר שאוכל אצלו דאינו אלא מכשירי פת יהיה עדיף מקידוש, כלפי לייא: **ומיהו אם יש צו לחם כו'**. וסתפקני אם לחם משנה קודם לנר, לפי מה שכתב מ"א סימן רנ"ד ס"ק כ"ג דלחם משנה אינה חובה כל כך, ועיין שם מה שכתבתי: (פ"ה שו"א. עיין ריש סימן מרע"א. שכתוב שם שצריך למכור מלבושו כדי לקנות נר חנוכה, ונר שבת עדיף מנר חנוכה כמו שכתוב פה סעיף ג', כל שכן שצריך למכור מלבושו לצורך נר שבת: (פ"ה ז) **מפני כו'**. **שהאשה בבתה נרו של עולם**. שהחטיאה את אדם הראשון, והחשיכה נשמתו הקרויה נר, כמו שנאמר (משלי כ, כז) נר ה' נשמת אדם, ונשמתו היתה נרו של עולם, כי כל הנשמות היו תלויות באיפתו של אדם הראשון [א']:

תוספתא

[שם], ונחקק מאד ליישב אהא דפרק התכלת, אבל מהבדלה לא תירין כלום, ע"ש [ט]. ולי נראה ראייה ממתניתין מסכת פרה פרק ד' משנה ב', שמינית וחזר והזה שמינית כשרה, ועיין ר"ע מברטנורא שם, [מהגאון כתב סופר]:

[[]^{הדגה וספר]}

רמב"ם,המחבר שלרמב"ם

א יהא. עיין מ"א. עיין סעיף ו', אות י"ד. ורש"י שנת ל"ד [ע"א ד"ה ערבתם] הדלקתם לא שייך, דרואה. ויש לפרש הדלקתם ככל המדרים, עיין סימן ר"ס [ט"ז ס"ק ג]. ומה שכתב [המ"א] נרות כרוכים, עיין מ"א [סימן] מרע"א אות ד', בדרכי משה משמע דשרי אבל במהר"י ווייל [דינין והלכות אות סה] חוסר. יש לומר נר חנוכה אף ב' קלועים חסור, אבל שנת אפילו הרבה קלועים שרי, דמצוה להרבות אורם כנפעיף ח' אות ט"ו, והר"ב שכתב בסימן מרע"א [סעיף ד] וכן שנת, קאי אמדניק סמוכין ונוספות. ובסימן מל"ג [ס"ק] ה' דלצנוקה מקטף קטופי, יש לומר שמה יעה, ואי"ה גס [אשל אברהם אות ה'; משנצות וזב אות ג] ובסימן רס"ד באכר זה * עיין ב"ח [עמוד נה דנור ראשון] הרגיל בנר יפה כו', שנת כ"ג ב', משלי ו' [פסוק גז] כי נר "מצוה" שיעשה יפה, ותורה אור. הא חובה בלא הידור מצוה אין זה אור התורה, ולכן לריך שיעשה יפה ומהודר, יע"ש (ואפשר וזו שכתוב משלי גס ודרך חיים תוכחות מוסר, כלומר, כמו בנר שנת חובה אם עושה מצוה מהודר משמן וית וזכה לאור התורה, כן המוכיח תנינו יאמר בנחת ורכה שמיצאו לחיי עולם הנא, ומלילה נאה, כמו שכתב הר"מ ז"ל פרק ו' מדעות הלכה ז'), עיין ר"מ פרק ה' מהלכות שנת הלכה א':

רמב"ם,המחבר שלרמב"ם

רמב"ם (פ"ק א) **יהא וזכיר כו'**. **שהולץ שם [כו'] עיין סעיף ו'**. אם יברך עליהן: **דהוי כמדודה**. והביא ראייה ממה שכתב רמ"א בסימן מרע"א סעיף ד', וז"ל שם בסימן מרע"א, ויזהרו כשעושים הנרות אפילו משעוה שאין לדבקן יחד ולהדליקן דהוי כמדודה, אפילו בנרות של שבת ויום טוב ויזהרו,שלא לעשות כן, עכ"ל רמ"א. והבין העולת שבת דרמ"א אוסר אפילו קלועים כשרשרות. ועל זה כתב מ"א שלא עיין בדרכי משה שם בסימן מרע"א, שמספרו דרכי משה נובעים הגהותיו בשו"ע, ומספר דרכי משה מוכת שאין כוונת רמ"א כן, הביא מ"א שם, וז"ל דרכי משה, כשמדליקים נר שבת או חנוכה או יום טוב ודובקים הנרות סמוכים זה לזה עד שהן מתחממת זו מזו, ונוסף השעוה משום החמימות וגם נכפלים ונופלים, לא קיימו מצוה, עד כאן לשון דרכי משה. וכתב מגן אברהם רש"ה דמיה משמע דמותר לעשות כרוכים, והביא מגן אברהם ראייה דהא בשבת ויום טוב מצוה לעשות כרוכים. אחר זה הביא בשם מהר"י ווייל [דינין והלכות אות סה] דאוסר בחנוכה גם כרוכים דהוי כמדודה, ע"ש, אם כן אפילו תימא דבחנוכה אסור אפילו כרוכים, היינו דוקא בחנוכה דבעינן נר דומיא דנס, אבל כרוכים הוי מדורה ונקרא אבוקה, אבל לענין שבת דבעינן לאורה ושמחה, אדרבא כרוכים עדיף. אבל מלשון רמ"א בהג"ה סימן מרע"א שסיים הטעם דהוי כמדודה, ומשמע דחזר בו בשו"ע ופסק כמהר"י ווייל דגם כרוכים אסור, והא כלל גם שבת ויום טוב עמהם שם, משמע דגם בשבת ויום טוב אוסר כרוכים. וכן נראה במראה מקום על הגהת רמ"א סימן מרע"א [ציונים לרמ"א אות ו] מהר"י ווייל, אולם ראיתי בדרכי משה סימן מרע"א הביא תחלה דברי מהר"י ווייל שאוסר דהוי כמדודה, וכתב על זה וכן מצאתי (פ' ב"מ) [כתוב] כו' ודובקים הנרות סמוכים כו', משמע דאינו חולק על מהר"י ווייל: (פ"ק ג) **ויבולצין חלוסיף**. וכתב הרא"ש [ראש השנה פ"ד סימן ג] דאין התוספת מבטל המכוון, דהא תקנת חז"ל לקרות בשבת שחרית ז' גבוי נגד ז' רואי פני המלך, וכדאיתא סוף מגילה [כג, א], ואפילו הכי מוסיפים וכדאיתא לקמן סימן רפ"ב [סעיף א]: **ז' נרות ויש אומרים עשרה**. וכתב (שליה) שם שאין צריכים להיות כולן על השלחן. ובספר תוספת שבת [סיק א] הביא מה שכתוב לעיל סימן קנ"ד: סעיף י"א, נרות של בית עבודה זרה אף על פי שכיבן גוי בענין שביטלן שמותרים להדיוט, מכל מקום אין להדליקן בשבת, והוא הדין שאין ליטלן לשום נר מצוה. וביורה דעה סימן ק"ד כתב הש"ך [סיק ח], עכבר שנפל לשמן אף על פי שיש ששים נגדו דמותר להדיוט, מכל מקום אסור למצוה דמאיס, דלא כט"ז [שם ס"ק ד]: (פ"ק ג) **פעם אחת**. **ואם שכחה כמה פעמים כו'**. והוא הדין אם מתחלה היה דרכה להדליק ג' נרות כל פעם, אם שכחה צריך להוסיף נר אחד ותדליק כל פעם ד', וכן על דרך זה לעולם. וכתב בספר אליה רבה [סיק ט] דעניה ששכחה יש להקל שלא תצטרך לנר נוסף, ודי לה שתוסיף מעט שמן כל פעם. ואם רגילה להדליק נר שעוה וכדומה, די לה אם היתה רגילה בנר קטן, עכשיו מדליק יותר גדול קצת: **משום הכיכרא כו' ומהאי טעמא נראה צו דאם נאנסה כו'**. ר"ל, דבלי דברי הב"ח היה עולה על הדעת הטעם שצריך להוסיף נר הוא בא דכפלה, אם כן גס בנאנסה צריך כפרה קצת. או הוי סלקא דעתא טעם נר הנוסף לתשלומין מה ששכחה, אם כן הוא הדין בנאנסה. מה שאין כן לטעם הב"ח שתהיה זהירה מכאן ואילך, בנאנסה אינה צריכה להוסיף, דהא בלאו הכי היתה זהירה אלא האונס גרם לה שלא הדליקה: (פ"ק ד) **מה יאבב כו'**. **דבדואי אבילתו קודם כו'**. רצה לומר, שלא תפרש אפילו אין לו מה יאכל כו' רצה לומר שיש לו מעות להדליק אכילה ולא לצורך נר, סלקא דתא דבענין אכילה אין קפידא ואין צריך לחזור על הפתחים משום צורכי אכילה, דהוא בכלל עשה שבתך חול כמו שכתב מ"א ס"ק שאחר זה, וקא משמע לן (רמ"א) [שו"ע] דאף על פי כן צריך לחזור על הפתחים עבור נר, שהוא קודם לפת. קא משמע לן מ"א דאין הפירוש בדברי (רמ"א) [שו"ע] כן, דודאי אכילה קודם לנר, אלא הפירוש שיש לו מעות כדי

רמב"ם,המחבר שלרמב"ם

רמב"ם א [ציונים לרמ"א אות א] **אשירי ומרדכי**. נ"ב, (והא) [אחא] דלקמן סימן תקצ"א סעיף ד', ומייתר ראייה מלקמן ריש סימן רפ"ב. אבל צריך לי עיון מש"ס פרק ערבי פסחים דף ק"ד ע"א ומש"ס [מנחות] ריש פרק התכלת דף ל"ט ע"א, וצריך עיון לחלק. שוב מצאתי קושיא זו בספר שחיבר השל"ה ובגרי יעש אות בו על המרדכי

- ↑ טור סס:
- ↑ [גמרא] סס:
- ↑ טור סס:

ח. (טור סימן רסו עמוד ק"ג, בשם תוספות [נדרים כו, א ד"ה דרב], והרא"ש [שם פ"ד סימן ו] והמרדכי [שם רמז ל; רבינו יונה שם יח, ב ד"ה רב] מהא דרב אלי של שבת בערב שבת, נדרים (כ"ח) [כו] [ע"א]:

(*) [ב"י ריש סימן רלג בשם רש"י שם כו, ב ד"ה פלג] דהיינו בשעות זמניות י"ב שעות אפילו ביום ארוך, וכדלעיל בסימן רל"ג [סעיף א] בהגה:

ט. המוספות בשבת כ"ה [ע"ב ד"ה חובה] והרא"ש שם [פ"ב סימן יח] והרמב"ם בפרק ה' [משנת הלכה א] ושאר פוסקים והר"ן [שם יא, ב ד"ה גמ'] והמרדכי [שם רמז רלד] ורב עמרם [ריש סדר שבת] וסמ"ג [ענין ל קטו, ג] ורבינו ירוחם [נתיב יב ח"ב סו, א]:

- ↑ טור סס:

י. מרדכי [שנת רמז רעג] והגהות מיימון [שנת ה אות א] בשם

הירושלמי [כב]:

כ. [מרדכי] שם [ב"י סימן תרי עמוד יח ד"ה ומ"ש, בשם מרדכי פסחים רמז מט, ועם ספר המלכות הוצא במרדכי יומא רמז תשכח] (בתוספות וטור בשם יש אומרים):

סמל

ציונים לרמ"א

- ↑ סעיף ב:

ה) טור [עמוד לו בשם רבינו חס בתוספות שנת כה, ב ד"ה חובה, מהא דאמר ההוא סגל שם כג, ב]:

- ↑ סעיף ב:

ז) מרדכי סוף פרק במה מדליקין [שנת רמז רלג]:

ח) (מהר"ל) [מהר"י ווייל] [נתיב והלכות אות כט]:

(ט) דרכי משה אות ב:

ח נר שבת קודם. אף על גז דקידוש לאורייתא, מכל מקום על היין לרצנן כמו שכתבתי ריש סימן ער"א [ס"ק א]: **ט משום ש"ום הבית**. ולכן אם יש לו נר אחד סג, [ויקנה⁽¹⁾] אחר כך לקידוש או לנר חנוכה, ומכל מקום גם בחנוכה נזר אחד סג. נראה לי דסומא גם כן תזכר, דהא נהנה

גם כן ממאורות וכמו שכתב סימן ס"ט [סעיף ב].⁽²⁾ וקל וחומר הוא מנר חנוכה, כמו שכתבתי סוף סימן תרע"ה, ע"ש. ומכל מקום אם יש לה בעל פקת, יזכר הבעל. מיהו אם אוכלת צלחון אחד (אם [עס]⁽³⁾) אחרים לא תזכר, עיין סעיף ח', דהא ליכא שמחה גבה: **י לא יקדים**. ומכאן סמכו הקדמונים שמשגרין המינוקות לצתיסה קודם זכרו שיזו להדליקו, ולא ידליק קודם מנחה (שלטי הגזורים במרדכי פרק ז' שנת רמז פרה אות ד בשם פננת פענח⁽⁴⁾):

יא בשידליק. ראוי שתתפלל האשה בשעת הדלקה שימן לה הקצ"ה זנים זכרים מאירים בתורה (מטה משה סימן תח בשם צמ"י פרשת יתרו שמות יט, ג). יש סדורים שכתב בהם זכרה לנרות אחר יציאת בית הכנסת, ואין לאומרה (ר"מ מינן ריש סימן פ"ז). **כתב מהר"ם ס"ז** בשם מהר"מ ס"ל⁽⁵⁾, כשיש חופה בערב שבת ומאחרים זה עד אחר

רסג סוף סעיף ז [נר לשבת ונר להנחה וכו']. עיין סימן (תרע"ז) [תרע"ח]: ריש פנייה ה [בשידליק יברך]. היה הנר דלוק ועומד זריך לכבותו וזריך לחזור להדליקו: **שערי תשובה**

(ט) בשידליק, עיין באר היטב. וכתב בפנים מאירות חלק א' סימן ס"ט שטעות הוא ביד הנוהגים לעשות נר מיוחד לשבת ומדליקין בבית הכנסת ומברכין, דהוי ברכה לבטלה, אם לא שהשמש לא ידליק שום נר תחלה עד שידליק הוא בברכה, דשייך בזה שלום בית שלא יכשלו זה בזה משתחשך, ואחר כך ידליק השמש שאר הנרות, ע"ש. וכן כתב בשו"ת מקום שמואל סימן י"ח, דאף שיש קונין מצות הדלקת נרות במזמן הרבה, מכל מקום אין לברך, ע"ש: (*) **אחר ההדלקה**. עיין באר היטב. ובדגול מרבבה [אוצר מפרשים ס"ק ד] הסכים להלכה דלא כהמג"א, כיון שאין נוסח הברכה שוה שבשבת אומרת של שבת וביום טוב אומרת של יום טוב, לא שייך לא פלוג. ולכן אין אריה מסימן קי"ח, דשם כן נוסח הברכה, וכן מה שכתבו התוספות בטבילת גר כן הוא. וסיים בה, שנראה לו להורות כאשת הגאון דרישה, והיא אשה אשר נשאה לבה בחכמה, ע"ש. וכן במחזיק ברכה [אות ד] הסכים לזה מטעם דכמה פוסקים ראשונים סוברים גם בטבילה לברך קודם, ואף שנוהגים על פי בעל הלכות גדולות [סימן מא עמוד תלט] לברך אחר כך, יש לומר דהכי קיבלו, דאף דביטולה לטבילותא טוב לברך בהיותו טהור. אבל בזה טפי עדיף לברך ביום טוב קודם הדלקה, ע"ש. ועיין בשאלת יעב"ץ [ח"א] סימן ק"ז דמה שנוהגים לברך זמן בשעת הדלקת נר יום טוב אין לזה יסוד,

ביאור הגר"א

[ח] [ספיף ד הגה] ואם היה. תוספות [שבת] כ"ה ב' ד"ה חובה, מהנ"ל נ"יש הענין לא יקדים: [ט] [ספיף ה] בשידליק. ירושלמי פרק הירואה⁽¹⁾: [י] אחד. כנזכר לעיל סעיף ב': [י*] גם ביום טוב. ירושלמי שם⁽²⁾: [יא] וביום הכיפורים. דמנהגא הוא כמו שכתוב בפרק ד' דפסחים ג"ב ב', ולא מברכינן אמנהגא כמו שכתוב בפרק ד' דסוכה מ"ד ב': [יב] [הגה] יש מי. פרק א' דפסחים ד' ב': [יג] ויש. כדעת בעל הלכות גדולות [סימן ט ריש עמוד קנח, הובא ברש"י] סעיף י':

ידו משנת לקנות נר לשבת ולקידוש היום ח נר שבת קודם וכן אם אין ידו משנת לקנות נר לשבת ונר להנחה נר שבת קודם **ט משום שלום הבית** (*) **דאין שלום בבית בלא נר**: (ואם אין ידו משגת לקנות יין לקידוש ולקנות נר חנוכה עיין לקמן סימן (תרע"ד) [תרע"ח]⁽¹⁾):

ד **י לא יקדים** (^ח) למחר להדליקו בעוד היום גדול (*) **שאו אינו ניכר שמדליקו לכבוד שבת וגם לא יאחר** ^ט **ואם רוצה להדליק נר בעוד היום גדול ולקבל עליו שבת מיד רשאי בי ביון שמקבל עליו שבת מיד אין זו הקדמה ובלבד שיהא מפלג המנחה ולמעלה** (*) **שהוא שעה ורביע קודם הלילה**: הגה ועיין לקמן סימן רס"ז ד*⁽²⁾ [ח] ^ה ואם היה ^א הנר דולק מנעוד היום גדול יכבנו ויחזור וידליקו ללורך שבת:

ה **ט יא** (ט) [ט] **בשידליק יברך ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של שבת** ^ט (*) **אחד האיש ואחד האשה** י [י*] ^ה גם ביום טוב צריך לברך להדליק נר של יום טוב [יא] וביום הכיפורים **בלא שבת** ^י **יש מי שאמר שלא יברך** (ועיין⁽¹⁾ לקמן סימן תר"י*)⁽²⁾: הגה [כ"ז] ^י יש מי שאומר שמזכרין קודם ההדלקה [כ"ז] ^ה **יש מי שאומר שמזכר יב** ^ה אחר ההדלקה וכדי שיהיה עוצר לעשייתו לא יהנה ממנו עד אחר הצרכה ומשימין היד לפני הנר אחר הדלקה ומזכרין ואחר כך מסלקין היד זה מקרי עוצר לעשייה⁽³⁾ (*) וכן המנהג:

ערך להם למהדריק"ש

רסג סוף סעיף ז [נר לשבת ונר להנחה וכו']. עיין סימן (תרע"ז) [תרע"ח]: ריש פנייה ה [בשידליק יברך]. היה הנר דלוק ועומד זריך לכבותו וזריך לחזור להדליקו:

באר היטב

(ז) קודם. ונר אחד סג, וכן בחנוכה, מ"א [ס"ק טו]: (ח) **לאחר**. ומכאן סמכו הקדמונים שמשגרין המינוקות לצתיסה קודם זכרו כדי שידליקו, ולא ידליקו קודם, שלטי הגזורים [מ"א ס"ק י]: (ט) **בשידליק יברך וכו'**. טוב שיהיה לה נר מיוחד להדליק צו מדי שבת בשבתו, עטרת זקנים בשם פענח רוא. ראוי שתתפלל האשה בשעת הדלקה שימן לה הקצ"ה זנים זכרים מאירים בתורה, מטה משה. כתב מהר"ש, כשיש חופה בערב שבת ומאחרים זה עד אחר שקיעת החמה, והאשה אינה רוצה לקבל שבת לפני החופה, או מדליק הנר בלא זכרה קודם החופה, ואחר כך בחשיכה מפרוס ידיה על הנרות ותזכר, או תאמר לעכו"ם להדליק אחר החופה והיא תזכר, ע"כ. וכתב המ"א [ס"ק א] צריכיו ממוהים. ומיהו צדיעבד אם שכתה מלגכך עד שחשיכה יש לסמוך אמהר"ש, ועיין ס"ק ג' מה שכתבתי שם. ומכל מקום סגי בנר אחד, מ"א [שם], ע"ש: (*) **אחר ההדלקה**. דלס תזכר קבלה לשבת ואסורה להדליק. ואם כן ציוס טוב תזכר ואחר כך מדליק, כן כתב בסוף ספר הדרישה ב"א⁽¹⁾ע בשם אמו. וכתב המ"א [ס"ק יב] אכל אין חכמה לאשה וכו', דלא חלקו מז"ל, ע"ש:

מיהו אין למחות בידם בחזקת היד, ע"ש:

הגהות רעק"א

(ב) (שם ס"ק ט) וק"ל וחומר הוא **מנר חנוכה**. אינו מוצן, דהתם אינו מנחה ליהנות רק לפרסומי ניסא, משום הכי אין חילוק בין סומא לאחר: (ג) (הגה ספיף ה) הנר **דו"ק מבעוד היום**. היינו שהיה דלוק לענין אחר, כיון דלא היה הדלקה לשבת זריך לחזור ולכבות ולחזור ולהדליקה ללורך שבת. אכל אם ההדלקה היתה ללורך שבת, אלא שהדליק בעוד היום גדול, אין זריך לכבותו, אלא דלכתחלה לא ידליק כל כך מקודם שאינו ניכר שמדליקו לכבוד שבת, אכל דיעבד שפיר דמי. ומה שכתבו תוספות [שנת כה, ב ד"ה חובה] כדתינא [שם כה, ב] וכלבד שלא יקדים, היינו דמזע דהמנחה אינה רק שיהיה לו בשבת נר דלוק, אלא דמנחת ההדלקה עצמו ללורך שבת, ולכתחלה ראוי שיהא ניכר שההדלקה לכבוד שבת. ולפי זה תלוי הכל אם ההדלקה היא ללורך שבת או לא. ולישנא דהרמ"א מנעוד יום גדול, אינו מדויקדק, ובתוספות [שם] והטור [עמוד לו] לא הזכירו מינת גדול: (ד) (במ"א ס"ק יא) ותבונה הוא **דלא שייך**. לענ"ד גם על אדך תקנה דתאמר לגוי להדליק קשה, כיון דאין שליחות לכבד ואם כן היא אינה מדלקת, ואיך תזכר (הגה, עיין בט"ז ביורה דעה סימן קי"ב ס"ק (י"ד) [יז]). והעיקר לפי מה דקיימא לן [מ"א ס"ק כ] דיוכלה להטנות על כל פנים ללורך, הכא נמי הוי לצורך ומדליק קודם ותמנה: (ה) (שריש ספיף ה) גם **ביום טוב צריך לברך**. יש מקומות שנהגים להגין לזכר זמן כשהלקת נר יום טוב, ואין לזה יסוד. מיהו אין למחות בהן בחזקת היד, שאלם יעב"ץ [מ"א] סימן קי"ז: (ו) (במ"א ס"ק יב) **דלא חלקו הכבמים כמו שכתבתיו ביטון קנ"ח וכו'**. לענ"ד, דהא תינח להבעל הלכות גדולות [סימן ט עמוד קנח] להדלקה הוי קבלת שבת, ולהסוכרים [בספיף י] דאפילו תנאי לא מהני, אם כן בשבת הסיוצ לזכר אחר כך, יש לומר דלא חלקו חכמים. אכל כיון דקיימא לן [רמ"א שם ו"א ס"ק כ] דללורך מהני תנאי, ועל כרחך דסבירא לן לעיקר הכפוסקים דתנאי מהני, אלא דשלא ללורך חיישינן להפוסקים דלא מהני תנאי, ומשום הכי מזכרים אחר הדלקה לחוש להחמיר להנך פוסקים, וכמו שכתב המג"א ס"ק כ', ואם כן לא

^[1] הדפסה ברזולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

^[כ] תוקן ממהדורת אמ"ד מבי"א (פאר העולה), וכן הגיה מקור חיים:

^[ג] קטע זה הוא ממהדורת קראקא ש"מ (דפוס שני של הרמ"א), ובשאר המהדורות הדפיסו קטע זה בלאומיות השו"ע:

^[ד] תוקן ממהדורת אמ"ד מבי"א:

^[טו] יש שכתבו דספר לפנה עמנה הוא ספר הראב"ז, עיין שם סימן שמג. אמנם בשם הגדולים מערכת גדולים אות א ערך ראב"ז, כתב שהם שני ספרים של אותו מחבר:

^[טז] עיין הלכות ומנהגיה מהר"ש עמוד ריד סימן יד, ובהערה 1:

^[יז] הוא מהר"ם סג"ל מויה. כל דברי המ"א מכתב מהר"ש" עד "ומיהו בדיעבד", מקורם בהגהות מנהגים, כמו שאין המ"א בהמשך דבריו:

^[יח] פ.ב. בשו"ת מהר"י ווייל, ועיין סימן קטז ובדין הלכות אות טט:

^[יט] לפניהו הוא בהקדמת בן הדיישה ליו"ד ד"ה הביטוי:

^[כ] תוקן ממהדורת אמ"ד מקי"ד (דפוס פרוס), ובי"ה מקור חיים, מור וקטיפה, מחלוק השקל, תניח חיים, לצושי שרד וכרס שלמה, וכן העמיק בנאר היטב את דברי המג"א:

^[כא] תוקן ממהדורת פראג מקמ"ה:

^[כב] הובא בראב"נה סימן קלט עמוד 263, ועיין הערה 10 שם, ולפניהו בירושלמי ליתא:

^[כג] מבי"א סימן קפח ס"ק כז בשם רבינו יונה ברטום לת, ב ד"ה ברכת, אליה רבה ריש סימן לא; לבוש סימן קסז סעיף ט; אליה רבה שם ס"ק כח בשם מלנשי יוס טוב שם אות י:

^[כד] נוסף ע"פ בן רוה:

^[כה] גם בראש יוסף שנת כג, ב ד"ה בספמקלי, כתב שגבר מנוכה אפשר לזכך כל זמן ששמואל קיימת, אך במשנאות זהב סימן תלז סוף אות ג, ובסימן תרעא אות ב, כתב שלא יצרך אש"כ, וצ"ע, ועיין עוד בזה במגד הוזה על שו"ת מגדות סימן י אות ג ד"ה ולכאורה, ובהערה שם:

^[כו] האליה רבה וכן הרמ"א סעיף י כתבו דמנחי בלב סגי:

^[כז] תוקן ממהדורות פארקלס מקע"ו:

^[כח] בבהר"ם מינץ לא מדובר על ברכת הללקת הנרות אלא על ברכה אחרת שרלו לזכך אשר יאליה מצית הננסים, ואילו המהר"ש מהר"י ווייל מייירי מזכרת הללקת הנרות, ועיין במהר"ם מינץ שם הערה 3:

פרי מגדים אש"א אברהם

בו אסמכתא בתורה. ושם [ראש יוסף ד"ה והו' יודע דנר] כתבנו דנר תנוכה של יוס ה' ונר שבת, נר תנוכה דהאידינא קודם דאין מעצירין על המנחות. ועיין ר"מ הלכות תמידין ומוספין נ, כן מוספין דהאידינא ותמידין למחר, מוספין דהיום עדיף או לאו, ועיין שו"ת תכס כזי וז"ל סימן קי"ו הסכים לדרב"ז וחד" סימן אלף פז דב' מנחות תלוין אין מעצירין הקלה מפני התמורה, הא מנחה אחת ממתינ' אם יעשה למחר יותר מן המנוחה, ואליה בסימן רכ"ז [אשל אברהם אות ט] וסימן תרע"ח * [משנאות וזהו אות ב] ביאר עוד: **י. א. א.** עיין מ"א. ופלוג המנהגה ומנייות, עיין בנר הגולה [אחר אות ח]. ועיין מ"א [סימן רסא] ^[כז] אות ט', הנוהגים ב' שעות קודם זאת הכוזבים לקבל שבת יפה הוא, ודליק אף, ויכיר שהוא לכבוד שבת: **יא. בשידל"ק.** עיין מ"א. עיין אליה רבה [ס"ק] יו"ד, [כשמדליק נר אחד] מזכרת נר, או נרות כשמדליק שמים, עיין יורה דעה [סימן] ק"כ [סעיף ג], עכ"ל. והנה, נר תנוכה אף שמנחה להיות מוסף והולך, אפילו הכי [מנכרן] נר תנוכה. ויש לומר משום ליל ראשון לא חלקו. ומכל מקום גם כאלו אין לשנות, דאין מנחה כי אם נר אחד סגי. ועבילת כלים גם כן יש אומרים דאף הרבה יאמר כלו. ובפריי שם כתבנו מזה (כתוב תחת ידי). ועוד, שם מחוייב הוא לטבול כולם, מה שאין כן כאלו. ומה שכתב המ"א אם שכתה תוכל לזכך בעוד הנר דלוק, הנה מנחה שיש לו משך זמן מבדך בעוד המנחה לא נגמרה, כמו תפילין וכמו בדיקת תמן וקדומה, ונר תנוכה, שאם לא בידך קודם אפשר לזכך אחר כך ^[כח], אף שאין בו שמן כשיעור עתה, מכל מקום עדיין המנחה קיימת, מה שאין כן בשבת איך תבדך ועתה אסור להדליק. ועיין אליה רבה אות יו"ד, אשה ליל טבילתה עברז שבת מדליק ותמנה שלא מקבלת שבת ותלך לטבילה, ותאמר בפירוש כן ^[כט], (עסי') [עיין סעיף י], ואליה בסימן תרע"ו [משנאות וזהו אות ב] אלאר עוד: **יב. אחר.** עיין מ"א. כנסעף יו"ד. ובסימן קנ"ח אות ט"ו, משום לא פלוג בטבילת ידיים מזכרין אחר הנטילה. ומתני הנר במקומו ואחר כך מדליק, ולא מדליק בעוד הנר בידה ולהניחה אחר כך, אליה רבה [נאן] אות יו"ד, יע"ש. ועיין סימן תרע"ה בט"ז אות א, ומכל מקום למחללה וודאי לא תעשה כן. ועוד, דקבלת שבת [הוה] ליש אומרים כנסעף י, יע"ש. עיין [מ"א] אות כ"ג:

מחצית השקל

להדליק, אף על גב דרבים מקילים ואין למחות בידם, היינו מטעם מוטב שיהיו שוגגין בו, ואין נתקן כן לכתחלה: ועיין במהרי" ווייל שהתיר בו. היינו כתיקון ראשון של מהר"ש. אבל למהר"מ לא נראה ^[כ] דברי מהר"ש ומהר"י ווייל: ומה שכתבת ש**נמצא בקובץ בו**. לא ידעתי אם מהר"ש הביא ראיה מאותו קובץ או מהר"י ווייל, כי אין מהר"י ווייל תחת ידי, ועל כל פנים כתב עליו מהר"ם מינץ דאין לסמוך על אותו קובץ, דלאו מר בריה בו: ומיהו בדיעבד בו' ועיין סימן רע"ו. ר"ל, ניהו לכתחלה אין לסמוך על תקוני מהר"ש, מכל מקום בדיעבד אם שכתב לברך מבעוד יום, תבדך בלילה על ידי פריסת ידיים, דהיינו תיקון ראשון. וגם דיעבד אם שכתה להדליק עד שחשיכה תאמר לגוי להדליק. דהיינו תיקון שני של מהר"ש, וכמו שכתוב סימן רע"ו שכך נהגו: **ומכל מקום סגי בנר אחד.** דדי לו בנר אחד שלא יאכל בחושך, וכן כתב מ"א לקמן סימן רע"ו ^[ס] ^[ז]: (ס"ק יב) אחר בו', בשם אמו, **כצ"ל: אב"א אין כהמה לאשה.** ר"ל, כל הנשים לא ידעו לחלק בין שבת ליום טוב, ואם נאמר ביום טוב שתבדך ואחר כך תדליק, תעשה כן גם בשבת: **כמו שכתבתי סימן קנ"ח.** דלענין עובר לעשייתן עשאו חכמים לא פלוג. דבסימן קנ"ח סעיף י"א כתב דאין לברך עובר לעשייתן דהיינו קודם נטילה, אלא אחר הנטילה קודם הניגוב, דלפעמים אין ידיו נקיות, כגון שיצא מבית הכסא ואי אפשר לו לברך קודם נטילה, ולכן לא חלקו, ואפילו ידיו נקיות לא יבדך קודם הנטילה משום לא פלוג: **וכן כתבו התוספות פסחים.** דמהאי טעמא אין מברכים על הטבילה קודם לטבילה שיהיה עובר לעשייתן, משום טבילת גר, דקיימא לן ^[י] וי"ד סימן רסח סעיף בן דאינו גר עד שימול ויטבול, ואז אין הגוי יכול לברך קודם הטבילה, דהא כל זמן שלא טבל אינו גר ואין יאמר אשר קדשנו בו' וצוננו, דהא עדיין אינו מצווה. ולכן אפילו טבילת נדה מזכרת אחר הטבילה, משום לא פלוג:

בבויי שרד

ב' בהג"ה דנוהגין להחיר, ועל זה כתב דאסור לומר לו להדליק אלא נר אחד, וכן כתב המג"א שם ס"ק ו': **(ב) שם פקייב ספר הדררשה בא"ע בשם אמו,** כצ"ל: **(ג) שם כמו שכתבתי סימן קנ"ח.** עיין שם במג"א ס"ק ט"ו:

אוצר מפרשים

נוסח הברכה להדליק נר של יום טוב, כמבואר כאן ^[1]בסוף סימן תקי"ד, ולא שייך לא פלוג. ולדברי המגן אברהם צריך לומר שלא פלוג בכל ברכת הדלקה, אם כן קשה גם בהדלקת נר תנוכה יבדך אחר שהדליק משום לא פלוג, והא ודאי ליתא, כמבואר בסימן תרע"ו וסעיף ב' בהג"ה, אלא ודאי כיון שהנוסח הוא להדליק נר של תנוכה [כ"ס סעיף א], וכשהו שבת נוסח להדליק נר של שבת, לא שייך לא פלוג, אם כן הוא הדין בדיוט טוב גם כן לא שייך לא פלוג. וכן נראה לי להורות כאשת הגאון דרישה, והיא אשה אשר נאשה לבה בחכמה: ^(הג"ה מרבה) **ה (ש"א) בן אבן חכמים.** נ"ב, והמעניין פנים יראה שהיה עצמה הרגישה בזה, ותבהה הדיוט ביום תנוכה מברכין עובר לעשייתן, ואם כן הרי חוזנין דלענין ברכת הדלקה פליגי רבנן, ולא דמי לטבילה וכו' דלא פלוג. ועיין מה שכתבנו בחיורשינו למסכת שבת דף כ"ד ע"ב ^[מדר' אין]:

ה. נר. עיין מ"א. [סימן] רע"א אות א', בקידוש דבר תורה בתפלה יוצא. ונר מצית עכ"ס, עיין סימן קנ"ד מ"א [ס"ק] י"ז וט"ז [ס"ק] ח', ואליה רבה כאלו [ס"ק] יו"ו. וצ"ע אם אין לו נר אחר כי אם זה לשבת, ויראה דשרי דלהדיוט שרי, וכשיש לו אחר אין ליקח לנר שבת זה. ועיין [סימן] תרע"ג בלבוש [סעיף ב] ממיר לנר תנוכה שעוה [של נרות שהדליקו בצית עבודה זרה], ואליה רבה שם [ס"ק ג] הקשה דברי הלבוש אהרדי, כאלו בסימן תרע"ג ממיר, וביותר דעה [סימן] קל"ט סעיף י"ג אסור. ויש לחלק בין נרות לשעוה הנוסף, עיין אליה רבה [סימן] קנ"ד [ס"ק] ט"ז בשם בית הילל יו"ד שם ס"ק ד]. ומיהו אם נאמר כשאלו לו אחר מותר ממה שימצטל מנר תנוכה, י"ל אפילו כינן ישראל [מומחר], דמנחות לאו להנות נתנו אפילו דרבנן. ועיין מגן אברהם סימן י"א אות י"ב, ולכאורה בסימן י"א הוא צריך ללא אפשטה [עבודה זרה מו, א] ולחומר, עיין ב"י שם [עמוד סד ד"ה המשפחה]. ואם כן בדרבנן כל שאין לו אחר ספק דרבנן לקולא, וכשיש לו אחר אסור, ולא יבדך למאן דאמר לא תשא דין תורה, כבסימן רע"ו [סעיף ד וי"א ס"ק ו]. אלא מדסתם המחבר בסימן י"א [סעיף ח], משמע אף מיני נגדים שחיונן מדרבנן [פסולין], ויש לומר כשיש לו אחר. ואליה בסימן תרע"ג [אשל אברהם אות א] ביאר עוד. ומכל מקום לנר שבת אין לו אחר יקח וז' וזהו של הדיוט * כאלו. ויש מה שכתבו אי"ה בנחות ט': **ה. פירוש.** עיין מ"א. סומא, אם מדליקין בצית זה היא אין מזכרת, אף להר"ב כנסעף ח' בהג"ה דמזכרת, כמו שכתב [מ"א] בנחות ט"ו דיש שמחה יתירה, מה שאין כן סומא אין לה שמחה, וכל שיש נר אחד די לה ואין מזכרת. ומכל מקום יש לומר אם היא עקרת הצית מדליק היא מחלה ותבדך, דנר אחד טובה, ואחרות מדליקין אחר כך ומזכרין. ויראה אף אם אוכל בנחר כבסימן רע"ג במ"א [ס"ק] ט"ו, אפילו הכי נר ציתו עדיף משום שלום בית שלא יגוף בנאב, ובחיורשינו [ראש יוסף] שבת כ"ג ב' [ד"ה אחר רנא] הארכנו. ומה שכתב המ"א [נאן] אות ח' דין דרבנן, בנחות ד' כתב דפת קודם, אם כן יקדש אריפתא. ועיין סימן תרע"ח בט"ז אות ב' מה שכתב פת ושלש סעודות דבר תורה, משמע מוספים ^[כ] דהוה דרבנן, ולאסמכתא הוה. וכבר כתבנו בפמחה טולא ח"א אות ב' כי לפעמים קורא לאסמכתא דבר תורה, וזוהה על כל פנים לדרבנן שאין

(ס"ק ח) נר בו'. ע"ל היין דרבנן. וסגי באמירת ויכלו שאמר בתפלה, וכמו שכתב מ"א סימן רע"א ס"ק (ט) [X] ^[כ]: (ס"ק ה) **משום בו'.** נראה לי דסומא בו' דהא נהנה גם כן במאורות. דעל ידי שיש נר, אחרים רואים ומצילים אותה שלא תפול ושלח תכשל בשום דבר: וק"ל וחומר הוא מנר תנוכה. דחייב משום דעל כל פנים איכא פירסומי דניסא אצל אחרים, אף על גב דבנר תנוכה לא שייך האי טעמא דאחרים יצילוהו. ואם כן גם הסומא נהנה, דהא נר תנוכה לא הודלק כדי להנות מאורו, אדרבא אסור להשתמש לאורו. כל שכן נר שבת שהודלק להנאתו להאיר, וגם הסומא נהנה, דחייב: **דהא ליכא שמחה.** דבסעיף ח' מבואר דנהגו אם ב' או ג' בעלי בתים אוכלים במקום אחד, מכל מקום כל אחד יכול לברך. וכתב מ"א ס"ק ט"ו הטעם, דכל מה דמתוסף אורה יש בו שלום בית ושמחה יתירה בו', וזה לא שייך בסומא, דהא אינה נהנית מן הנר כי אם שאחרים יצילוה לבל תכשל, ולזה די בנר אחד. וגם עדיף שמבדך בעל בית הרואה, דאיכא גבה שמחה, משתבדך הסומא אפילו לא יבדך בעל הבית הרואה: **(ס"ק יא) בשידל"ק.** ראוי שתתפלל בו'. דאמרין פרק במה מדליקין [שבת כג, ב ורש"י שם ד"ה בנים] אמר רב הונא כל (וזהוהי) [נהגיל] בנר הויין ליה בני תלמידי חכמים, דכתוב [משלי ו, כג] כי נר מצוה ותורה אור, על ידי נר מצוה זוכה לתורה אור. לכן ראוי שתתפלל בשעת הדלקה שיהיו בניה תלמידי חכמים, כי בשעת יום המצוה, התפלה על השכר המיוחד לאותו מצוה רצויה יותר לפני יתברך: **כתב מהר"ש בו'.** ותמוה הוא דלא שייך ברכה בדאוקה בו'. ובוה דוחה תיקון ראשון של מהר"ש, כיון שהדליקה מבעוד יום ולא קבלה עליה אז שבת, לא נקרא נר שבת, והוי כמו דלוקה ועומדת דכתב רמ"א סעיף ד' דצריך לכבותה ולהדליקה לשם נר שבת, ואין תבדך עליו בלילה: **ועוד דאמירה בו'.** בזה דוחה תיקון שני של מהר"ש שתאמר לגוי בו', דהא מבואר לקמן סימן רע"ו [סעיף ב בהגה] דאינו נכון לומר לגוי

צריך להדליק: **(ב) שם פקייא ומכל מקום סגי בנר אחד.** נראה דקאי אאידך דמהר"ש שתאמר לגוי להדליק, ויינו כשלא עבר בין השמעות דשרי אמירה לגוי כמבואר ריש סימן רס"א, או אפילו אחר בין השמעות, כמבואר סימן רע"ו סעיף

ב (מביא ס"ק יא) **שכתה מלברך או להדליק עד שחשיכה,** כצ"ל: ^(מביא חיים) **ג (שם ס"ק יב) בא"ע בשם אמו אב"א,** כצ"ל: ^(מביא חיים) **ד (שם) אב"א אין כהמה לאשה וכו' דלא חלקו הבתים וכו'.** ולעני"ד הדין עם אמו של הגהות דרישה בדיוט טוב תבדך ואחר כך תדליק. ומה שהביא המג"א ראה מסימן קנ"ח ומדברי התוספות בפסחים דף ו' ע"ב, לעני"ד אין הגדון דמה, דהם בסימן קנ"ח שמברכין תמיד אחר הנטילה משום נטילה שאחר יציאת בית הכסא, שם נוסח ברכת נטילה שוה. וכן דברי התוספות בפסחים שמברכין בכל הטבילות אחר שטבל משום טבילת גר, שם גם כן נוסח הברכה שוה, בטבילת גר על הטבילה כמו שאר כל חליכי טבילות, ולכן משום לא פלוג לא חלקו. אבל ברכת הדלקה אין נוסח ברכה של הדלקת נר שבת שוה לנוסח ברכה של נר יום טוב, על נר שבת מבדך להדליק נר של שבת כמבואר כאן בשו"ע סעיף ה', ועל נר של יום טוב

ל. מרדכי שם [רמז לדל]:
מ. בהגהות מרדכי [שם]
יש רמז מן [שם רמז] שם רמז
[סימן קטע עמוד 266, והנהגת
הב"י עמוד 266 ד"ה
והנהגותיו]:
נ. מלא בתשובה אשכנזית
[ש"ת מהרי"ל סימן נג]:
ס. [דרשות מהרי"ל] אור
זרוע [וענין שבת עמוד 71]:
ע. דעת ענאמו:
פ. [ש"ת מהרי"ל שם, בשם]
אגודה [שבת סימן מה]:
ז. שכלי הלקט [סימן נט]:
ק. הגהות מיימוניות סוף
פרק ה' [משנת אורח חיים]
בשם רבי מאיר
[מרוטנבורג] והמרדכי
בפרק ב' דשבת [רמז נג]:
ה. כל בו [סימן לא כה, ג]
בשם [הרי"ף] [ה"ר]
[פרק] [משנ"י סימן יד]:
ש. תוספות [עמוד 15]
עמוד 15 [ה"ר] והרא"ש
בסוף פרק ב' דשבת [סימן]
ד מהממשות הגמרא ברכות
מ, ג [ורבינו ירוחם [נחמי]
[ג] בחלק ב' [סו, א]
והנהגת [משנה חנוכה ד, ג]
בשם הרמב"ן [שבת נג, ב]
ד"ה מלאמירן] והרשב"א
[שם ד"ה ה"ה, ובש"ת ח"א]
סימן אלף ע: ב"י עמוד ז'
ד"ה כח, נדעת הגהות
מיימוניות שם]:
ש. רבינו ירוחם שם ח"א
סה, ב: מרדכי שם רמז
לז' ורמז: רא"ש שם;
הגהות מיימוניות שם:
ש. * * * ב"י סוף סימן
אוצר החכמה
אוצר החכמה רסא:

ציונים לרמ"א

- (*) שו"ת מהרי"ל סימן
נג:
(*) דברי עצמו:
ל. [ב"י עמוד ז' ד"ה כח,
ממשעות לשון מרדכי
[שם]:
מ. אור זרוע [הלכות ערב
שבת סימן יא עמוד מה]:
ז. מרדכי פרק במה
מדליקין [שבת רמז נג]:

יג. וברך ע"יו. הדלקת נר חוצה משום שלום בית, (ט) שלא יכשיל
צען או צאצא (מרדכי שבת רמז נד). ואפילו למאן דאמר (טז) צנר יוס
הכיפורים אין צריך לצדק, מכל מקום הכא משתמשין לצורך חילול
להכין עליהם וכלי סעודה, מה שאין כן ציוס הכיפורים. וכל שכן
לדין דסבירא לן (יז) דמצרכין ציוס
הכיפורים, דמשבי שלום בית אפילו
כלא חילול (מהרי"ל בתשובה סימן
קנ"ה [קמ"ד]): יד אין צריך
להדליק בחדרו וברך ע"יו.
אכל להדליק צריך, שלא יכשיל צען
או צאצא. ועיין מה שכתבתי סעיף
א' [ס"ק א] ועיין סעיף ז':
טו שכל אחד מברך. דכל מה
דמתוסף אורה יש זה שלום בית
ושמחה יתירה להנאת אורה בכל
זוית וזוית. וכן מה שנהגים מקצת
נשים כשהוא ליל טבילה והמקוה
סמוכה לבית הכנסת, ואינם רואים
לייל לביתם שלא יטנפו ולכן
מדליקין נרות שלהם בבית הכנסת,
אין למחות צידם, מידי דהוי
(א) אהלקה ציוס הכיפורים,
(א) (המדליקין) [א' נמי
כשמדליקין] (טז) בבית ואוכלין בחדר.
ואם תאמר התם משתמש קצת
לצורך חילול, הכא נמי אפשר
דעבדי מידי בבית הכנסת, דנהנה
בו הלילה לצורך חילול, וקל למאור.
אכל נרות המיוחדות בלאו הכי לבית
הכנסת אין לצדק עליהם, דאין
עשויים להאיר רק לכבוד. ומיהו
בעירך בבית הכנסת של נשים הוי
מרחיפו של השמש, שמה חשיב
לצורך סעודה למשוך יין צליה
(שו"ת מהרי"ל סימן כ"ג)
[נג] (יז). וכתב שלי"ה [מסכת שבת,
פרק נר מצוה ד"ה הב"ן] דמכל מקום
לא יצרכו שנים במנוחה אחת שיש
לה קנים הרבה: טז ואיכ"ב

בבית. משמע דאם אוכל בבית אפילו (ט) אין דולקת עד הלילה

שרי, ומיהו מצוה לעשות נרות ארוכות שידלקו עד הלילה כדאיתא
במהרי"ל [שם] (שלי"ה שם ומטה משה סימן מה דרכי משה אות א
ד"ה ולא): יז הוי ברב"ה לבטלה. ואפשר דאם צאצאו מקום
היה קצת חשך, ומשתמש שום דבר לאור הנר, ליכא איסורא (שו"ת
מהרי"ל כ"ג) [סימן נג]:
יד והנהגה בו'. ואם האיש מדליק
ליכא מנהגא ומותר במלאכה, ומכל
מקום טוב להטות (צ"ח עמוד ז'
ד"ה כח צ"ג): יט מקבלת
שבת. ותפולל מנחה תחלה
(מ"צ יז): כ שהתנה תחלה.
ומכל מקום נראה לי דאין להטות
כי אם לצורך מאחר שיש חולקין.
(ט) דאם לא כן צדק מחילה ומתנה,
ועיין סעיף ה' [וס"ק יז]:
כא אב"ד בשאר הגהות.
ועיין מה שכתבתי סעיף ו' [ס"ק ג]
בשם מהרי"ל דמכל מקום מצרכין
עליהם, ואפילו מדליק בחדרים
שאין משתמשין בהם לצורך חילול,
(ט) דלא גרע מיוס הכיפורים,
(ט) ועיין מה שכתבתי סעיף ט' [וס"ק
יז]. ומיהו דוקא כשיש לו (יז) חדר
מיוחד ולא צריך על נר אחר, וכמו
שכתבתי סעיף ו', (יז) אכל אותן
המדליקין בבית האכסדרא אין
מצרכין אפילו לא צריך על נר אחר,
שאין זה מצוה המוטלת עליו וגם
אין משתמשין שם לצורך חילול.
אכל במקום משתמשים לצורך
חילול, אפילו אחר רשאי לצדק,
(יז) כמו שכתבתי סעיף ט' [דף].
(ט) וטוב לזהר לכתחלה להדליק
במקום חילול. ומיהו נראה לי דדי
כשעומד נר אחד שם:
כב וצריך להניח בו'. (יז) עיין
סוף סעיף י"ד [וס"ק כז], ויש לומר
דכאב מיירי על ידי תנאי:
כג דא להדליק בו'. כלומר,

כאב דא להדליק בו'. ולכן נראה לי דאם

ערך להם להמריק"ש

סעיף י מתנה וכו'. אפילו בלג:

באר היטב

מצוה לעשות נרות ארוכות שידלקו עד הלילה, שלי"ה ומטה משה דרכי משה,
[מ"א ס"ק טז]: (יד) לבטלה. ואפשר דאם צאצאו מקום היה קצת חשך
ומשתמש שום דבר לאור הנר ליכא איסורא, מהרי"ל סימן כ"ג [נג]. [מ"א
ס"ק יז]: (טז) אשה. ואם האיש מדליק ליכא מנהגא ומותר במלאכה, ומכל
מקום טוב להטות, צ"ח, [מ"א ס"ק יז]: (טז) תחלה. ומכל מקום אין
להטות כי אם לצורך, מ"א [ס"ק כז]: (יז) הגהות. ומכל מקום מצרכין
עליהם ואפילו מדליק בחדרים, כמו שכתבתי סעיף ו'. ומיהו דוקא כשיש לו
חדר מיוחד ולא צריך על נר אחר, וכמו שכתבתי סעיף ו', אכל אותן המדליקין
בבית האכסדרא אין מצרכין אפילו לא צריך על נר אחר, שאין זה מצוה המוטלת

ביאור הגר"א

[הלכה ז] אפילו נר בידו כו': [כב] ויש אומרים. פלוגתתם תליא בחילוף
הגירסא בפרק ד' דביצה ל' ב' אבל עצי סוכה כו', ויש שאין גורסין. ועיין
ר"ן שם [י], א דבור ראשון שפירש דהכי קאמר, באומר איני בורל כו'. וזהו
בו מרחיקו הראשון דאפילו בעצי סוכה דמצוה מהני: [כג] ויש הולכים.
מהא דשוהין אחר הדלקה כנוצר לעיל [ס"ק כז], ומהא דרבי יוסי בר חנינא
[שבת לה, ב] שמעתי שאם בא להדליק כו': [כד] אלא בתפילה. כמו שכתב
בפרק ד' דברכות כ"ז [ע"ב], ועיין לעיל סימן רנ"ג סעיף ב' [בהגה] וסימן
רס"א סעיף ד': [כה] [הגה] ואפילו תנאי כו'. תוספתא פרק ו' דטהרות
[הלכה ט]. ועיין מה שכתב ביורה דעה סימן ר"י סעיף א' [וס"ק יז]. [כז] ויציק
הדלקה. שבת כ"ה ב' ועיין תוספות [שם] ד"ה הדלקת: [כז] וצריך. [שם]
כ"ב ב':

פרי מגדים אש"א אברהם

יג וַיִּבְרָךְ. עיין מ"א. אף מי שיש לו אשה צניחו מדליק בחדרו, שלא יכשל בעץ. ובחורים, הוא הדין נשוי אשה. ויום הכיפורים יש לומר דלא מדליק, שלא יראה אשמו, ולדינן בסיומן תר"י ^(ז) קיימא לן דמדליק ביום הכיפורים ומנכרין, ואי"ה שם [משננות זהו אומ אן יצואר: **י ד אין צריך להדליק**. עיין מ"א. דחייב להדליק בכל הסדרים שהולך שם משום שלום בית כנאות י"ג, אלא שאין מנכך רק על נר אחד, ואם הוא במקום שאוכל ינכך שם: **[סעיף ז] אורח בו'**. הא יש לו אשה צניחו ואין לו חדר מיוחד, אינו צריך שיחזק בפריטיו. וינידעים שמה אורחים בחדר אחד, אחד מדליק ומנכך ואחרים עונים אמן. אבל כשהם אכל בעל הבית אינם צריכים, דנשים מדליקין צניחתם, עיין אליה רבה אות ט"ז בשם עולם שבת [פ"ק ד: **בו שבע'**. עיין מ"א. מדי דהוי איום הכיפורים שמדליקין אף שאין אוכלין, וכן מדליקין צניח ואוכלין בחדר, עיין מ"א אות י"ז, ועיין מוספת שבת אות כ', ועיין אות (ח') [טן סומא, יע"ש. ועיין אליה רבה אות ח"י, ויש להקל בנשים עניות שאין להם כי אם מנורה אחת שמנכך כל אחת, וכל שכן פטויות עגולות, יע"ש בזה מה שכתוב שם: **בו ואובד"א**. עיין מ"א. עיין סימן רע"ג סעיף ו' ובמ"א [שם ס"ק ט"ו, ועיין אליה רבה כאן אות כ'. ומכל מקום נכון שיהיו דולקים עד הלילה, שיהא נר של שבת. ועיין סימן רע"א

הגהות רע"א

שיך לומר לא חלקו חכמים, דהא לא תקנו חכמים מדי צננת דמדינא גס צננת מנכיס מחלה, ודו"ק. ונעיקר הדין צננת דאין מנכיס קודם הדלקה דהוי קבלה, איני מנין, דהא מדלקת כמה נרות, ולא אמרינן דאחר הדלקת נר אחד הוי קבלה,

מהצית השק"ל

(פ"ק יג) **ויִבְרָךְ בו'**. דהדאָקת נר חובה. אפילו אינו אוכל שם מכל מקום חובה, שלא יכשל. אבל העיקר המצוה במקום שאוכל כמו שכתב [מ"א] אחר זה [ס"ק כאן: (פ"ק טו) **שבע בו'**. וכן בו' **בשהוא א"ל בביצה בו'**. ר"ל, בליל שבת הוא ליל טבילה, וצריכה לחזף כל גופה קודם הטבילה לא היה עליה דבר החוצץ, והתפיפה צריכה להיות מבעוד יום, ובפריט בערב שבת שאי אפשר לחזף בלילה שהוא שבת, והמנהג לחזף בבית הטבילה סמוך לטבילה, כמו שכתב ש"ך ביורה דעה סימן קצ"ט ס"ק ז', והטבילה צריכה להיות בלילה ממש, ואיך תעשה עם הדלקת נרות, אם תדליק קודם התפיפה על כל פנים צריכה להדליק אחר פלג המנחה, שהוא שעה ורביעי קודם צאת הכוכבים, אם תברך מיד הוי קיבלה שבת ואי אפשר לא שוב לחזף. ואפילו תימא שתתנה שאינה מקבלת שבת על ידי הדלקה, דבמקום הצורך יש לסמוך ^{המנהג} על התנאי כמו שכתב רמ"א [סעיף י ומ"א ס"ק כן, מכל מקום קשה הדבר שתהיה צריכה לצמצם הזמן, דהא ההדלקה צריכה להיות אחר פלג המנחה, והתפיפה מושבת זמן מה וצריכה להיות בעוד יום קודם שיכנס שבת. ואם תמתין להדליק עד אחר הטבילה, הרי כבר היתה שבת ואינה ראשיתן] להדליק, וליילך לביתה בין התפיפה לטבילה כשעדיין יום ותדליק, חוששת שנתנף את עצמה ויהיה עליה דבר החוצץ בטבילה: מדי דהוי אהדאָקָה ביום הכיפורים ועוד שמדאִיקים בבית בו', כצ"ל. ור"ל, שני ראיות דאף על גב שאינה אוכלת אצל הנרות רשאי לברך, חדא דהא מברכים ביום הכיפורים אף שאסור באכילה. ועוד כשמדליקין בבית ואוכלים בחצר אפילו הכי מברכים, אף על גב דאין אוכלים אצל הנרות. ואף על גב דמכל מקום בבית הכנסת גרע, דהא בלי נרות האשה דולקים נרות בבית הכנסת, לכן התחיל מ"א וכתב וכן מה שנוהגות הנשים בו', ר"ל כמו כשב' או ג' אוכלים במקום אחד דהמנהג שיברך כל אחד, דכל מה שמתוסף אורה יש שמחה יתירה. הוא הדין דיש לומר כן בבית הכנסת: **ואם תאמר ה"ם משתמש בו'**. ר"ל בזה לדחות ראיה ב' מהא דמדליקים בבית ואוכלים בחצר בו'. **שמא חשיב לצורך סעודה**. ר"ל, כהאי גוונא אפשר רשאי לברך גם על נרות המיוחדים לבית הכנסת, אף על גב דהודלקו לכבוד, ושאליהם מקום הודלקו גם להאי שיראה השמש איך מושך היין מן החביות: **וכתב שלי"ה דמכ"ל מקום א"א יברכו בו'**. ובספר אליה רבה [ס"ק יח] הביא בשם זקנו הגאון מהר"ש שהתיר גם כהאי גוונא: (פ"ק טו) **ואובד"א בו'**. אפילו אין דולקות עד האִיצָה שרי. ר"ל, רשאי לברך, אבל מכל מקום צריך נר בלילה שלא יכשל, אלא אם כן הולך לישן קודם הלילה: (פ"ק יט) **מקבלת בו'**. ותתפלא מנחה תהא. דאם תדליק תחלה כבר קבלה שבת ואיך תתפלל

פרי מגדים

אש"א אברהם

וסיומן רע"ג [סעיף י] ואשל אברהם אות טו]: **יז הוי**. עיין מ"א דלם משתמש שם בחדר שגר דלוק שהוא בית אפל שרי, עיין אות ט"ו: **יח והמנהג**. עיין מ"א שגם איש המדליק טוב להסתות. ועיין סימן תרע"ט בט"ז ומ"א [פ"ק אן] ומוספת שבת כאן [ס"ק גגן]: **יט מקבלת שבת**. ותתפלא מנחה תהא (בו"ב), מ"א. דהואיל דכבר קבלה שבת שוב אין מתפללת תפלת חול, כנסעף ט"ו, לכן מתפלל מנחה: **קודם: כ שהתנהג**. עיין מ"א צאות י"צ דמזכרת אחר הדלקה, ולמה לא מקודם ותתנה, שמע מינה דמדוקת הוא דמותר, לא בעינן אחר: **כא אב"ל**. עיין מ"א דלם מדליק נר בחדר שהולך שם אף שאין אוכל שם, אם לא הדליק במקום אחר מנכך על זה, משום שלא יכשל בעץ ואכן. אבל המדליק באכסדרה שאורה רב לאור הלנגה וכדומה, ואין אוכל שם, אין מנכך. ואם משמש שם קצת לצורך אכילה מנכך, עיין אות י"ז. וראוי להיות במקום אחר י"ז, יע"ש לעיל במ"א: **כב וצריך**. עיין מ"א. הוקשה לו מסעף י"ד אות כ"ז, אף על פי שקבלה בטעות אפילו הכי אותו הנר אסור ליגע בו דהוה נר שבת, ואם כן פשיטא דכאן צריכה תחלה להניח הנר במקומו אף על פי שהתנה. ומיך, דמכל מקום התנה בפירוש קיל טפי ומותר ליגע בו, ומשום הכי אשמועינן דלריך להניח במקומו, כמו שכתב צאות כ"ג שיהא ניכר בו': **כג א"א**. עיין מ"א.

ואיך מדלקת האחרים, ועל כרחך דהקצלת שבת הוא בגמר הדלקה, אם כן פשיטא דהנכס לא עדיף מהמתלת הדלקה, ול"ע גדול: (ז) (ש"ע סעיף י) **בשלישית אררין**. משמע דאסור לו לילך עם הנר למקום אחר להניחו, עיין לקמן סימן

הגהות הפמ"ע

רפג סעיף ט א"ם אין הגהות ארוכות וכו'. [כתב מור"ר מהרש"ל בהגהות הטור, אם אין] הגהות ארוכות שדולקות [עד הלילה הוי] ברכה לבטלה, אבל [מצאתי במדרכי שבת רמז רצד דלהדליק בבית] ולאכול בחצר שריטת. [וכן כתב הרמ"א לקמן סימן] רע"ג סעיף ד' להדיא. [ועיין מה שכתבתי] סימן רע"ג [שם] בגליון:

סעיף י בהגה והמנהג שאותה אשה וכו' אב"ל שאר בני הבית וכו'. [ומור"ר מהרש"ל בהגהות הטור כתב הנשים שלנו כולן [מקבלות עליהן] שבת בהדלקת הנר [ואין להתיר להם] וכו', אבל האנשים [כולם אין קבלת] שבת עליהם כגון אותם [אנשים שמדליקין בעצמם וכו' אותם] לא קבלו עדיין שבת עליהם. ומכל מקום טוב [להתנות וכן] להג מהר"מ [מרטנבורג] כאשר תמצא [בהגהות מיימוני שבת ה' אות ה'] עכ"ל]:

הגהות והערות	
 	

[כט] הפקודות לדעה זו הוצאו צ"י סימן מרי עמוד מ' ד"ה ומ", ונלכדי משה שם אות א':

[ז] אכן נסיונן לן דמנכיס אף כשתל צנול, כמבואר בסיומן מרי סעיף ז בזה. אמנם צדרי מנ"א אלו מקורס כמרה"ל, שסובר [הלכות ערז יום כפור עמוד שכן שמנכיס רק אם יום כפור תל בשבת:

[לא] תוקן ממהדורת פלאג מקמ"ה, וכן הניח מקור מ"ס. ונעין ז' הניחו יחיות שמשון, לנזשי שרד ומחלת הסקל. ועיין פרי מגדים: [לב] תוקן ממהדורת פלאג מקמ"ה:

[גז] צ"ע בכינומו. ומקור דין זה צלחם רב ר"ש הסיומן, הוצא צלליה רבה ס"ק ח': [דז] הפרשנים נתלקו בטומת המנ"א. לדעת הפרי מגדים הכוונה לס"ק י, אף מחמת הסקל לנזשי שרד וזכרם שלמה כתבו דהכוונה לס"ק טו, והניחו צמנ"א דל"ל "סעף ח"י":

[זה] עיין דרישה אות א' שכתב, ינעיו ולא מלאתי בתוספות שלנו. ובחדושי מהר"ם אות ז כתב, דיש קצת משמעות בתוספות בצרכות כ, א ד"ה דרז גלי, ע"ש:

[זו] בוגות, מה שכתב המ"א "אפילו אחר רשאי לצרך", צ"ל "אפילו במקום אחר רשאי לצרך":

[זז] תוקן ע"פ דמשק אליעזר:

[זח] עיין צ"ח עמוד ז' ד"ה כתב צאנזרה, ובהגהות והערות שם אות טו:

ור"ל מי שמדליק באכסדרה שאורה רב וגם אין שום אדם משתמש שם, אין מקום כלל לצרך: (יד) שם כמו שכתבתי **סעיף ה'**. נראה דל"ל כמו שכתבתי סעיף (י) [ח], והיינו כפי ט"ז בשם מהר"ם, שצ"ח כהנא שם של נשים הוא מרתפו של השבת: (טו) שם וזכר **ציוקרה**. קשה, מאי קא משמע לן? פשיטא דעדיק החיוב במקום אכילה היא. וי"ל דקא משמע לן אם יראה לאכול בחדר ואינו צריך שם נרות, ואפילו הכי צכל הסדרים שדליק הוא מנכך כמו שכתב המג"א תחלה, קא משמע לן דאפילו הכי לכתחלה לא יעשה כן, אלא יאכל צניח כדי שיקיים עיקר תקנת חז"ל שיקיין נר במקום אכילה. וכן כתב המג"א סוף סימן רע"ג דלא יאכל בחדר אלא במזעזער הרבה, ע"ש: (טז) שם סבב"ב **עיין סוף סעיף י"ד**. דמבואר שם דלדאון נר אסור ליגע בו, אם כן פשיטא שאי אפשר להדליק במקום זה ולהניח במקום אחר. ומיך, דקא משמע לן אפילו על ידי תנאי. ואף על גב שכתב המג"א ס"ק כ"ז דאסורים בני הבית ליגע בצאוו הנר אפילו התנו שלא לקבל שבת, היינו דוקא בהתנו בני הבית, דמכל מקום כיון שהמדלקת לא התנה הוי נר של שבת ואסורים כולם ליגע בו, אבל אם התנה המדליק עצמו עדיף, והמדליק עצמו מותר ליגע בו, ומכל שכן אחרים. וכן ראיתי כסברא זו בצלליה רבה [שק פ"ק גז]:

^[1] חדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

^[2] אבודרהם <מהדורת קרן רא"ם> - א אבודרהם, דוד בן יוסף עמוד מס : 150 הודפס ע"י אוצר החכמה

מ. בית יוסף [עמוד לו ד"ה
ומ"ש] מדברי הטור [שם]:
מ. צ"י שם לדברי הכל:
א. מרדכי סוף פרק ב'
דשבת [רמז לז'רלח]
ור"צ"ס [הוצא במדריש] [שם]:
ב. שצלי הלקט [סימן נט]:
ג. זכרות כ"ז [ע"ב]:
ד. בית יוסף [עמוד נח סוף
ד"ה גרסין] ושכן נראה
מדברי רבינו יונה [זכרות
יח, ב ד"ה רב]:
ה. הרא"ש שם [פ"ד
סימן ו] והרשב"א שם
[ד"ה שאני] ותלמידי רבינו
יונה שם ורבינו ירוחם
[נתיב יד ח"א סד, ד]:
ו. מרדכי סוף פרק ב'
דשבת [רמז לו] ושצלי הלקט
סימן נט [שם] הגאונים:
ז. שצלי הלקט [שם] שם
הגאונים:

הגהות והערות

[טז] תוקן ממהדורת
למ"ד ת"פ:
[ח] תוקן ממהדורת פראג
תקמ"ה ע"פ לשון המדריש,
וב"ה לנשי שרד ודגול
מרבצה בשלחן העהוד:
[מא] תוקן ממהדורת
פראג תממ"ה, וכן הניה
ש"ת מהר"ל סימן ג ספק
ז ד"ה תשובה בקשתי, וכן
העמיק הנאר היטב את דברי
המג"א:

[מב] מהפרי מגדים משמע
דהכוונה לסי"ק יג, אך הנגדי
ישע הנין שהכוונה לסי"ק יא,
ע"ש:

[מג] תוקן ע"פ מקור
אוצר החכמה
סיים:

[מד] מה שאין כן בסעיף
י"ב, כל"ל: [כן רודה]
[מה] עיין מה שכתבנו
בהערה על צאר הוליה
אות ש:

[מו] ובגירסת המהרש"א
שם: [דמישק אביעור]

עמד (י) שעה מועטת על מקומו, רשאי אחר כך להניחה במקום
אחר, דהא מותר להשתמש לאורה. (יט) והוא הדין דמותר ליטלו
[מ] מקומו (ס) ולהניחה במנורה גבוהה התלויה, דהא ניכר שעושה
לכבוד שבת. ו' במדריש [שבת רמז רעג] מפרש הטעם (ט) דהדלקה

במקומה [בעינין] (ט), וזהו ג"כ
מקומה, ואין איסור אלא כשמדליקין
במקום שאין משתמשין בו והניחו
אחר כך במקום [ש] משתמשין (ס)
בו, דקיימא לן הדלקה עושה מזה,
כמו שכתב הטור [עמוד נ]. ובהאי
גוונא אמרינן [סימן תרעה סעיף א]
גבי נר חנוכה, הדלקה בפנים
והוציאה לחוץ וכו', אצל בחוץ
ממקום למקום שרי, כן משמע צ"ס
של שלמה סוף פרק ו' דבבא קמא,
דכתב שאם הדליקה למעלה
מעשרים והניחה למטה מעשרים
אמה [לא ינא], שלא יאמרו לזכרו
נקיט לה, משמע שבתוך עשרים
ליכא האי טעמא. וצמח"ט וייל
הלכות פסח [ש"ת סימן קנא
עמוד רענ] כתב דעיקר הדלקה
תלויה בנרות שעל השלחן, ולכן לא
דליקין במקום אחר ויניחנה על
השלחן, דהרואה אומר לזכרו הוא

דנקיט לה, עכ"ל, משמע לדין (ט) דסבירא לן כמהר"ל [ש"ת סימן קמד] כל הבית הוא מקומו. ומכל מקום יש ליזהר לכתחלה לזכר על השלחן.
(ס) ובאגודה [שבת סימן לו] כתב ח"ל, לכן אין להדליק נר חנוכה שבת ויום טוב ולהשימם במקומם אחרי הדלקה, אך תחילה ישימם במקומם
ואחר כך ידליקם: בד א"ר רוב הקהל ב"י. ואם רוצה הקהל לא היו צריכים הכנסת, אין נמשכין אחר המיעוט. וכן צעיר שיש צה בתי
הכנסת הרבה, אין אחת נמשכה אחר חצרתה (ב"ה) [כנסת הגדולה] (א"ת הג"י): ב"ה מניחו ל"פ"א. פירוש, שהולך לחדר, כמו
שכתבנו סימן רס"ו סעיף י"ב. עיין מה שכתבנו סוף סימן רס"א [ב]: בו שאותם שהדליקו. (ט) ומהר"מ טיקטין [מדושי אנשי שם על
המדריש שבת רמז לו אות ד] כתב דהמדריש [שם] סבירא ליה דנצקלת [שבת] בטעות צצבור (י) שמה קבלה, אך שאין המיעוט נמשכים אחריהם.
וכן כתב השצלי הלקט [סימן נט] ורש"ל [הסמך שלמה זכרות כו, ב], וכן פסק דרכי משה [אות ג ד"ה שהתפלל] שם אור זרוע [הלכות ערב שבת סימן
טז], ואין להקל, וכן כתבו הרוקח [סימן מה] ורמב"ם [סימן קע] והשלטי גבורים [זכרות יח, ב אות ה]. (ט) ומשמע דאף בחול דינא הכי דייחיד
צריך לחזור ולהתפלל, וצבור אין צריכים לחזור (ו) כיון (ט) [שם] שהתפלל בטעות, עיין סימן רל"ג [סעיף א], (י) וכן כתב הרב בית יוסף [עמוד
נח ד"ה גרסין] דלא כעולת שבת [ס"ק ט]: בז אסור ל"יגע בו. כתב אור זרוע [שם], אפילו אחר שלא הדליק עדיין ולא קבל שבת, מכל

באר היטב

זה בתי הכנסת הרבה אין אחת נמשכה אחר חצרתה, כנסת הגדולה, [מ"א
ס"ק נד]: (יט) ל"פ"א. פירוש, שהולך לחדר, עיין סימן רס"ו סעיף י"ב,
[מ"א ס"ק נה]: (כ) שהדליקו וכו'. עיין ט"ז [ס"ק א] שכתב דלא קיימא
לן כיש אומרים אלו, ולא כיש אומרים שמיא אחר כך:

לבושי שרד

דהדלקה בטוניה אסורים כל אנשי הבית במלאכה לבעל הלכות גדולות והמדריש
[שם רמז נג] דלעיל סעיף י', דמשמע נמי צ"י [עמוד לו] ד"ה כתב בה"י, ע"ש,
לכן בהדלקה בטעות מסתמין להקל בשאר אנשי הבית, אצל אותם שהדליקו אסורין,
כן נראה לי ביאור דבריהם. והכי נמי מסתברא דהכי סבירא להו להמדריש והגאונים,
מההנכרי לכתוב צבאן דשאר אנשי הבית מותרין, שמע מינה דבהדלקה בטוניה כולן
אסורין, דלא אם כן מאי קא משמע לן הכא, דהא פשיטא דטעות לא עדיף מכוונה,
וק"ל: (נד) ב"י ס"ק דא"ש הדור"א. דבריו מבוארים על פי מה שכתבנו
באות הקודם, דהמדריש והגאונים סבירא להו דדי בהדלקה בטעות להיות נחית חד
דרגא, אם כן לדין דקיימא לן דבהדלקה בטוניה גם כן אין אסור אלא המדליק,
אם כן הכא אפילו להמדליק שרי. וכתבנו נקטו המחברים בדברי הט"ז, וק"ל:
(נה) שם ואם כן ב"י שכן. דלא תימא דדוקא בהדלקה דאשה פסק רמ"א כך,
אצל בהדלקת אחר מודה דאסורין כולם במלאכה, ואם כן יכול להיות אסור כהמדריש,
משום הדי כתב דלדבריהם רותא היא שם דאשה פשיטא עקרת הבית וטויה נמשכה
תמיד אחר דעתה, וכל שכן כשהדליק אדם אחר, וק"ל. ועד דמדברי הט"ז כאל
מבואר שחולק על מה שכתב המג"א ס"ק י"ח דאיש המדליק מותר הוא עצמו
במלאכה, אצל הט"ז סבירא ליה דהוא עצמו אסור כמו אשה המדליקת, וק"ל:
(נו) מו"א סב"י שמה קב"ה. ר"ל דלא כה"י והדרי משה שהבאתי בלכות כ"ג
דסבירא להו דהמדריש דוקא בהדלקה קאמר כיון שהוא מעשה, אלא דגם בתפלה
קאמר. ומה דמשמע דש"ס [זכרות כו, ב] דתפלה אפילו צצבור לא הוי קבלה אם
היא בטעות, היינו לענין שאין המיעוט נמשך אחריהם, מה שאין כן בלי טעות,
כמבואר בסעיף י"ב: (נז) שם ובש"מ דאף בחו"ל צ"ע מה המסקנה להקדושה,
והוא ענין פני עצמו: (נח) שם שהתפ"א. קאי על היחיד: (נט) שם ובן
כתב הרב בית יוסף. הביאותי בלכות כ"ב. ור"ל, כיון דה"י יחיד טעמא דכיון

פרי מגדים

משובצות זהב

דסג (8) צריך. עיין ט"ו. ולכאורה תמוה, דהיינו הך דאותם שהדליקו אסורים ושאר בני הבית מותרים, ובאליה רבה אות ל"א תמה עליו כזה. ואני אומר באולי כי אפשר ליישב דבריו, כי באליה רבה אות כ"ט בשם ע"ת [עולת שבת ס"ק ט] הקשה דתפלה חמורה דלא מהני תנאי כסעפיץ י"א, ובהדלקה [סעפיץ י] מהני תנאי. ותלויץ אליה רבה [שם] דלענין טעוהא הוא איפכא, דמעשה בטעות אחר הדלא, ונהי מכאן דאותם שהדליקו אסורים ושאר מותרים א"ש שהם המיעוט באפשר שלא הדליקו אין נגדרים אחר הרוב שהדליקו, י"ש לומר אחר קבלה בטעות אין המיעוט נמשכים אחר הרוב, כמו שכתב המ"א אות כ"ו, ומכל מקום מסעפיץ י' דאשה המדליקה אסורה ושאר בני הבית מותרים, אף שאשה המדליקה היא עקרת הבית והם נמשכים אחר דעתה תמיד, אפילו הכי הקילו בהדלקה, והרי בתפלה סעפיץ י"ב המיעוט נמשכים אחר הרוב, ומשמע הוא הדין אחר גדול הבית, ואם כן חזינו דעת חמורה מהדלקה, ועדיין צ"ע. ומה שכתב [ב"י] שאינו יודע טעם למה אסור ללעז כר הדולק, כבר יישבו המ"א אות כ"ז, יע"ש:

וכ"ט: **כז אסור.** עיין מ"א. עיין אות כ"ו בשם אור זרוע, יע"ש. וכן
הגהות רעק"א

רס"ו זמג"א ס"ק י"ט ובאנן העור שס. אחר כך מנאחיל להגאון מהר"א ויולגא [ש]ממד זה בסיומן רס"ו ס"ק ט"ז: (ח) (שריש בדיק יא) ואחור **בנשיית מלאכה ואפיציו** א"ח **אומור**. גטור (עמוד א) כמור, והתפוספות ^[מ] כמור שאין תלוי בהדלקת הנר אלא תלוי בפסוקים ערבים, שהתפסלות ערבים חל עליו שבת, וכבת ^[מ] [שס ד"ה וזה] לדריך לפרש דרבינו חתום חתום ערבים שהוא כדבר, ואחר כך נכנס ^[מ] [הב"י ד"ה] וימ"ש רבינו עוד שהתפסלות ערבים חל עליו שבת, נראה לי שהוא אלאשמועין דאף על פי שלא התפללו הקטל ערבים ויקום היחיד והתפסל על שבת חל עליו שבת, מיהו אם אינו רואה לקבל שבת וכו', ויחזק נראה כיון דדומיר קדושת ימים בתפלות אף אפשר לעשותו חל לדברי הכל, אבל ^[מ] [פי' זה נראה דהוא דקדוש בתפלות ערבים ממש דדומיר קדושת ימים, אבל כדברנו מלה בשניות פוסקים בבסיעת יי"ד אם מהני תנאי בהדלקה, ואולם קשה לשון השו"ע, דהא כמה שכתב בתפלות חל עסק היחיד והתפסל חל עליו קבלת שבת, והו' מיייר כדברנו להוד, ועלה וכבת ואפילו אם אמר שבת רואה לקבל שבת, ואז זה רק התפלות ממש חל כדברנו לגומר אף דקבלת שבת על ידי תפלת דמיון חל יא קבלה, דקבלה גרע דלפנינו נצט כבת דאין חילוק, אלא נראה שפוסקים כדברנו אלא יא דגם בתפלות יא

מחצית השקל

פתח החצר בחוץ משום פרסומי ניסא. ודחי הש"ס דלעולם יש לומר הנחה
 עושה מצוה, ואפילו הכי אתי שפיר הא דאמר רבא לא יצא, כי הוראה
 באומרא דאדלקה. ופירש רש"י [שם ד"ה לצרכו], להשתמש וליכא
 היכר נס. ואם כן בנר חנוכה אפילו הדליקה בחוץ ואחר כך הכניסה לפניס
 זכר כן לא יצא, דאדא נהנו חכמים שיעור חצי שעה שצריך כן חנוכה שהיה
 דולק, והכל לפרסומי ניסא, ואם כן אפילו הדליקה בחוץ, אם תוך זמן חצי
 שעה הכניסה לפניס אכתי יאמרו דלצרכו אדליקה, וליכא היכר נס. מה
 שאין כן נר שבת דמותר להשתמש לאורה (מה שאין כן נר חנוכה דאסור
 להשתמש לאורה, שיהיה ניכר שהודלק לנר חנוכה ויהיה פרסום נס כל
 ומשך החצי שעה, מה שאין כן נר שבת דבאמת מותר להשתמש לאורה)
 ואדברא לשם כך הודלק משום שלום בית ולאכול אצלו ולא יכשל, אלא
 דמכל מקום בעינן שיהיה נראה שהודלק לכתחלה לכבוד שבת, לכן די אם
 עומד זמן מועט במקומו: והוא הדין דמותר בו. ר"ל, אפילו אין מניחו
 במקומו שעה מה, כיון דנתנו על המנוחה: **הוא ניכר בו.** וגם שם מקומו,
 וניכר שהודלק לכבוד שבת: **בן משמע ביום ש"ז ש"מא** **בו וינחה** **ממנו**
משערים אמה. לא יצא, אלא צריך לכבותה למטה מעשרים:
משערים שבתך עשרים בו. דאם לא כן הוה ליה למימר רבותא טפי, אפילו
 הדליקה למטה מעשרים, אם שוב מניחה במקום אחר צריך לכבותה
 ולהדליקה במקום האחר. אלא ודאי כיון ששני המקומות ראוי להדלקה,
 לית לן בה: **ובמהרי"ו וי"ד** **בו דעיקר בו שיעל השלחן ולכן לא בו וינחה**
ועל השלחן בו. משמע דסבירא ליה דאין לברך כן אם על נרות שעל השלחן,
 ובשאר מקומות ובית אינו צריך. ולכן סבירא ליה אם הדליקה
 בחוץ לשלחן ואחר זה מניחה על השלחן לאו שפיר עבדי, דלא הדליקה
 במקומה, והוראה אומר כי דאין מקומה רק בשלחן. ואם כן לדידן דקיימא
 לן כמהרי"ל דכל הבית מקומה, וכמו שכתב מ"א בשם מהרי"ל ס"ק י"ג,
 ואם כן אפילו מדליקה שלא על השלחן ומניחה על השלחן שפיר דמי,
 דנשיגים מקומה, כמו שכתב מ"א לעיל. ואף על גב דגם רמ"א [סעיף י] כתב
 דעיקר הדלקת תלוי בנרות שעל השלחן, היינו לענין קבלת שבת, דכל
 ידי הדלקת נרות שעל השלחן מקבלת שבת, ולא על ידי הדלקת שאר נרות:
ובאגודה כתב בו. לא ידעתי מאי תוספת נראה בדברי אגודה. ואולי ר"ל
 דהאגודה כלל שבת יום טוב עם נר חנוכה יחד, משמע דדיניהם שוה,
 ולכן אפילו עמד שעה אחת במקומה אסור לשלטה למקום אחר, כמו
 בבחנוכה, דלא כמו שכתב מ"א לעיל: **(ס"ק ב)** **אם רוב בו.** אין אחת משנכח
 אחרי חברתה. אלא אותן בתי הכנסת שדרוך ליל שש. ואותן שדרוך
 בתי אדם נמשכים אחר אותן בתי הכנסת שדרוך ליל שש. ואותן שדרוך
 בתי אדם נמשכים אחר אותן בתי הכנסת שדרוך ליל שש. ואותן שדרוך
 בתי אדם נמשכים אחר אותן בתי הכנסת שדרוך ליל שש. ואותן שדרוך

אויצר מפרשים

1 (שם ט"ק מג) ובמרדכי מפרש המעט דהדלקה במקומו בעינן וזהו ג"כ מקומה, כצ"ל: (דגול מרבבה בשלחן המהור)

ז (ש"ע סעיף יד) מותרים. ובספר אליה רבה [ס"ק ל] הוכיח בראיות ברורות להחמיר בעשיית מלאכה אף שהיה קבלת שבת בטעות, וכן מבואר בגדולת מרדכי [חדושי

קלא

אישל אברהם

עײן מה שכתבתי בזהו י״ב, ואי״ה בסימן תרע״ה בנז״ל אות ג' יבאר
ועוד: **בד אב.** עיין מ״ל. שני בתי נכסיות אין אחת נמשכת אחר חברתה,
נמשעת אף שיש בזה חסד רוב. ובאליה רבה אות כ״ו, בפירוש ונהניג למשך
ממנו. וזהו **הנכנס יונה וחדש** [=אלט-נוי שולן]. ועיין סימן קל״א [סעיף ד']
לענין תחנון. ובכל מקום כפי מנהגו: **בד בוניחו.** עיין מ״ל. בסימן
רס״ו אות י״ט במוקדא שידור יכול ללך ולהניחו במקום שירצה. ואם הכיס
תפור בצדו, עיין סימן ש״א סעיף ל״ג וסימן ש״י סעיף ו' בהגיה״י. יע״ש.
ועיין סימן רס״א אות י״ג: **בו אורחות.** עיין מ״ל. ואין ללקח, אלא
להתחמיר בציבור אף קבלה בטעות בחפלה שמהי קבלה ואסורים בטעייט
במלאכה. והמיעוט אין נגדרים אחריהם, הואיל ובטעות היתה, מה שאין כן
בבסעיף י״ד [ע״ה]. ולענין לחזור ולהתפלל, ציבור אינם זריכים, ויחיד חוזר ומתפלל
אף שהתפלל מעריב אחר ״פלג״ המנחה, ודעבד כמר עבד [בדרכו כו, א],
ומכל מקום אם הוא נוהג להתפלל מעריב אחר אלא הכובעים וטעה, חוזר
ומתפלל. ואף על גב דלענין להמחדר סובר דציבור נמי קבלה בטעות לא
הוה קבלה ומותרים במלאכה, ובהדלקת הנר בטעות הוה קבלה, אפילו הכי
פסקו בסעיף י' [בזה] הדלקה מהני מנא, ובסעיף י״א בחפלה עריבת לא
מהני מנא, דשני משה בטעות חמיר טפי, עיין אליה רבה אות כ״ח
רע״ע אות ג', דלמרמין הוקלה למנוחו ואסור להשתמש בו תשמיש חול,

ביאור

[כח] [ספיקא יא] אף על פי ברכות שם [כו, ב]: [כט] [ספיקא יב] אם רוב [כו'] [ספיקא יג] אדם שבא מתוספתא הגיל [ס"ק כא]: [ל] [ספיקא יד] אם ששם [ספיקא יז] ברכות שם [ע"א]: [לא] ואם [ע"ב]: [לב] ולענין תוספות שם [י"ד שאני לו], דבשלמא תתפלא לא מטרחינן, אבל במלאכה אין חילוק: [לג] [א] אומרים שאותם. דסבירא להו דקבלה בטעות הוי קבלה. ומתפלל אין ראייה, כיון דתפלה בטעות אינה כלום, ואף בציבור, רק ששם דלא מטרחינן להו, הקבלה גם כן אינה כלום. מה שאין כן בקבלה דהדלקה. ובזה יפה כיון [ש"ע] שכח ויש אומרים, דר"ל דאף בהתפללו מעריב הדין כן, ואף דשם במדרדי [שבת רמורצו] שלא התפללו עדיין מעריב. ועיין מ"א [ס"ק כו]: [לד] ויש אומרים שאותו. דהוקצא למצותו, אף על גב של הוקצא לאיסורו, וכמו שכתוב [שבת] מ"א [לצו]. ועיין ס"א [כו], ולי נראה כו':

וְעַתָּה הִיא קִצְלָה, וְכֵמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּצ"צ [נֶעֱמָד לֹא ד"ה גְּרָסִין], וְלֹא כְּתַב דְּמַהֲרָ"מ טִיקְטִין פִּילֹו טַעֲמוֹת קִצְלָה, מִשּׁוֹם הִיא סְבִירָא לָהּ הִיא גַם כֵּן בְּהַלְקָה:

מחצית השקל

לילך לבית הכנסת אחרת, נמשכים אחר בית הכנסת אחרת: (ס"ק כה) מניין
 כו. פירוש שהולך אחר כו. ר"ל, דאין הכוונה שצריך להפילו ברחוב,
 דאפילו הוא דבר מוקצה הוא קיימא לא אם דבר מוקצה בידו מותר לטלטלו
 עד מקום שריצה, כמו שכתב סו' סימן רס"ו, אל"א ר"ל שהולך לחדר כו.
 ובספר דוספת שבת (ס"ק כ) כתב דמיייר במבוי שאין מעורבת שאסור לטלטל
 בה, צריכים להפילה במקומה במבוי: (ס"ק כו) שאותם כו. ומהר"ם טיקטין
 כתב דהמרדכי כו. ר"ל, שדעה ראשונה בשו"ע שכתב דבין יחיד ובין
 ציבור מותרים במלאכה, הוא דעת המרדכי כפי הכנת הרב ב"י (עמוד צח
 ד"ה גרסין). אבל מהר"ם טיקטין כתב שאין כן כוונת המרדכי: ואין להקל.
 נגד מהר"ם טיקטין והעומדים בשיטתו: וישמע, דאף בחו"כ כו. דהא
 הטעם אמרו, דוקא צבור לא ואיטוריהו רבין ולא יחיד, ומדאי טעמא
 להחלק בין שבת לחול: כיון שהתפלה בטעות כו' דלא בטעות שבת, ר"ל,
 דרבנן ורבי יהודה פליגי: (ברכות כו, א). דרבנן סבירא להו זמן מנחה עד
 ההילה, אם כן לדידהו לא יתפול ערבית עד צאת הכוכבים, ורבי יהודה
 סבירא ליה זמן מנחה עד פלג המנחה, דהיינו שעה ורביע קודם ההילה,
 ואם כן לרבי יהודה מיד אחר פלג המנחה מותר להתפול ערבית. ואמרינן
 בגמרא (שם כו, א) כיון דלא איתמר הלכתא כמאן, דעביד כמר עביד ודעביד
 כמר עביד. ולכן הקשה העולת שבת, הא הכא מיייר שקבלו שבת אחר
 פלג המנחה, ואם כן למה יחיד צריך לחזור ולהתפלל, הא אם רצה רשאי
 להתפול לכתחלה ערבית אחר פלג המנחה. ואף על גב שכתב הרב ב"י
 בבסימן רל"ג [סעיף א] לפי מנהג מדינתו שנהוגים להתפלל מנחה עד ההילה,
 ולכן לא יתפלל ערבית עד צאת הכוכבים, מכל מקום קשה לא בדיעבד אם
 להתפלל ערבית אחר פלג המנחה כתב הרב ב"י דלעיל דיצא, אם כן למה
 שכתב כאן יחיד צריך לחזור ולהתפלל. ותיעיר העולת שבת דמיייר הכא
 שגם מנחה התפלל באותו יום אחר פלג המנחה, דהוי תרתי דסתרי, כהאי
 גוונא אפילו דיעבד לא יצא אם התפלל ערבית אחר פלג המנחה קודם
 צאת הכוכבים. אבל מ"א תירץ דאפילו התפלל מנחה קודם פלג המנחה,
 אפילו הכי צריך היחיד לחזור ולהתפלל ערבית, אף על גב דהתפול ערבית
 ואחר פלג המנחה ורשאי לעשות כן לכתחלה, היינו דוקא בידע שהיה
 שעה עדיין קודם צאת הכוכבים ורצה להתנהג כרבי יהודה דאחר פלג המנחה
 וזמן ערבית, אבל הכא התפלל בטעות, שהיה סבור שכבר הוא צאת הכוכבים,
 ואילו ידע שעדיין יום לא היה מתפלל, לכך צריך לחזור ולהתפלל:
 (ס"ק כו) אסור כו. כתב אחר זרוע כו. והרב כו' (עמוד צח ד"ה גרסין) כתב
 שאינו יודע טעם לדבר שאפילו מי שלא קיבל שבת ומותר במלאכה היה
 אסור ליגע בה הווא, ועיי' דרשנה [אות ב' עמוד צח]. ומ"א יכתוב סו' ס"ק

אנשי שם על המדרכי שבת רמז רצו אות ג] ובגליון מהר"מ טיקטין [חדושי אנשי שם, שם אות ד] ובפסקי ראקנטי סימן פ"ח. אכן המיעוט שלא התפללו מותרין במלאכה, ואין

ח (מג"ס ס"ב) ואין להקל. נ"ב, נגד מהר"ם טיקטין ואינך רבנותא: (נתיב חיים) (אשל אברהם, א)

חכמת שלמה

(פסוק י) **אם רוב הקהל**
 קבצו עמיהם שבת וכו'.
 וכן הנה רחוק להאזין מלכת
 בחדויהם שלו (דבר חיים)
 בחלום שבת (דן חכם מהלל
 אסור מלאה עברת שם פסוק)
 פסוק דלף אם קבלו שבת
 תפלה מבעד יום, מותר בו
 לזכור מזה ומי ציין השמעות
 (ומן שבת), דלא קבלי עליהם
 רק דין וחספת שבת וכו' על
 עמנו, ע"ש שחלק על
 האחרונים. ולפס"ד נראה
 דעת האחרונים, כיון דעביד
 דין גמרי ד"א (ע"א) א'
 בעיקר הוא מתמים או
 השתתף רק מתמים, ואין
 קיימן לא "גמרי" (ד"א) וכן
 בעיקר מתמים, ואם כי
 הכא נמי המקבל שבת ודאי
 בעיקר מתמים בעיקר שבת,
 ולא נשתתף דדין חוספת שבת,
 או מתמים, כן היה נראה לי
 לנאורה. מיהו לפי מה שכתבתי
 בחבורי ספר הימים הלכות
 ראש השנה סימן ט"ז (ד"א)
 על השם של ה"ע"י וכן
 ס"ק ג' שכתב שם קדשלת שבת
 היו נכדו ונשעו, ומתחיל
 עליו דבר כל מתמים דכד
 האחרון דלא היה נכדו וידי'
 סימן רה פסוק א', ע"ש. לפי
 דין להחיות דבר האין
 מלאך וז"ל הג"ל, דדיל
 בשמלתא האם שבת בעיקר
 נמי היו כדבר הנדון, לכן כיון
 דאפשר לומר בעיקר שבת
 מתמים, לומר בעיקר שבת
 מתמים, אבל כן לא יומא
 בעיקר שבת הוא מתמים, לא
 יחול כלל דהוי עבד האסור,
 דכעין חוספת שבת וכן
 דהוה א"י הכרח לאדם אם
 ירצה אינו מקבל שבת, רק דאם
 מקבל שבת מבעד יום אחרת
 האומר שבת מבעד יום חוספת
 שבת, כיון דאין עיקר שבת
 רק הדמיון אחרת שחייב
 האדם להספיק על השבת,
 חוספת זה הוי כאלו היה משל
 האדם, לכן נקרא דבר הנדון
 לכן המקבל שבת יום מתמים
 וכן (ד"א) והוי חוספת דבר
 הנדון, וזה ודאי נכדשחית
 מתמים, לכן אין ראוי להיות
 דיוק רק דיון בין השמעות
 מותר לזכור מזה. הוי הדין
 נמי קבלו שבת מבעד יום
 מותר בו לזכור מזה. ומלא'
 דין דברי האומר מלאך א'
 נראה לפס"ד בזה, וד"א:

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
אבודרהם <מהדורת קרן רא"ם> - א אבודרהם, דוד בן יוסף עמוד מס: 153 הודפס ע"י אוצר החכמה

משכצות זהב

(ב) הוֹאִי"ץ. עיין ט"ז. כמו שכתב בכתביו מהרא"י ז"ל [תורתם הדשן ח"ב] סימן קנ"ג. ובב"י [עמוד צט ד"ה ולענין] כתב דשו"ת עיקר יותר "מכתביו". ועוד, שיישב זה בתרומת הדשן, והיינו דכתב שם דאין כאן איסור והיתר ממש, הלכך יוכל להתחיל אף שיודע שבאמצע תפלת חול יאמר השליח ציבור ברכו. וכן משמע לשון השו"ע שכתב "יקבלו", לא מקבלים, כמו שכתבתי במ"א אות כ"ט. ועיין אליה רבה אות ל"ו ובפרישה [דרישה עמוד צט ד"ה עוד כתב שם] מזה: **(ג) וב"י שכן במוצאי שבת בו**. עיין ט"ז הביא תשובה. והנה מדבריו הקדושים אנו למידין כמה הלכתא גבורתא. א', שאין איסור אמירה כי אם שאסור לכל ישראל. ואף על גב אמירה לעכו"ם שבות אף על פי שעכו"ם עושה בהיתר, הכא כיון שלישדאל חבירו מותר, לא גזור אמירה בזה. ולפי זה מותר (לומר) לכהן [לומר] דילך ישראל למקום טומאת מת ולהביא לו משם חפציו וכדומה, ובאמת לא הזכירו פוסקים מדין זה לאיסור, וכעת לא מצאתיו. ולטעם הט"ז נכון הוא, מה שאין כן לטעם "בורגנין" לא הוה היתר. אלא שיש לראות נימא שלוחו של אדם כמותו, וכל שכן למאן דאמר [בבא מציעא ב, ב] היכא דהשליח אין בר חיובא המשלח חייב, ויש ליישב. ועיין ב"י סוף סימן רמ"ד [עמוד יג ד"ה כתב] בשם סמ"ג מצות לא תעשה ע"ה [עמוד רסח] כל מלאכה לא יעשה בהם [שמות יב, טז], על ידי אחרים גם כן. ובמוצאי שבת שיטכה קודם הבדלה אין איסור רק מדרבנן, ומותר לומר לחבירו שיעשה מלאכה, הואיל ואין אסור לחבירו, האמירה מותרת, כמו בערב שבת. ומשמע הא כשאסור לכל ישראל, אסור האמירה לעכו"ם אף בדרבנן. ועיין יורה דעה סימן רצ"ו סעיף ס"ט בכלאי הכרם בחוץ לארץ דרבנן, מותר [לומר] לחינוק עכו"ם, לא לגדול, (ובס"ך) [ובסימן] רצ"ו [ט"ו] אות א' מזה

בהלכות כלאי זרעים, ובסימן רצ"ו הלכות כלאי בהמה בש"ך אות ג', ד', ועיין לקמן [סימן] ש"ז במ"א אות כ"ט. ובט"ז [יו"ד סימן] רצ"ו אות כ"א, דבאיסור תורה אף לקטן עכו"ם אסור, ובאיסור דרבנן לחינוק עכו"ם מותר, יע"ש. ובאמת מה שכתב המחבר שם דמותר לחינוק עכו"ם, נלמוד משבת קל"ט א' רב משרשיא כו', כמו שכתב באר הגולה [נשם אות] ק"כ. וי"ל התם כשותא בכרמא מותר בחוצה לארץ כרבי טרפון [שבת שם], ולא הוה בני תורה במקום רב משרשיא, כמו שכתבו התוספות שם ד"ה רב עמרם, ומשום הכי מותר לחינוק עכו"ם. ועיין [רמב"ם] פרק י"ג הלכה ג' מהלכות שכירות ומגיד משנה שם, שיש פסוק לקולא בעיא דבבא מציעא צ' א', ויש לחומרא, וכן כתב הב"י ביורה דעה [סימן] רצ"ו [עמוד שכב ד"ה ומ"ש אסור] לחומרא. וצריך טעם למה, דספק דרבנן הוא, וברא"ש שם בבא מציעא שם [פ"ו סימן ו] דפשיטא ליה, יע"ש. והיה נראה לומר דביום טוב אסמכוה אקרא כל מלאכה לא יעשה בהם, אפילו על ידי עכו"ם, כמו שכתב הסמ"ג הביאו הב"י כאן בסוף סימן רמ"ד, ומבעיא לן אי יליף שאר איסורים מיניה או לאו, ואם כן אי יליף שאר איסורין הוה כעין של תורה מדאסמכוה אקרא, וכבר כתבנו בפתיחה כוללת [נח"א אות כ] דאסמכתא רצו חז"ל להיות עליו דין תורה מעל פי התורה אשר יורוך ויכריעם

פרי מגדים

אש"ף אברהם

מה שאין כן נר חנוכה שרי דשניהם של מלוה. אי נמי שלהבת אין זו ממש, אצל להשתמש בגוף נר של שנת תשמיש חול אסור. ואם כן מי שהדליק נר שנת בעור יוס גדול והתנה שלא לקבל שבת, אפילו הכי הוקפה הנר למצואו ואסור להשתמש בו תשמיש חול, והוא הדין לאחרים אסורים, דמוקפא לבעלים אסור לכל בפרט במדי דמלוה. ונקיטין כשי הותרות, ליצור קבלה בטעות הוה קבלה, ויחד שהדליק נר שנת וקבלה בטעות גם כן הוה קבלה, דהדלקת הנר חמיר טפי, עיין אות כ"ו: **בח שקב"ל**. עיין מ"א. [סימן] רס"א אות י"ג ולדין דטוהגים מומור כו', ועיין אליה רבה [נאמן] אות ל"ה. ובסעיף י"ב דיחד נגרר אחר הרוב, לענין מלאכה, אצל תפלה כל שלא ענה עמהם ברכו מתפלל חוץ לבית הכנסת מנחה של חול, והוא הדין בעזרה מתפלל חול. ומשמע דענה עמהם מתפלל תפלה של שנת ואחר כך שניה לתשלומי מנחה, ואם היפך אפשר דינא, הואיל ועדיין יוס זמן מנחה, ועיין סימן ק"ח במ"א אות י' ואות ב', ולא דמי לתשלומין, יע"ש, וע"ש *. ועיין מה שכתבתי שם [משננות זהב אות ח;] אצל אנהם אות י': **בב אין**. עיין מ"א. כמו שכמו בתרומת הדשן [סימן] ד', דלא כמו שכתב בכתביו [תרומת הדשן ח"ב סימן] קנ"ג. ולשון המחבר "יקבלו", בלאת אית"ן [עמוד], ולא קבלו, משמע כן, ועיין ט"ז אות ב', ואי"ה שם יבואר: **ה מותר**. עיין מ"א. בסימן ש"י, בורגנין הואיל והיה אפשר, הוא הדין כאן אלו לא קבל שבת. וממה שכתב הר"צ דמותר להנותב^[ט] ממלאכה בשבת, ובדרכי משה [אות ג מד"ה נכח הר"ן] לידד זוה הרכה, הנך רואה בצינור דהנמשל בתוספת שנת אסור לו כמשל בשבת, וצמוסת שנת סימן ש"ח^[א] [ס"ק ב] נסתפק בזה *, ואי"ה שם יבואר עוד. עיין סימן רס"א [אות] ה' [ואות ט]: **ה וא"כ שכן**. עיין מ"א. דנערב שנת יש אומרים דאסור, למולאי שנת מודים, עיין דרכי משה אות (זי"י) [ג] [ד"ה נכח הר"ן]:

ועיין לקמן [סימן] ש"ז במ"א אות כ"ט. ובט"ז [יו"ד סימן] רצ"ו אות כ"א, דבאיסור תורה אף לקטן עכו"ם אסור, ובאיסור דרבנן לחינוק עכו"ם מותר, יע"ש. ובאמת מה שכתב המחבר שם דמותר לחינוק עכו"ם, נלמוד משבת קל"ט א' רב משרשיא כו', כמו שכתב באר הגולה [נשם אות] ק"כ. וי"ל התם כשותא בכרמא מותר בחוצה לארץ כרבי טרפון [שבת שם], ולא הוה בני תורה במקום רב משרשיא, כמו שכתבו התוספות שם ד"ה רב עמרם, ומשום הכי מותר לחינוק עכו"ם. ועיין [רמב"ם] פרק י"ג הלכה ג' מהלכות שכירות ומגיד משנה שם, שיש פסוק לקולא בעיא דבבא מציעא צ' א', ויש לחומרא, וכן כתב הב"י ביורה דעה [סימן] רצ"ו [עמוד שכב ד"ה ומ"ש אסור] לחומרא. וצריך טעם למה, דספק דרבנן הוא, וברא"ש שם בבא מציעא שם [פ"ו סימן ו] דפשיטא ליה, יע"ש. והיה נראה לומר דביום טוב אסמכוה אקרא כל מלאכה לא יעשה בהם, אפילו על ידי עכו"ם, כמו שכתב הסמ"ג הביאו הב"י כאן בסוף סימן רמ"ד, ומבעיא לן אי יליף שאר איסורים מיניה או לאו, ואם כן אי יליף שאר איסורין הוה כעין של תורה מדאסמכוה אקרא, וכבר כתבנו בפתיחה כוללת [נח"א אות כ] דאסמכתא רצו חז"ל להיות עליו דין תורה מעל פי התורה אשר יורוך ויכריעם

מחצית השקל

זה טעם הדבר: נר חנוכה מנר שבת. כיון ששניהם הם נר מצוה, מכל מקום תיקשי איך אפשר להדליק ממנו הא אסור ליגע בו: ולי נראה דאור ידוע בו. ר"ל, דאפילו מי שאינו סומך על הדלקתו גם כן אסור ליגע, ואף על פי כן אף קשה מידי מסוף סימן תרע"ד. ונתן תחלה טעם לדברי אור זרוע, דאור זרוע לשיטתיה אזיל כמו שכתב מ"א בשמו ס"ק שלפני זה: וביין שהוקפא לבעלים בו. כמו שכתב מ"א סוף סימן ש"ה: והא דאוסר ליגע. והא קיימא לן סימן ש"ח סעיף ג' בהגה"ר דמותר ליגע במקוצה אם אינו מנגדרו, ועיין סימן רס"ה ס"ק ד': **ובשב"י חלקם משמע בהדיא בו**. דלא כתרין ראשון שהביא מ"א: **ששניהם ש" מצוה**. ולכן הקילו ולא גזרו שמא ישתמש בו. ודע, הא דגזרו כאן יותר בנגיעה שמא ישתמש במשאר מוקצה, היינו דמוקצה דהכא אינו ידוע לכל, דהא הרב ב"י כתב שאל ידע טעם הדבר, כנוכר לעיל: **גבי ש"הבת ש"ה הקדש**, ר"ל, אף על גב דקיימא לן [רמב"ם מעילה ב, יג] גחלת של הקדש מועלים, אבל שלהבת של הקדש ניהו דלכתחלה אין נהנים מדרבנן, מכל מקום בדיעבד אם נהנה לא מועלים כיון דאין בו ממש, ואם כן הוה הדין בנגיעה הכא דאינו אלא חומרא בעלמא גזרה שמא ישתמש בו, הקילו אפילו לכתחלה: **(פ"ק בם) אין בכך בו**. אף על גב כו'. בט"ז כתב בס"ק ב' דוקא שהיה סבור שיגמור קודם ברכו, והם דברי תרומת הדשן בפסקים ובכתביו [נח"ב סימן קננ]. אבל בשו"ת תרומת הדשן כתב אפילו היה יודע שלא יוכל לגמור קודם ברכו מכל מקום מותר הואיל והתחיל בהיתר. וכתב הרב ב"י [עמוד צט ד"ה ולענין] שיותר יש לסמוך על השו"ת ממה שכתב בפסקים, ועיין שם הטעם, לכן העתיק מ"א דברי שו"ת: **התחיל באיסור כמו שכתוב סוף סימן תרנ"ב**, כצ"ל. שכתב רמ"א שם, אם התחיל לאכול יותר מחצי שעה קודם שהגיע זמן חיובו של נטילת לולב (זה מיקרי התחיל בהיתר), אפילו ביום ראשון של חג אינו צריך להפסיק בדאיכא שהות ביום, עכ"ל רמ"א. משמע אבל אי ליכא שהות ביום דהיינו שימשוך הסעודה כל היום עד הלילה, צריך להפסיק. אף על גב דהתחיל בהיתר, מכל מקום כיון שידע שתמשך הסעודה כל כך לא מיקרי התחיל בהיתר. וכן משמע מדברי רש"י שם בסוכה דף ל"ח [נפ"א ד"ה הא דאכאן], וכן משמע מדברי רשב"ם בפסחים דף ק"ז ע"ב [ד"ה סוף, וסוף]. וע"ש. ודין במ"א ריש סימן תשנ"א: **(פ"ק ה) מותר ליומר בו**. כמו שכתוב סימן ש"ז סעיף ח'. שכתוב שם מותר לומר בשבת לכרך פלוני אני הולך למחר, כיון שיש למצוא היתר שגם בשבת היה יכול לילך שם, והיינו אם היה בורגנין (היינו צריך או בית קטן) מכאן עד אותו כרך, וכל אחד תוך שבעים אמה ושירים של חבירו, וגם בורגנין ראשון הוא תוך שבעים אמה ושירים של העיר שחבירו שבה,

אוצר מפרשים

ט (שו"ע סוף פ"ה) **אין בכך בלוב**. ואף שידוע לו שלא יגמור אפילו חצי תפלה קודם ברכו, כן משמע במג"א [ס"ק טז], דלא כט"ז [ס"ק ב].

ואש"ף אברהם, ב.

קל"ג

הגהות והערות

- [ח] עיין מה שכתבתי סימן ק"ם סעיף ו' [ס"ק י']:
- [גד"ו ב"א]
- [חח] עיין ריש סימן רס"א סוף סעיף א' [בבאנז]:
- [גד"ו ב"א]
- [חט] עיין סימן שכ"ה (ע"ד) [סעיף ד']:

- [גד"ו ב"א]
- [ו] עיין מחצית השקל דל"ל [סוף סימן תרנ"ב [בבאנז]], וכ"ה מקור חיים, הגר"צ פרענקל ולקוטי חנך בן חיים, וכן תוקן במקצת דפוסים ממנהדוה ויולנא תר"ו. הלכצושי שרד הגיה דל"ל "סימן רל"ב [מ"א ס"ק י"א ונח"] או "סימן רל"ה [מ"א ס"ק ט"ז], ועיין שו"ע הרב סעיף כד שאין שם הוא לקימן רלה. והשצלי דוד הגיה דל"ל "סימן מע"א [מ"א ריש הסימן]:"

- [א] תוקן ממנהדוה פראג תקמ"ה. ע"פ הטעם בנספר פקידים דלקמן:

- [ב] תרומת הדשן שם כתב שמרש"ש מלא כן במשניות ישות. המהר"ש הובא בגהות המנהגים מנהגי ערב שנת אות ד, ובש"מ מהר"ל העדשות סימן יח אות ד. וע"ש הלכות ומנהגי מהר"ש סימן קסו:

- [ג] בב"ד הדפוסים מתחיל ס"ק צ של הט"ז מחיצת "והיינו" וכו', והקטע שהוספת נמלא דפוס"ר של הט"ז בסוף סימן רסה, אך מקומו כאן, ויש לזיין שקטע זה הוסמט לממרי מנהדוהת פאמ"ד ת"ס, ולא היה לפני הלצושי שרד שכתב בס"ק לא שהט"ז חולק על הב"י. ועיין בלח היטע ס"ק כא' ואליה רבה ס"ק לו:

- [ד] תוקן ממנהדוהת פאמ"ד ת"ס:

- [ה] בנראה טעות סופר, ולי סימן שלט סעיף ד, שם נפקק שאין דין בשבת, וכבז הב"י כאן בסוף הסימן נכס רב שריאל גאון [שו"ת גאווה מורח ומערב סימן קמו] שזה הטעם שאין מנטיסין לבית הסוהר. ויש לזיין דגם הרמ"א הוצי דין זה בסימן שלט שם:

- [ו] בתוספות שם כתוב שאם התמילו אין מפסיקין אפילו התמילו בלאסור. ועיין דמשק אליעזר שכתב דהוא טעות סופר בגר"ה, והכוונה לתוספות פסחים ק, א ד"ה אין:

- [ז] אותיות אית"ן משמשים לזיין העמיד, כגון איקבל יקבל תיקבל נקבל: [ח] תוקן ממנהדוהת לצוז מרש"ס:

[טז] תוקן ממהדורת פראג
תקמ"ה, וכן הגיה מקור
חיים, גם הצאר היטז העתיק
כן את דברי המג"א, וכן
משמע בלבושי שרד:
[טז] תוקן ממהדורת אמ"ד
מ"פ, ע"פ לשון הצ"י שם:
[טז] תוקן ממהדורת
דיהנפארע תס"ב:
[טז] תוקן ע"פ שמו
המאור, וכן הוא בגמרא שם,
וכעין זה הגיה לנשי שרד:
[טז] גוסף ממהדורת אמ"ד
מ"פ:
[טז] תוקן ע"פ הנוש שם:
[טז] תוקן ממהדורת
ווארשא:
[טז] תוקן ע"פ מחלתי
השקל סימן רט"ז ס"ק י'
ע"ש:

[טז] תוקן ע"פ הנוש שם:

ל' התפלה והבדלה. בתפלה, כמו שכתב סימן רצ"ט
[סעיף י'] **ל' ובותר ליהנות.** ולא דמי להעושים ז' ימים יום
הכיפורים שאסורים לאכול כלילה מה שבישל אחר ציוס [טור סימן
תרכ"ד עמוד תסד], דהתם לפי דעתם שמתחפין שמה היום יום
הכיפורים אם כן המלאכה הזאת
נעשית באיסור, דאסור לכל ישראל
לעשות מלאכה, אבל הכא הוא יודע
שכבר עבר שבת רק שהוא לא
הצדיל. ולא דמי למי שלא הניח
עירוב תבשילין דלריך להקנות קמחו

לאחרים אבל אחרים אסורים לאפות קמחו [סימן תקכו סעיף כ'], דשאני
התם דקמחו נאסר דקנסוהו (דרכי משה אות ג ד"ה כתב הר"ן), וכן
כתב בתשובה [שו"ת רמ"א סימן קלא אות ג], וכן פסק הב"ח [עמוד ק ד"ה
ולענין; שו"ת סימן קי], דלא כלבוש [סעיף י'] דאוסר אלא אם כן צריך
והסית דעתו מהשבת, [ל]לא ידעתי מה מועיל צרכת המזון למלאכה.
וזה פשוט דאם אמר המצדיל וכו' הכל שרי, כמו שכתב (עס"י)
[סוף סימן] [טז] רצ"ט [סעיף י'], אך ז"ע אם יכול אחר כך לומר רצה
בצרכת המזון, דיש לומר דוקא כשהתפלל תפילת חול לא יאמר רצה,
אבל כשאמר המצדיל לחוד רשאי לומר רצה. ועיין מה שכתב סימן
ע"ר [סעיף י' וס"ק יד] וסוף סימן קפ"ח [סעיף י' וס"ק י']:

מצינו היתר הזה כל שיש צורך, על כן מותר אף בלא צורך, דאסור אמירה לא שייך בזה כיון שאינו שוה לכל עכשיו ציוס השבת.
מה שאין כן בזה שקיבל עליו שבת קיבל עליו כל קדושתו, דאם לא כן היה ליה לאתנויי אזה מקבל ואזה לא מקבל, ומדלא אתני היה
ליה שבת מיד לכל מילי, וזה פשוט צעני. **אמנם** צענין קושית הר"ן על הרשב"א צעק זה, הגם כי איני כדאי להכריע, מכל מקום
נראה לענ"ד דלא קשה מידי על הרשב"א, דמה שכתב הר"ן דשאני בשמור לי פירותיו כו' דאפשר לו על ידי צורך, דמוכח בגמרא
דאין הטעם משום צורך, דהא רב יהודה אמר שמואל חידש דבר זה דצורגנין על דין דמותר לומר לכרך פלוני אני הולך למחר כיון
יש צורך, ופירשין עליה [שם] ממתניתין דתנן אין מחשיבין על התחום להביא פירות, דהא יש היתר [שם] שאם היו מחשיבין כו'.
משמע דכלא דצרי שמואל לא היו קשיא ליה מתניתין צעמא רישא וסיפא, דתנא רישא אין מחשיבין על התחום להביא פירות, ובסיפא
תנן [שם] אבל מחשיבין הוא לשמור פירות. ועל כרחך לומר דמתניתין צעמא נחא ליה מטעם שפירש רש"י במתניתין [שם ע"א ד"ה אין וד"ה
אבל] דהבאת פירות הוא דבר שאסור לעשותו בשבת, על כן אין מחשיבין בשבילו ללכת אחר שבת בשביל זה, מה שאין כן שמירת פירות
שהוא עצמו מותר בשבת אם היה בתחומו, רק שההליכה חוץ לתחום מעכבת עליו, [שם] על כן מותר להחשיב בשביל זה. רק מחמת דצרי
שמואל שחידש היתר זה ואמר כל שיש צד היתר עכשיו בשבת לשום אדם, דהיינו מי שיש לו צורך, התירו האמירה לכל אדם, הכי נמי
בהבאת פירות נימא מתוך שיש היתר למי שיש לו מחשיבין יהיה מותר להחשיב. נמצינו למדין, דטעם היתר דמתניתין להחשיב לשמור
פירותיו לא תליא בהיתר צורך, אלא בטעם דהשמירה צעמא אין זה מעשה איסור. ואין לומר דאחר שנאמרו דצרי שמואל [שם] נשתנה
באמת טעמא דמתניתין, והוה טעם היתר להחשיב לשמור פירות בשביל צורך, זה אינו, דאם כן לא היה לו לשמואל לחדש דין חדש
מותר לומר לכרך פלוני אני הולך כו', אל[א] היה [לן] לומר מאי טעמא דמתניתין דמותר להחשיב בשביל שמירת פירות בשביל שאם
יש צורך, אלא על כרחך דטעמא דמתניתין לאו משום צורך, אלא מטעם דאין כאן איסור שבת [שם] מצד המעשה עצמו, כמו שכתבתי.
וזהו גופיה טעם דצרי שמואל בהך מימרא אחרייתא דאמר אומר אדם לחצירו שמור לי פירות שבתחומך כו', דאין כאן איסור לגמרי,
דזהו ממש כטעם מתניתין דהחשבה לשמור פירות, כדאיתא שם, [שם] דזה תלוי בזה. ועוד ראיה, דאם תאמר דטעם היתר פירות תחומך
הוא משום צורך כדאין דשמואל דמותר לומר לכרך פלוני אני הולך, קשה תרתי דשמואל למא' לי, כיון דחד טעמא לתרווייהו. ואם
תאמר השתא נמי לפי דברינו שהטעם לאו משום צורך, מכל שכן קשה הך דשמואל בפירות תחומך למא' לי, [שם] דהא מצינו היתר
אפילו ביש איסור שבת כגון באמירת לכרך פלוני אני הולך למחר, ומכל מקום מותר כיון שיש היתר על ידי צורך, [שם] כל שכן היכא
דאין צריך לצורגנין. לא קשה מידי, דהא במסקנא [שם קנ"א, א] אין מפרשין דצרי אבא שאול שנתן כלל כל שאני זכאי באמירתו רשאי
אני להחשיב עליו, הוא מכח דצרי שמואל שאמר מימרא דפירות תחומך, והכי קאמר לתנא קמא, כיון דהיתר להחשיב הוא תלוי בהיתר
אמירת פירות תחומך, היה לך ליתן כלל זה דאמירה והחשיבה שוין, ונפקא מינה לענין לפקח על עיסקי מת וכלה, דגם שם יש היתר
בהחשבה כיון שיש היתר באמירה, ושם צעיקי מת אין שום היתר בלאו הכי, כדאמרין שם [ק"ב] צמימרא קמייתא דשמואל דפרכין
אלא מת מאי ניהו להביא לו ארון ותכריכין כו', הא אחר נמי כיון שאם יש שם מחשיבין הוה היתר, ומשנינן משכחת לה למיגו ליה גלימא,
שזהו אין מועיל היתר מחשיבין דהוא כמו היתר צורך, ואם כן שפיר מיתרצי דצרי שמואל שהוצרך לומר מימרא דפירות תחומך כדי
לגלות לנו דכאן לא מיירי בהיתר על ידי צורך, ומינה נילף היתר דמת וכלה דלא מיירי צענין שיש היתר בלאו הכי. וד"ה זה שפיר
ילף הרשב"א, כשם שכאן בפירות תחומך אין אנו צריכין להיתר צורך, אלא מותר מכח דאין כאן איסור לגמרי כיון שלחצירו מותר
ואין עליו איסור שבת על כן מותר לזה האמירה שישמור פירותיו, הכי נמי בזה שקיבל עליו שבת קודם חשיבה, אין עליו איסור אמירה
לחצירו שהוא מותר לגמרי, דלא נאסר אמירה אלא בדבר שהוא שוה לכל אדם מישראל. ועלו דצרי הרשב"א כהוגן, ולכך הביאו בשו"ע
דצרי להלכה. וכו', דגם הר"ן לא נחלק בפירוש מצד הדין עליו, אלא שכתב שאין הגדון דומה לראיה, וכבר כתבתי בסיפתא דשמיא
שדומה ממש. ועתה נדון במחלוקת דבחראי. דהרב רמ"א יליף מדצרי רשב"א דלעיל דהוא הדין צמולאי שבת, אם אחד המשיך סעודתו
עד הלילה שמואל לומר לחצירו לעשות לו מלאכה וליהנות ממנה. ורמ"י [לבוש שם] חולק עליו וז"ל, אבל לי נראה דאין דומה עיולי שבת
לאפוקי שבתא, דבעיולי שבתא הדבר תלוי בצדו [וקיצלו] [וקיצלו] [שם] עליו קדושת שבת, ונוכל לומר שזה קיבל עליו וזה לא קיבל עליו,
אבל באפוקי שבתא שכבר נאסר עליו ציוס השבת והוא ממשיך בקדושתו כלילה, כל האיסורים נמשכים עמו כו', וכל זמן שלא צריך צרכת
המזון הרי קדושת שבת עליו, עכ"ל. ונראה לענ"ד עיקר כדעת מהרמ"א, ומהרמ"י לא עיין כל הצורך בזה, דאיהו חושב דהיתר של
הרשב"א צער שבת קודם חשיבה הוא מטעם שזה מקבל לא קיבל עליו לאסור על עצמו מלאכת חצירו, וכן כתב הוא שם בהדיא בתחלת
סעיף י"ז וז"ל, שאף על פי שקיבל עליו השבת להוסיף מחול על הקודש, מכל מקום לא אסר אלא מלאכת עצמו, אבל מלאכת חצירו לא

שמואל, מותר לאדם לומר לחצירו [שם] שמור לי פירות שבתחומך
ואני אשמור לך פירות שבתחומי. וכתב צ"י באו"ח סימן רס"ג
[עמוד טז ד"ה כתב] בשם הרשב"א [שבת קנ"א, א ד"ה א"כ], דמהא שמעינן
דישראל שקיבל עליו שבת קודם חשיבה [שם] מותר לומר לישראל
חצירו לעשות לו מלאכה פלונית.
והר"ן [שם סד, ב ד"ה ומדאמרין] כתב
על זה, ולי נראה אין הגדון דומה
לראיה, דשאני הכא [שם] דאם יש
שם צורגנין הוא עצמו שומר, עכ"ל.
וכתב צ"י [שם] על דצרי הר"ן וז"ל,

(ואני) [ואני] [טז] מצין דצרי, דהכא נמי איכא למימר אם לא היה
מקבל שבת הוא עצמו היה מותר לעשות לו מלאכה, עכ"ל. ונראה
לענ"ד (דטעו) [דטענת] [טז] הרב צ"י אינה טענה בזה, דעל כרחך
לא מהני סברא זו שיש היתר בלאו הכי אלא כל שיש היתר עכשיו,
אבל לא מהני לומר כן למפרע דהיה יכול להיות מחילה צענין שיהיה
עכשיו היתר, דמכל מקום עכשיו אין לו היתר. מדע שהוא כן,
[שם] דאזי נימא גם למפרע מהני, אמאי אמר (ר"ח) [רב יהודה אמר
שמואל] [טז] שם [ק"ב] מותר לומר לכרך פלוני אני הולך למחר כיון
שיש לו היתר על ידי צורך, היה לו לומר שאם היה רוצה היה
הולך שם או סמוך לו קודם שבת. אלא פשוט שאין אומרים כן אלא
ביש צד עכשיו להחיר אף על פי שהוא שבת, וכיון ששבת עצמו

מצינו היתר הזה כל שיש צורך, על כן מותר אף בלא צורך, דאסור אמירה לא שייך בזה כיון שאינו שוה לכל עכשיו ציוס השבת.
מה שאין כן בזה שקיבל עליו שבת קיבל עליו כל קדושתו, דאם לא כן היה ליה לאתנויי אזה מקבל ואזה לא מקבל, ומדלא אתני היה
ליה שבת מיד לכל מילי, וזה פשוט צעני. **אמנם** צענין קושית הר"ן על הרשב"א צעק זה, הגם כי איני כדאי להכריע, מכל מקום
נראה לענ"ד דלא קשה מידי על הרשב"א, דמה שכתב הר"ן דשאני בשמור לי פירותיו כו' דאפשר לו על ידי צורך, דמוכח בגמרא
דאין הטעם משום צורך, דהא רב יהודה אמר שמואל חידש דבר זה דצורגנין על דין דמותר לומר לכרך פלוני אני הולך למחר כיון
יש צורך, ופירשין עליה [שם] ממתניתין דתנן אין מחשיבין על התחום להביא פירות, דהא יש היתר [שם] שאם היו מחשיבין כו'.
משמע דכלא דצרי שמואל לא היו קשיא ליה מתניתין צעמא רישא וסיפא, דתנא רישא אין מחשיבין על התחום להביא פירות, ובסיפא
תנן [שם] אבל מחשיבין הוא לשמור פירות. ועל כרחך לומר דמתניתין צעמא נחא ליה מטעם שפירש רש"י במתניתין [שם ע"א ד"ה אין וד"ה
אבל] דהבאת פירות הוא דבר שאסור לעשותו בשבת, על כן אין מחשיבין בשבילו ללכת אחר שבת בשביל זה, מה שאין כן שמירת פירות
שהוא עצמו מותר בשבת אם היה בתחומו, רק שההליכה חוץ לתחום מעכבת עליו, [שם] על כן מותר להחשיב בשביל זה. רק מחמת דצרי
שמואל שחידש היתר זה ואמר כל שיש צד היתר עכשיו בשבת לשום אדם, דהיינו מי שיש לו צורך, התירו האמירה לכל אדם, הכי נמי
בהבאת פירות נימא מתוך שיש היתר למי שיש לו מחשיבין יהיה מותר להחשיב. נמצינו למדין, דטעם היתר דמתניתין להחשיב לשמור
פירותיו לא תליא בהיתר צורך, אלא בטעם דהשמירה צעמא אין זה מעשה איסור. ואין לומר דאחר שנאמרו דצרי שמואל [שם] נשתנה
באמת טעמא דמתניתין, והוה טעם היתר להחשיב לשמור פירות בשביל צורך, זה אינו, דאם כן לא היה לו לשמואל לחדש דין חדש
מותר לומר לכרך פלוני אני הולך כו', אל[א] היה [לן] לומר מאי טעמא דמתניתין דמותר להחשיב בשביל שמירת פירות בשביל שאם
יש צורך, אלא על כרחך דטעמא דמתניתין לאו משום צורך, אלא מטעם דאין כאן איסור שבת [שם] מצד המעשה עצמו, כמו שכתבתי.
וזהו גופיה טעם דצרי שמואל בהך מימרא אחרייתא דאמר אומר אדם לחצירו שמור לי פירות שבתחומך כו', דאין כאן איסור לגמרי,
דזהו ממש כטעם מתניתין דהחשבה לשמור פירות, כדאיתא שם, [שם] דזה תלוי בזה. ועוד ראיה, דאם תאמר דטעם היתר פירות תחומך
הוא משום צורך כדאין דשמואל דמותר לומר לכרך פלוני אני הולך, קשה תרתי דשמואל למא' לי, כיון דחד טעמא לתרווייהו. ואם
תאמר השתא נמי לפי דברינו שהטעם לאו משום צורך, מכל שכן קשה הך דשמואל בפירות תחומך למא' לי, [שם] דהא מצינו היתר
אפילו ביש איסור שבת כגון באמירת לכרך פלוני אני הולך למחר, ומכל מקום מותר כיון שיש היתר על ידי צורך, [שם] כל שכן היכא
דאין צריך לצורגנין. לא קשה מידי, דהא במסקנא [שם קנ"א, א] אין מפרשין דצרי אבא שאול שנתן כלל כל שאני זכאי באמירתו רשאי
אני להחשיב עליו, הוא מכח דצרי שמואל שאמר מימרא דפירות תחומך, והכי קאמר לתנא קמא, כיון דהיתר להחשיב הוא תלוי בהיתר
אמירת פירות תחומך, היה לך ליתן כלל זה דאמירה והחשיבה שוין, ונפקא מינה לענין לפקח על עיסקי מת וכלה, דגם שם יש היתר
בהחשבה כיון שיש היתר באמירה, ושם צעיקי מת אין שום היתר בלאו הכי, כדאמרין שם [ק"ב] צמימרא קמייתא דשמואל דפרכין
אלא מת מאי ניהו להביא לו ארון ותכריכין כו', הא אחר נמי כיון שאם יש שם מחשיבין הוה היתר, ומשנינן משכחת לה למיגו ליה גלימא,
שזהו אין מועיל היתר מחשיבין דהוא כמו היתר צורך, ואם כן שפיר מיתרצי דצרי שמואל שהוצרך לומר מימרא דפירות תחומך כדי
לגלות לנו דכאן לא מיירי בהיתר על ידי צורך, ומינה נילף היתר דמת וכלה דלא מיירי צענין שיש היתר בלאו הכי. וד"ה זה שפיר
ילף הרשב"א, כשם שכאן בפירות תחומך אין אנו צריכין להיתר צורך, אלא מותר מכח דאין כאן איסור לגמרי כיון שלחצירו מותר
ואין עליו איסור שבת על כן מותר לזה האמירה שישמור פירותיו, הכי נמי בזה שקיבל עליו שבת קודם חשיבה, אין עליו איסור אמירה
לחצירו שהוא מותר לגמרי, דלא נאסר אמירה אלא בדבר שהוא שוה לכל אדם מישראל. ועלו דצרי הרשב"א כהוגן, ולכך הביאו בשו"ע
דצרי להלכה. וכו', דגם הר"ן לא נחלק בפירוש מצד הדין עליו, אלא שכתב שאין הגדון דומה לראיה, וכבר כתבתי בסיפתא דשמיא
שדומה ממש. ועתה נדון במחלוקת דבחראי. דהרב רמ"א יליף מדצרי רשב"א דלעיל דהוא הדין צמולאי שבת, אם אחד המשיך סעודתו
עד הלילה שמואל לומר לחצירו לעשות לו מלאכה וליהנות ממנה. ורמ"י [לבוש שם] חולק עליו וז"ל, אבל לי נראה דאין דומה עיולי שבת
לאפוקי שבתא, דבעיולי שבתא הדבר תלוי בצדו [וקיצלו] [וקיצלו] [שם] עליו קדושת שבת, ונוכל לומר שזה קיבל עליו וזה לא קיבל עליו,
אבל באפוקי שבתא שכבר נאסר עליו ציוס השבת והוא ממשיך בקדושתו כלילה, כל האיסורים נמשכים עמו כו', וכל זמן שלא צריך צרכת
המזון הרי קדושת שבת עליו, עכ"ל. ונראה לענ"ד עיקר כדעת מהרמ"א, ומהרמ"י לא עיין כל הצורך בזה, דאיהו חושב דהיתר של
הרשב"א צער שבת קודם חשיבה הוא מטעם שזה מקבל לא קיבל עליו לאסור על עצמו מלאכת חצירו, וכן כתב הוא שם בהדיא בתחלת
סעיף י"ז וז"ל, שאף על פי שקיבל עליו השבת להוסיף מחול על הקודש, מכל מקום לא אסר אלא מלאכת עצמו, אבל מלאכת חצירו לא

משבצות זהב

י, יא) (ולא שייך הכי אתני). ובאיסור דרבנן לגמרי(ה) ^(ט) היה מקום לומר דספיקא לקולא בשאר איסורין. וכן מוכיחין קצת דברי רמ"א ביורה דעה [סימן] רצ"ו הלכות כלאי בהמה סעיף ד' [שכתב, וכן כלל אמירה לעכו"ם [אפילו] באיסור לאו [אסורה], משמע בדרבנן לא. אלא [שם] בסימן רצ"ו סעיף ס"ט מבואר דלעכו"ם גדול אסור בדרבנן, ונאמר מה שכתב כאן [סימן רצו (השני)] בלאו, לאסור אף בתינוק עכו"ם. ובחושן משפט [סימן] של"ח סעיף ו' כתב הר"ב בהג"ה דאמירה לעכו"ם אסור כמו בשבת, ואם כן אף באיסור דרבנן אסור אמירה לעכו"ם כמו בשבת אם אין בו צורך הרבה, כבסימן ש"ז סעיף ה', יע"ש. ומההיא דשבת קל"ט משמע דלגדול אסור,

נפשטה בעיין דבבא מציעא צ'. ואין להאריך כאן, ואי"ה (בס"ז) [בסימן שז] [משבצות זהב אות ד] יבואר עוד בזה. ועיין אבן העזר סימן ה' בית שמואל אות ט"ז בזה. ויש לראות, אם כן שבות דשבות בשבת לתינוק עכו"ם לשתרי, כמו ההיא דשבת קל"ט א' ברב משרשיא, מאחר דאנן קיימא לן דבשאר איסורים שוה לשבת, ולא שמענו זה מעולם להתיר שבות דשבות בתינוק עכו"ם, אם לא לצורך מצוה וצורך גדול ומקצת חולי כבסימן ש"ז סעיף ה' *, רצ"ע כעת בזה. ודע, דהלבוש בהג"ה כתב דבערב שבת משום נדר הוא דאסור בתוספת, ואי בעי מצי מיתשל על נדרו, ודמי לבורגנין שיש היתר עכשיו, מה שאין כן במוצאי שבת, הביאו האליה רבה אות ל"ח ואות מ"א בזה. ועיין סימן רס"א במ"א אות ח' ואות יו"ד, ומשמע לכאורה דמתחלת השקיעה אם קבלו לתוספת הוה דין תורה, ומפלג המנחה עד תחלת השקיעה הוה מדברי סופרים אם קבלו בנדר, וצ"ע, ואי"ה במקום אחר יבואר מענין נדרים כה"ג, (וכה"ג) [וכאן] אין להאריך, עיין סימן תקס"ב. ומה שהביא הט"ז בריש דבריו משבת ק"נ ב' וקנ"א א', הנה המעיין בר"ן כתב בביאור טעם היתר שמור פירות שבתחומך,

באר היטב

(כג) **ממלאכתו**. וכן כתב נמשותמו, וכן פסק הצ"ח, דלא כלזוט דלוסר אלא אם כן צריך והסיק דעמו מהשגת, ולא ידעמי מה מועיל זרכת המזון למלאכה, מ"א [ס"ק לג]. וכן פסק הט"ו [ס"ק ג] נמשותו צאורך, ע"ש. ועיין יד אהרן [הגנ"ז] מה שכתב על הט"ו, ונמשותו וזע אצרכס חלק או"ם סימן ט'. וזה פשוט דאם אמר המגדיל וכו' הכל שרי, כמו שכתב סימן רצ"ט סעיף יו"ד. אך ז"ע אם יוכל אחר כך לומר ראה בזרכת המזון, דיש לומר דוקא כשמתפלל תפלת חול לא יאמר ראה, אצל כשאומר המגדיל לחוד רשאי לומר ראה, עיין מה שכתוב סוף סימן קפ"ח, [מ"א שס]. ושמע מותר להתפלל קודם ברכו להדליק הנרות אע"פ שלא הברילו, באר עשק סימן (ל"ח) [לט]:

(ס"ק צב) **התפלה והברידל**. בתפלה. ר"ל, שלא תטעה מה שכתב בשו"ע והבדיל [היינו] על הכוס, דזה אינו, דהא סתם בסימן רצ"ט דלא כרמב"ם [שבת טט, ו] ואסור במלאכה עד [שיבדיל על הכוס] נשיאמר המבדיל בין קודש לחול[^{טו}], אלא סגי כשהבדיל בתפלה ומותר לעשות מלאכה: (ס"ק צג) ומותר בו. ש"א הניח עירוב תבשילין. כמו שכתוב לקמן סימן תקכ"ז סעיף כ': דקנסוהו. אבל הכא לא שייך למקנס: דלא בלבוש. דפוסק בערב שבת מותר כמו שכתוב בשו"ע, אבל במוצאי שבת סבירא

(לט) מ"ז פק"י שמור י"י פירות. הוצא דין זה לקמן סימן ש"ז סעיף יו"ד, והטעם כמבתי שם [ס"ק כ] דכיון דנשלים ליכא כלל איסור שבת אהא מלתא, כיון שהוא בתחום הפירות ושמירת פירות מותר בשבת, משום הכי אף על גב דאלל המשלם יש צוה איסור מנד שהפירות חוץ לתחומו ואינו יכול לילך לשם בשבת, אין צוה איסור שבות דאמריה, דבשר שלים אוליין, ואין להקשות למה הוצרך שמואל לומר הא מילתא, הא אפילו היו אוליין בשר משלם אפילו הכי היו שרי משום אידך דשמואל [שנה קג, ט], הוצא בסימן ש"ז סעיף ח', דמותר לומר לחצירו לך עמי לכרך פלוני למחר כיון שיש נד היתר על ידי צורגנין, ע"ש, לא קשה מיד, דסברא דצורגנין אין מועיל רק דעל ידי זה מותר לומר לחצירו שילך למחר ולא בשבת עצמו, וכמו שכתבתי שם בנמ"א ס"ק י"ב [שם], ושמואל קמשמע לן דאומר לו שישמור פירות שבתחומי בשבת, וק"ל: (מ) שם מותר לומר ל"ישראל חבירו. מהאי טעמא גופיה דבשר השלים אוליין, ואללו ליכא עדיין איסור שבת: (מא) שם

דאם יש שם צורגנין. בלחם לפי דעת הר"ן דבשר משלם אוליין ואין השם רק משום צורגנין, קשה מאי קא משמע לן כמו שהקשתי בלזוט ל"ט, וכן הקשה הט"ו על הר"ן אחר כך. ועוד קשה על הר"ן, דהא טעמא דצורגנין אין מועיל רק לומר לחצירו שילך למחר, אצל לא בשבת, אלא על כרחק דטעמא דשמואל בפירות שבתחומן הוא משום דבשר שלים אוליין, וכהרשב"א: (מב) שם דאי **נימא גב למופרע מהגוי אמאי אמר שמואל שם מותר לומר וכו'**, כנ"ל: (מג) שם **שאם היו מחיצות וכו'**. כלומר יכול לומר לחצירו בלחם לי פירות למחר כיון שאם היו מחיצות היה יכול להביא בשבת, כמו שאמא אומר שאם יש צורגנין הולך, וכל היכא דמותר לומר לחצירו לעשות למחר מותר הוא עצמו להשחך עליו, וכדאמר אבא שאול בלחם שמואל שם [שנה קג, א] כל שאני זכאי בלחם מותר רשאי אני להשחך עליו: (מד) שם **אבא בוחשיך הוא ל"שמור**. ר"ל, כיון דמותר להשחך לשמור, שמע מינה דיכול לומר לחצירו בשבת שילך למחר לשמור פירותיו שמחך לתחום, והיינו על כרחק מטעמא דצורגנין, אם כן להביא פירות נמי: (מה) שם **ע"כ בן מותר להחשיך**. ר"ל, כיון דשמירת פירות עצמם אינו אסור, וליכא כאן איסור רק מחמת שהפירות חוץ לתחום שלו, משום הכי שפיר הוא זכאי בלחם מותר, דיכול לומר לחצירו שבתחום הפירות שמור לי פירות שבתחומי אחר כך דשמואל, ואין צריך כלל טעמא דצורגנין. מה שאין כן להביא פירות, שזה אסור

פרי מגדים

אשל אברהם

ל"ב התפלה. עיין מ"א. [סימן] רצ"ט סעיף יו"ד, אף על פי שלא הגדיל על הכוס שרי, ואי"ה שם [אשל אברהם אות ו] יבואר עוד בזה: **ל"ג ומותר**. עיין מ"א. הביא דברי דרכי משה אות (זי"ף) [ג] [ד"ה כתב הר"ן], ועיין סימן קפ"ח [מ"א] אות ח". ועיין שו"ת רמ"א [סימן] קל"א סעיף ג'. דפוסא אמשטרעס [משנת מ"פ] נרשס [נהגה] נקודה בין וכל שכן למוציא שבת, אחר כך מתחיל מי. ועיין אליה רבה אות ל"ט דיש לומר כל שכן למוציא שבת דמותר [מיד] ואין צריך כדי שיעשו, ועיין לזוט [סעיף ו]. אבל המ"א [ס"ק לא] פירש דהוא הכל ענין אחד, ואי"ה צט"ו [משננות זהב אות ג ד"ה והין יבואר צוה אם קבלו רוצ הקהל שבת, יע"ש:

ה' בית שמואל אות ט"ז בזה. ויש לראות, אם כן שבות דשבות בשבת לתינוק עכו"ם לשתרי, כמו ההיא דשבת קל"ט א' ברב משרשיא, מאחר דאנן קיימא לן דבשאר איסורים שוה לשבת, ולא שמענו זה מעולם להתיר שבות דשבות בתינוק עכו"ם, אם לא לצורך מצוה וצורך גדול ומקצת חולי כבסימן ש"ז סעיף ה' *, רצ"ע כעת בזה. ודע, דהלבוש בהג"ה כתב דבערב שבת משום נדר הוא דאסור בתוספת, ואי בעי מצי מיתשל על נדרו, ודמי לבורגנין שיש היתר עכשיו, מה שאין כן במוצאי שבת, הביאו האליה רבה אות ל"ח ואות מ"א בזה. ועיין סימן רס"א במ"א אות ח' ואות יו"ד, ומשמע לכאורה דמתחלת השקיעה אם קבלו לתוספת הוה דין תורה, ומפלג המנחה עד תחלת השקיעה הוה מדברי סופרים אם קבלו בנדר, וצ"ע, ואי"ה במקום אחר יבואר מענין נדרים כה"ג, (וכה"ג) [וכאן] אין להאריך, עיין סימן תקס"ב. ומה שהביא הט"ז בריש דבריו משבת ק"נ ב' וקנ"א א', הנה המעיין בר"ן כתב בביאור טעם היתר שמור פירות שבתחומך,

שערי תשובה

אם בעינן שליח בר חיובא, ע"ש, ומה שכתב על זה בספר בית מאיר באה"ע סימן ה' [סעיף ד:]: (כג) **ממלאכתו**. עיין באר היטב. ועיין בתשובות ב"ח סימן קי"ח שכתב המיקל כרמ"א שהוא כהרשב"א [שם] לא הפסיד, והמחמיר כהר"ן [שם] קדוש יאמר לו ותבא עליו ברכה. גם הר"ן לא נחלק אלא באמירה, אבל אם חבירו עשה מעצמו מותר לאותו שמשכה סעודתו להנות ממנו אליבא דכולי עלמא, ע"ש. ועיין בשו"ת מים רבים [אר"ח] סימן ל"ב בשם הרב מהר"י אשכנזי שהסכים כלבוש, מחמת הירושלמי (ברכות פ"ה הלכה ב) שהביא הרשב"א [שר"ת ח"א] סימן תשל"ט, ע"ש. ובברכי יוסף [אות ג] כתב שאין הכרח והעיקר דבררי מור"ם, ע"ש:

מחצית השקל

ליה דאין היתר אלא אם כן בירך ברכת המזון: אך צ"ע בו וסוף סימן קפ"ח. דמבואר שם דאם התחיל לאכול בשבת ונמשך הסעודה עד תוך הלילה, אפילו הכי מוזכר רצה בברכת המזון הדולכים אחר תחלת הסעודה שהיהו שבת. וכתב מ"א שם דאם התפלל ערבית תוך הסעודה שוב לא יזכיר רצה בברכת המזון, כיון דכבר עשאו חול. לכן נסתפק אם לא התפלל רק אמר המבדיל תוך הסעודה, אי יזכיר רצה בברכת המזון:

לבושי שרד

אפילו למי שהוא בתחומן של הפירות, משום הכי לא קשיא רק מחמת שמישד שמואל הימרא דצורגנין: (מו) שם **נשתנה באמת טעמא**. ר"ל, דאף על גב דנלל שמואל היימי אומר דאין הטעם דזכאי בלחם מותרו מחמת צורגנין, אלא משום שיכול לומר למי שהוא בתחום הפירות שמור לי, משום דבשר שלים אוליין, מכל מקום אחר שמישד שמואל הימרא דצורגנין, ימא דטעמא דלחם מותרו נמי הוא משום דזכאי בלחם מותרו לכל אדם לשמךן אפילו מי שאינו בתחומן מחמת טעמא דצורגנין, אצל כמה שזכאי בלחם מותרו רק למי שהוא בתחומן לא מקרי זכאי בלחם מותרו שיהיה רשאי להשחך: (מא) שם **מוצד המועשה עצמו כמו שכתבתי**. ר"ל, מנד שהם חוץ לתחום, ולכן היו שפיר זכאי בלחם מותרו למי שהוא בתחום הפירות, וכאידך דשמואל. ואם כן מוכח דטעמא דלחם מותרו וטעמא דלחם דשמואל דפירות שבתחומן הכל טעם אחד, ולאו משום צורגנין אלא משום דבשר שלים אוליין, וכהרשב"א ולא כהר"ן: (מב) שם **דוח תלוי בזה**. ר"ל, דכן אמר הש"ס שם, דהא דלחם אבא שאול כל שאני זכאי בלחם מותרו קאי להטעם דשמואל דזכאי לומר שמור לי פירות שבתחומן, משום הכי רשאי להשחך לשמור פירות, עיין שם בנ"ס ריש דף קנ"א ובפירוש רש"י [שם ד"ה לעולם]. ממילא כיון שהוכיח תחלה דטעמא דלחם מותרו להשחך לשמור אינו משום צורגנין, אם כן גם טעמא דשמור פירות שבתחומן אינו משום צורגנין. ובמשנתי סימן [נאמא דשא נד הקמה סימן א] הארכתי בביאור דברי הט"ו, וכאן כמבתי רק בקצרה הוצרך לזכורא דשמיטתא לנד: (מט) שם **דהא מצינו היתר**. ר"ל, למה הוצרך לשמטענין דבשר שלים אוליין, הא אפילו אי היו אוליין בשר משלם היה מותר מטעם צורגנין. ולעיל אות ל"ט כתבתי מירון על זה, וז"ע קצת מדוע לא מירך הט"ו כך: (י) שם **כ"כ שבין היבא דאין צריך**. ר"ל, דשם בין לשלם בין למשלם אין היתר רק על ידי צורגנין, מכל שכן כאן דאין צריך היתר צורגנין רק למשלם ולא לשלם: (נא) שם **ביון שאין האיסור שוה**. לימא דנלמא הוא, ועיקר הכוונה כיון שאין איסור על השלם, ואנן בשר שלים אוליין: (נב) מציא פקד"ב **כמו שכתוב סימן רצ"ב**. ר"ל, דמבואר שם בסוף הסימן דאף שלא הגדיל על הכוס מותר במלאכה, אלא על כרחק דמה שכתב רמ"א והגדיל היינו בתפלה: (נג) שם **פקד"ג וזה פשוט**. הוא ענין בפני עצמו, ור"ל דאפילו הלבוש מודה דאם השמלת אמר המגדיל אף שלא צריך ולא התפלל שרי, וכמו שכתב סוף סימן רצ"ט דהוא עצמו מותר במלאכה:

אוצר מפרשים

שיבישל לעצמו באמצע סעודה שלישית, וממילא אסור לו להנות ממלאכת חבירו. ודברי הט"ו [ס"ק ג] כבר דחאום בספר חמד משה, ודבריו נכונים, ע"ש. ומכל מקום אין אנו מוחין בהדלקת נר על ידי ישראל שאמר המבדיל, אבל לא לאפות ולבשל בשביל זה, דשייך שמא ירבה בשבילו. וגם בלאו הכי נמי יש להחמיר במלאכה גמורה קודם הבדלה, כמו שכתב המג"א לקמן סוף סימן רצ"ט, ע"ש: (יחם שופר)

רסד א. שנת כ' [ע"ג]:
 3. טור ו [מחד קא]
 והרמ"ם^(ר) והרדכ"י שם
 רמז רמקן ורוב פוסקים
 [שמ"ג לאין סה עמוד קסא;
 ספר התרומה סימן רנח;
 רבינו ירוחם נתיב י"ב ח' ריש
 סו, ח'; הבהו"ט ייחזיקו שנת
 ה אות ח וי, וכתב דכן הנהיג
 מהרש"י מדוע נזכר] וכל
 גדולי רמב"ם
 ג. שם כ"א [ע"א]:
 7. שם כ' [ע"ב]; רמב"ם
 שם ה, ה':
 ה. מוספות שם כ"ו [ע"ג]
 ד"ה כל היולא] והרמ"ם
 גריש פרק ג' והר"ן שם
 ג'ב, א ד"ה [מנתי]
 והרמב"ם בפרק ה' [שם
 הלכה ה] ושאר פוסקים
 [שמ"ג לאין סה עמוד קסא;
 ספר התרומה סימן רנח; רבינו
 ירוחם נתיב י"ב סו, ד;
 תשובות הגאונים בספר
 העמים סימן יג]:

אוצר החכמה

ציונים לרמ"א

רפד"א (א) תשובת רשב"א
[מ"א] סימן קע"א:
ג) הגהות מרדכי פרק
קמא [רמז תנז] ופרק ב'
[רמז רסג] דשבת:

חכמת שלמה

רסד (ספיר 8) אין ערושן
פתיחה פאר של שבת. נ"ב,
והנה אם מהי ספיר שנים
אזכור נגד מה או משתמש
שאר שימוש נגד מה, עין
נע"ו הלכות חנוכה סימן
תרע"ג ס"ק ד' מה שכתב
דבוק לא מהי ספיר, ע"ש
ורא היטב:

הגהות והערות

[טז] תוקן ממהדורת חמ"ד
ת"פ:

[טז] היינו סעודה שלישית:
 [טז] ב"ה צמחרי"ל וצ"י
 שס:

רסד א] צפנינו זרא"ש
 לימא, ועיין קרבן נגמלא שבת
 פ"ב סימן ד אות ט:
 ב] נראה זל"ל ומכל מקום
 צנר כשר וכו', ומילמא באפי
 נפשה היא:
 ג] נראה דנפל שיבוט
 צדכריו, ועיין גן רוה:

רסד א אסור להשתמש.

אפילו תשמיש ⁽⁷⁾ שאין
לזרין עיין, ^א שמה יטה. ועיין סימן
ערה ⁽⁸⁾ [סעיף א]: **ב** מותר
לדשתמש. אפילו הנרות עומדים
בחדר אחר, דכיון שיש ^ב צמקום
אחד נר כשר, יזכור ולא יטה גם
בצמקומות אחרים (שם) הגהות מרדכי
שבת רמז רסג): **ג** בל"א נר. כגון
למשוך יין מן המרתף (שם):
ד בדיעבד. וגראה לי דאם יש

၆၆

דיני הפתילה והשמן. ובו י' סעיפים:

אז אין עושים פתילה לנר של שבת ^א [כ] בין נר שעל השלחן בין כל נר שמדליק בבית ^ב (א) מדבר ששהאור אינו נאחו בו אלא נסרך סביביו והשלחבת קופצת ^א [ב] כגון צמר ושער וכיוצא בהם אלא ^ג מדבר ששהאור נתלה בו ^א [ג] כגון פשתה ^ד נפוצה ^ה [ה] ובגד שש ^ו [ו] וצמר גפן וקנבוס וכיוצא בהן: הגה ^ז [ז] (ב) ואם הדליק בדברים האסורים א אסור להשתמש לאורו ^ח [ח] (ג) ויש אומרים דאם יש נר אחד מדברים המותרים ב מותר להשתמש לאור ^ט (ד) האחרים ^י [י] וכן דבר שאפשר ג בלא ^{יא} (א) נר מותר מ האחרים ולצורך שבת יש להקל ד דיעבד:

לעשות אפילו אצל נרות האחרים ולנורך שבת יש להקל ד' דיעדב:

שייכות להיהא דהרשצ"א דליף לה
לכל, והוא הדין נמי צוה. וראיתי
אזוף זה, כי היכי דצפירות תחומך
ליו שבת, וזה כפירוש צ"י שהצאתיו
בתחילת הפסק הזה, וכבר דחינו
אותו שם. והגני מוסקף עוד עכשיו,
דאילו יליף לה מטעם צורגנין, אמאי
יליף לה הרשצ"א [מ]ממירא¹⁰⁰
דשמואל השניית שאמר דין פירות
תחומך, ולא יליף לה ממירא
הקודמת הרבה, דהיינו מה שאמר
מותר לומר לכרך פלוני אני הולך
כו' ושם מצואר צפירוש הטעם
משום צורגנין, ומאי טעמא שציק
ליה הרשצ"א ויליף ממירא
אחריתא המאותרת ולא הזכר שם
טעם צורגנין כלל, ואדרכה מוכח
דלא הוה טעמא (ו)כן¹⁰¹, וכמו
שהוכחתי תחילה בהוכחה צרורה.

ויהיה אף שיהיה אין מקום לאיסור, דאס (תפרט) [תפרש]¹⁰⁰ טעם הרשצ"א כמו שפירש מהרמ"ם בספרו דמותר מטעם שלא קיימא עליו כלל מלאכת חצירו, קשה, דהרשצ"א לא נכתבין לזה דאין לזה דמיון בההיא דפירות תחומך, אלא וודאי דך טעמא דזוהא היא. והטעם השני כיון שאם היה רוצה לא היה מקבל עליו כלל התוספת, כמו שכתב הרב בתשובה שם, אם כן כל שכן צמזא שבת שאם היה רוצה היה מצדיל, דזה עדיף מקבלת שבת, דהתם אין צידו לתקן עכשיו וכאן יש צידו גם עכשיו לתקן ולומר המצדיל. אבל האמת הצרור ששניהם אינם אמת, אלא הטעם הוא לאיסור אמירה לא נאסר אפילו בשבת גמור רק צאס הוא אסור לכל ישראל, מה שאין כן צאס מותר לזה בשבת הכי נמי מותר גם להשני לומר לעשותו, ממילא הוי כן צעיויל שבתא וכל שכן בצאפוקי שבתא, וכמו שכתבתי. ומשום (הכא) [הכין] לא זכר הרשצ"א מוצאי שבת, דקל וחומר הוא. ומה שכתב הרב רמ"י דקדושת שבת נמשכת ממילא עליו, הוא דבר בלתי מתקיים כלל לפי דעתי, ואדרכה בגמרא [שם] פרק שואל דף ק"ג ע"ב] לא מוכח כן, דליתא התם משום רבי אליעזר בן יעקב אסור לו לאדם שיעשה חפציו קודם שיצדיל, משמע איסורא צעלמא איכא אבל לא קדושת שבת ממש. וכן פירש רש"י אחר כך שם צמה דליתא אחר ליה רבי אבא לרב אשי צמעצבא אמרינן (הכא) [הכין]¹⁰¹, המצדיל צין קודם לחול, ועבדינן צורכין, ופירש רש"י [ד"ה המצדיל] שאמירה זו ללות את המלך להיכרך צעלמא, ואף על גב דלא אצדיל עדיין בתפילה. ומוכח גם כן התם דעל ידי אחרים מותר לעשות חפציו, מדאמר אסור לו לאדם כו', משמע דוקא צעצמו, (צוה) [וזה]¹⁰² פשוט. אלא שהרב רמ"י כתב, דכיון שלא צירך צרכת המזון לא הסיק דעמו מן השבת, ואינו נכון לפענ"ה. ורציה מדמנינו צצ"י צאור"ם סימן קפ"ח [עמוד רב ד"ה אס] לענין אס נמשכה סעודת מוצאי שבת¹⁰³ עד הלילה, שהרש"ש [שו"ת כלל כב סימן ו] כתב שאין לומר רציה, מידי דהוה אמי ששבת לומר מנחה של שבת דמתפלל צלילה שמים של חול אף על פי שנתחייב בשבת תפלה זו, ואחר כך [שם] ד"ה אצל] מציא הב"ה [הגהות מיימניות מנגיל ב, יד אות א] שיש לומר רציה, ומציא תירוצ צס תשובה אשכנזית [שו"ת מהר"ל סימן נו אות ו] על ההיא דתפלת מנחה שהציא הרא"ש [ראיה] ממנה, דשאני תפלה כיון דהזמן עבר ואינו מתפלל אלא לתשלומין, והיאך יתפלל [של]¹⁰⁴ שבת, אבל צרכת המזון אחי על סעודה שסעד בשבת, וכיון דלכתי לא עלי ערצית של חול, צריך להזכיר מעין המאורע בצרכת המזון. הרי לפניך דלא אחר לומר רציה צציל שעדיין קדושת שבת עליו עכשיו כל זמן שלא הסיק דעמו ממנו, אלא כיון שמתחילה סעד בשבת יש לצרך עכשיו על התחלת הסעודה, אבל לא על מה שסועד עכשיו צלילה. מדע לך, דאי אקרי צאחד שהתחיל לאכול צלילה קודם שהתפלל פשוט שאין לו לומר רציה, כיון דאין כאן התחלת סעודה ציוס, על כן אין מקום לומר כיון דלא צירך צרכת המזון עדיין שבת עליו. ומה שהציא רמ"י [לבוש שם] רציה ממי שעושה צ' ימים יום הכיפורים [עור סוף סימן תרכד], דאסור בשני, אפילו מי שאינו עושה צ' ימים אסור לצל לזה, שאני התם דזה המחמיר הוא רוצה לצאת ידי ספק דשמא עיקר יום כיפור למחר, ונמצא דהשני הוא עושה צאיסור לפי סברתו של זה, מה שאין כן כאן דהאחר עושה צהיתר גמור כיון דלילה הוא, מותר אף לזה שלא הצדיל עדיין. וזה הקשו כבר על רמ"י כמו שהציא שם בתשובה שלו, אלא שתירך דהתם לאו משום ספיקא דיומא, מדיש לו היתר על גדרו צוה, אלא ודאי משום גדר חסידות הוא דהא אכן צקיאין צקיצועא דירחא. ודבריו תמוהים מאוד, דהא צכל שני ימים טובים של גלויות לא סמכין אהך צקיאות משום שמא ישכח הצקיאות, כמו ששלחו מתמן ריש צינא [ד, צ], אלא צציוס כיפור מכת שאי אפשר לעמוד לרוב הצבור צכך סמכין אעיקר הדין, כמו שכתב רמ"י גופיה צסימן תרכ"ד [לבוש סוף ה], אלא שקלת חסידין¹⁰⁵ מחמירים ועושים ציוס כיפור כמו צשאר ימים טובים, ונמצא לדידהו הוי שני ימים של יום כיפור כמו צשאר ימים טובים ממש. אחר כותבי זה כמה שנים, מצאתי גם לנמו"ח ז"ל [צ"ח עמוד ק; שו"ת סימן קין] שמתיר כדעת רמ"א, וככתב גם כן קלת מהדברים שזכרתי:

רסד (א) מדבר שהאור אינו נאחז בו כו'. הטעם כפסול פתילות ושמיים, שאין מאירין יפה, וחיישין שמא יטה הכלי שיצוא השמן שבתוכו אל הפתילה וילקוח יפה:

ביאור הגר"א

דין שם (שבת כ"א ע"א) פתילות
שם בגמרא (בן תנא כו' ונקט
[ג] כגון פשתה. כ"ז ב' ;
[ה] וצמר גפן כו' ;
נא מן העץ. וראה ממונות יטו. בן
כל היכא כו' ; [ז] ונהג ואם
א' ואם לא כו' ; [ח] ויש אומרים
ושמינ' כו' מאי טעמא דר' ואסור
וכו' ולמדו מכאן דכל שיש גר
תוב בסיומן תרע"א כו' , ואפילו

הכי מותר להדליק בפתילות ושמינ' שאין כו' . אבל לפירוש רש"י שם נד"ה נג
אחרת דמשום היכר, לא מוכח מידי. וטעמו של רש"י, דהא רבא סבירא ליה
בשם ע"א דמותר להשתמש לאורה. ויהא דאמר רבא (שם כג, בן פשיטא ל' גר
יבין כו' , משום דגר חנוכה מדליק מבחור. וגם ר"ן [שם טו, ב' דהו' רבנן גר
מפרש משום היכר, אע"ג דסבירא ליה דרבא אסור להשתמש לאורה, סברת
הרשב"א [שם כא, ב' ד"ג והלכתא], כתב דמניחה על שלחנו על כרחו משתמש
לאורה, וצריך גר אחר משום היכר. ועיין לקמן סימן תרע"ג סעיף א' ונוהגים
(לעשות) [להדליק] כו' . אבל לדעת רש"י [וכן ר"ן] לא מהני : [ט] וכן דבר. שם
שבת ככ, א] אסור להצטות כו' . והשק' דר"ש שם פ"ב סימן י' למה ל' ראשמענין,
הכל תשמש אסור, ותרצו דתשמיש ע"א מותר :

הלכות שבת סימן רסב רסג

לה. באר הגולה

וקאי בפניא דמעלי שבתא ואמר באו ונצא לקראת שבת מלכתא. רבי ינאי אומר בואי יכלה בואי כלה.
הגה וילביש עצמו בכגדי שבת (יא) מיד אחר שרחץ עצמו, וזהו כבוד השבת. ועל כן לא ירחץ לשבת אלא (יב) סמוך לערב, שילביש עצמו מיד (הגהות מרדכי החדשים):

רסג מי ומי המדליקין, ואם טעו ביום המענן. וכו' סעיפים:

א. (א) יתא זהיר לעשות ^(א) גר (ב) יפה. ב' ויש מכונים (ג) לעשות ^(א*) (ד) שתי פתילות, (ה) אחד כנגד זכור ואחד כנגד שמור. הגה ויכולין ^(ו) להוסיף ולהדליק שלשה או ארבעה גרות, וכן נהגו. האשה

שערי תשובה

(א) גר יפה. עין פאר היטב. וצנן בשו"ת בית נצקב שכתב שיש נוהגין להדליק שני גרות קדם קבלת שבת על הבימה, ומכבדין אחד שידליק, ואחר הדלקה מעמיד אותם השמש לפני העמוד במקום שמתפללים, וכתב שיש למחות שלא לעשות כן, דאף כאותו בית אין להוליכו במקום זה למקום אחר, כמו שכתוב בסעיף י בהג"ה, ואפלו בגרות בית הכנסת, עין שם. ועין בכרכי יוסף סימן תרעה בארץ בענין זה:

הגהות מרדכי (א) גר יפה. עין פאר היטב. וצנן בשו"ת בית נצקב שכתב שיש נוהגין להדליק שני גרות קדם קבלת שבת על הבימה, ומכבדין אחד שידליק, ואחר הדלקה מעמיד אותם השמש לפני העמוד במקום שמתפללים, וכתב שיש למחות שלא לעשות כן, דאף כאותו בית אין להוליכו במקום זה למקום אחר, כמו שכתוב בסעיף י בהג"ה, ואפלו בגרות בית הכנסת, עין שם. ועין בכרכי יוסף סימן תרעה בארץ בענין זה:

ב. גר יפה. וידליק בכל החדרים שהולך שם, משה משה, עין סעיף ו. וינעשה גרות כרוכים ביחד וזכר לזכור ושמור בדבור אחד נאמרו, וכן נוהגין בבית הכנסת, ב"ח. ואסור להדליק גרות של שבת משענה הבאה מבית תפלתם, עין סימן קנד סעיף יא: **ג. להוסיף.** ונוהגין להדליק שבעה גרות כנגד שבעה ימי השבוע, וכן כתב האר"י ז"ל:

באר היטב

בגדי לבן, מלבוש העליון והתחתון והאזור והחלוק, כנגד ארבע אותיות הוי"ו. כתב בספר חסידים, אל יקח אדם ילד בשבת עד שינשים תחלה פר בחיקו. מהרי"ל היה לו טלית מיוחד לשבת וכפלו במוצאי שבת. ובאגדה סימן קמב כתב שילך בכגדי שבת עד מוצאי שבת אחר הכדלה. ובפגנות כתב דאף אבל ישנה בגדיו: **ס. כלה.** ויש למקבלי שבת לצאת לעזרת בית הכנסת, כנסת הגדולה. ואנו נוהגין לעמוד לעשות דיגמא כמו שמקבל פני אדם גדול. אין מקבלין שבת ביום כפור

ב. גר יפה. וידליק בכל החדרים שהולך שם, משה משה, עין סעיף ו. וינעשה גרות כרוכים ביחד וזכר לזכור ושמור בדבור אחד נאמרו, וכן נוהגין בבית הכנסת, ב"ח. ואסור להדליק גרות של שבת משענה הבאה מבית תפלתם, עין סימן קנד סעיף יא: **ג. להוסיף.** ונוהגין להדליק שבעה גרות כנגד שבעה ימי השבוע, וכן כתב האר"י ז"ל:

משנה ברורה

השבת קדם ברכו, ואפלו הנוהגין בשאר יום טוב כשחל בשבת לומר עוד איזה מזמורים בשביל שבת: **(יא) מיד אחר וכו'.** וגם הנשים נוהגות קדם הדלקת הגרות לרחץ את עצמן וללבוש בגדי שבת, ואשרי להם. אמנם בימים הקצרים, שמתאחרים לישב פגנות ואחר כך רוחצות ולובשות, וביין כך יבאו חס ושלום לספק חלול שבת, לכן טוב להזהיר להם שיקדימו לבא לרחץ וללבוש, וכשמתאחרת, מצוה יותר שתדליק כך במלבושי חל מלבא חס ושלום לספק חלול שבת, ואם הבעל רואה שמתאחרת, מצוה גדולה שהוא ידליק הגרות, ולא ישגיח בקטטת אשתו. ומצוה גדולה יותר לישב בחשך מלחלל שבת חס ושלום [חיי אדם]: **(יב) סמוך לערב.** היינו, כשהוא רוחץ עצמו מעט בביתו, וכמו שמוכא בגמרא [שבת כה ע"ב] לענין רבי יהודא בר אלעאי, עין שם, אבל כשהוא הולך לבית המרחץ, בודאי מהנכון להקדים עצמו כדי שלא יבא לחלול שבת, ובפרט בימי החורף כשהימים קצרים. ועין לעיל בסימן רס סעיף קטן א במשנה ברורה מה שכתבנו שם:

רסג א (א) יתא זהיר וכו'. הנה עקר הדלקת הגר הוא חובה "משום מצות ענג שבת, ומחמת הדור מצוה יראה לעשותו יפה. ועין לקמן סימן רסד סעיף ו: **(ב) יפה.** ואיתא בש"ס דזוזה עבור זה לבנים תלמידי חכמים, דכתיב כי גר מצוה ותורה אור, על ידי גר מצוה דשבת בא אור דתורה. ולכך ראוי

שתתפלל האשה אחר שתגמר ההדלקה והברכה, שיתן לה הקדוש ברוך הוא בנים וזכרים מאירים בתורה. והדלקת הגר צריך להיות בכל החדרים שהולך שם בשבת, על כל פנים גר אחד, אף שאינו אוכל שם, כדי שלא יפשל בעץ או באבן, "מיהו, הברכה תכרך על הגר שבמקום אכילה: **(ג) לעשות.** ואם מעותי מצמצמין, נראה שטוב יותר שיקנה אחד יפה ולא שנים גרועין: **(ד) שתי פתילות.** היינו, כשהוא דולק שמן בנר, ואם הדלקתו הוא בגרות, עושה שני גרות. ומתיר להדליק מנר לגר, בין אם מדליק שנים או יותר, ואין בזה משום בזוי מצוה, דכלן של מצוה הם, אבל אסור להדליק קיסם או גר של חל מנר של שבת, משום בזוי מצוה, ונהגו להחמיר בזה אפלו אם פונתו כדי להדליק בו גר אחר של שבת. ועין בבאור הלכה (אות א): **(ה) אחד וכו'.** ויש שמכונין לעשות גר של שעוה משני גרות קלועים ביחד, וזכר למה שאמרו חז"ל דזכור ושמור בדבור אחד נאמרו, "ומנהג הגון הוא, אבל אותן האנשים שמדבקין אותן בשעת הדלקה סמוכין זה לזה, שלא פדין עושין, כי לבסוף מתחממות זו מזו ונוטף השעוה על ידי זה, וגם נכפלות ונפולות. אסור להדליק גרות של שבת משעוה הבאה מבית תפלתם של אינם יהודים, אפלו באפן שמתיר להדיט כגון שבטלו האיני יהודי, אפלו הכי אסור למצוה משום דמאים [מלעיל סימן קנד סעיף יא]. ועין בפרי מגדים שכתב, דאם אין לו גר אחר כי אם זה דשרי, ומכל מקום לא יכרך על זה. ועין לעיל סימן קנד סעיף יא ובמה שכתבנו שם: **(ו) להוסיף.** ויש נוהגין להדליק "שבעה גרות, כנגד שבעה ימי השבוע, ויש עשרה, כנגד עשרת

שער הצינון

רסג א א. תוספות בשבת כה ע"ב: ב. ב"ח: ג. אחרונים: ד. מגן אברהם ושאר אחרונים: ה. לקמן בסימן זה: ו. כי זהו מיקומו דרב הונא לפרוש הטור: ז. ב"ח: ח. ב"ח

ומגן אברהם ודרך החיים, דלא כעלת שבת: ט. בסימן תרעה סעיף ד בהג"ה, ועין שם במגן אברהם סעיף קטן ד בשם הדרכי משה: י. כן מוכח לפי טעמו עין שם: יא. מגן אברהם:

^א לשון הרמב"ם בפרק ה מהלכות שבת מהא דרב שבת כה. ד שבת לא. ה הרמב"ם שם. ו שבת כד.

ג‏ (י*) [א] ששכחה פעם אחת להדליק, מדלקת כל ימיה **(ז)** שלשה נרות (מהרי"ל), כי יכולין להוסיף על **(ח)** דבר המכון נגד דבר אחר, ובלכך שלא יפחת (אשר"י ומרדכי מסכת ראש השנה ריש פרק יום טוב): **ב.** **יא** אחד האנשים ואחד הנשים חייבים להיות בבתיהם נר דלוק בשבת. אפלו [א*] **(ט)** אין לו ימה יאכל, שואל [ז*] **(י)** על הפתחים ולוקח שמן ומדליק את הנר, שזה בכלל ענג שבת הוא: **ג.** **(יא)** הנשים ימזהרות בו יותר, **(יב)** מפני שמצויות בבית ועוסקות בצרכי הבית. ואם אין ידו משגת לקנות נר לשבת

באר היטב

ג. ששכחה. ואם שכחה כמה פעמים, צריכה להוסיף בכל פעם כדי שתהא זריכה בכבוד שבת, ואם נאנסה ולא הדליקה כגון שהיתה בבית האסורים וכיוצא בזה, אינה צריכה להוסיף. וסומא גם כן תכרך, דהא נהנית גם כן ממאורות, מכל מקום אם יש לה בעל פקח יכרך הבעל, מיהו, אם אוכלת עם אחרים בשלחן אחד לא תכרך, מגן אברהם, עין סעיף ח'. אשה היולדת מדליק הבעל את הנרות בשבת ראשון ומכרך, ולא ברכה על ההדלקה, אם נזכרת קדם זמן אסור הדלקה תכרך עוד, אבל לאחר זמן אסור הדלקה לא תכרך, כנסת הגדולה בשם מהר"י ברינא, ועין תשובת נחלת שבועה סימן ח'. ואשה שהגיע זמן טבילתה בליל שבת, טוב יותר שבעלה ידליק ויכרך. ויש נוהגות שהולכת לביתה בין חפיפתה לטבילתה ומדליקה וחוזרת לטבילה. וכתב א"ז, שמעתי שקצת נשים נוהגות על פי זקני הגאון ז"ל שמדליקות בבית הטבילה, ועין תשובת מהרי"ל סימן כג: **ד.** מה יאכל. פרוש, וצריך לקנות במעות שבירו לאכל, ונדאי אכילתו קודם לנר שבת, ומיהו אם יש לו לחם לאכל דיו, ונר קודם לקח משאר מאכלים, מגן אברהם: **ה.** מזהרות. ואפלו אם ירצה הבעל להדליק בעצמו האשה קדמת, ב"ח, חוץ אם היא יולדת, עין סעיף קטן ג' מה שכתבנו שם: **ו.** הבית. ועוד, מפני שהאשה כבתה נרו של עולם. ומכל מקום האיש יתקן הנרות, כתבים:

משנה ברורה

הדברות. "ואין צריכין להיות כלן על השלחן: **(ז)** שלשה נרות. מירי בשהיתה רגילה בשנים, ואם היתה רגילה מתחלה בשלשה צריכה להדליק כל ימיה ארבעה, "ואם שכחה כמה פעמים, צריכה להוסיף בכל פעם עוד נר אחד יותר, והכל משום קנס, כדי שתהא זריכה בכבוד שבת. ועל כן אם נאנסה ולא הדליקה, כגון שהיתה בבית האסורים וכיוצא בזה, אינה צריכה להוסיף. כתב האליה רבה, דבאשה עניה יש להקל בששכחה, שתוסיף כל ימיה מעט שמן בנר, ואם היא מדלקת נרות, תדליק תמיד נר אחד מעט יותר ארוך מבתחלה: **(ח)** דבר המכון. רוצה לומר, ששתי נרות הוא מכון כנגד זכור ושמור, וכנ"ל: **ב** **(ט)** אין לו וכו'. אין הכוונה דאין לו כלל מה יאכל, דבזה מוטב שיחזר על הפתחים כדי לקנות לחם לשבת, "דיקים בזה מצות קדוש וגם עקר סעודת שבת, אלא הכוונה שאין לו לאכל משל עצמו, ^{טו} שהוא מתפרנס מקפת הצדקה, אפלו הכי צריך להשתדל להשיג גם כן נר לשבת. ומי שיש לו מעות מצמצמין, מצות לחם לסעודת שבת קודם לכל, ונר ^{טז} לשבת קודם לקח משאר מאכלים, דאף דשאר מאכלים ובשר הוא גם כן בכלל ענג שבת, מכל מקום נר עדיף יותר משום שלום בית, וכדלקמן. ומיהו, "משום נר די נר אחד לחוד, והשאר יוציא על מאכלי שבת, כדאמרינן בגמרא דאפלו עני צריך לעשות דבר מועט לכבוד שבת. ועין במה שכתבנו לעיל בסימן רמב במשנה ברורה: **(י)** על הפתחים וכו'. דהוא "עקר ענג סעודת שבת, ^{יז} ומיהו, אין צריך לזה רק בשביל נר אחד: **ג** **(יא)** הנשים מזהרות. ואפלו אם ירצה הבעל להדליק בעצמו, ^{יח} האשה קודמת, ^{יט} אם לא שיש הרבה נרות יכול הוא גם כן להדליק. וכשהיא יולדת, בשבת ראשונה מדליק הבעל ומכרך, ובימי נדוּתה האשה מברכת בעצמה [אחרונים]: **(יב)** מפני שמצויות. ועוד טעם, מפני שכבתה נרו של עולם, שגרמה מיתה לאדם הראשון. ומכל מקום טוב שהאיש יתקן הנרות [כתבים]:

ולזה רמז המגן אברהם פה בסעיף קטן ה. ובפרט מה שכתב הדרך החיים דשלוש סעודות כדי שביעה קודם יותר מנר שבת, לעניות דעתי פשוט דאין להחמיר בזה בסעודה שלישית, דדי בכביצה יותר מעט ונעין בסימן רצא, והשאר יוציא לנר של שבת:

^[ד*] על הפתחים. ועין בסימן תרעא דמוכר כסותו, והוא הדין הקא ופרי מגדים:

שער הציון

יב. ש"ה: **יג.** מגן אברהם: **ב** יד. מגן אברהם, וכן כתב בקרבן נתנאל בפרק ערבי פסחים: **טו.** עין באור הלכה (אות ג): **טז.** מגן אברהם: **יז.** מוכח ממגן אברהם: **יח.** מגן אברהם: **יט.** פשוט: **א** כ. מגן אברהם: **כא.** פרי מגדים:

באור הלכה

ערין כל זמן שלא ברכה, ואם כן בודאי הוא בכלל נר של מצוה, ועל כרחק כתרוצנו הנ"ל. **והאליה** רבה כתב בשם פענח רזא, שטוב שיהיה נר מיחד להדליק בו תמיד כל הנרות של שבת:

^[א*] **ששכחה וכו'.** עין בפרי מגדים דהוא הדין אם לא שכחה לגמרי, רק שחסרה נר אחד ממה שהיתה רגילה מתחלה, ולא נהירא, דכל זה הוא רק מנהג, והבו דלא לוסיף עלה:

ב [א*] **אין לו מה יאכל.** עין במגן אברהם. ונטיתי מפרשו, דהוא דחוק מאד ^[אוצר החכמה] בלשנא, על כן פרשתי במשנה ברורה דהכוונה שהוא מתפרנס מקפת הצדקה, ולאות שהוא כן, דהנה דין זה, וגם דינא דסימן תרעא סעיף א לענין נר חנכה, שניהם מלשון הרמב"ם וממקור אחד נחצבו, כמו שבאר הגר"א שם וכאן, ושם כתב בהדיא כן ברמב"ם, אפלו אין לו מה יאכל כי אם מן הצדקה, ומסתמא הוא הדין בענינינו. ומה שכתב שם שואל, הינו, גם כן שהוא שואל על הפתחים כמו בענינינו, וכמו שכתב האליה רבה שם, דאי לא הכי היה לו לומר לשון לזה כמו בארבע כוסות, עין שם. **ומה** שכתבנו עוד במשנה ברורה דמצות לחם קודם לכל, עין בפרי מגדים דלחם כדי שביעה בעינן ולא בכוח וירוצה לומר, אם הוא רעב, דאי לא הכי בודאי יוצא בשעור קטן, וכדאמרינן בגמרא. לעולם יסדר אדם שלחנו בערב שבת אף על פי שאינו צריך אלא לכוּת. ועין לקמן בסימן רצא סעיף א ובמה שכתבנו שם. וראיה לדברי הפרי מגדים, מהא דהביא המגן אברהם בריש סימן רצא בשם ספר חסידים, דאין לחלק הסעודה לשתים שלא יהיה שבע כדי לקיים סעודה שלישית, ומזה למד דהוא הדין לענין מצות נר, אבל יש לדחות, דמצות נר חמיר יותר מסעודה שלישית, דעליה אמרו חז"ל עשה שבתך חל ואל תצטרך לבריות, ולא על הדלקת הנר, וכמו שפסק השלחן ערוך דשואל עליה על הפתחים דהיא עקר סעודת ענג שבת, ואין זה בכלל מה שאמרו עשה שבתך חל, וכמו שכתב המגן אברהם. **וראייתי** בדרך החיים שהעתיק, דפת כדי שביעה של שלש סעודות קודמת לנר. והנה דבריו נובעים מדברי הט"ז בסימן תרעא שכתב שם דפת של שלש סעודות שהם מדאורייתא קודמת לנר חנכה, ומזה למד דהוא הדין לנר שבת, אבל באמת הסכמת רב הפוסקים דהוא מדרבנן ואסמכתא אקרא, והפרי מגדים תקן זה, דלפי שיש בזה אסמכתא אקרא חמיר יותר מסתם דרבנן. עין שם, אבל מכל מקום סוף סוף צריך עיון גדול בזה, דהלא ראינו דאחשבו רבנן לנר שבת וחנכה משום שלום בית ופרסומי נסא יותר מסעודה שלישית, דהלא בשביל נר שבת וחנכה צריך לשאל על הפתחים כדי להשיגה, ובשביל סעודה שלישית אינו חייב לזה, וכמו שכתב המגן אברהם לעיל בסימן רמב, עין שם, ולזה רמז המגן אברהם פה בסעיף קטן ה. ובפרט מה שכתב הדרך החיים דשלוש סעודות כדי שביעה קודם יותר מנר שבת, לעניות דעתי פשוט דאין להחמיר בזה בסעודה שלישית, דדי בכביצה יותר מעט ונעין בסימן רצא, והשאר יוציא לנר של שבת:

^[ד*] על הפתחים. ועין בסימן תרעא דמוכר כסותו, והוא הדין הקא ופרי מגדים:

הלכות שבת סימן רסג

לז. באור הגולה

ולקדוש היום, (יג) נר שבת קודם. וכן אם אין ידו משגת לקנות נר לשבת ונר לחנכה, נר שבת קודם (יד) משום שלום הבית, דאין שלום בבית בלא נר (ואם אין ידו משגת לקנות יין לקדוש ולקנות נר חנכה, עין לקמן סימן תרעח): ד. [*ה] לא יקדים למהר להדליקו [*ז] בעוד היום גדול, שאז אינו נכר שמדליקו לכבוד שבת. [*ח] וגם (טז) לא יאחר. וואם רוצה להדליק נר בעוד היום גדול (יז) ולקבל עליו שבת מיד, רשאי, כי כיון שמקבל עליו שבת מיד אין זו הקדמה, ובלבד שיהא מפלג המנחה (יח) ולמעלה, שהוא (*) שעה ורביע [*ח] קדם (יט) הלילה. הגה ועין לקמן סימן רסז. ואם היה הנר דלוק [*ט] (כ) מבעוד

באר היטב

ז. קודם. ונר אחד סגי, וכן בחנכה, מגן אברהם: ס. למהר. ומקאן סמכו הקדמונים שמשגרינ התינוקות לבתיהם קדם ברכו כדי שידליקו, ולא ידליקו קדם, שלטי גבורים:

באור הלכה

ד. [*ה] לא יקדים. לפי מה דמבאר לקמן בסעיף י בהג"ה דהמנהג דאשה כשמדלקת מסתמא מקבלת שבת בזה, אם כן תוכל שפיר להקדים עד זמן פלג המנחה אם לא כשמתנית שאינה מקבלת שבת בזה:

[*ז] בעוד היום גדול. הוא בריתא שבת כג עמוד ב דתנינא שם, ובלבד שלא יקדים ושלא יאחר, והקדמה נקרא היכא שמקדים הרבה קדם זמן התוספת, ואחר נקרא היכא שמדליק בצמצום עם זמן התוספת, משום דשמא בין כך ובין כך יאחר הזמן. וזמן התוספת הוא תלי באשלא רבבא, דלדעת השלחן ערוך לעיל בסימן רסא הוא מעט קדם סוף השקיעה, וכשמדליק זמן הרבה קדם לזה הוא בכלל לא יקדים ונאפלו אם הוא בתוך שעור ארבעה מילין המבארין לעיל, ואף דמבאר לעיל בהמחבר דכול להוסיף עד התחלת ארבעה מילין, הינו בשקבל עליו שבת מאותו הזמן ועשה אותו לתוספת, וזהו מה שכתב המחבר שם, רצה לעשותו כלו תוספת עושה, הינו, לכל עניני שבת ולא לענין הדלקה בלבד, ובקאן הלא אינו בלי קבלה, ולדעת הגאונים דמתחלת השקיעה הוא זמן בין השמשות, אם כן זמן התוספת הוא זמן מועט קדם לזה, וכונת הבריתא דלא יקדים הוא זמן הרבה קדם לזמן הזה. וכל זה באשלא קבל עליו שבת בהדלקה, דהינו שלא בדל את עצמו ממלאכה אחר הדלקה, אבל אם קבל עליו שבת יוכל להקדים עד פלג המנחה:

[*י] וגם לא יאחר. עין במגן אברהם סעיף קטן י כמה שכתב משם מנהג הקדמונים. ולא העתקתיו, משום דכהיום אין שיער זה, דהם היו וזהירם לומר ברכו הרבה קדם בין השמשות, שבהו הוא קבלת שבת, כמו שבזמננו נוהגין לומר לכו נרננה ולכה דודי, כי אפלו בחל היה מנהגם להתפלל מבעוד יום, וכנ"ל בסימן רלג, והעם היו וזהירם להדליק קדם לזה, ומנחה היו מקדימים קדם לזמן הדלקה, מה שאין כן כהיום דדרך האנשים להתפלל מנחה בבית המדרש עם דמדומי חמה ועין ברכות כט עמוד ב, ולעיל בסימן רלג בבאר הלכה, בודאי צריכה האשה להדליק מקדם ולא תמתין עד שיתפללו העם מנחה. ולפלא על הבאר היטב שהעתיק דבר זה, אם לא שנאמר דגם בזמנו היו נוהגין להתפלל ברכו מבעוד יום גדול, ולפי מה שכתב לעיל בסימן רסא סעיף קטן ו, גם באפן זה לא יצירו דבריו:

[*ח] קדם הלילה. עין במשנה ברורה. ועין בסימן רסא במגן אברהם שהביא בשם הב"ח דיש לחוש לדעת הרבנו אליעזר ממין ולפרש עצמו ממלאכה שתי שעות קדם הלילה, ומשמע מנה דלא חשש לדעת השלחן ערוך שפסק דלא יקדים יותר משעה ורביע. ולמעשה בודאי יש לסמוך על הב"ח והמגן אברהם דיוכל לקבל עליו שבת שתי שעות קדם הלילה, דאף דבסימן זה סתם הרמ"א ולא חלק על המחבר, בסימן רסא סעיף א בהג"ה העתיק שם בשם מהרי"ו, עין שם, משמע דסבירא לה דעל שתי שעות קדם הלילה חלה הקבלה, ובפרט דדעת הלבוש והגר"א הנ"ל ונודע פוסקים שקימי בשיטתיהו, וכמו שכתבנו לעיל בסימן רלג בבאר הלכה דפלג המנחה הוא שעה ורביע קדם השקיעה. אחר כך מצאתי בפרי מגדים בענינו שהעתיק גם כן את דברי המגן אברהם הנ"ל לדינא:

[*ט] מבעוד וכו'. עין במשנה ברורה, והוא מחדושי רבי עקיבא איגר. ואף שבעל דרך החיים לא כתב כן, מפל מקום מסתבר טעמא כהגאון רבי עקיבא איגר דלא יקדים הינו רק לכתחלה, דמאי דלא יאחר דהוי רק לכתחלה, ואם נרצה להחמיר לכבות ולחזור להדליק כדי שתהיה ההדלקה בזמנה ולא יעבר על לא יקדים, יצא שכרו בהפסדו, דתהיה ברכתו הראשונה לבטלה. וכל זה כשהיה ההדלקה אחר פלג המנחה, אבל אם הדליק קדם פלג המנחה לצורך שבת, אפלו אם קבל עליו שבת מאותו הזמן, אין הדלקתו מועילה כלום אף דיעבד, וצריך לכבות ולחזור ולהדליק ולברך, כן כתב בספר עלת שבת. ועין כמה שכתבנו מקדם אימתי הוא זמן פלג המנחה:

שער הציון

כב. מגן אברהם: ד. כג. מוכח מברכות כז ע"ב עין שם: כד. מגן אברהם בסימן רסא בשם רבנו ירמיה: כה. בסימן רלג סעיף א בהג"ה:

משנה ברורה

(יג) נר שבת קודם. ואף על גב דקדוש דאורייתא, מפל מקום על היין דרבנן, דמן התורה יוצא בתפלה, וכמו שזכרנו בסימן רעא, ועוד, דהא יכול לקדש על הפת: (יד) משום שלום הבית. ואם יש לו נר אחד כ"י סגי, ויוציא המותר לקדש או לנר חנכה. וגם לחנכה בנר אחד סגי. ואם יש לו נר אחד לשבת ונר אחד לחנכה ויש לו עוד מעט מעות, נראה לי דטוב יותר לקנות עוד נרות לחנכה להיות מן המהדרין, וכמו שבארתי בבאר הלכה (אות ג). פתב המגן אברהם, דאשה סומא גם כן יכולה לברך על נר שבת, דהא נהנית גם כן מהמאורות, ומיהו אם יש לה בעל שהוא פקח, הוא יברך. ואם אוכלת בשלחן אחד עם אחרים שברכו והדליקו, לא תברך. דהא עקר הטעם שכלם מברכין, משום שמחה יתירה שיש על ידי רבוי הנרות, כמו שכתוב בסעיף ח, והא ליכא שמחה גבה: ד. (טז) בעוד היום גדול. הינו, כשהוא זמן הרבה קדם תוספת שבת, וזמן תוספת שבת להשלחן ערוך הוא מעט קדם סוף השקיעה. ועין בבאר הלכה (אות ו). ועין בסימן רסא, במשנה ברורה סעיף קטן כג, דמסקינן שם, דמי שפורש עצמו ממלאכה חצי שעה או על כל פנים שליש שעה קדם השקיעה, אשירי לו, דהוא יוצא בזה ידי כל הראשונים: (טז) לא יאחר. הינו, היכא שהוא מדליק בצמצום בסוף זמן המתה. והטעם, משום דשמא בין כך ובין כך יאחר הזמן. ועין לעיל בסימן רסב סעיף קטן יא במשנה ברורה: (יז) ולקבל עליו וכו'. הינו שיפרש עצמו מפל מלאכות האסורות, כ"י ואפלו מאותם דברים שהם אסורים מדרבנן: (יח) ולמעלה. אבל קדם פלג המנחה כ"י אין קבלתו קבלה אף בדיעבד. ועין בסימן רסא סעיף קטן כה במשנה ברורה: (יט) הלילה. הינו, צאת שלשה כוכבים, ודעת הלבוש והגר"א, דפלג המנחה הוא שעה ורביע קדם השקיעה. ולכלי עלמא שעה ורביע זו כ"י היא שעה זמנית, דהינו שמתחלק כל יום לשנים עשר חלקים לפי שעותיו, בין שהוא ארוך או קצר, להשלחן ערוך מתחלק מעלות השחר עד צאת הכוכבים, ולהלבוש והגר"א מזריחת השמש עד השקיעה: (כ) מבעוד היום גדול. אפלו אם היה אחר פלג המנחה. ומירי שהיה דלוק לענין אחר, אבל אם הדליק לצורך שבת, אף שלא קבל עליו שבת בהדלקתו, מפל מקום אין צריך לכבותו, אף דלכתחלה לא היה לו להדליק כל כך מקדם, שאינו נכר שמדליקין לצורך שבת, מפל מקום בדיעבד שפיר דמי. ועין בבאר הלכה (אות ט):

שבצל דרך החיים לא כתב כן, מפל מקום מסתבר טעמא כהגאון רבי עקיבא איגר דלא יקדים הינו רק לכתחלה, דמאי דלא יאחר דהוי רק לכתחלה, ואם נרצה להחמיר לכבות ולחזור להדליק כדי שתהיה ההדלקה בזמנה ולא יעבר על לא יקדים, יצא שכרו בהפסדו, דתהיה ברכתו הראשונה לבטלה. וכל זה כשהיה ההדלקה אחר פלג המנחה, אבל אם הדליק קדם פלג המנחה לצורך שבת, אפלו אם קבל עליו שבת מאותו הזמן, אין הדלקתו מועילה כלום אף דיעבד, וצריך לכבות ולחזור ולהדליק ולברך, כן כתב בספר עלת שבת. ועין כמה שכתבנו מקדם אימתי הוא זמן פלג המנחה:

היום גדול, יכבנו ויחזרו וינדליקנו לצרף שבת (טור): ה. ^(*) (כא) כשידליק יכרף ברוף אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו (כב) להדליק נר של שבת, אחד האיש ואחד האשה. (כג) גם ביום טוב צריך לברך להדליק (כד) נר של יום טוב. וביום הכפורים בלא שבת ייש מי שאומר שלא יכרף, ^(*) (כה) ועין לקמן סימן תרי. הגה יש מי שאומר שמכרכין (כו) קדם ההדלקה, ויש מי שאומר שמכרכר ^(*) (יד) (כז) אתה ההדלקה (מרדכי סוף במה מדליקין), וכדי שיהא עובר לעשייתו, לא ינהה ממנה עד לאחר הברכה, ומשימין היד לפני הנר אתה ההדלקה ומכרכין, ואתה כף מסלקין היד, וזה מקרי עובר לעשייה, וכן המנהג (מהרי"ו): ו. ^(*) (כח) לפחורים

ט התוספות בשבת כה והרא"ש שם והרמב"ם בפרק ה ושאר פוסקים והר"ן והמורדכי ורב עמרם וסמ"ק ורבנו ירמס. י מרדכי והנהגות מימוני בשם הירושלמי. כ שם התוספות וטור בשם יש אומרים. ל מרדכי שם.

שערי תשובה

בעינן קדלקמן סעף י"ד, עין שם, ועין לעיל סעף קטן א בשם בית נעקב. וכתב בתשובות נחלת שבעה סימן ח, אשה שהדליקה שני נרות על דעת שתכרף, ועל ידי טרדת שבת נסתפקה אם ברכה, וכתב לחלק בין אם הדליקה בזמנה, עין שם, ואין נראה לעניות דעתי, והראיה שהביא מטעם בוכבתם אין הנידון דומה כלל, והעקר בזה, כל שהדליקה מפלג המנחה ולמעלה מסתמא לשם מצות שבת הדליקה וברכה, ואפלו אם ספק לה אינה צריכה להדליק נר בברכה, ואם מספקת אם הדליקה קדם פלג המנחה או אחר כך, יש לה לחזור ולהדליק לשם מצוה בלא ברכה, ועין באלוה רבה מה שכתב בזה: (י) כשידליק. עין באר היטב. וכתב בפנים מאירות חלק א סימן סט ששעות הוא ביד הנהגים לעשות נר מיוחד לשבת ומדליקין בבית הנכנסת ומכרכין, דהוי ברכה לבטלה, אם לא שהשמש לא ידליק שום נר תחלה עד שידליק הוא בברכה, דשיך בזה שלום בית שלא יכשלו זה בזה משתחשף, ואחר כך ידליק השמש שאר הנרות, עין שם. וכן כתב בשו"ת מקום שמואל סימן יח, דאף שיש קוין מצות הדלקת נרות במקומו הרבה, מכל מקום אין לברך, עין שם: (ד) אחר הדלקה. עין באר היטב. ובדגול מרובה הסכים להלכה דלא כהמגן אברהם, כיון שאין נסח הברכה ראיה מספיק נחה, דשם כן נסח הברכה, וכן מה שכתבו התוספות בסבילי גר כן הוא, וספי

באור הלכה

ה ^(*) כשידליק יכרף. ואם נסתפקה אם ברכה או לא, אינה צריכה לברך, דספק ברכות להקל, ועוד, דסרכא נקטא ואיתא ונחלת שבעה ודבר החיים. ואם ידעה בודאי שלא ברכה, משמע מאלוה רבה דיש להקל לברך כל זמן שהוא שעת התר להדליק, ובהמגן אברהם בסעף קטן יא דסמך בדיעבד על מהר"ש, אך אם הוא זמן אסור פליג על מהר"ש:

^(**) ועין לקמן סימן תרי. עין במשנה ברורה. ועוד יש לומר, דכונת המחבר להורות טעם על מה דסבירא לה שאין לברך, כי לקמן בסימן תרי סעף א כתב המחבר, דמקום שנהגו להדליק מדליקין ומקום שלא נהגו להדליק אין מדליקין, על כן אף דמנהגו הוא להדליק אפלו הכי אין לברך, דאמנהגא לא מברכין, וזה הטעם איתא בבאור הגר"א:

^(**) אחר ההדלקה. עין במשנה ברורה. ואשה שמתנית שאינה מקבלת שבת בהדלקה, או איש, דקימא לן לקמן דאין צריך להתנות, משמע בדרך החיים דאפלו הכי ידליקו ויפרסו ידיהם ואחר כך יברכו, משום דלא פלוג וכדעת המגן אברהם, אבל מדברי הגאון רבי עקיבא איגר בחדושי ומדברי חיי אדם מוכח דבזה יברכו ואחר כך ידליקו:

ז ^(**) בחורים וכו'. עין במשנה ברורה, כן כתבו העלת שבת והתוספות שבת והפרי מגדים והחיי אדם ושאר אחרונים. ובדרך החיים משמע שהוא מפרש בחורים ממש, אבל לא מי שיש לו אשה. והאמת עם כל הפוסקים הנ"ל, אחד, כי כן היק לשון השלחן ערוך להמעצן בו, דנאקא אם הוא אצל אשתו נפטר בברכתה, ועוד, כי מקור הדין הזה הוא ממרדכי בשם המהר"ם, ודין זה הובא בתשב"ץ קטן ושחברו רבנו שמשון בר צדוק תלמיד מהר"ם גם כן בשם המהר"ם, ושם מבאר בהדיא ככל הפוסקים הנ"ל. ועתה נסביר טעם סעף זה וסעף הסמוך לו ויבאר בדבריו היטב טעם דברי המגן אברהם בסעף קטן יד, והוא, דכשיש לאיש כמה חדרים צריך להדליק בכל החדרים משום שלום בית, על כן אם הוא בביתו אצל אשתו והיא

סימן תרי. דמביא שם המחבר דעת הפוסק המצריך לברך, דסבירא לה דגם יום הכפורים, אף שאין בו אכילה ושתייה ואין שיף עליו מצות ענג, אפלו הכי שיף בו משום שלום בית: (כו) קדם ההדלקה. כשאור כל המצות שמכרכין עליהן עובר לעשייתן: (כז) אחר ההדלקה. סבירא לה, דאם תכרף, הוי כאלו קבלה לשבת בפרוש, ושוב אסורה להדליק, ואם כן ביום טוב דלא שיף זה, לכלי עלמא תכרף ואחר כך תדליק. ודעת המגן אברהם דלא פלוג, ^(**) אבל הרבה אחרונים סבירא להו כמו שכתבנו מתחלה: ו ^(*) (כח) בחורים. הינו, ^(*) שיש להם נשים, אלא שהולכין חוץ לביתם, ואף שאשתו מדלקת בביתו, אינו נפטר בברכת אשתו, כיון שיש לו חדר מיוחד

שער הציון

שבת שתי שעות קדם צאת הכוכבים יפה הם נוהגים, וכן כתב הפרי מגדים בסימן זה בסעף קטן י שוב אין חשש בזה. ועין בבאור הלכה (אות ח) דבור המתחיל קדם הלילה: לב. פרי מגדים: לג. שערי תשובה ובחדושי רבי עקיבא איגר בשם שאילת יעב"ץ: לד. חיי אדם בהלכות יום טוב: לה. דגול מרובה ורבי עקיבא איגר ושערי תשובה וחיי אדם: ו לו. עיו בבאור הלכה (אות יג):

ט. כשידליק יכרף וכו'. טוב שיהיה לה נר מיוחד להדליק בו מדי שבת בשבתו. עטרת זקנים בשם פענת רזא. ראוי שתתפלל האשה בשעת הדלקה שיתן לה הקדוש ברוך הוא בנים זכרים מאירים בתורה, מטה משה. כתב מהר"ש, כשיש חפה ערב שבת ומאחרים בה עד אחר שקיעת החמה, והאשה אינה רוצה לקבל שבת לפני החפה, אז תדליק הנר בלא ברכה קדם החפה ואחר כך בחשכה תפרס ידיה על הנרות ותכרף, או תאמר לאינו יהודי להדליק אחר החפה והיא תכרף, עין שם. וכתב המגן אברהם שדכריו תמיהים. ומיהו, בדיעבד אם שכחה מלכרף עד שחשכה יש לסמך אמנהר"ש, ועין סעף קטן ג' מה שכתבנו שם, ומכל מקום סגי בנר אחד, מגן אברהם, עין שם: י. אחר ההדלקה. דאם תכרף קבלה לשבת ואסורה להדליק, ואם כן ביום טוב תכרף ואחר כך תדליק, כן כתב בסוף ספר הדרושה באבן העזר בשם אמו.

שנה, שששבת אומרת של שבת וכיום טוב אומרת של יום טוב, לא שיף לא פלוג, ולכן אין בה שנראה לי להורות כאם הגאון דרישה, והיא אשה אשר נשארה לבה בחכמה, עין שם. וכן

משנה ברורה

ה (כא) כשידליק. יש אומרים, ^(*) כשיש חפה בערב שבת ומאחרין בה עד אחר שקיעת החמה, והאשה אינה רוצה לקבל שבת לפני החפה פן תצטרך לעשות עוד איזה דבר האסור בשבת, על כן תדליק הנר בלא ברכה קדם החפה, ואחר כך בחשכה תפרס ידיה על הנרות ותכרף, או כשהוא עדין בין השמשות אחר החפה תאמר לאינו יהודי להדליק, דלא גזור על שבות בין השמשות לצרף מצוה, וכנ"ל בסימן רסא, והיא תכרף. ^(*) ותמיהו האחרונים על זה, דלא שיף ברכה בדלוקה ועומדת, ^(**) ובפרט דעתה הוא זמן אסור להדליק, ואיך תאמר וצונו להדליק, ^(**) ועל איך תקנה דתאמר לאינו יהודי להדליק, גם כן קשה, הא אין שליחות לאינו יהודי, ואם כן היא אינה מדלקת, ואיך תכרף, ואפלו ישראל המצוה לחברו להדליק, גם כן דעת הדרך החיים דהמצוה לא יכרף רק המדליק, כל שכן בזה דהאשה לא תכרף. ^(*) ומסקי האחרונים עצה אחרת לזה, דהינו לפי מה דקימא לן דיכולה לברך ולהתנות על כל פנים בלצרה, שאינה מקבלת שבת בהדלקה, הכי נמי בעניננו הוי לצרף, ותדליק ותכרף קדם שהולכת לחפה ותתנה. ^(**) והוא הדין נמי באשה שחל ליל טבילה בערב שבת, תדליק ותכרף קדם הליכתה לבית הטבילה, ותתנה שאינה מקבלת שבת עד אחר רחיצה וחיפה: (כב) להדליק נר. ואפלו כשמדליק כמה נרות, ^(**) טוב יותר שיאמר נר, כי עקר החיוב הוא נר אחד: (כג) גם ביום טוב וכו'. ואין צריך לברך זמן ^(*) על ההדלקה. מיהו במקום שנהגו אין למחות בידן: (כד) נר של יום טוב. ואם חל יום טוב בשבת, ^(*) יאומר של שבת ושל יום טוב: (כה) ועין לקמן

סימן תרי. דמביא שם המחבר דעת הפוסק המצריך לברך, דסבירא לה דגם יום הכפורים, אף שאין בו אכילה ושתייה ואין שיף עליו מצות ענג, אפלו הכי שיף בו משום שלום בית: (כו) קדם ההדלקה. כשאור כל המצות שמכרכין עליהן עובר לעשייתן: (כז) אחר ההדלקה. סבירא לה, דאם תכרף, הוי כאלו קבלה לשבת בפרוש, ושוב אסורה להדליק, ואם כן ביום טוב דלא שיף זה, לכלי עלמא תכרף ואחר כך תדליק. ודעת המגן אברהם דלא פלוג, ^(**) אבל הרבה אחרונים סבירא להו כמו שכתבנו מתחלה: ו ^(*) (כח) בחורים. הינו, ^(*) שיש להם נשים, אלא שהולכין חוץ לביתם, ואף שאשתו מדלקת בביתו, אינו נפטר בברכת אשתו, כיון שיש לו חדר מיוחד

ההולכים ללמד חוץ לביתם, צריכים להדליק נר שבת (כט) בחדרם, (ל) ולברך עליו, אבל מי שהוא אצל אשתו (לא) אין צריך להדליק בחדרו ^ל ולברך עליו, לפי שאשתו מברכת בשבילו: ז. ^י אורח (לב) שאין לו חדר מיוחד וגם אין מדליקין עליו בביתו, צריך (לג) להשתתף (לד) בפרוטה: ח. ^י שנים או שלשה בעלי בתים אוכלים במקום אחד, יש אומרים (לה) שכל אחד מברך על מנורה י' שלו, (לו) ויש מגמגם בדבר, ונכון לזה בספק ברכות ולא יברך אלא אחד. הגה אכל אנו (לז) אין נוהגין (לח) בן: ט. ^י המדליקין בזויות הבית (לט) ואוכלים ^י (מ) בחצר, אם אין הנרות ארפות שדולקות עד הלילה, (מא) הוי ברכה ^י לבטלה: י. ^י לבעל הלכות גדולות, פיון שהדליק נר של שבת חל עליו שבת ונאסר במלאכה. ^י ויעל פי זה נוהגות קצת נשים, שאחר שברכו והדליקו הנרות, משליכות לארץ הפתילה שבידן שהדליקו בה ואין מכבות אותה. ^י ויש אומרים שאם מתנה קדם שתדליק שאינה מקבלת שבת עד שיאמר החזן ברכו מועיל, ויש אומרים שאינו מועיל לה. ^י ויש חולקים על בעל הלכות גדולות ואומרים שאין קבלת שבת תלוי בהדלקת הנר אלא בתפלת ערבית, שפיון שאמר החזן ברכו הפל פורשין ממלאכתם. ולדידן, פיון שהתחילו מזמור שיר ליום השבת הוי כבכרו לדידהו. הגה (מב) והמנהג שאותה י' אשה המדלקת (מג) מקבלת שבת בהדלקה, אם לא (מד) שתתנה ^י תחלה, ואפלו תנאי בלב סגי (מרכי), אבל שאר בני

באר היטב

משמע דאם אוכל בבית, אפלו אין דולקת עד הלילה שרי, ומיהו מצוה לעשות נרות ארבות שידלקו עד הלילה, של"ה ומטה משה, דרכי משה: ^י לבטלה. ואפשר דאם באותו מקום היה קצת חשך ומשתמש שום דבר לאור הנר ליכא אסורא, מהרי"ל סימן כג: טו. אשה. ואם האיש מדליק ליכא מנהגא ומתיר במלאכה, ומכל מקום טוב להתנות, ב"ח: טז. תחלה. ומכל מקום אין להתנות כי אם לצורך, מגן אברהם:

משנה ברורה

אחת שיש לה קנים הרבה, ^י ויש מקלין גם בזה, וכתב הפרי מגדים, דיש לסמוך על זה בנשים עניות שאין להם כי אם מנורה אחת: (לח) בן. ואם יש לאחד מהן חדר המיוחד לו, אף על פי שאינו אוכל שם ואינו משתמש שם שום צורך אכילה, לכלי עלמא יכול לברך שם, וכנ"ל בסעיף ו: טז (לט) ואוכלים וכו'. עין לקמן סוף סימן רעג במגן אברהם סעיף קטן טו דאין מתיר לאכל בחצר רק דוקא במצטרע הרבה בביתו משום זבובים וכיוצא, הא לאו הכי צריך לאכל דוקא במקום נר, ועין במשנה ברורה מה שכתבנו שם: (מ) בחצר. משמע ^י דאם אוכל בבית, אף שאין דולקת עד הלילה סגי ולא הוי ברכה לבטלה, שאף שערין יום, יש לו הנאה ושמחה בשעת אכילה מן הנרות. ומצוה מן המבחר שיעשה נרות ארפות שיהיו דולקות עד הלילה, אף שרוצה לאכל מבעוד יום: (מא) הוי ברכה לבטלה. שפיון שאינו יכול לעשות שום תשמיש אצלן כשחזור אחר כך לביתו בלילה, שלא יפשל בעץ ואבן, לית בה משום שלום בית. ^י ואם בבית שהדליק היה קצת חשך, ומשתמש שם שום דבר לאור הנרות ^י לצורך סעודה, ליכא אסורא אף שאין דולקת עד הלילה, ואף שאוכל בחצר: י (מב) והמנהג וכו'. ואם האיש מדליק, ^י אפלו כשהוא מברך על הדלקתו, וכדלעיל בסעיף ו, ליכא מנהגא ומתיר במלאכה, ומכל מקום טוב להתנות: (מג) מקבלת שבת. ותתפלל ^י מנחה תחלה, והואיל דכבר קבלה שבת, שוב אי אפשר להתפלל תפלה של חל. ובשאיין שהות לזה, יותר טוב שתתפלל ערבית שתים, וכדלקמן בסעיף טו, מלכנס חס ושלום בספק חלול שבת. ועין לעיל בסימן רסב בסעיף קטן יא: (מד) שתתנה תחלה. ואין להתנות ^י כי אם לצורך, מאחר שיש חלקין וסוברין דלא מהני תנאי, וכנ"ל:

שער הציון

לז. אחרונים: לח. אליה רבה ופרי מגדים ושאר אחרונים: לט. מגן אברהם: ז. מ. כל זה כתב התוספת שבת ושאר אחרונים גם לענינו: מא. אחרונים: ח. מב. אליה רבה: ט. מג. מגן אברהם: מד. אליה רבה ותוספת שבת, ודלא כמגן אברהם דכתב בלשון אפשר: מה. דרך החיים. ושאר אחרונים סתמו בזה: י. מו. ב"ח: מז. משאת בנמין ומגן אברהם: מח. מגן אברהם:

באר הגולה לז:

הלכות שבת סימן רסג

הבית מתרין במלאכה עד ברכו. (מה) ועקר הדלקה תלויה בנרות שמדליקין על השלחן, אבל לא בשאר (מו) הנרות שבבית (אור זרוע). (מו) וצריך להניח הנרות במקום שמדליקין, (מח) לא להדליק במקום זה ולהניח במקום אחר (מרדכי פרק במה מדליקין): **יא.** "אף על פי שלא התפללו הקהל עדין, אם קדם היחיד והתפלל של שבת (מט) מבעוד יום, חל עליו קבלת שבת ואסור בעשיית מלאכה, (נ) ואפלו אם אומר שאינו רוצה לקבל שבת: **יב.** (נא) "אם רב הקהל קבלו עליהם "שבת, המעוט נמשכים אחריהם על ברחם: **יג.** "אדם שבא לעיר בערב שבת וכבר קבלו אנשי העיר עליהם שבת, אף על פי שעדין היום גדול, אם היו עליו מעות או שום חפץ, (נב) מניחו "לפל: **יד.** "אם ביום המענן טעו צבור וחשבו שחשכה והדליקו נרות והתפללו תפלת ערבית של שבת, ואחר כך נתפזרו העבים וזרחת חמה, (נג) אינם צריכים לחזור ולהתפלל ערבית "אם בשהתפללו היה (נד) מפלג המנחה ולמעלה.^[*1] ואם יחיד הוא שטעה בכך, (נה) צריך הוא לחזור ולהתפלל תפלת ערבית. "וילענין עשיית מלאכה, בין צבור בין יחיד מתרים, דקבלת שבת היתה בטעות.^[10*] וי"ש אומרים (נו) שאותם שהדליקו נרות^[10*] אסורים בעשיית מלאכה ושאר אנשי הבית מתרין.

באר היטב

אכילה, ומיהו נראה לי דדי כשעומד נר אחד שם, מגן אברהם, עין שם: **יט.** שבת. ואם רב הקהל לא היו בבית הכנסת אין נמשכין אחר המעוט, וכן בעיר שיש בה בתי כנסיות הרבה אין אחת נמשכת אחר חכרתה, כנסת הגדולה: **יט.** לפל. פרוש, שהולך לחדר, עין סימן רסו סעיף יב: **כ.** שהדליקו וכו'. עין ש"ז שכתב דלא קימא לן כיש אומרים אלו ולא כיש אומרים שמביא אחר כך:

משנה ברורה

(מה) ועקר הדלקה וכו'. הינו, מ"ד יברך עליהן ולא על שאר הנרות, לפי שעקר המצוה לכתחלה הן הנרות שאוכלין לאורן וראוי שתהא הברכה עליהן, ואפלו על נר אחד סגי [מגן אברהם]. מיהו, אם יש הרבה נשים ואין לכל אחת שלחן בפני עצמה 'יכולה לברך על הנרות שעומדים בבית בשאר מקומות, כגון על הנרות שדולקין על המנורה התלויה באמצע הבית וכהאי גוונא, דכללא נקטינן, דבכל מקום שמדליק כדי לעשות שם איזה תשמיש, איכא משום שלום בית וראוי לברך: (מו) הנרות שבבית. הינו, בעל הבית, שיכול להדליק על השלחן ולברך עליו, אבל באורח כ"אם יש לו חדר מיוחד לעצמו, אפלו אינו אוכל שם, מדליק שם נר ומברך עליו, וכנ"ל בסעיף ו: (מו) וצריך וכו'. הינו, כ"אפלו אם יתנה בפרוש שאינו מקבל שבת עד שיהיו הנרות על מקומם: (מח) לא וכו'. הינו, כ"שאסור להדליק במקום שאין משתמשין בו ולהניח הנר במקום שמשתמשין בו, משום דקימא לן הדלקה עושה מצוה, וכיון שהדליק במקום שאין משתמשין בו, שאינו מקום חיובא, לא מהני הדלקתו כלום אף שמניח אחר כך במקום חיובא, מ"וצריך לכבות ולחזור ולהדליק, אבל אם הדליק בבית במקום שמשתמשין בו, מתר לטלטלם אחר כך ולהניח במקום אחר, דכל הבית הוי מקומם. והלבוש מחמיר אף בזה, מ"ובמקום הצריך יש להקל. כתב הח"י אדם, הנשים שמדליקין בספה פחג ומטלטלין לתוף הבית, לא יפה הן עושין: **יא (מט) מבעוד יום.** הינו, מפלג המנחה ולמעלה, וכדלעיל בסימן רסא סעיף ב בהג"ה: **(ג) ואפלו וכו'.** ואף דבהדלקה יש אומרים דמהני תנאי, וכדלעיל בסעיף י, בתפלה שאני, כיון שהזכיר בה קדשת שבת: **יב (נא) אם רב הקהל.** ואם רב הקהל לא היו בבית הכנסת, אין נמשכין אחר המעוט, וכן בעיר שיש בה בתי כנסיות הרבה, אין אחת נמשכת אחר חכרתה, ואפלו אם באחת רב, אבל אם עושה מנין בביתו, אפלו מנין קבוע, בטל אצל הרב (דךר החיים): **יג (נב) מניחו לפל.** פרוש, שהולך לחדר

ומניחו לפל שם להצניעו, וכמו שכתוב סימן רסו סעיף יב, ועין שם במשנה ברורה ובאור הלכה (אות יג): **יד (נג) אינם צריכים.** דלא מטרחינן צבורא אף שבטעות היתה: **(נד) מפלג המנחה ולמעלה.** דקדם פלג המנחה אפלו צבור נמי מחזירין, מ"דלאו זמן תפלת ערבית היא כלל. וזמן פלג המנחה עין לעיל בסימן רלג: **(נה) צריך הוא וכו'.** כיון שבטעות התפלל, שסבר שסבר חשכה. מ"והוא הדין בחל נמי דינא הכי, כיון שהוא נוהג תמיד להתפלל מעריב בזמנו כרבנן, והיום בטעות התפלל: **(נו) שאותם שהדליקו.** אף מ"אם לא התפללו. אבל בלא הדלקה, מ"אף שהתפללו תפלת שבת, כיון שבטעות היתה, לא שמה קבלה. וטעם היש אומרים, דסבירא להו דקבלה

שער הציון

יוסף: **נ.** מגן אברהם ואלוה רבה ופרי מגדים ושאר אחרונים, ודלא כעלת שבת. ועין בבאור הלכה (אות יד): **נח.** כן איתא במדרכי: **נט.** כן כתב הבית יוסף. ועין כמגן אברהם בשם מהר"ם טיקטין ושאר פוסקים. והגן"א הסכים להבית יוסף:

ת בית יוסף מדברי הטור. א מרדכי סוף פרק ב דשבת וריב"ש. ב שבלי הלקט. ג ברכות כו. ד בית יוסף ושכן נראה מדברי רבנו יונה. ה הרא"ש שם והרשב"א שם ותלמידו רבנו יונה שם ור"י. ו מרדכי סוף פרק ב דשבת בשם הגאונים.
אתר החפזות

יו. הנרות. ומכל מקום מברכין עליהם ואפלו מדליק בתדרים כמו שכתוב סעיף ו'. ומיהו, דוקא כשיש לו חדר מיוחד ולא ברך על נר אחר וכמו שכתוב סעיף ו', אבל אותן המדליקין בבית האסדרה אין מברכין אפלו לא ברך על נר אחר, שאין זה מצוה המטלת עליו וגם אין משתמשין שם לצורך אכילה, אבל במקום שמשתמשין לצורך אכילה צריך לברך. עין מגן אברהם. וטוב לזהר לכתחלה להדליק במקום

באור הלכה

מברכת במקום אחד, הוי כאלו הוא היה המברך, וממילא נפטרו כל התדרים שהוא מדליק בהברכה, וכמו לענין בדיקת חמץ. דמברך במקום אחד ועל סמך זה הוא בודק כל התדרים, מה שאין כן אם הוא איננו בביתו ויש לו חדר מיוחד לעצמו איך יפטר בהברכה שברכה שם אשתו במקום אחר, ואף דהוא אינו אוכל שם, על כל פנים משום שלום בית חייב להדליק ולברך, מה שאין כן בסעיף ז דאין לו חדר מיוחד, אם כן הסברא דמשום שלום בית אין שייך שם, שהרי בלאו הכי יש שם אורה, ולא נשאר עליו כי אם במה שיש מצוה על כל איש ישראל הדלקת נר בשבת, וזה יוצא במה שאשתו מדלקת שם בביתו, על כן אין צריך להשתתף אז בפריטי:

יד [*1] ואם יחיד וכו'. הינו, אפלו התפלל אז מנחה קדם פלג המנחה. ואף על גב דבכל ערב שבת מתר באפן זה להתפלל ערבית קדם הלילה, וכדלקמן בסימן רסז, דקימא לן וברכות כז דעביד כמר עביד וכו', אפלו הכי כיון שהוא נוהג תמיד כרבנן, ובטעות התפלל היום שסבר שסבר חשכה, לךך צריך לחזור ולהתפלל. ומשום טעם זה, אפלו אם ארע מעשה זה בחל נמי דינא הכי, כן כתבו המגן אברהם ואלוה רבה וחוספת שבת ופרי מגדים, ודלא כעלת שבת שכתב דוקא אם התפלל אז מנחה אחר פלג המנחה. וכן מה שכתב ברישא דבצבור אין צריך לחזור, אורי בכל גוני, דהינו אפלו התפללו באותו היום מנחה אחר פלג המנחה, אף דהוי תרתי דסתרי לא מטרחינן צבורא משום זה, וכן כתב בעלת שבת:

[10*] וי"ש אומרים שאותם שהדליקו וכו'. עין הטעם במשנה ברורה, משום דהדלקה היא מעשה לכן עדיפא, והוא מהבית יוסף. ולפי זה אם היו מקבלין על עצמן שבת על ידי אמירה, דהינו על ידי מזמור שיר ליום השבת, והיתה בטעות, שאחר כך נתפזרו העבים וזרחת החמה, היו מתרים לכלי עלמא במלאכה, אבל לפי מה שהסביר הגר"א בבאורו טעם היש אומרים, נראה דגם זה אסור להיש אומרים, דהוא הסביר הטעם של היש אומרים דסבירא להו דקבלה בטעות הוי קבלה, ומתפלה אין ראיה, דתפלה בטעות אינה כלום ואפלו בצבור, רק משום דלא מטרחינן להו לחזור ולהתפלל לכן הקבלה שבאה על ידי התפלה גם כן אינה כלום, מה שאין כן בקבלה דהדלקה, עד כאן דבריו, אם כן לפי זה בזממור שיר או בסתם קבלה בעל פה דינו כמו בהדלקה. ודע, דבטעם הגר"א מושב קשית העלת שבת המובא באלוה רבה, עין שם:

[10*] אסורים וכו'. עין באלוה רבה שכתב, דוקא בצבור, אבל יחיד שהדליק ומניחו לפל שם להצניעו, וכמו שכתוב סימן רסו סעיף יב, ועין שם במשנה ברורה ובאור הלכה (אות יג): **יד (נג) אינם צריכים.** דלא מטרחינן צבורא אף שבטעות היתה: **(נד) מפלג המנחה ולמעלה.** דקדם פלג המנחה אפלו צבור נמי מחזירין, מ"דלאו זמן תפלת ערבית היא כלל. וזמן פלג המנחה עין לעיל בסימן רלג: **(נה) צריך הוא וכו'.** כיון שבטעות התפלל, שסבר שסבר חשכה. מ"והוא הדין בחל נמי דינא הכי, כיון שהוא נוהג תמיד להתפלל מעריב בזמנו כרבנן, והיום בטעות התפלל: **(נו) שאותם שהדליקו.** אף מ"אם לא התפללו. אבל בלא הדלקה, מ"אף שהתפללו תפלת שבת, כיון שבטעות היתה, לא שמה קבלה. וטעם היש אומרים, דסבירא להו דקבלה

מט. לבוש: **ג.** עלת שבת: **נא.** מגן אברהם: **נב.** מגן אברהם, דאם לא כן בלאו הכי אסור, וכדלקמן בסוף סעיף יד: **נג.** מגן אברהם בשם המדרכי, וכן מוכח בבאור הגר"א שרמז המקור בהמדרכי: **נד.** דשם איתא בנמרא דלא עשה כלום: **נה.** ח"י אדם: **יד נו.** בית

צבעי התפלה

הַלְכוּת שַׁבַּת סִימָן רסג

יְוִישׁ אומרים, שְׁאוּתוֹ נִרְ שֶׁהִדְלַק לְשֵׁם שַׁבַּת אֲסוּר [*]^(נז) לַגַּע בּוֹ וּלְהוֹסִיף בּוֹ שְׁמָן, וְאִפְלוּ אִם כָּבֵה אֲסוּר לְטַלְטֹלוֹ: **טו.** ”מִי שֶׁשָּׁהָה לְהִתְפַּלֵּל מִנְחָה בַּעֲרֵב שַׁבַּת עַד (נח) שֶׁקָּבְלוּ הַקָּהֹל ^{כז} שַׁבַּת, (נט) לֹא יִתְפַּלֵּל מִנְחָה בְּאוּתוֹ בֵּית הַכֶּנֶסֶת, אֲלֹא יֵלֶךְ חוּץ לְאוּתוֹ בֵּית הַכֶּנֶסֶת וַיִּתְפַּלֵּל תַּפְּלָה ^[*]יח” שֶׁל **חל**.” טוהוא שְׁלֹא קָבַל שַׁבַּת עִמָּהֶם, (ס) אֲבָל אִם עָנָה וְקָבַל שַׁבַּת עִמָּהֶם אֵינוֹ יָכֹל לְהִתְפַּלֵּל תַּפְּלַת חל, אֲלֹא יִתְפַּלֵּל עֲרֵבִית (סא) שְׁתִּים: **טז.** ”אִם בָּא לְבֵית הַכֶּנֶסֶת סָמוּךְ לְקַבְּלַת הַצְּבוּר שַׁבַּת, (סב) מִתְחִיל לְהִתְפַּלֵּל מִנְחָה, וְאִף עַל פִּי שְׁבַעַדּוֹ מִתְפַּלֵּל יִקְבְּלוּ הַצְּבוּר שַׁבַּת אֵין בְּכֶךְ פְּלוּם, (סג) הוּאִיל וְהִתְחִיל בְּהִתֵּר: **יז.** ”כִּישׁ אומרים, שְׁמִי שֶׁקָּבַל עָלָיו שַׁבַּת קֹדֶם שֶׁחֲשָׁכָה (סד) מִתֵּר לִזְמַר לִישְׂרָאֵל חֲבֵרוֹ לַעֲשׂוֹת לוֹ ^{כח}מְלָאכָה. הגה ומתּר לְהִנּוּת מֵאוּתָהּ הַמְּלָאכָה בַּשַּׁבַּת, (סה) וְכֹל שֶׁכֵּן בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת. מִי שֶׁמֵּאַחֵר לְהִתְפַּלֵּל בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת, אוֹ שֶׁמִּמְשִׁיף סְעוּדָתוֹ בְּלִילָה, מִתֵּר לִזְמַר לְחֲבֵרוֹ יִשְׂרָאֵל שֶׁכָּכֵר (סו) הַתְּפַלָּל וְהַבְדִּיל לַעֲשׂוֹת לוֹ מְלָאכָתוֹ לְהַדְלִיק לוֹ נֵרוֹת וּלְבַשֵּׁל לוֹ, (סז) וּמִתֵּר לְהִנּוּת וּלְאַכֵּל ^{כט}” (ממְלָאכָתוֹ, כֵּן נִרְאֶה לִּי:

באר היטב

כז. שַׁבַּת. דְּהֵינּוּ אֲמִירַת בְּרָכוֹ לְדִידֵן כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב סוּף סִימָן רסא: **כח.** מְלָאכָה. דְּהָא אִי בְּעִי לֹא הִיָּה מְקַבֵּל שַׁבַּת עָלָיו, וְכֹל שֶׁיֵּשׁ לוֹ הִתֵּר מִתֵּר אֲמִירָה כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב סִימָן שז סְעִיף ח: **כט.** מִמְּלָאכָתוֹ. וְכֵן כְּתַב בַּחֲשׂוֹכָתוֹ וְכֵן פֶּסֶק הַבִּיח, דְּלֹא כִּלְבוּשׁ דְּאוֹסֵר אֲלֹא אִם כֵּן בִּרְךָ וְהִסִּיחַ דַּעְתּוֹ מִהַשְׁכָּת. וְלֹא יִדְעִיתִי מֵה מוֹעִיל בְּרַכַּת הַמְּזוּן לְמְלָאכָה, מִגֵּן אֲבָרְהִם. וְכֵן פֶּסֶק הַט״ז בַּחֲשׂוֹכָה בְּאֶרֶךְ, עֵינִי שָׁם. וְעֵינִי יד אֲהָרֹן מֵה שֶׁכְּתַב עַל הַט״ז, וּבַחֲשׂוֹכַת זָרַע אֲבָרְהִם חִלַּק אוֹרַח חַיִּים סִימָן יט. וְזֶה פְּשׁוּט דָּאִם אָמַר הַמְּבַדִּיל וְכוּ' הֵכֵל שָׂרִי כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב סִימָן רצט סְעִיף י, אִךְ צָרִיךְ עֵינִין אִם יוֹכֵל אַחֵר כֶּךָ לִזְמַר רְצָה בְּכִרְכַּת הַמְּזוּן, דִּישׁ לִזְמַר דְּוָקָא כְּשֶׁמִּתְפַּלֵּל תַּפְּלַת חל לֹא יֵאמַר רְצָה אֲבָל כְּשֶׁאוֹמַר הַמְּבַדִּיל לְחֵדֵר וְשֹׂאִי לִזְמַר רְצָה, עֵינִי מֵה שֶׁכְּתַבְתִּי סוּף סִימָן קפח:

שָׁם. וְעֵינִי כְּשׁוֹ״ת מִים רַבִּים סִימָן לב בְּשֵׁם הָרֵב מִהֲרִי אֲשַׁכְנִי שֶׁהַסִּכִּים כִּלְבוּשׁ מַחֲמַת הַירוּשָׁלַמִי שֶׁהֵבִיא הַרשָׁב״א סִימָן תשלט, עֵינִי שָׁם, וּבִכְרַכְי יוֹסֵף כְּתַב שְׂאִין הַכְּרִחַ וְהַעֲקָר כְּדַבְּרֵי מוֹרְנוּ רַבְּנוּ מִשֵּׁה, עֵינִי שָׁם:

משנה ברורה

שְׁהִיא עַל יְדֵי הַדְּלָקָה עֲדִיפָא, דְּאִית בָּהּ מַעֲשֶׂה. ^ווְעֵינִי בַּאֲחֲרוֹנִים שֶׁהֵבִיאוּ בְּשֵׁם כְּמָה מְגִדּוּלֵי הַפּוֹסְקִים דְּסִבִּירָא לְהוּ, דְּקַבְּלַת צְבוּר בְּטַעוֹת אִפְלוּ רַק עַל יְדֵי תַּפְּלָה שְׁמָה קַבְּלָה, רַק שֶׁבִּזָּה אֵין הַמַּעֲוֵט נִמְשָׁכִין אַחֵר הָרֵב כִּינּוּן שֶׁבְּטַעוֹת הִיָּתָה הַקַּבְּלָה, וְאֵין לְהַקֵּל נִגְדֵּי אֵלוֹ הַפּוֹסְקִים. וּבִמְקוֹם הַדְּחַק יֵשׁ לְסַמּוֹךְ עַל דַּעָה קַמִּיתָא שֶׁבִּשְׁלַחַן עָרוּף: **(נז) לַגַּע בּוֹ וְכוּ'.** הֵינּוּ, אִפְלוּ אַחֵר שְׁלֹא הִדְלִיק עֲדִין וְלֹא קָבַל שַׁבַּת, כֵּן כְּתַב הָאוּר זָרוּעַ, וְכְתַב הַמֶּגֶן אֲבָרְהִם הַטַּעַם, דְּאֲזִיל לִישִׁיטָתָה דְּקַבְּלַת צְבוּר

בְּטַעוֹת, שְׁמָה קַבְּלָה, וְאִם כֵּן הַקָּצָה הִנֵּר לְמַצּוֹתוֹ, וְכִינּוּ שֶׁהַקָּצָה לְבַעֲלִים הַקָּצָה לְכָל, וְגַם אֲסוּר לַגַּע בּוֹ דְּחִישִׁינָן שְׁמָא יִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ, וּלְצָרָךְ מַצּוּהַ יֵשׁ לְהַקֵּל (דָּרָךְ הַחַיִּים). כְּתַב הַפְּרִי מְגִדִּים, מִי שֶׁהִדְלִיק נֵר שַׁבַּת בַּעֲדֵי הַיּוֹם גְּדוֹל וְהִתְנַה שְׁלֹא לְקַבֵּל שַׁבַּת, אִפְלוּ הִכִּי הַקָּצָה הִנֵּר לְמַצּוֹתָהּ וְאֲסוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ תִּשְׁמִישׁ חל, וְאִפְלוּ אַחֲרִים אֲסוּרִים, דְּמַקְצָה לְבַעֲלִים אֲסוּר לְכָל: **טו (נח) שֶׁקָּבְלוּ וְכוּ'.** הֵינּוּ, בַּאֲמִירַת בְּרָכוֹ ^{סז} אוֹ בְּמִזְמוֹר שִׁיר לַיּוֹם הַשַּׁבָּת, כָּל מְקוֹם לְפִי מִנְהַגּוֹ, וּכְדִלְעִיל בְּסִימָן רסא סְעִיף ז, עֵינִי שָׁם: **(נט) לֹא יִתְפַּלֵּל וְכוּ'.** הֵינּוּ, אִפְלוּ עוֹד הַיּוֹם גְּדוֹל, וּמִשּׁוּם ^{סח} שֶׁאַחֲרֵי שֶׁהִקָּהֹל קִדְּשׁוּ הַיּוֹם, לֹא יַעֲשֶׂנוּ חל אֲצֵלָם: **(ס) אֲבָל אִם עָנָה.** הֵינּוּ, ^{סח} שְׁעָנָה בְּרָכוֹ, וַעֲשֶׂהוּ בַּעֲצֻמוֹ קֹדֶשׁ בַּעֲנִית בְּרָכוֹ, וְאִיךְ יַעֲשֶׂנָה אַחֵר כֶּךָ חל, וּמִשּׁוּם הִכִּי לִית לָהּ תַּקְנָתָא: **(סא) שְׁתִּים.** הֵינּוּ, מִתְחַלֶּה לְשֵׁם שַׁבַּת וְאַחֵר כֶּךָ שְׁנִיָּה לְתִשְׁלוּמֵי מִנְחָה. וְאִם הֶפֶךְ, אֲפֹשֶׁר דִּיעָא, הוּאִיל וְעֲדִין יוֹם הוּא וְזִמֵּן מִנְחָה, כֵּן כְּתַב הַפְּרִי מְגִדִּים בְּסִימָן זֶה. וְעֵינִי לַעֲלִיל בְּפִרִי מְגִדִּים בְּמִשְׁבָּצוֹת וְהֵב סִימָן קח סְעִיף קטן ח: **טז (סב) מִתְחִיל לְהִתְפַּלֵּל.** מִנְחָה, וְלֹא יִמְתִּין עַד שִׁיעָנָה בְּרָכוֹ, דָּאִם יַעֲנָה, שׁוּב לֹא יוֹכֵל לְהִתְפַּלֵּל אַחֵר כֶּךָ מִנְחָה: **(סג) הוּאִיל וְהִתְחִיל בְּהִתֵּר.** וְאִף עַל פִּי ^{סח} שֶׁהִיָּה יוֹדֵעַ שְׁלֹא יוֹכֵל לִגְמַר אִפְלוּ חֲצִי הַתְּפִלָּה קֹדֶם בְּרָכוֹ, מִכָּל מְקוֹם מְקָרִי הַתְּחִיל בְּהִתֵּר, לְפִי שֶׁאֲסוּר זֶה שְׁלֹא לְהִתְפַּלֵּל תַּפְּלָה שֶׁל חל אֲצֵל הַמִּתְפַּלְלִים שֶׁל שַׁבַּת אֵינוֹ אֲלֹא חֲמָרָא בַּעֲלָמָא, וּמִכָּל מְקוֹם ^{סח} טוֹב יוֹתֵר בְּאִפֵּן זֶה שִׁיעָא לְחוּץ בֵּית הַכֶּנֶסֶת וַיִּתְפַּלֵּל שָׁם: **יז (סד) מִתֵּר לִזְמַר.** דְּכִינּוּ ^{סח} שֶׁלְּחֲבֵרוֹ מִתֵּר, אֵין אֲסוּר אֲמִירָה שִׁיךְ בִּזָּה. וְסְעִיף זֶה אֵינִי כְּשִׁישׁ שֶׁהוּת הָרַבָּה עַד בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת, דָּאִם הוּא סָמוּךְ לְבִין הַשְּׁמָשׁוֹת, בּוֹדָאִי קָבְלוּ רַב אֲנָשֵׁי הָעִיר שַׁבַּת, וְהַמַּעֲוֵט נִגְרֵר אַחֲרֵיהֶן בַּעַל כְּרָחִם, וּכְדִלְעִיל בְּסְעִיף יב, וְלֹא שִׁיךְ דִּין זֶה. כְּשֶׁמִּגִּיעַ סָמוּךְ לְבִין הַשְּׁמָשׁוֹת, ^{סח} אֵל יִמְתִּינוּ לִזְמַר מִזְמוֹר שִׁיר לַיּוֹם הַשַּׁבָּת [אוֹ שְׂאֵר מֵאֲמִרים הַנוֹהֲגִים לִזְמַר בַּשְּׁבִיל קַבְּלַת שַׁבַּת] בַּשְּׁבִיל אֵיזָה אֲנָשִׁים הָעוֹסְקִים בְּבִיתָם בַּעֲנִינֵיהֶם וּמִשְׁהִין לְבָא לְבֵית הַכֶּנֶסֶת: **(סה) וְכֹל שֶׁכֵּן בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת.** פְּרוּשׁ, דְּהָא בַּעֲרֵב שַׁבַּת כְּכֹר קָבַל שַׁבַּת וְאִי אֲפֹשֶׁר לְחוּז, וְאִפְלוּ הִכִּי שָׂרִי, וְכֹל שֶׁכֵּן בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת, דְּכָל שְׁעָה וְשְׁעָה אִם רוֹצֶה מִתְפַּלֵּל וּמְבַדִּיל, מִכָּל שֶׁכֵּן דְּמִתֵּר לִזְמַר: **(סו) הַתְּפַלֵּל וְהַבְדִּיל.** הֵינּוּ, ^{סח} שֶׁהַבְדִּיל בַּתְּפִלָּה, דְּבִזָּה מִתֵּר לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה, וּכְדִלְקַמֵּן בְּסִימָן רצט, אִף שְׁלֹא הַבְדִּיל עַל הַפּוֹס: **(סז) וּמִתֵּר לְהִנּוּת.** וְהִלְבוּשׁ אוֹסֵר, אֲלֹא אִם כֵּן בִּרְךָ וְהִסִּיחַ דַּעְתּוֹ מִהַשְׁכָּת, ^{סח} וְהָאֲחֲרוּנִים הַסִּכִּימוּ עִם הַשְּׁלַחַן עָרוּף. וְאִם אָמַר הַמְּבַדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחַל בְּאֻמָּצַע סְעוּדָתוֹ, לְכָלִי עֲלָמָא שָׂרִי, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּסוּף סִימָן רצט, דְּאִפְלוּ הוּא בַּעֲצֻמוֹ מִתֵּר אֲז בְּמְלָאכָה, אִף צָרִיךְ עֵינִין אִם יָכוֹל אַחֵר כֶּךָ ”לִזְמַר רְצָה בְּכִרְכַּת הַמְּזוּן כִּינּוּ שֶׁעֲשֶׂהוּ מִתְחַלָּה לְחַל. כְּתַב הַפְּרִי מְגִדִּים, בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת אֵין הֵיָּחִיד נִגְרֵר אַחֵר הָרֵב, אִף עַל פִּי שֶׁכֵּלֵם לֹא הַתְּפַלְלוּ וְלֹא הַבְדִּילוּ, יָכוֹל הוּא לְהַבְדִּיל וּלְעֲשׂוֹת מְלָאכָה מִשְׁגִּיעַ הַזִּמֵּן:

שער הצייון

ס. מִגֵּן אֲבָרְהִם וְאִלִּיָּה רַבָּה וּשְׂאֵר אַחֲרוּנִים: **טו** סא. דָּרָךְ הַחַיִּים: סב. בֵּית יוֹסֵף: סג. בֵּית יוֹסֵף: **טז** סד. בֵּית יוֹסֵף וּמִגֵּן אֲבָרְהִם וּשְׂאֵר אַחֲרוּנִים דְּלֹא כְּטִיז: סה. עֵינִי אִלִּיָּה רַבָּה: סז. מוֹכַח מִסְפֵּר חֲסִידִים שֶׁהוּבָא בְּמִגֵּן אֲבָרְהִם: סח. מִגֵּן אֲבָרְהִם: טח. טיז. וּמִגֵּן אֲבָרְהִם וְאִלִּיָּה וּזְטָא וּשְׂאֵר אַחֲרוּנִים: ע. מִגֵּן אֲבָרְהִם:

לח.

באר הגוף

ז שְׁבִילִי הֶלְקֵט בְּשֵׁם הַגָּאוֹנִים. ח תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן סִימָן ד וּבִכְתָּבִיו סִימָן קנג שְׁמַצֵּא בַּחֲשׂוֹכָה וְכֵן הוֹרֵי כְּמָה גְּדוּלִים. ט מְרֻכִּי סוּף פֶּרֶךְ ב דְּשַׁבַּת וְהַנְּהוּת מִיּוֹמֵי פֶּרֶךְ ה וְשֵׁם בַּתְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן. י שֵׁם בַּתְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן וּבִכְתָּבִיו סִימָן קנג. כ רִשְׁבִּי"א בְּשֵׁם הַתּוֹסְפוֹת.

^[*] **שְׁנֵרִי תְּשׁוּבָה**

בַּמִּחְזִיק בְּרַכָּה הַסִּכִּים לְזֶה מִשְׁעֵם דְּכָמָה פּוֹסְקִים רֵאשׁוֹנִים סוֹכְרִים גַּם בַּטְבִּילָה לְכָרֶךְ קֹדֶם, וְאִף שְׁנוּתֵיגִים עַל פִּי בַּה״ג לְכָרֶךְ אַחֵר כֶּךָ, יֵשׁ לִזְמַר דְּהִכִּי קָבְלוּ דְאִף דְּבִטְלוּהָ לְטְבִילוֹתָא טוֹב לְכָרֶךְ בַּהִיתוּ טְהוֹר, אֲבָל בִּזָּה טְפִי עֲרִירִי לְכָרֶךְ בַּיּוֹם טוֹב קֹדֶם הַהֲדָלָה, עֵינִי שָׁם. וְעֵינִי בַּשְּׂאִילַת יַעֲבִיז״ן סִימָן קז דְּמָה שְׁנוּתֵיגִים לְכָרֶךְ וְזִמֵּן בַּשַּׁעַת הַדְּלָקַת נֵר יוֹם טוֹב אֵין לְזֶה יוֹסֵד, מִיּהוּ אֵין לְמַחּוֹת כִּינּוּם כְּהוֹנָקַת הַיָּד, עֵינִי שָׁם: **(ה) מְלָאכָה.** עֵינִי בֹאֵר הִיטֵב. וְעֵינִי בְּבֵית יוֹסֵף שְׂדִין זֶה מִתְּחַלַּקַת הַרשָׁב״א בְּשֵׁם הַתּוֹסְפוֹת וְהַר״ן. וּבְשׁוֹ״ת פְּנִי יְהוֹשֻׁעַ הַנֶּדְפָס חִלַּק יוֹרֵה דַּעָה סִימָן ג בְּסוּפוֹ כְּתַב שְׁנֵה תִלּוּי בַּמִּתְחַלַּקַת הַפּוֹסְקִים לַעֲנִין שְׁלִיחַ לְדַבֵּר עֲבָרָה אִם בַּעֲיֵנִי שְׁלִיחַ כֹּר חִיּוּבָא, עֵינִי שָׁם, וּמָה שֶׁכְּתַב עַל זֶה כִּסְפֵּר בֵּית מֵאִיר בְּאֶכֶן הָעוֹר סִימָן ה: **(ו) מִמְּלָאכָתוֹ.** עֵינִי בֹאֵר הִיטֵב. וְעֵינִי בַּחֲשׂוֹכַת ב״ח סִימָן קי שֶׁכְּתַב, הַמְּקַל כְּרַכ״א שֶׁהוּא כְּהַרשָׁב״א לֹא הַפְּסִיד, וְהַמְּחִמֵּר כְּהַר״ן קְרוֹשׁ יֵאמַר לוֹ וְתַבָּא עָלָיו בְּרַכָּה, גַּם הַר״ן לֹא נִחְלַק אֲלֹא בַּאֲמִירָה, אֲבָל אִם חֲבֵרוֹ עָשָׂה מַעֲצָמוֹ מִתֵּר לְאוּתוֹ שֶׁמִּשְׁכָּה סְעוּדָתוֹ לְהִנּוּת מִמֶּנּוּ אִלִּיבָא דְּכָלִי עֲלָמָא, עֵינִי בְּשׁוֹ״ת מִים רַבִּים סִימָן לב בְּשֵׁם הָרֵב מִהֲרִי אֲשַׁכְנִי שֶׁהַסִּכִּים כִּלְבוּשׁ מַחֲמַת הַירוּשָׁלַמִי שֶׁהֵבִיא הַרשָׁב״א סִימָן תשלט, עֵינִי שָׁם, וּבִכְרַכְי יוֹסֵף כְּתַב שְׂאִין הַכְּרִחַ וְהַעֲקָר כְּדַבְּרֵי מוֹרְנוּ רַבְּנוּ מִשֵּׁה, עֵינִי שָׁם:

באר הגוף

נֵרוֹת בְּטַעוֹת לֹא חֲשִׁיב קַבְּלָה כָּלֵל, וְהַפְּרִי מְגִדִּים וְהַדָּרָךְ הַחַיִּים מַחֲמִירִין בַּהֲדָלָה אִף בִּיָּחִיד, וְכֹל זֶה דְּוָקָא לְאַחֵר פֶּלַג הַמִּנְחָה:

^[*] **לַגַּע בּוֹ.** עֵינִי בַּמִּשְׁנָה בְּרוּרָה בְּשֵׁם הַמֶּגֶן אֲבָרְהִם. וְעֵינִי בִּשְׁלַחַן עָרוּף הַגֵּר״ז שְׁמַתְמִיָּה מֵאֵד עַל אֲסוּר הַנִּגְיָעָה:

טו ^[*]**יח”** שֶׁל **חל**. וְלֹא קָשָׁה מִסְעִיף יב, דִּיחִיד נִגְרֵר אַחֵר הָרֵב רַק לַעֲנִין מְלָאכָה, אֲבָל לַעֲנִין תַּפְּלָה, כֹּל שְׁלֹא עָנָה עִמָּהֶם בְּרָכוֹ מִתְפַּלֵּל תַּפְּלָה שֶׁל חל חוּץ לְבֵית הַכֶּנֶסֶת [וְפִרִי מְגִדִּים]:

בַּמִּחְזִיק בְּרַכָּה הַסִּכִּים לְזֶה מִשְׁעֵם דְּכָמָה פּוֹסְקִים רֵאשׁוֹנִים סוֹכְרִים גַּם בַּטְבִּילָה לְכָרֶךְ קֹדֶם, וְאִף שְׁנוּתֵיגִים עַל פִּי בַּה״ג לְכָרֶךְ אַחֵר כֶּךָ, יֵשׁ לִזְמַר דְּהִכִּי קָבְלוּ דְאִף דְּבִטְלוּהָ לְטְבִילוֹתָא טוֹב לְכָרֶךְ בַּהִיתוּ טְהוֹר, אֲבָל בִּזָּה טְפִי עֲרִירִי לְכָרֶךְ בַּיּוֹם טוֹב קֹדֶם הַהֲדָלָה, עֵינִי שָׁם. וְעֵינִי בַּשְּׂאִילַת יַעֲבִיז״ן סִימָן קז דְּמָה שְׁנוּתֵיגִים לְכָרֶךְ וְזִמֵּן בַּשַּׁעַת הַדְּלָקַת נֵר יוֹם טוֹב אֵין לְזֶה יוֹסֵד, מִיּהוּ אֵין לְמַחּוֹת כִּינּוּם כְּהוֹנָקַת הַיָּד, עֵינִי שָׁם: **(ה) מְלָאכָה.** עֵינִי בֹאֵר הִיטֵב. וְעֵינִי בְּבֵית יוֹסֵף שְׂדִין זֶה מִתְּחַלַּקַת הַרשָׁב״א בְּשֵׁם הַתּוֹסְפוֹת וְהַר״ן. וּבְשׁוֹ״ת פְּנִי יְהוֹשֻׁעַ הַנֶּדְפָס חִלַּק יוֹרֵה דַּעָה סִימָן ג בְּסוּפוֹ כְּתַב שְׁנֵה תִלּוּי בַּמִּתְחַלַּקַת הַפּוֹסְקִים לַעֲנִין שְׁלִיחַ לְדַבֵּר עֲבָרָה אִם בַּעֲיֵנִי שְׁלִיחַ כֹּר חִיּוּבָא, עֵינִי שָׁם, וּמָה שֶׁכְּתַב עַל זֶה כִּסְפֵּר בֵּית מֵאִיר בְּאֶכֶן הָעוֹר סִימָן ה: **(ו) מִמְּלָאכָתוֹ.** עֵינִי בֹאֵר הִיטֵב. וְעֵינִי בַּחֲשׂוֹכַת ב״ח סִימָן קי שֶׁכְּתַב, הַמְּקַל כְּרַכ״א שֶׁהוּא כְּהַרשָׁב״א לֹא הַפְּסִיד, וְהַמְּחִמֵּר כְּהַר״ן קְרוֹשׁ יֵאמַר לוֹ וְתַבָּא עָלָיו בְּרַכָּה, גַּם הַר״ן לֹא נִחְלַק אֲלֹא בַּאֲמִירָה, אֲבָל אִם חֲבֵרוֹ עָשָׂה מַעֲצָמוֹ מִתֵּר לְאוּתוֹ שֶׁמִּשְׁכָּה סְעוּדָתוֹ לְהִנּוּת מִמֶּנּוּ אִלִּיבָא דְּכָלִי עֲלָמָא, עֵינִי בְּשׁוֹ״ת מִים רַבִּים סִימָן לב בְּשֵׁם הָרֵב מִהֲרִי אֲשַׁכְנִי שֶׁ

יד. ברמ"א [צג] כתב, צריך להניח הנרות במקום שמדליקין, (טו) לא להדליק במקום זה ולהניח במקום אחר:

טו. בשו"ע [צח] כתב, י"א שמי שקיבל עליו שבת קודם שחשבה, מותר לומר (טז) לישראל חבירו לעשות לו מלאכה. וכתב ברמ"א ומותר ליהנות מאותה

חוט שני

אינו ניכר שמדליק לכבוד שבת, ע"כ. לכן כתב במג"א דאם עמדו הנרות שעה מועטת על מקומו רשאי אח"כ להניחה במקום אחר דהא מותר להשתמש לאורה. וה"ה דמותר ליטלו ממקומו ולהניחו במנורה גבוהה התלויה דהא ניכר שעושה לכבוד שבת.

ובמ"ב [צז] כתב, דאם הדליק בבית במקום שמשתמשים בו מותר לטלטל אח"כ ולהניח במקום אחר דכל הבית הוא מקומם. והלבוש מחמיר אף בזה, ובמקום הצורך יש להקל, ע"כ.

ונראה דאף לדעת הלבוש היינו דוקא בנרות שצריך עליהם בזה ס"ל דאין לעצורם אף למקום חיוז אחר, אבל שאר הנרות שפיר יוכל לטלטלם, משום דנשאר במקומו נר שצרכו עליו, ועל כן שפיר דמי להדליק כל הנרות במקום אכילה ואח"כ יפזר חלק מהנרות בבית, ואין צריך להדליק כל נר במקומו.

בסוכות שמדליק הנרות בסוכה בפמותות כסף ומתירא להשאירם בסוכה, אם משאיר נר אחד בסוכה, מותר להכניס ציו"ט שאר הנרות לבית למקום שמשתמשים שם.

לומר לישראל שלא קיבל שבת לעשות לו מלאכה

(טז) לישראל חבירו. תנן במס' שבת [צט], לא ישכור אדם

ובפרט בזמנינו שיש במקום שקועדים גם אור חשמל או לוקסים, ונתבאר לעיל דאם הנרות נמצאים במקום אחר באופן שלא נהנים ולא על השולחן דע"ע אם אפשר לברך עליהם כשיש תאורה [ועיי"ש ענה לזה], מן הראוי לעשות כמו שנהגו במשך כל הדורות להניח נרות שבת על השולחן שקועדים עליו [או סמוך לזה] שזה כבודה של שבת. כמ"ש התוס' ד"חובה היא שישקעוד במקום הנר משום עונג.

העברת הנרות ממקום למקום

(טו) לא להדליק במקום זה. כתב במרדכי [צז] וז"ל, הדלקה במקומה צעין כתב הר"י יעקב ישראל הוא הדין לנר של שבת וצירושלמי דפ' הרוחה גרסינן המדליק נר של שבת צריך לברך להדליק נר של שבת וכו'. והוצאו דבריו בדרכי משה [צח] וז"ל, כתב המרדכי דצריך להניח הנרות במקום ההדלקה ולא להדליק במקום זה ולהניחו במקום אחר, עכ"ל.

ובמג"א [צו] כתב, דלפ"ז אין אסור אלא כשמדליקין במקום שאין משתמשים בו והניחו אח"כ במקום שמשתמשים בו דקיי"ל הדלקה עושה מלואה, וכה"ג אמרינן גבי נר חנוכה, עיי"ש.

עוד הביא במג"א טעם נוסף מהלבוש, שאם מדליק במקום זה ומניחו במקום אחר

1563709

שער הציון

[צג] סי' רס"ג סעיף י': [צד] סי' רס"ג סעיף י"ז: [צה] פרק כמה מדליקין סי' רע"ג: [צו] סי' רס"ג אות ה': [צז] ס"ק כ"ג: [צח] סי' רס"ג סעיף י"ז: [צט] ק"נ ע"א:

(הא) כתוב נהגות (מיימוניות) פרק כ"ט (ה"י אות פ) נשם הר"מ דכוס מילה שהוא נשמת יתנו למינוק עכ"ל, ולפי דברי הגאונים שכתב רבינו בסמוך אם שמה שיעור שחייב עליו נכרה אין צריך ליתנו למינוק דשפיר דמי שיטתו המוהל עמו:

(דב) ובה"ג חילק אם בא אצל

אחרים שאין יודעין לקדש וכו'. חילוק זה כתוב בכל זו (ס"י לה, לד ע"ג) נשם הרי"ג [*] וטעמו משום דהא דאמרין (ר"ה כט.) כל הנכרות אע"פ שלא מוילא הני מילי להוילא את שאינו בקי אצל לא להוילא את הנקי יא:

(הב) כתבו הגאונים הא

דאמרין אין קידוש אלא במקום סעודה וכו'. אין להוכיח שהמקומות והר"ש חולקים על סברא זו מדכתבו צריך פרק ערבי פסחים (קא. מוס' ד"ה טעמו, רא"ש שם ס"י ה) אמאי דאמרין ואף רבה סבר אין קידוש אלא במקום סעודה דאמר אביי כי הוינא צי מר כי הוה

מקדש לן אמר טעמו מידי דילמא אדאוליתו לצי אופיזא מתקרא לכו שרגא ולא מתקדש לכו ולא מתאכלי לכו יב*] ונקידושא דהכא לא נפקיתו דאין קידוש אלא במקום סעודה, טעמו מידי, נראה דהיינו טעמא לחס דוקא, דאיכא למימר דלא כתבו כן משום דנשתיית כוס לא ליפקו ידי קידוש אלא משום דלא נפקי ידי סעודה אלא צפת יג] וכדמשמע מסוף לשונם אצל אפשר דמודו לדברי גאונים הללו דלענין קידוש במקום סעודה שפיר מיקרי מקום סעודה במקום שסוטה כוס יין שחייב עליו נכרה:

[ו] ואם קידש בביתו ושבע שבתו וכו'. כן כתב רבינו ירוחם צח"א (סו רע"א) וסמ"ק (ס"י רפ"א) והגהות (מיימוניות) פרק כ"ט (דפוס קושטא ה"ח): **ומו"ש** ובגון שנתכוין השומע לצאת וכו'. הוא מדאמרין בסוף פרק ראשון ב"ד (ר"ה כח:) דאמר ליה

ר' זירא לשמעיה איכוין ותקע לי וכו' אצל אם שמע משליח ציבור אמרינן התם דאין צריך להתכוין ציבור להוילא את זה דשליח ציבור אכוליה עלמא מכיון, מיהו צומן הזה ששליח ציבור מקדש צבית הכנסת משום מנהג ולא להוילא אחרים ידי חובתן משמע דלא ילא השומע אלא אם כן נתכוין להוילאו:

[ז] ואין הקידוש תלוי בנר וכו'. צריך פרק ערבי פסחים (קא.) על מה שכתבתי בסמוך דאמר אביי כי הוינא צי מר וכו' דילמא

אחרים אינו מקדש להם, ואני תמה אם כתבו הגאונים כן, ובה"ג (הל' קידוש דף יג ע"ד) חילק אם בא אצל אחרים שאין יודעין לקדש מקדש להם אבל אם יודעין לקדש אינו מקדש להם: **[ה]** כתבו [עוד] הגאונים הא דאמרין אין קידוש אלא במקום סעודה אין צריך שיגמור שם כל סעודתו [א] אלא אפילו אכל דבר מועט או שמה כוס יין שחייב עליו ברכה (ד*) יצא ידי קידוש וגומר סעודתו במקום אחר יב] ודוקא שאכל לחם או שמה יין אבל אכל פירות לא: **[ו]** ואם קידש בביתו ושבע שבתו ושולחן ערוך לפניו יוצא בו דלדידיה הוי מקום סעודה ובגון שנתכוין השומע לצאת (ה) ומשמיע להוציא: **[ז]** ואין הקידוש תלוי בנר שאם ירצה לאכול בחושך

למינוק עכ"ל ולפי דברי הגאונים שכתב רבינו בסמוך אם שמה שיעור שחייב עליו נכרה אין צריך ליתנו למינוק דשפיר דמי שיטתו המוהל עמו עכ"ל צ"י וכ"כ הרב נהגות שו"ע (ס"ה), אצל למה שכתבתי שגראה עיקר דמלכד שיטתה כמלוא לוגמיו לא היא סעודה עד שיטתה עוד רביעית שחייב עליו נכרה אחרונה דהכי משמע מלשון הגאונים שכתבו אפילו אכל דבר מועט או שמה כוס יין שחייב עליו נכרה אחרונה דאמרוייהו קאי הא דקאמרי שחייב עליו נכרה צין אכל צין שמה וכיון דהאכליה הויא חוץ משתיית כמלוא לוגמיו הכי נמי שתייה יס להחמיר שלא ליתן לסנדק לטעום כמלוא לוגמיו אם לא שיטתה עוד רביעית יין:

ד ואין הקידוש תלוי בנר וכו'. כ"כ מהר"ם וכמה גדולים וכן

ר' זירא לשמעיה איכוין ותקע לי וכו' אצל אם שמע משליח ציבור אמרינן התם דאין צריך להתכוין ציבור להוילא את זה דשליח ציבור אכוליה עלמא מכיון, מיהו צומן הזה ששליח ציבור מקדש צבית הכנסת משום מנהג ולא להוילא אחרים ידי חובתן משמע דלא ילא השומע אלא אם כן נתכוין להוילאו:

[ז] ואין הקידוש תלוי בנר וכו'. צריך פרק ערבי פסחים (קא.) על מה שכתבתי בסמוך דאמר אביי כי הוינא צי מר וכו' דילמא

פרישה

(ד*) יצא ידי קידוש. וכתב צ"י (ד"ה כח) נהגות (מיימוניות) פרק כ"ט (ה"י אות פ) נשם הר"מ דכוס מילה שהוא נשמת יתנו למינוק עכ"ל, ולפי דברי הגאונים שכתב רבינו בסמוך אם שמה שיעור שחייב עליו נכרה אין צריך ליתנו למינוק דשפיר דמי שיטתו המוהל עמו:

ברכה ממש ר"ל ברכה ראשונה שאם כן קשה למה תלה זה בברכה ראשונה הלא אין צריך ברכה שהרי כוס של קידוש פוטרו ואי ר"ל שיעור כוס שחייב עליו ברכה ראשונה גם זה אינו שהרי ברכה ראשונה אין צריך שיעור וכמו שכתוב לעיל בריש סימן ר"י אלא כוונת הגאונים לומר שיעור כוס שחייבין עליו ברכה אחרונה ור"ל אע"פ שכאן גם כן פטורין מלבד ברכה אחרונה על אותו כוס שני שהרי יצטרך לברך ברכה אחרונה אכוס של קידוש ויהיה יוצא גם כן בזה מכל מקום בענין כוס דחייב עליו ברכה אחרונה דהיינו רביעית. ודוחק לומר דלעולם ברכה אחרונה ממש קאמר דהיינו ארבעית שלם ואינו יוצא בברכה אחרונה דכוס של קידוש דהא אפשר דלא שמה אלא כשיעור דהיינו רוב רביעית ואז אין מברכין עליו ברכה אחרונה מספק וכמו שכתב רבינו לעיל בסוף סימן ק"ץ ור"י דהא כתב רבינו שם בסימנים הנ"ל דמספק צריך לשנות בכל כוס של ברכה רביעית עיי"ש:

הגהות והערות

אבל לא מצאנו כן בהלכות הבדלה של הרי"ץ גיאת, אבל כן הוא ברי"ץ גיאת הל' ראש השנה ע' ל"ב: **[יא]** עיין ביאור הלכה ס"ד ד"ה והוא מה שהקשה על הב"י: **[יב]** עיין באריכות בפרישה לעיל סימן רס"ט סק"ד: **[יג]** כן הוא גירסת הרי"ף, ועיין בית ארוזים אות כ"ט: **[יד]** עיין חוספת שבת סק"א

מש"כ על דברי המדריכא, ובפמ"ג במש"ז בסוף סימן זה: **[י]** עיין בהג"ה בלבוש מה שכתב בעצמו בזה, וכנראה שהדרישה לא ראה דברי הלבוש בהג"ה (מאמר מרדכי סוף סק"ה): **[י*]** בכ"ז בו שם כתב: "והכי חיבר הרי"א ז"ל בהלכות הבדלה" (וכן הוא בארחות חיים הל' קידוש אות ט"ו).

נהגו צורך אשכנזי טו, אצל מפירוש רש"י ותוספות ושאר גדולים משמע דהויא ברכה לבטלה מה שמצריך על הנר אם אינו מקדש ואוכל סעודתו אצל הנר ועל כן יש להחמיר ועיין לעיל סימן רס"ג ס"ג כד"ה כתב באגודה טו:

(לה ע"א) דמי שעושה קידוש לאלמנה אינו יוצא ידי קידוש כיון שאינו מקום סעודתו ולא ישתה עד שיחזור ויקדש במקום סעודתו, ולעשות לאלמנה ברכה המוציא פשיטא דאסור דהיינו ברכה הלחם דאמר (ר"ה כט ע"ב) לא יפרוס לאורחים אלא אם כן אוכל עמהם וכמו כן אדם העושה תענית חלוס בשבת לא יעשה ברכה לבני ביתו דכיון דליכא רק ברכה פרי הגפן שמה הוא כמו ברכה היין דאינו יכול להוציא אחרים כיון שאינו אוכל הוא עצמו עכ"ל, והדבר פשוט שמה שכתב לא יצרך לאלמנה ברכה המוציא אינו אלא במקדש לה על היין דכבר יצאו ידי חובת קידוש בלא ברכה המוציא אצל כשמקדש לה על הפת שפיר דמי כיון דהפת הוא במקום יין ואי אפשר לקדש בלא יין וצ"ל פת:

רעג א ובוצע על שתי ככרות וכו'. כתב ב"י דהכל זו כתב ונהגין לנצוץ התחתון ולא העליון ואנו נוהגין לנצוץ העליון עכ"ל וכ"כ הגהות מיימוניות פ"ח מהלכות חמץ שמן הככר

אורח החיים

(1) יכול לקדש בלא נר, וכן כתב גאון יד' היה נר דלוק בבית (1) ומצטער לאכול שם מקדש בחוץ ואוכל שם אע"פ שאינו רואה הנר:

סימן רעד

פרמי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א] כיצד בוצע על שתי ככרות: [ב] שיעור פרוסת המוציא: [ג] אם רשאי המסובין לטעום קודם הבוצע: [ד] סעודת ליל שבת ושל שחרית צריך לאכול פת:

[א] (ה) ובוצע על שתי ככרות דכתיב (שמות טז כב) לקטו לחם משנה ואמר רב אשי חזינא לרב

זו (ס"י לא, כה ע"ג) כתב בשם הר"פ (תשנ"ז קטן ס"ג) דהיינו דוקא לבני ארץ אשכנז שאוכלים מצעוד יום יט' אצל ככר פירשו כל גדולי זרפת שאין אוכלים מצעוד יום כל כך ולפי זה אין לאכול אלא במקום הנר ועוד סמך מדאורייתא כן מפני שלום הדין עכ"ל וכן דעת שגלי הלכט (ס"י נט) והאריך בדבר להצריך שיאכל במקום הנר על כל פנים (א), ובהגהות חדשות פ"ד כאן כתב שהשיב ר"י שהנרות לעונג נצטוו ולא לצער ואם הוא נהנה צחצר יותר מפני

האור או מפני הצוצים פשיטא שלאכול צחצר מותר:

[ג] מזה שכתבתי בסמוך (לעיל ד"ה כתב) דאמר רבי כי הוינא צי מר וכו', משמע צהדיא דהא דאמרין אין קידוש אלא במקום סעודה לא מיעביא כשסועד במקום אחר אלא כי אפילו אינו סועד כלל נמי וקידש לא יצא ידי קידוש כב):

[ב] מי שקידש ציית אחד על דעת לאכול שם ואחר כך נמלך לאכול במקום אחר הוא קידוש שלא במקום סעודה וצריך לחזור ולקדש מדאמרין ציית פרק ערבי פסחים (קא). דרז הווא צתר דקדיש אהעקר ליה שרגא ועייליה למאניה לצי גנגא דרצה צריה דהוא שרגא וקדיש וטעים מיד, וכן משמע ממה שכתב רבינו בתחלת סימן זה בשם רבינו ניסים דטפי עדיף לקדש על דעת לאכול במקום אחר מלקדש על דעת לאכול במקום זה ונמלך לאכול במקום אחר דכתיב הא יא גונא אפילו לדידיה דמיקל לא יצא ידי קידוש וכל שכן לדברי החולק עליו ואומר דאפילו קידש כאן על דעת לאכול במקום אחר לא יצא, מיהו אם קידש כאן על דעת לאכול במקום אחר ואחר כך נמלך לאכול שם נראה דאינו צריך לחזור ולקדש דכיון שאוכל במקום שקידש שפיר הוא קידוש במקום סעודה ולא חיישינן למה שהיה דעתו:

רעד

פרמי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[אב] אם בוצע בככר התחתון או בעליון:

[א(א), ב] ובוצע על שתי ככרות וכו' עד כיון שאינו עושה בן בחוץ. פרק כל כתבי (ק"ז:) ופרק כיצד מצרכין (נרות לט:) רבי

טו

דרכי משה

(ג) והאגור (ס"י שסא) כתב בשם מהר"י מולין (שו"ת מהרי"ל החדשות ס"י מה אות ד) וכולהו רבוותא שרו לאכול שלא במקום הדלקה אלא שבעל ספר האגודה (שבת פ"ב ס"י מה) הצריך לעשות נרות ארוכות שלא יכבו קודם הלילה דאם לא כן הוי ברכה לבטלה דשרגא בטיהרא מאי מהני, ונראה לי דסגי בנרות שבחדרים, וגדולי צרפת נמשכין בסעודתן עד הלילה ובאשכנז מקדימין בזמן הקיץ, ועל שניהם אני קורא ועמך כולם צדיקים עכ"ל:

פרישה

(1) יבוא לקדש בלא נר. כתב המרדכי שר' שמחה היה רגיל להדליק נר ציית ולאכול צחצר והכל זו כתב בשם הר"ף דהיינו דוקא לבני ארץ אשכנז שאוכלין מצעוד יום אצל ככר פירשו כל גדולי זרפת שאין אוכלין מצעוד יום כל כך ולפי זה אין לאכול אלא במקום הנר ועוד סמך מדאורייתא מפני שלום ציית עכ"ל: (1) ומצטער לאכול שם וכו'. מפני האור או הצוצים:

רעד (ה) ובוצע [וכו'] דכתיב לקטו לחם משנה. ומכל עומר היו עושין שני ככרות כדלקמן סימן רל"א:

הגהות והערות

רשימי כנה"ג הגהות הב"י אות ז' ד"ה ותו ובברכי יוסף סק"ד: [יד] תשובות הגאונים מוסאפיה ס"י ס"ג, אוצר הגאונים פסחים ס"י רנ"ה: טו] עיי' מש"כ לקמן בהגהות והערות אות יט: [טז] ועיי' מש"כ בס"י רס"ג שם בהגהות והערות אות ט"ז: [יז] במרדכי פסחים (הג"ל בדיבור הקודם) אחר שכתב שצריך נר לקידוש היום סיים עלה "אבל משום סעודה אין חששא כי יוכלין לאכול בלא נר" עכ"ל (ועיין אליה רבה כאן סק"א ד"ה והנה), וצ"ע: [יח] עיין מש"כ בילקוט מפרשים בסוף הטור: [יט] זכין מבואר לכאורה במרדכי שבת שם שכתב בשם המהר"ם שמואל להדליק בבית בע"ש בקץ ואוכל בחצר ויהיה לו אורה מן היום משום דנר שבת אינו אלא משום שלא יכשל בעץ או באבן והרי יש לו אורה גדולה עכ"ל, ועל זה הביא דעת רבינו שמחה הג"ל, (וע"ע בלשון רש"י בשבת שם שכתב הטעם שצריך לאכול אצל הנר משום

הַלְכוּת שַׁבַּת סִימָן רַעַג

נג.

באר הגולה

ל טור ורנבנו ירחם חלק א וסמ"ק והנהגות מימוני פרק כט. מ שם מהא דראש השנה כט. נ רא"ש בריש פרק ערבי פסחים בשם יש אומרים ומרדכי מהא דאבי קא. ס טור בשם גאון ומרדכי בשם רבי שמחה וכן כתב הנהגות פרק ה.

בַּמָּקוֹם סְעוּדָה (כג) וְגוֹמֵר סְעוּדָתוֹ (כד) **בַּמָּקוֹם אַחֵר**. וְדוֹקָא אָכַל לֶחֶם (כה) או שְׁתָּה יֵין, אָכַל אָכַל ^(כז) **פְּרוֹת לֹא**. הגה ולפי זה הִיָּה מִתֵּר לְמוֹהֵל וּלְסַנְדֵּק לְשִׁתּוֹת מִכּוּס שֶׁל מִילָה בַּשַּׁבָּת בַּשְּׁחֲרִית אִם שׁוֹתִין (כז) בַּשְּׁעוֹר (בית יוסף), אָכַל נִהְגוּ לִתֵּן לְתִינוּק (הגהות מיימוני פרק כט): ^[*ח] **וְ** ^(כח) **לְיָאֵם קִדֵּשׁ בֵּיתוֹ וְשִׁמְעַ** ^(כט) **שְׁכָנוֹ** (כט) **וְשִׁלְּחָנוּ עֲרוּף לִפְנֵינוּ, יוֹצֵא בּוֹ, דֹּשְׁפִיר הָיוּ מְקוֹם סְעוּדָה**, ^[*ט] **(פ) מוֹכְגוֹן שְׁנֵתִפּוֹן הַשּׁוֹמֵעַ לְצֵאת וּמִשְׁמִיעַ לְהוֹצִיא: ז**. יֵישׁ אוֹמְרִים שְׁאִין מְקַדְּשִׁין אֶלָּא לְאוֹר הַנֵּר, ס״ישׁ אוֹמְרִים שְׁאִין הַקְדוּשׁ תְּלוּי בַּנֵּר,

באר היטב

בשעור רביעית ד״צא ידי קדוש במקום סעודה]: **ז. פרות לא**. ומיני תרגימא מחמשה מינים יצא, דהא על כל פנים חשיבי טפי לסעודת שבת מיין, ושכר אף על גב דהרי חמר מדינה לא יצא בו במקום סעודה דלא סעיד כמו יין, מגן אברהם. לפי זה נראה לי דכל שכן בקאורי״ דלא יצא: **מ. שכנו**. ואפלו לכתחלה יכול לקדש בביתו כדי שישמעו ואפלו הוא אינו אוכל, וכמו שכתוב סימן רסט, מגן אברהם, עין שם: **ט. להוציא**. ובזמן הזה שהשליח צבור אינו מקדש אלא משום מנהג, לא יצא השומע אלא אם כן נתפנו להוציא, בית יוסף, מגן אברהם:

משנה ברורה

(כג) וגומר סעודתו. עין לעיל בסימן קעח סעיף ב בהג״ה, דלכתחלה לא יעקר ממקומו בלי ברפת המזון, אף בדיעבד כשעקר אין צריך לברך ברפת המזון מקדם אלא אחר גמר הסעודה: **(כד) במקום אחר**. ושם ^{יד} אין צריך לברך עוד על הכוס קדם שישעוד, דהא כבר יצא ידי קדוש: **(כה) או שתה יין**. וכל שכן ^{יב} אם אכל מיני תרגימא מחמשה מינים דיצא, דהם חשיבי טפי לסעודת שבת מיין, ^{יג} אכל שכר ושאר משקין, אפלו אם היו חמר מדינה, אין יוצא בסם במקום סעודה, דלא סעיד הלב כמו יין. ועין בחדושי הגאון ר׳ עקיבא איגר ובתוספת שבת שהוכיחו, דלכמה ראשונים אינו יוצא ידי קדוש במקום סעודה על ידי כוס יין, ועל כן נראה שאין להקל בזה אלא במקום הדחק: **(כו) פרות לא**. דחמשת מינים נקרא מזון, ויין סועד הלב, אכל שאר דברים, ^{יד} אפלו אכל מהם הרבה אינו חשוב סעודה כלל. ועל כן מה שנוהגים לילך לבית חתן או מילה, ואין שם פיסגין אחר קדוש רק מיני מגדים, אין לו לטעם שם כלל, ולא סגי במה שהמקדש שותה כל הכוס אף שהוא מחזיק רביעית, דזה מהני רק לשותה עצמו אכל לא לאחרים [אחרונים]. והנה בשלטי גבורים כתב, דאף בפרות די, דכל סעודת שבת נחשבת קבע, אף דעת הטור ושלחן ערוך עקר [מגן אברהם]. אף אם חלש לבו קצת ואין לו עתה מחמשת המינים לסעוד אחר הכוס. ^{יז} דעת איזה אחרונים דיש לסמך על השלטי גבורים בשחרית, אכל בלילה בודאי אין לסמך עליו, דשארי פוסקים לא סבירא להו כותה: **(כז) בשעור**. דהינו שישתה שעור רביעית. ^{יח} ויש אומרים שאינו יוצא ידי קדוש

במקום סעודה אפלו ישתה שעור רביעית, רק צריך לשותות רביעית יין מלבד הכוס של הקדוש: **ו (כה) ואם קדש**. והוא הדין לִדְאָפּלו לכתחלה יכול לקדש בביתו כדי שישמע שכנו הדר ^{יט} בבית אחר [מגן אברהם]. ואם שכנו ^כ אינו יודע בעצמו לקדש, מהני הקדוש שלו אפלו הוא אינו אוכל בעצמו, וכדלעיל בסעיף ד, ועין מה שכתבנו שם בסעיף קטן כ. עוד כתב המגן אברהם, דהוא הדין כשמקדש על הפת שייכול לברך להם המוציא: **(כט) ושלחנו ערוף**. נראה דלאו דוקא, אלא הוא הדין כשרוצה לערוף השלחן לאכל לאלתר גם כן מהני, כיון שהיה דעתו לזה בשעת הקדוש, וכנ״ל בסעיף ג בהג״ה: **(פ) וכגון שנתפון וכו׳**. לאו דוקא בענין זה, דהוא הדין בכל שמקדש לאחרים דינא הכי ^כ וכשהשליח צבור מקדש בבית המדרש ^{כז} בזמננו, לא יצא השומע אפלו אם יתפון לצאת והוא רוצה לסעוד שם אחר כך, אלא אם כן נתפנו השליח צבור להוציא:

שער הציון

לא מוכח כי אם בחדר אחר, מכל מקום נראה דהוא הדין בבית אחר לגמרי, דמאי שנא, וכן משמע במתחית השקל ובהגר״ז, ועין שם מה שכתב עוד בזה. ודע, דלפי מה דמסקו התוספות שם דמחדר לחדר מהני דעתו לכתחלה, וכן פסק הרמ״א לעיל בסעיף א, אין לנו מקור לסעיף זה מהמגמרא, והמחבר דפסק כן בפשיטות, נראה משום דסבירא לה דמסתברא הכי: **לב**. אליה רבה: **לג**. מגן אברהם: **לד**. הינו, דהיום הוא מכונ רק משום מנהג:

כד. מגן אברהם: **כה**. מגן אברהם: **כו**. מגן אברהם ושאר אחרונים: **כז**. אחרונים: **כח**. חיי אדם וכתב שכן כתב האליה רבה: **כט**. הוא דעת הלבוש, ורבו אחרונים העומדים בשיתו, ומכל מקום בקדוש של שחרית יש לסמך על המקלין אם אין לו יין כל כך, אכל בקדוש של לילה אין להקל בזה, ואפלו אם ישתה עוד כוס אחר בלילה מלבד זה, גם כן יש לעין אם נסמך על זה, דכמה ראשונים חולקים על זה, כמו שכתב בחדושי ר׳ עקיבא איגר: **ו** ל. מגן אברהם: **לא**. אף דמהתוספות ק״א דבור המתחיל דאכלי ושתי

רעד דיין בציעת הפת בשבת. וב' ד' סעיפים:

א שְׁבַת קִיז כָּרִב כְּהָא
כְּפֹרֵשׁ רִשְׁי וְרַמְבַּם
מִמֶּה לְהוֹכִיחַ
בְּפֶרֶק ו
בְּרִכּוֹת. ב כָּל בּוֹ
יֵשׁ נוֹהֲגִים וְהַבֵּית יוֹסֵף
בְּשֵׁם גְּדוּלִים וְשֶׁכֶן נִכּוֹן.
ג שֵׁם וְכִי ^{וְהַבֵּית} יִזְרָא לְפִי
פֹרֵשׁ רִשְׁי וּבְרִכּוֹת לֹט

באר היטב

(א) כְּבוֹדָת. עֵץ בָּאָר הַיֵּטֶב. וְעֵץ בְּשׁוֹ״ת חָכֵם צָבִי סִימָן סֶב וְסִימָן 30 וְדַעְתוּ בִּלְחֵם חֶסֶד מְלֹי
בְּפִלְגֶּתֶת הָרֹאשׁ וְהָרִי״ז וְלִי, דְּלֶהֱרֹאשׁ אִם הַחֶסֶד אֵינוֹ יוֹתֵר מִחֶלֶק אֶחָד מִמֶּה לֹא מְקַרֵּי
חֶסֶד, וְלֶהֱרִי״ אֲפֹלוּ בְּחֶסֶד מוּעָט נָמִי לֹא מְקַרֵּי שְׁלֵם. וְאִם עֲדִין לֹא נִחְתָּד מִמֶּנּוּ, רַק לְפִי
שֶׁשֶׁנֶּר וְנִחְתָּד הוּא עוֹמֵד לַחֲתוֹ, הָאֲדִיר בְּזֶה בְּשֶׁנֶּר אֲפִרִּים וְלֹא אֲמִרִין כְּחִתוֹד דְּמִי אֲפֹלוּ יוֹתֵר
מֵאֲצַב וְיִוצֵאֵין בּוֹ, וְעֵץ בְּחִלְקַת מִחוּקָב יְבִית שְׁמוּאֵל בֶּאֱכָן הָעֵנִי סִימָן קכב, וְהַחֲסֵם צָבִי נִרְאֶה
שֶׁמִּסְכֵּם לְדַבְרֵי זָקֵנוּ הַשֶּׁנֶּר אֲפִרִּים. וּבְשׁוֹ״ת מְקוֹם שְׁמוּאֵל סִימָן מֵה כֶּתֶב גִּם כֵּן בַּעֲנֵן זֶה, וְלֹא
יֵנִיחַ לֵה לְמִימֵר הַהֵעוֹמֵד לַחֲתוֹד לֹא כְּחִתוֹד, אֲלֵא בִּינֵן דְּאִיכָא אִינִישׁ דְּאֶכְלִי אִף שֶׁשֶׁנֶּר וְנִחְתָּד,
לֹא עוֹמֵד לַחֲתוֹד קִרְנֵין כִּהּ, וְעֵץ שֶׁם שְׁכֶת דְּרֹאֵי הוּא לְאֶכְלִי לַעֲשׂוֹת מוֹרִי״שׁ, כִּמּוּ שְׁכֶת
הָרֹאשׁ בְּפֶרֶק לֵב שָׁעָה כ״ו, עֵץ שֶׁם, וְזֶה לֵב הָנִירָא, וּמִכָּל מְקוֹם יֵצֵא דְלֹא אִוְרַחָה לְמִכְלֵל כֶּתֶב
הַרְדוּף כָּל צָרְכּוֹ שֶׁפִּיר קְרוֹי עוֹמֵד לַחֲתוֹד מִן הָעֵצָה הַזֹּאת הָאִיכָלִיחַ). וְכֶתֶב בְּשׁוֹ״ת שְׁכֶסֶף
סֶפֶר מִנְחַת יִצְחָק סִימָן יב בְּאֶשֶׁה שֶׁשְׁעָתָה לַחֲמִים לִכְבוֹד שְׁכֶת וּשְׁכֶחָה מִלְטֵל חִלָּה קִדָּם אֲפִיָּה
וְנִטְלָה אַחֵר כֶּד, אִם מִתָּר לִקַּח זֶה לַחֲמֵם מִשְׁנֵה, וְכֵן אִם מִחֲמַת אֶסוּר הַצִּירְכּוֹ קְלִיפָה אוֹ נִטְלָה
מִחֲלַת שְׁכֶת, בִּינֵן דְּאִין מְפִירִישִׁין רַק חֲתִיקָה קִטְנָה, וּמִצֵּד הַהֲכָרָה וְלֹא מִחֲמַת שֶׁתִּמְצוֹה בְּזוּיָה
עָלֶיךָ עוֹשֶׂה אוֹתָהּ פְּרוּסָה, וְהִבֵּיא רֵאִיָּה מַעְרוּבִין דִּף פֹּא, עֵץ שֶׁם שְׁכֶת שִׁישׁ שֶׁשֶׁקֶפּוֹ עָלֶיךָ בִּ
פֶּת הַבָּאָה בְּכִיסְתּוֹ, כִּשְׁקוֹבֵעַ עָלֶיךָ יוֹצֵא, אֲבָל אֵין לְהִנִּיחָה לַחֲמֵם מִשְׁנֵה, וְכִזָּה מִיֵּרֵד הַשִּׁי״ו, עֵץ לֵ
לְכָל סֵעוּדָה, שֶׁשֶׁה עַל גִּבִּי שֶׁשֶׁה כִּדְוִין שֶׁנִּי סְגוּלִין, וְלִוְקִיחִין שְׁנֵי הָאֲמָצְעִים וְבוֹצְעִין מֵאֲחָד. וְכֵאֵל
מַעֲשִׂי בְּאֶפֶן שְׁוֹהֵגִים מְאִיר דְּרִינֵין וְלִבּוֹ לְשִׁמְשֵׁם שִׁיחָה חֲשׂוֹב לִפְנֵי הָ אֵל כִּנּוֹ, הֵאֱמַלְתָּ מֵהֶם
יֵשׁ לְסֵדֶר הַשְּׁמִים עֶשֶׂר לַחֲמִים, שֶׁגַּם לַחֵם הַשְּׁמִים הֵיוּ מְסֻדְרִין בְּיוֹם טוֹב שְׁחֵל בִּשְׁבַת. וְכֶתֶב שֶׁאֵין
בְּשֶׁבַת כ״ו, עֵץ שֶׁם. וְלֹא יִדְעִיתִי מְקוֹם לִמָּה דְּמִשְׁמַע מְדַבְּרֵי שְׁאֵין מְקִימִין שְׁלֹשׁ סֵעוּדוֹת בַּשַּׁבָּת

מִשְׁנֵה בְּרִיָּה

ז ^[*] **וְהָכִי מִסִּתְּבָרָא**. עֵינָן בְּכֵית יוֹסֵף. וּלְפִי הַנִּרְאֶה דְּהִכְרַעְתּוּ בְּשִׁלְחָן עֲרוּךְ קָאִי
 רַק אִסְפָּא שֶׁהוּא נִהְיָה בְּחֶצֶר יוֹתֵר, דְּאִי לֹא הָכִי הִרְבֵּה גְדוֹלִים
 רֵאשׁוֹנִים סְבִירָא לְהוּ דַּעֲקֵר הַסְּעוּדָה תְּלוּיָה בְּנֹר, וּמִמִּילָא צָרִיךְ לְהִיטֵי הַקְדוּשׁ שָׁם,
 דְּאִין קְדוּשׁ אֵלָא בְּמָקוֹם סְעוּדָה:

עדר א (א) שְׁתֵּי כִפְרוֹת. זָכָר לְמֶן, דְּכָתִיב לָקְטוּ לַחֵם מִשֵּׁנָה * וְגַם בְּיוֹם טוֹב צָרִיף לִבְעֹעַ עַל שְׁתֵּי כִפְרוֹת. וְגַם הַנָּשִׁים ^ב מַחְיֹבוֹת בְּלַחֵם מִשֵּׁנָה, שֶׁהָיוּ גַם כֵּן בְּנֵס הַמֶּן. וְאִם יוֹצֵא בְּלַחֵם מִשֵּׁנָה בַּפֶּת הַבָּאָה בְּכִסְיָנִין, עֵין לְעִיל בְּסִימָן קֶסֶח סְעִיף ז שֶׁם בְּמִשְׁנֵה

שער הציון

עדר א. רמב"ם ושאר פוסקים: **ב.** אחרונים: **ג.** חיי אדם: **ד.** מגן אברהם: **ה.** מגן אברהם:

ל טור [שם] ורבינו ירוחם חלק א' [שם] וסמ"ק [סימן רפא] והגהות [מיימוניות, דפוס קושטא] פרק כ"ט [משנת הלכה ט:]: מ. שם מהא דרשא השנה (כ"ט) [כת] [ע"ג]:

ג. הר"ש גרש פרק ערבי פסחים [פ"י סימן ה] בשם יש אומרים והמרדכי [שם לה, א] מהא דאבי דף ק"א [ע"א]:

ס. טור [עמוד קמטקן] בשם גאון [שנ"ח הגאונים מהדורת מוסאפיה-ליק סימן סג] והמרדכי [שנת רמז נדג] בשם רבינו שמואל ^(א) וכן כתב ההגהות [מיימוניות] פרק ה' [משנת אות א וז, בשם יבשם שנ"ח מהר"ם מרענוניג דפוס לנצח סימן הל]:[[]^{אוצר החכמה]} סעיף ה [זכ"ח [עמוד קמט ד"ה כתבו]

רעד א. שנת קי"ז [ע"ג: ברכות לט, ג] כרב כהנא, כפירוש רש"י [שנת שם ד"ה נצח: ברכות שם ד"ה אכילה] ורמב"ם בפרק ז' מהלכות ברכות [והלכה ד, לבני זרוא]:

רעד

רעד

רעד

רעד

רעד

רעד

רעד

רעד

רעד

רעד

רעד

רעד

רעד

רעד

רעד

רעד

רעד

רעד

רעד

רעד

רעד

רעד

רעד

רעד

רעד

רעד

רעד

רעד

רעד

רעד

רעד

רעד

רעד

רעד

רעד

רעד

רעד

רעד

רעד

רעד

ט וגומר בעודתו. ואם אכל לחם צריך לצרף צרכת המזון כאן להרצ צ"י בסימן קע"ח [סעיף א], ע"ש, ולרמ"א אין צריך לצרף. ולענין יין עיין שם סעיף ה', ועיין בצרכות דף מ"ג [פ"א].^(י) ונראה לי דאין צריך לצרף על הכוס קודם סעודה האחרת, מידי דהוי אסעודה שלישיית, כמו שכתוב סימן

רנ"א, עיין שם בטור [עמוד קצ"ו]: י אהם.^(ח) ונראה לי ^(ה) דמית מיהא צעינן: **יא פירות אא**. ובשלמי גבורים [פסחים כ, א אות א] כתב דאף בפירות דיו, לכל סעודת שנת ^(יג) נחשבת קצב, ע"ש. ודעת הטור [עמוד קמט] והשו"ע עיקר. מכל מקום נראה לי דנאכול ^(י) מיני תרגימא מתמשת מיניס ילא, דהא על כל פנים חשיבי טפי לסעודת שנת מיין, וכמו שכתוב סוף סימן רנ"א [סעיף ה]. ושכר, אף על גב דהוי חמר מדינה לא ילא צו במקום סעודה, ללא סעיד כמו יין: **יב שותין כשיעור**. ולנצח סעיף ה [זכ"ח [עמוד קמט ד"ה כתבו]

כתבו דצעי י שיתיה עוד כוס מלמד הכוס של קידוש, והשתייה השניה נחשבת לסעודה: **יג ושמוע שבנו**. ואפילו לכתחלה יכול לקדש צביתו כדי שישמעו, ואפילו הוא אינו אוכל, וכמו שכתוב סימן רס"ט, וכן הוא בתוספות [פסחים] דף ק"א ^(כג). והוא הדין כשמקדש על הפת שיכול לצרף להם המוציא. אצל כשמקדש על היין אסור לצרף להם המוציא אלא אם כן ישנו בשולחן אחד, ^(יז) כמו שכתוב סימן קס"ז סעיף י"א, ^(יח) ועיין מה שכתבתי שם סעיף י"ג [ס"ק כת]: **יד** ובגון שנתכווין. [אצל השליח ציבור אינו צריך להסתיון צימוד להוציא את זה, דשליח ציבור אכולי עלמא מכיון] ^(כד). ^(טז) וצומן הזה שהשליח ציבור אינו מקדש אלא משום מנהג, לא ילא השומע י אלא אם כן נמכוין להוציאו ^(כז) עמוד קמט ד"ה ומ"ש). ועיין סימן תקפ"ט [סעיף ט]: **טו** ודחי מסתברא. צמנטער הרצה, הא לאו הכי צריך לאכול במקום נר (מאמתי כתוב בשם רש"ל בהגהותיו לעור):

רעד **טוב לנשק ידי אמו צליל שנת** (הכוונות ספר הכוונות, ב; שער הכוונות, עין ערבית ליל שנת דרוש ב):

(י) **פירות אא**. עיין באר היטב. ועיין בגינת ורדים [ארוח] כלל ג', סימן (י"ד) [יב] שמפקפק במה שאוכלים פת כיסנין במקום סעודה, וכתב, כיון שהגאונים הקילו בשתיית כוס, לא גרע פת כיסנין, וע"ש. וכתב ברכי יוסף [אות ב ואות ו] דהאידנא נהיג עלמא בפשיטות לאכול פת כיסנין אחר קידוש היום ביום ולברך מעין ג', ואחר זמן סועדים. אך מה שנהגין לילך לבית חתן או מילה, ואין שם כיסנין אחר קידוש רק מיני מגדים וקאוויי, אין לו לטעום שם כלל. ולא גבי במה שהמקדש ישתה כל הכוס, דלדעת הגאונים חשיב כסעודה, דהיינו הַחֲלִיטָה^[5830613]לושתה עצמו, אבל לא מהני לאחרים, ע"ש:

רעד (א) בברות. עיין באר היטב. ועיין בשו"ת חכם צבי סימן ס"ב וסימן **ביאור הגר"א**

[טו] ודוקא אב"י. מדקאמר [שם] במקום סעודה, משמע דוקא דבר שסועד. והוא הדין ליין שסעיד, כמו שכתוב בברכות ל"ה ב'. ועיין מ"א ס"ק י"א: [טז] **ונפיק ין ואם קידש**. מהא דמקדשין בבית הכנסת לאפוקי אורחים, אע"פ שאין אוכלין בבית הכנסת, כמו שכתבו תוספות [פסחים] ק"א שם [ע"א] ד"ה דאכלו כו': [יז] **[נפיק ין ויש אומרים שאין]** שפירשו הא דאביי [פסחים קא, א] משום שלא יאכלו, כמו שכתבו רש"י [ד"ה דילמאן ורשב"ם [ד"ה דילמאן] שם: **רעד** [א] **[נפיק אן ע"י שתי כו', עיין מ"א [ס"ק א]. והעיקר כמו שכתבו רש"ל ב]** ושל"ה [מסכת שבת פרק גר מצוה ד"ה ולאכול] לחתוך שניהם, כפירוש הרשב"א [ברכות לט, ב ד"ה רבי יודא; שבת קיז, ב ד"ה רבי יודא] ורב הא גאון [נהובא ברשב"א ברכות שם] אכולא שירותא [ברכות ושבת שם], דלפירוש רש"י [ברכות שם ד"ה אכולא: שבת שם ד"ה בצע] קשה מאד מאי מחזי כרעבתנותא, גם הלשון אכולא שירותא דחוק. ועיין ב"ח [עמוד קנא ד"ה ומצה]: [ב] **[נהגין] ש"שיות**. כן משמע בברכות ל"ט ב', מניח פרוסה כו' ובשבת חייב כו': [ג] **[שריצ] שאוחז בו]** ובוצע. ברכות שם ושבת שם:

אמר אפילו ידי יין יצאו, דסבירא ליה שינוי מקום לא הוי הפסק. וכתבו התוספות, הא דאמר רבי יוחנן אף ידי יין יצאו צריך לומר ששתו מן היין של קידוש בבית הכנסת, דאם לא כן הא ודאי לא עדיף מה ששמעו הברכה מפי המברך מאלו ברכו הם עצמם ולא שתו מיד אחר הברכה, דהוי הפסק, אלא על כרחך ששתו מעט מיין המקדש בבית הכנסת, עכת"ד. וא"כ מסתמא דומיא דהכי מיירי רב ושמואל ששתו מעט מן היין, ואפילו הכי סבירא ליה לשמואל דלא יצאו ידי קידוש, דבעינן קידוש במקום סעודה, ותיקשי הא לגאונים הוי קידוש במקום סעודה כיון ששתו מן היין, אלא על כרחך בעינן דוקא רביעית שיהיה נחשב סעודה, והם לא טעמו כי אם מעט, דכיון דאפקת מכל שהוא אוקמיה ארביעית: (פ"ק) וגומר כו'. צריך לברר ברכת המזון **כאן להרב ב"י** כו'. דהרב ב"י סבירא ליה לעיל סימן קע"ח דאפילו דברים הצריכים ברכה אחריהן במקומן, כגון פת דצריך לברך ברכת המזון

אלא דקשה א"כ כל קידוש לא יטמך להיות במקום סעודה, דהא צריך לשחות מלא לוגמיו דלעיל [סימן רעא סעיף יג]. ועל כן נראה דהכי קאמר, אחר שטעם כוס של קידוש כשיעור (שעשה) [שותה]^(ט) פעם שנית כשיעור שחייב עליו צרכה אחרונה, דומיא דאכל דבר מועט דנקט. ולפי זה מדינא אסור למוהל לשחות מכוס של מילה בשנת, וכן כתבו בלבוש [סעיף ה] ומו"ח ז"ל [ב"ח עמוד קמט ד"ה אצל]:

סעודה ט וגומר סעודתו במקום אחר ^(טו) ודוקא **אבל י לחם או שתה יין אבל אבל יא** ^(י) **פירות לא:** הגה ^(י) ולפי זה היה מותר למוהל ולסנדק לשחות מכוס של מילה בשנת בשחרית אם **יב** שומין כשיעור ^(יח) אצל נהגו לימן לחינוק:

י ^(טו) **ואם קידש בביתו יג ושמוע** ^(יח) שכנו ושלחן ערוך לפניו **יוצא בו** דשפיר הוי מקום סעודה **יד** ובגון שנתכווין השומע לצאת ומשמיע ^(ט) **להוציא:**

ז **יש אומרים שאין מקדשין אלא לאור הנר יי** ^(יז) **ויש אומרים שאין הקידוש תלוי בנר** ^(כה) **ואם** הוא נהנה בחצר יותר מפני האויר או מפני הזוכבים מקדש בחצר ואוכל שם אף על פי שאינו רואה הנר שהנרות ^(כז) לעונג נצטוו ^(י) ולא לצער **טו** והכי מסתברא:

סימן רעד

דיני בציעת הפת בשבת. ובו ר' סעיפים:

א ^(א) **בוצע** ^(א) **על שתי** ^(א) **בברות** [הגה] ^(ב) ^(ה) ^(ה) **שלמות** ^(ג) **שאוחז שתייה בידו**

כתבו דצעי י שיתיה עוד כוס מלמד הכוס של קידוש, והשתייה השניה נחשבת לסעודה: **יג ושמוע שבנו**. ואפילו לכתחלה יכול לקדש צביתו כדי שישמעו, ואפילו הוא אינו אוכל, וכמו שכתוב סימן רס"ט, וכן הוא בתוספות [פסחים] דף ק"א ^(כג). והוא הדין כשמקדש על הפת שיכול לצרף להם המוציא. אצל כשמקדש על היין אסור לצרף להם המוציא אלא אם כן ישנו בשולחן אחד, ^(יז) כמו שכתוב סימן קס"ז סעיף י"א, ^(יח) ועיין מה שכתבתי שם סעיף י"ג [ס"ק כת]: **יד** ובגון שנתכווין. [אצל השליח ציבור אינו צריך להסתיון צימוד להוציא את זה, דשליח ציבור אכולי עלמא מכיון] ^(כד). ^(טז) וצומן הזה שהשליח ציבור אינו מקדש אלא משום מנהג, לא ילא השומע י אלא אם כן נמכוין להוציאו ^(כז) עמוד קמט ד"ה ומ"ש). ועיין סימן תקפ"ט [סעיף ט]: **טו** ודחי מסתברא. צמנטער הרצה, הא לאו הכי צריך לאכול במקום נר (מאמתי כתוב בשם רש"ל בהגהותיו לעור):

רעד **טוב לנשק ידי אמו צליל שנת** (הכוונות ספר הכוונות, ב; שער הכוונות, עין ערבית ליל שנת דרוש ב):

(י) **פירות אא**. ומיני תרגימא מתמשת מיניס ילא, דהא על כל פנים חשיבי טפי לסעודת שנת מיין, ושכר, אף על גב דהוי חמר מדינה, לא ילא צו במקום סעודה, ללא סעיד כמו יין, מ"א [ס"ק יא]. לפי זה נראה לי דכל שכן בקאוויי דלא ילא: (ח) **שבנו**. ואפילו לכתחלה יכול לקדש צביתו כדי שישמעו, ואפילו הוא אינו אוכל, וכמו שכתוב סימן רס"ט, מ"א [ס"ק יג], ע"ש: (ט) **להוציא**. וצומן הזה שהשליח ציבור אינו מקדש אלא משום מנהג, לא ילא השומע אלא אם כן נמכוין להוציאו, צ"י, מ"א [ס"ק יד]: (י) **ולא אצער**. היינו צמנטער הרצה, הא לאו הכי צריך לאכול במקום נר, מ"א [ס"ק טו] בשם רש"ל: **רעד** (א) בברות. וגם נשים חייבות לנצוץ על שתי ככרות, מרדכי [שנת הגהות רעק"א

(ח) **(מבא ס"ק י)** ונראה לי דבזית מיהא בעינן. באלא אצרכס [פרי מגדים] סימן תרל"ט ס"ק ט"ז כתב ^(כ) דוקא כשמקדש על הכוס, אצל מקדש על פת צעינן שני זימים, ע"ש: (ט) **(שם ס"ק יא)** **מיני תרגימא בחמשת מינים יצא**. לענ"ד מדברי תלמידי רבינו יונה ריש פרק ז' בצרכות [לה, ב ד"ה צרכת] הונא בנמ"א סימן קס"ח ס"ק ט', מוכח דסבירא לכו דין ומיני תרגימא לא מחשיב מקום סעודה, עיי"ש. אח"כ ראיתי במ"א שם שרמו על כך דהכא, וכונתו כדברינו הנ"ל: (י) **(שם ס"ק יב)** **שישתה עוד כוס**. עיין [פרי מגדים] אלס אצרכס סימן תרל"ט ס"ק ט"ו, ד"ל דהמקדשים על הפת צריך שיהלך שני זימים ^(כא):

אכולא ברכות שם] אכולא שירותא [ברכות ושבת שם], דלפירוש רש"י [ברכות שם ד"ה אכולא: שבת שם ד"ה בצע] קשה מאד מאי מחזי כרעבתנותא, גם הלשון אכולא שירותא דחוק. ועיין ב"ח [עמוד קנא ד"ה ומצה]: [ב] **[נהגין] ש"שיות**. כן משמע בברכות ל"ט ב', מניח פרוסה כו' ובשבת חייב כו': [ג] **[שריצ] שאוחז בו]** ובוצע. ברכות שם ושבת שם:

מהצית השקף

במקום שאכל, אם יצא קודם ברכת המזון ורצה לאכול במקום אחר, אע"ג שעשה שלא כדין ביציאתו, ואפילו חזר למקומו הראשון, צריך לברך תחלה ברכת המזון על מה שאכל כבר, ואחר כך אם ירצה לאכול חייב לברך שוב המוציא. אבל רמ"א סבירא ליה דבדברים הצריכים ברכה במקומן אם יצא למקום אחר, אין צריך לברך ברכת המזון, ולא ברכת המוציא על מה שיאכל: **ולענין יין עיין שם סעיף ה'**. ר"ל, יש מחלוקת אי הוא ג"כ צריך ברכה לאחריו במקומו או לאו. וא"כ אי צריך ברכה לאחריו במקומו, חליא נמי במחלוקת הרב ב"י ורמ"א הנ"ל. ואף על גב דהכא מיירי לענין לכתחלה, דהא כתב בשו"ע וגומר סעודתו כו', ולכתחלה גם רמ"א מודה דאסור לעקור ממקומו עד שיברך ברכת המזון. מכל מקום הא כתב שם בסימן קע"ח הטעם שמא ישכח ולא יאכל במקום אחר, ומהאי טעמא כתב מ"א שם [ס"ק ח] דאם הזמינוהו לסעודה, דוודאי יאכל שם וליכא למיחש

אוצר מפרשים

ח ויש פ"ה יתי אלא אם כן נתכווין. ג"כ. פירוש. השליח ציבור:

נתיב חיים:

אבודרהם <מהדורת קרן רא"ם> - א עמוד מס' 217 - הודפס ע"י אוצר החכמה

כמו שעושין צערב שנת מפני שאין טומנין וכו' כמו שהועתק באש"ר
דמשמע להדיא דוקא כמו שעושין צערב שנת לאחר חלות אצל קודם
חלות אף רב עמרם מודה דאין שם איסור ומשום הכי כתב רב שרירא
לררין להמתין שיעור מה שחמס הקדרה באותו חוס לפי שהעמנה
לאחר חלות לצורך חול היא נעשית
באיסור ומכל מקום רב נטרונאי
סבירא ליה להקל וטעמו משום דאף
אכילת מוצאי יום הכפורים מזה
היא על פי המדרש (קהלת רבה ט ז)
דנמוצי יום הכפורים צת קול יולאת
ואומרת לך אכול בשמחה לחמך (קהלת
ט ז) כדלקמן בסיומן תרכ"ד (שם).
ועוד יראה לומר דטעם הגאונים
האוסרים הוא משום דנראה כמתקן
לצורך היום וכמו שכתב הר"ן (שנת
מז: ד"ה גרסי) והרב המגיד (שפיתח
עשור פ"א ה"ג) אחד פירושא בקנינת
הירק דאסור קודם המנחה משום
דנראה כמתקן לצורך היום:
ולענין הלכה מנהגינו שלא להטמין

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א] אם מדליקין נר לביל יום הכפורים: [ב] ואם מברכין עליו:
[T] להרבות נרות בבתי כנסיות ולהציע בגדים נאים:

א מקום שנוהגין להדליק נר לביל יום הכפורים
מדליקין. ומקום שנוהגין שלא להדליק אין
מדליקין: **ב** וכתב אדוני אבי הרא"ש ז"ל

סימן תרי

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א] אם מדליקין נר לביל יום הכפורים: [ב] ואם מברכין עליו:
[T] להרבות נרות בבתי כנסיות ולהציע בגדים נאים:

א מקום שנוהגין להדליק נר לביל יום הכפורים
מדליקין. ומקום שנוהגין שלא להדליק אין
מדליקין: **ב** וכתב אדוני אבי הרא"ש ז"ל

וכן פסק באגודה (יומא פ"ח) וכן כתב ראב"ה (סי' תשכח) שראה מכתב
ידי גלילי ראב"ן (ריש יהו"כ) עיין במדרכי (יומא סי' תשכח) וכן השיב
מהרי"ל (הל' ערב יו"כ סי' יא עמ' שאל):

ב ומו"ש גדולה מזו התירו קניבת ירק וכו'. לררין לומר שרצונו
מפרש הא דאמרינן בפרק אלו קשרים (שנת קטו.) שהתירו הקניבה
משום עגמת נפש דהיינו לומר שהתירו לו להכין סעודתו מצעוד
יום מפני שחש חכמים שלא יטערן לתקן הכל לערב ותהיה נפשו
עגומה כפירוש הר"ן לשם (שם) וכן פירש הרב המגיד בפרק א'
מהלכות שפיתח העשור (שם) ואם כן הטמנה נמי נחיר כדי שלא
תהא נפשו עגומה דאילו לפירוש רש"י אדרבה דכדי שתהא נפשו
עגומה מן המנחה ולמעלה שהוא שואף ומצפה לעת אכילה ואינו
אכול יהיו קרוב לעינוי משום הכי התירו הקניבה ואם כן מאי גדולה מזו דקאמר

מזו דקאמר הוא הנותנת משום הכי נמי אין להתיר הטמנה כדי שתהא

נפשו עגומה וכן מצאתי למהר"ש לוריא ז"ל (נציאורו לטור):

תרי א מקום שנוהגין להדליק נר לביל יום הכפורים ומקום שנהגו שלא להדליק נר
הוא שלא להדליק שניהם משום תשמיש המטה הוא ואינו נוהגין להדליק צנחנים על שולחן הערוך ולצורך עליהן כמו בשבת משום
שלוש דית ודלא כמהרי"ל (הל' ערב יו"כ סי' יא עמ' שז) שכתב שלא לצורך עליהן כי אם ציוס הכפורים שחל להיות בשבת וכן נמצא
בדרשות מהר"ש דוקא צערב שנת משום דאז שכיחי מוסיקין צליל יום הכפורים ואיכא משום שלום צית הא לאו הכי לא היה עולה כדעת
המרדכי בפרק צמה מדליקין (סי' רעג) ובפרק מקום שנהגו (סי' תרט) ובסוף יומא (סי' תשכח) עי"ש אלא העיקר כדעת רבינו צסם הרא"ש
דהכי משמע צירושלמי בפרק הרוואה ב:]

דרכי משה

תרי (א) ומהרי"ל (הל' ערב יו"כ סי' יא עמ' שז) וכן כתב מהר"ש (סי' רטו) דאין לברך וכן כתב מהר"י ווייל (סי' קצא) דאין לברך אבל
במנהגים (ר"א טירנא מנהגי יו"כ עמ' קז) כתב דמברכין עליהם: **(ב)** ויש מדליקין אף בחדרים ועליות וכו' ובסוף הפ' משמע דאף
על השולחן תלוי במנהג: **(ג)** אב"ד במנהגים (שם) כתב כדברי המרדכי וכן המנהג. כתב מהרי"ל (הל' ערב יו"כ סי' יב) מי שמדליק

פרישה

בדי להכין סעודתו ב"ש וכו'. תימה למורי הלל לא התירו אלא משום
עגמת נפש שרואה שמתקן מאכלו ואינו יכול לאכול ממנו והיו עינוי וכן פירש
רש"י שם סוף פרק אלו קשרים (שנת קטו.) ד"ה מותר) ונראה שהוא מפרש הא
דאמר בגמרא (שם) משום עגמת נפש ה"ק מאחר שמתעורר שיטתן לתקן מאכלו
צערב ותהיה נפשו עגומה עליו משום הכי התירו לתקן מן המנחה ולמעלה וכן
פירש הר"ן (שנת מז: ד"ה גרסי) עכ"ל. וכתב צ"י על דברי רבינו דדברי טעם הן
ואין כאן משום חשש איסור וכן עמא דבר עכ"ל אצל דרכי משה כתב ז"ל

דבישה

בכדי שיעשו כדי שלא יהא נהנה ממלאכת שבת וכן פירש רש"י בפרק קמא דשבת קרוב לסופו (יח: ד"ה בכדי שיעשו) ולפי' יש חשש איסור
י"ל דלא סבירא ליה לבעל הטורים זה רק סבירא ליה הטעם דבכדי שיעשו כדי שלא תמלא ותבוא לידי חיתוי ועיין [בתוספות] בריש פרק
אין צדין (ביצה כד:) בד"ה ולערב אסורין בכדי שיעשו כי שם סתר ר"י את פירש רש"י שפירש שם בכדי שיעשו שלא יהנה וכו' עי"ש וגם
באש"ר שם (ס"ב) דוק היטב:

הגהות והערות

תרי א בן פירש רש"י שם ד"ה בין שאמרו וברש"י איתא לשון רבים, האומרים להדליק וכו' והאומרים שלא להדליק וכו': **ב** כפי הנראה שצ"ל
בפרק מקום שנהגו הלכה ד וכן הוא ברא"ש: **ג** בן הוא במדרכי יומא סימן תשכח ובפרק במה מדליקין ליתא זה ובסמ"ג עשין שלפנינו לא

ג' וכו' ש' דבכ' מקום מדליקין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ועל גבי חוץ ובמבואות האפלים. נמשנה פסוק מקום שנהגו (סס): גרסינן פסוק מקום שנהגו (סס) מני תנא קמיה דרבי יוחנן רבי שמעון בן אלעזר אמר יום הכפורים שחל להיות בשבת אף במקום שאמרו שלא להדליק מדליקין מפני כבוד השבת עני ר' יוחנן בתריה וסמכים אופרים וצירושלמי (סס) משמע דהלכה כרבי שמעון בן אלעזר וכן פסק הרמב"ם ז"ל (שבת ע"ג פ"ג ה"א):

ד' ונוהגין בכ"ז מקום להרבות נרות בבתי כנסיות וכו' עד בכ"ז מיני כיבודים. כן כתב הרא"ש ציומא (ס"ט) גמרא המלך והכלה – רחצו את פניהם: וכתב המרדכי (יומא ס"י משנה) בזמן הזה נהגו להדליק צינור הכפורים נר לכל אחד ואחד לפי שהוא גמר דין (ד) כדכתיב (ויחזקאל מ' א) צעשרים ותמש שנה לגלותינו צראש השנה צעשור לחדש ואמרין פרק צ' דערצין (י"ג) איזו היא ראש השנה שהיא צעשור לחדש זה יום הכפורים. והכל צו (ס"י סח לג.) כתב עוד טעם אחר לפי שצריך לקרות בספר כל היום וכל הלילה תמיד לא יחשו דברים חפלות ומחנות שאינם שגורים וידועים שלא מן הכחז וזולת זה לא יראו לקרות צלילות ועוד להבדיל על אותו נר צמולאי היום שצריך להבדיל על אור ששבת:

שיש לברך עליו כמו בשבת: ג' ובכל מקום מדליקין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ועל גבי חולים ובמבואות האפלים: ד' ונוהגין בכל מקום להרבות נרות בבתי כנסיות משום דכתיב (ישעיה כד טו) על כן באורים כבודו יי' ומתרגמין בפנסיא יקרו יי' ד' ואמרין (שבת ק"ט.) ולקדוש יי' מכוון (ישעיה נח יג) ה' זה יום הכפורים שאין בו לא אכילה ולא שתיה כבדוהו בכסות נקיה (ה) על כן מכבדין אותו בכל מיני כיבודים. ומטעם זה נמי נוהגין להציע בבית הכנסת בגדים נאים:

סימן תריא

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א] ליל יום הכפורים כיזמו: [ב] מלאכות האסורות ביום הכפורים והוצאה וטלטול: איסור קניית ירק ופציעת אגוזים:

א' ב"ל הדברים האסורים בעיקר היום אסורין

עניו ממלאכה צין דיממא וצין דלילא וכבר כתבתי בסימן תר"ד (ס"ג) שרבינו פסק כרצ עמרם א' וכמנא דענא ענא וסובר גס כן דאף על גב דרשניה וסיכה ונעילת הסנדל ותשמיש המטה תקנתא דרבנן ניניהו מכל מקום מאחר דאסמיניהו אקראי דאיקרו עניו כמו אכילה ושתייה ענין אכילה ושתייה דאורייתא תקנוה ולכן כתב כל הדברים האסורים צעיקר היום אסורים גס צלילה אכל יש לדקדק על הרמב"ם (שבת ע"ג פ"א ה"ו) שאינו פוסק כמנא דענא ענא ואפילו הכי כתב גס כן דעיניו נלמד ממלאכה שאסור צין צינור צלילה ונראה ליה מתשכחו שבתא (ויקרא כג ז) כדלעיל ולא כמנא דענא ענא

תריא א' ב"ל הדברים האסורים בעיקר היום אסורים גס ב"ל. דממפסיקין מצעוד יום משמע שלילו כיזמו לכל דבר:

דדוקא לענין עונש ואזהרה לעניו פסק הרמב"ם כרצ פפא דאחיא דרבי משה

נר בבית צריך להדליק גם כן בחדר ששוכב שם כי לולי זה עושה תרי קולי דכשרואה אשתו מתאוה לה ובחדר אין לו נר ויבוא לידי תשמיש לכן צריך ליזהר: (ד) ואמרין (הוריות יב.) האי מאן דבעי (דליסוק ליה) [לידע אי מסיק] שתא וכו' וכן כתבו מהר"ל (שם ס"י יג) ומהר"י ווייל (ס"י קצא וקצב) וכן המנהג פשוט שכל איש עושה לו נר ואף לזכרים הקטנים עושין נר לכל אחד: וכתב הכלב (ס"א סח לג.) שהמנהג שכל אחד מדליק נר אחד לכפר על אביו ועל אמו שמתו עכ"ל וכן נוהגין: כתבו מהר"ל (הל' ליל י"ב ס"י יא ע"א של) ומהר"י ווייל (ס"י קצא) דאם כבו אלו הנרות אסור לומר לגוי להדליק או

כמו בשבת וכו'. ג"כ משום שלום בית אכל מרדכי כתב דאין מצרכין עליו כיון דחליא צמנהג יש מקומות שאין מדליקין וא"כ אינו מהדין שצריך ורמ"א פסק דמצרכין: וע"ז חו"מ. שמעתי מפרשים חולים מלשון חללים ור"ל שמדליקין צמירות החללים ונ"ל דשינוש ואין זה מלשון משנה או צרייתא וא"כ לא הל"ל האי לישנא וגם א"כ הוא בכלל מ"ש מצאות האפלות וכו': ואמרין ולקדוש ה' מכוון זה וכו'. יש מפרשים דר"ל ... כבוד ה' הכל מזה שמיירי צינור כיפור ולא נהירא דא"כ לא היה צריך לסיים ולכתוב על כן מכבדין אותו בכל מיני כיבודים וכו' אלא ה"פ דממצינו שהלכות נרות הוא כבוד כמ"ש על כן באורים כבודו יי' ... חכמים שמחייבים לכבד יום הכפורים כמ"ש ר"ל על פסוק ולקדוש ה' מכוון על כן צריכין לכבד בכל מיני כיבודים ולכן מדליקין נרות שזהו ג"כ כיבוד כמ"ש:

דרישה

תרי כתב המרדכי בזמן הזה נהגו להדליק נר לכל אחד ואחד ביום כיפור לפי שהוא גמר דין והכלבו כתב הטעם כדי להבדיל כל אחד על נר של שבת ועוד משום ריבוי פיוטים שאנו אומרים ביום כפור בלילה ואין אנו מורגלין בהן:

הגהות והערות

מצאנו וכן הביא משמו של ספר המצות בשו"ת מהר"ל סימן נג וסימן קמ"ד, ועיי"ש: ד' פנינו בתרגום שם איתא במיתא נהורא לצדיקא יקרון קדם ה' ומובא ברש"י שם: ה' בקרא איתא "לקדוש" ובדפוסים הקדמונים והמאוחרים ובכתה"י ובגמרא שלפנינו איתא "ולקדוש":

תריא א' נראה דצ"ל כרבי עקיבא:

תרטא ה'טמנות חמין בערב יום כפור. ובו סעיף אחד:

א. ^(א) מתר להטמין חמין מערב יום הכפורים למוצאי יום הכפורים: הגה (ב) ויש אומרים ^ה שאין להטמין ביום הכפורים (עין בטור), וכן המנהג במדינות אלו (מהרי"ל):

תרי הדלקת הנרות ביום כפור. ובו ד' סעיפים:

א. ^(א) מקום שנוהגים להדליק נר (ב) בליל יום הכפורים (ג) מדליקין, מקום שנהגו שלא להדליק אין מדליקין. (ואם יש לו נר בבית (ד) חייב להדליק בחדר ששוכב שם, כדי שלא יבא לידי תשמיש עם אשתו מאחר שרואה אותה (ה) אצל הנר שבביתו) (מהרי"ל). ויאות חל להיות בשבת חייבין הכל להדליק: הגה ומכרכין להדליק נר של שבת ושל יום הכפורים: **ב.** ויש מי שאומר (ו) שמכבה על הדלקת נר יום הכפורים: הגה (ז) וכן המנהג במדינות אלו: **ג.** (ח) בכל מקום מדליקין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובמבואות האפלים ועל גבי החולים: **ד.** (ט) נוהגים בכל מקום להרבות נרות בבתי כנסיות ולהציע בגדים נאים בבית הכנסת: הגה ונוהגים (י) שכל איש גדול (יא) או קטן עושין לו נר (מרדכי ומהרי"ו), גם נר נשמה (יב) לאביו ולאמו שמתו (כל בו) וכן נכון, וכן כתבו מקצת רבנותא. ואם כבר נרות אלו ביום הכפורים,

א משנה פסחים ג.
ב בריקתא פסחים שם
וכרבי שמעון בן אלעזר
וכפרוש הרמב"ם.
ג טור בשם אביו
הרא"ש. ד משנה שם
בפסחים. ה טור וכן
כתב הרא"ש ביומא.

באר היטב

הכפורים שקרוי נר, מהרי"ו. ומהרי"ל כתב שהן כנגד איכריו של אדם, או כנגד מצות עשה, ולאילו הטעמים אין לעשות נר לאשה, עין מגן אברהם ועין סימן קנד סעיף יא איזה נר ראוי לבית הכנסת. ובילקוט שפטים איתא לעשות פתילות עבות כדי להרבות אורן, מגן אברהם:

ב. קטן. ועכשיו אין עושין נר אלא הנשוי. וטעם הנרות משום שהתורה נגמרה ביום

משנה ברורה

תרטא א ^(א) מתר וכו'. שמחל לחל הוא מכין: ^(ב) ויש אומרים שאין להטמין. שנראה ^(א) דביום הכפורים מתבשל בתנור לצורך חל, וזה אין נכון, ונאפלו בערב יום כפור קדם חצות ^(א) אין לעשות הטמנה זו. ובכל גווי אם עבר והטמין אין צריך להמתין במוצאי יום כפור בכדי שיעשה:

תרי א ^(א) מקום שנוהגים להדליק וכו'. ושני המקומות נחפוני לדבר אחד דהינו לבטל תשמיש, דהמדליק, פננתו שאסור לשמש נגד אור הנר, ומאן דלא מדליק, פננתו שלא יראה אותה ויתאנה לה ויוכל לבא לידי תשמיש, ונאפלו היא נדה דאסור לו בלאו הכי לבא עליה, מפל מקום מידי הרהור לא יצא, ויבטל מחשבתו שהורה ביום זה: ^(ב) בליל יום הכפורים. אף בחדר משכבו. ומקום שנוהגין שלא להדליק, ^(א) הינו אף בבית אין מדליקין: ^(ג) מדליקין. אמרין בירושלמי דמקום שנהגו להדליק חשיבא טפי, ונפקא מנה לעיר-חדשה שראוי לנהג כן [פרי חדש]: ^(ד) חייב להדליק וכו'. רוצה לומר, אף במקום שנהגו שלא להדליק: ^(ה) אצל הנר שבביתו. המגן אברהם מישב המנהג שאין נוהגין כן, וכתב דמפל מקום יש להחמיר, אכן באשתו פשהיא נדה דבלאו הכי בדיל מנה משום נדויתה,

שער הציון

תרי א ^(א) מקום שנוהגים להדליק וכו'. ושני המקומות נחפוני לדבר אחד דהינו לבטל תשמיש, דהמדליק, פננתו שאסור לשמש נגד אור הנר, ומאן דלא מדליק, פננתו שלא יראה אותה ויתאנה לה ויוכל לבא לידי תשמיש, ונאפלו היא נדה דאסור לו בלאו הכי לבא עליה, מפל מקום מידי הרהור לא יצא, ויבטל מחשבתו שהורה ביום זה: ^(ב) בליל יום הכפורים. אף בחדר משכבו. ומקום שנוהגין שלא להדליק, ^(א) הינו אף בבית אין מדליקין: ^(ג) מדליקין. אמרין בירושלמי דמקום שנהגו להדליק חשיבא טפי, ונפקא מנה לעיר-חדשה שראוי לנהג כן [פרי חדש]: ^(ד) חייב להדליק וכו'. רוצה לומר, אף במקום שנהגו שלא להדליק: ^(ה) אצל הנר שבביתו. המגן אברהם מישב המנהג שאין נוהגין כן, וכתב דמפל מקום יש להחמיר, אכן באשתו פשהיא נדה דבלאו הכי בדיל מנה משום נדויתה,

תרי א ^(א) מקום שנוהגים להדליק וכו'. ושני המקומות נחפוני לדבר אחד דהינו לבטל תשמיש, דהמדליק, פננתו שאסור לשמש נגד אור הנר, ומאן דלא מדליק, פננתו שלא יראה אותה ויתאנה לה ויוכל לבא לידי תשמיש, ונאפלו היא נדה דאסור לו בלאו הכי לבא עליה, מפל מקום מידי הרהור לא יצא, ויבטל מחשבתו שהורה ביום זה: ^(ב) בליל יום הכפורים. אף בחדר משכבו. ומקום שנוהגין שלא להדליק, ^(א) הינו אף בבית אין מדליקין: ^(ג) מדליקין. אמרין בירושלמי דמקום שנהגו להדליק חשיבא טפי, ונפקא מנה לעיר-חדשה שראוי לנהג כן [פרי חדש]: ^(ד) חייב להדליק וכו'. רוצה לומר, אף במקום שנהגו שלא להדליק: ^(ה) אצל הנר שבביתו. המגן אברהם מישב המנהג שאין נוהגין כן, וכתב דמפל מקום יש להחמיר, אכן באשתו פשהיא נדה דבלאו הכי בדיל מנה משום נדויתה,

אחר שאמר החזן ברכו מועיל, ויש חולקים ואומרים שאינו מועיל דן. ויש אומרים שאין קבלת שבת תלוי כלל בהדלקת הנר אלא בתפילת ערבית, שכיון שאמר החזן ברכו הכל פורשין ממלאכה, [הן] ובמקום שנוהגין לומר מזמור שיר ליום השבת הוי לדידהו כברכו. ומהנהגה הוא שהאשה המדלקת היא מקבלת שבת בהדלקתה אם לא כהתנית מתחלה, ואפילו תנאי בלב סגי, אבל שאר בני הבית אין מקבלין שבת עד שיאמר החזן ברכו (ו): * הג"ה ועיין לעיל סימן רס"א סעיף א'.

ז שנים או שלשה בעלי בתים שאוכלים במקום אחד, יש אומרים שאין י"י מברך אלא אחד מהם, והשאר יוצאים בו, ויש אומרים שכל אחד מברך על מנורה שלו כדי להוסיף אורה בבית ויש בו שלום בית יותר, וכן נוהגין באלו הארצות (ח) [ה].

הגהות מוהר"א אזולאי

ג וכל נרות שמדליק לכבוד שבת כחד חשיבי. ד רכיון שמברכין עליה אין לך קבלה גדולה מזו. ה והרב בספר שלחן ערוך פסק כסברא ראשונה כי נכון לזהר בספק ברכות.

מלבושי יו"ט

[ד] שאם מתנה וכו'. אפילו דעמה שלא נפה, כן דקדק צ"י [ד"ה כח ט"ג] מלשון המרדכי [ס"י רג] וכלקמן: [ה] ובמקום שנוהגין. עיין בגליון סימן רס"א סעיף ג'.

והזכירה אחר הדלקה בזמן היתר הדלקה יכולה לברך כמ"ש בתשובת מהר"י ברונא. אלא כתב בעולת שבת דטוב שבעלה ידליק ויברך. ויותר נכון שתדליק קודם הליכתה לטבילה ולהתנות בלבה. ושמעתי מבית זקני הגאון מהר"ש ז"ל שהולכין לביתם בין חפיה לטבילה ומדליקין וחוזרין לטבילה. עוד שמעתי קצת נוהגין על פי זקני הגאון ז"ל שמדליקין בבית הטבילה, ולכאורה אינו נכון דדוקא על שלחנו בעינן, אך מצאתי סמך מתשובת מהר"ל סימן נ"ג שמתיר להדליק אפילו בבית הכנסת בליל טבילה ע"ש, ומכל שכן בבית הטבילה שיש צורך לנר סמוך לחשיכה, ומ"מ נכון כאשר כתבתי בתחלה:

(ח) ונראה במנורה אחת שיש לה הרבה פיות אין מברך אלא אחת, דרמ"א לא כתב אלא בשיש לכל אחד ואחד מנורה בפני עצמו בזוית אחרת כדי שיהיו מאירים כל הזויות, של"ה דף קל"ב. ושמעתי שזקני הגאון מהר"ש ז"ל פסק לברך כל אחד האור ממשיך לכל הזויות. עוד פסק בשליה ביולדות בשבת ראשונה ידליק הבעל ויברך, ובשיירי כנסת הגדולה כתב מנהגינו להביא נר ליולדת ומדלקת. כתב בעולת שבת בירידים שכמה בעלי בתים דרים בחדר אחד יברך אחד ואחרים ישמעו, ויכונו לברכתו ויענו אמן גם הוא יכוין להוציאם ע"כ, ול"נ דלאו חיובא הוא כיון שמדליקין עליהן בביתם כדלעיל סעיף ז'.

אליה רבא

אכל צמרדכי סוף פרק צמה מדליקין [ס"י רזו] ובשני הלקט [ס"י נט] [משמע] דהדליקו קודם מנחה, ויש לחלק דהתם מיירי בקרוב לחשיכה דמחירה מחלול שבת:

יד יבבנו וכו'. כתב דברשות מהר"ש [ס"י שטז] שמיחה צנשים שצנתי שלא להדליק [נר] של שבת או יו"ט בעודה צדה אלא יניחו תחלה מידי דהוה אחר דחנוכה (מלבושי יו"ט סק"ז), ועיין סעיף י'. וזה לשון אגודה [פ"ז דשנת סימן נ], אין להדליק נר חנוכה או שבת ויו"ט ולהשימם במקומות אחרי הדלקה, אך תחלה ישימם במקומם ואח"כ ידליקם ע"כ, ועיין לקמן סימן תרע"ה [א"ר] סק"ד:

(סעיף ו) טו בחדרם וכו'. שתי פתילות (דינין מהר"י וייל ס"י נג). משום שלום בית שלא יכשל בעץ או צאנן או בשום דבר (מרדכי ס"י רזו וכל בו ס"י לג, בה רש ע"ד), משמע שאין אוכלין שם, וכ"מ בתשובות מהר"ל סימן קנ"ה [קמ"ד], ומהו למד מטה משה [סו"ס חט] בשם רש"ל מי שיש לו כמה חדרים והולך מן הבית לחדר שצריך להיות לו נר אחד בכל המקומות, שיש לחוש שמה יכשל שם עי"ש, וכן משמע ממ"ש הלבוש ושו"ע בסיפא [אכל מי שהוא אכל אשחון] אין צריך להדליק בחדרו ולברך וכו', והוא מלשון המרדכי, משמע דוקא לצורך אין צריך כיון שהוא אכל אשחון אכל צריך להדליק. מיהו ראיתי בכל זו [שס] ||

הגהות והערות

|| עיין תורת חיים סק"ב: || כאן שייך מ"ש האליה רבה בסוף הס"ק "ועיין לקמן ריש סימן וכו'" (תורת חיים סק"ב):

י י המדליקין בבית ון ואוכלין בחצר, אם אין הנרות ארוכות שדולקות כ עד הלילה הוי כ ברכה לבטלה, שאין עיקר הנר אלא עד שיאורו לאורו דהיינו משתחשך ושרגא בטיהרא מאי אהני. ואין עיקר ההדלקה כ לברך עליה תלויה אלא בנרות שמדליקין על השולחן (ט) שאוכלין בו, שזהו עיקר שלום בית אבל לא בשאר הנרות שבבית: * הג"ה ועיין לקמן סימן רע"ג סעיף ו': וצריך שיעמיד המנורה והנר במקום שירצה להניחו שם, ולא שידליקו במקום זה ויניחו במקום אחר, כרי שיהא ניכר ונראה שמדליקין לכבוד שבת ולא לצורך אחר: * הג"ה ועיין לקמן סימן תרע"ה סעיף א'.

מלבושי יו"ט

[ו] ואוכלין בחצר וכו'. דרשאי לעשות כן כי הסעודה אין לריכה נה, מהר"ש דדרשות סימן קכ"ו, וכ"כ המרדכי [פסקים לה ע"א], ולפי זה מה שהסמך המחבר וכתב ואין עיקר וכו' אינו מכוון יפה, דהא משמע מהכא שאין עיקר הנר נאכלה וא"כ הוי תרמי דתמי אהדדו, ובש"ע זה הדין דמדליקין צמים ואוכלין נחצר בסעיף דלעיל, והא דאין עיקר וכו' כתב רבו נהגה"ה בשם אור זרוע, ואע"ג דרבו נמי לא כחולק כתבו ומ"מ לא תליא זה בזה, ואפשר שזה שאמר שחור בו קאי על ענין אחר דכתיב שם: [ו] מניחו לארץ ואינו מלכללו. ועיין לריכין לפרש דברי המחבר, ודדרשות מהר"ש סימן קכ"ח אמר שחור בו, ואפשר שזה שאמר שחור בו קאי על ענין אחר דכתיב שם: [ו] מניחו לארץ ואינו מלכללו. ועיין

יחיד שקדם והתפלל של שבת מבעוד יום, חל עליו קבלת שבת ואסור בעשיית מלאכה, כי ואפילו התנה שאינו רוצה לקבל שבת, שכיון כה שהזכיר קדושת היום בתפלה אי אפשר לעשותו חול ואע"פ שלא התפללו עדיין הקהל. יב הקהל שאמרו ברכו בבית הכנסת, כי המיעוט (י) שלא היו בבית הכנסת נמשכין אחריהם על כרחם ואסורים בעשיית מלאכה.

יג ואחד שבא לעיר בערב שבת והקהל אמרו ברכו, אע"פ שעדיין היום גדול, אם היו עליו מעות או שום חפץ [ו] כי מניחו (יא) ליפול לארץ ואינו מלכללו.

אל"ה זוטא

(ט) מיהו אם יש הרבה נשים בחדר אחד יכולין לברך אף על שאר נרות דהוא נמי שלום ביתו (וע"ש) [ועלה שבת סק"ו]: (י) משמע אבל רוב לא, וכ"כ בכנסת הגדולה: (יא) וכתב בעולת שבת [סק"ח] בשעת הדחק יש לסמוך על הפוסקים

ואולי סברתו שיכולין לאכול שלא במקום נר אע"ג דעיקר של נר על השולחן הוא, וכך נזכר לפרש דברי המחבר, ודדרשות מהר"ש סימן קכ"ח אמר שחור בו, ואפשר שזה שאמר שחור בו קאי על ענין אחר דכתיב שם: [ו] מניחו לארץ ואינו מלכללו. ועיין

אל"ה רבא

במקומן דהא אין מצרכין עליהן, ולאפוקי מתשובות בית יעקב סימן נ"ג, ועיין [אל"ה רבא] ס"ק י"ד:

(סעיף יא) כד ואפילו התנה וכו'. זה לשון בית יוסף, לכאורה נראה דהיינו פלוגתא דר"מ ור"פ בהדלקה, ויותר נראה [וכו'] בתפלה אי אפשר לעשותו חול לדברי הכל עכ"ל, ועל פי זה פסק כן בשו"ע ונמשכו אחריו כל האחרונים. ותמיה לי הא צללו ריש סימן ל"א [פה ע"ג] כתב דרביה לר"י ק"ף מהא דאמרינן צברות מי דלת ע"כ, וצברות דף כ"ז [ע"ג] קאי להדיא על התפילה ומאי רביה מתפלה להדלקה. ועוד הא כתב [הכלבו] אח"כ אם התנה מותר מדקאמר מי דלת משמע שצרכותו הוא אם רוצה לקבל ואם לאו לא יקבל ע"כ, הרי להדיא דגם בתפילה מהני תנאי (מלא) [אל"ה] דאין חילוק בין הדלקה לתפילה, וכן משמע בספר תניא [סי' יב]. אך קשה מאי פריך הש"ס שם (משהתפלל) [ממה שרבי] התפלל וכו' ונכנס אח"כ למרחץ, דלמא התנה הכי, (ע"כ) [וכן] צעירובין דף מ' ע"ב פריך כיון דאמר זמן קצליה עליה דהאמר ליה רב ירמיה [בר אבא] לרבן מי דלת וכו', הא אפשר להחנות:

כה שהזכיר קדושת היום וכו'. כן כתב ב"י, ולפ"ז משמע (דצברכה) [דצברכין] לחוד לא הוי קבלה, וקשה דקודם זה דייק ב"י מהר"א ש [שנת פ"ג סי' כד] (דצברכה) [דצברכין] לחוד סגי. וי"ל היינו אם לא התנה אבל בהתנה דוקא כשהתפלל חפילה י"מ. אך יש לדחות ראיות ב"י דהר"א ש איירי בצבור אבל ביחיד אפשר דצרכו לחוד לא הוי קבלה י, וראיה לזה מלמדי בספר תניא סימן י"ב [ענין הדלקה הנר ד"ה מלאחין וז"ל, שצברכת מקדש השבת מקבל עליו שבת, ואח"כ בצבור כתב שהתחילו צרכו וכו', אלא כדפירשתי, אך בשבלי הלקט [סי' נט, עיי"ש] לא משמע קצת הכי:

(סעיף יב) כו המיעוט וכו'. אבל כשהרוב לא היו צמים הכנסת אין נמשכין, וכן בעיר שיש בה צמי כנסיות הרבה אין אחת נמשכת אחר חברתה (כנסת הגדולה הגהות ב"י, מג"א ס"ק כד). וכפיראג נוהגים למשוך כל צמי כנסיות אחר צמי הכנסת ישנה וחדשה [אלטנין]:

(סעיף יג) כו מניחו וכו'. פירוש שהולך לחדר כמ"ש סימן רס"ו סעיף י"ב (מג"א ס"ק כה). ובעולת שבת [סק"ח] כתב בשעת הדחק יש

הרבה פיות אין מצרך אלא אחד (של"ה דף קל"ב שנת נר מזה, ד"ה הכי סימן רסג). אבל שמעתי זקני הגאון ז"ל פסק [דל"ה] כוותיה, וכן מסתבר (מנפוטות) [נפוטות] שלנו אם דולק כל הנרות אי האור ממשך לכל הזויות, ועוד דא"כ כשיש שני מנורות זה אצל זה לא יצרכו, ולא משמע הכי מרמ"א ופוסקים, ועוד דכל שמצד נרות אף במקום אחד נחוסף אורה בכל החדר. גם נ"ל רביה מתשובות מהר"ל סימן נ"ג מקור דין זה דמיימי רביה ממדליקין נרות צו"ט צמים הכנסת אף דשרגא בטיהרא מאי מהניא, אלא כל מה דמחוסף אורה חסוב הנאה טפי עיי"ש, הרי דהתם שהוא יום ממש והוא אור בכל צמי הכנסת אפ"ה חשיבין ליה הנאה טפי:

(סעיף י) יט המדליקין וכו'. פירוש דוקא אותן שיש להם עונג לאכול נחצר מותרים כדלקמן סו"ס רע"ג, ומג"א כתב שם [סק"ט] דוקא כשמנטער הרבה כשאין אוכל נחצר מותר. ובבואר מתשובות מהר"ל סימן נ"ג ואגור סימן סס"א דאגודה [פ"ג דשנת סי' מה] מודה דמותר, ולכ"ח [סעיף ג ד"ה צאנדה] ונחלת לבי [סק"ט] אשתמיטתיה עיי"ש [ט]. ובבבואר משה [סי' חט] כתב דעכ"פ יקדש במקום נר דהא לריך לראות נר בשעת קידוש כדלקמן סימן רע"א סעיף י':

כ עד הדיעה וכו'. שיהא שלום בית כשיצאו מחצר לבית, אבל אם אוכל צמים א"צ שיהיו דולקות עד לילה [דנש] השמש צאה ונהגה מאורה, ועוד דאפשר אף ביום גמור נהגה מאורה טפי כשאוכל שם כדלעיל [א"ר ס"ק יח] נרות צו"ט צמים הכנסת, ודלא כמג"א [סק"ט]. ומג"א כתב בשם מהר"ל דמ"מ מזה לעשות נרות עד לילה ע"כ, ולעג"ד מהר"ל בסיומן נ"ג מיירי כשאין אוכלין צמים עיי"ש:

כא ברכה לבטלה. ואפשר דאם צאחו מקום היה קצת חושך ומשתמש שום דבר לאור הנר ליכא איסורא (מג"א סק"ו) בשם מהר"ל, גם בזה [במהר"ל] גופיה משמע לי היתר גמור בזה, גם דלא כמטה משה [סי' מה] שקילר דצברי מהר"ל עיי"ש ודו"ק:

כג לברך עליה וכו'. היינו כשמדליק גם על השלחן, אבל כשאין מדליק על השלחן כלל כגון שיש הרבה נשים נחצר אחד מצד ואפילו הוא נחצר שאין אוכל כלל כדלעיל סעיף ו', ולפ"ז הוא הדין צמה שכתב אח"כ וצריך שיעמוד וכו'. אבל בנרות של צמי הכנסת אין לדקדק להדליקן

הגהות והערות

טו עיי' מש"כ בהגהות והערות על הטור החדש אות ט"ז: י' צ"ע שלא הביא דברי הדרישה סק"ב שטובר כן (תהלה לדוד סק"ט):

אצל אשתו, אשתו מדלקת ומברכת ואפילו אם הוא מדליק ג"כ אינו מברך אבל אם הוא בדרך וכן אם אין לו אשה אם יש לו חדר מיוחד אע"פ שאינו אוכל שם מדליק ומברך, ואם אין לו חדר מיוחד אלא שאוכל על שלחן של בעל הבית חייב להשתתף

ק ה ל ת יום-טוב

להניח על השולחן (דרך החיים) אבל הנשים שמדליקין הנרות בסוכה ומטלטלין לתוך הבית לא יפה עושין (ח"א) עיין לקמן סימן נ"ג בקהלת יו"ט אות ל"ה. ד) סומא ג"כ תברך דהא נהנה ממאורות ג"כ דע"י הנר אחרים רואין ומצילין אותה שלא תפול ושלא תכשל בשום דבר. ה) נוהגין שאפילו כמה נשים מדליקין בבית אחד וכ"א מברכת על נרות שלה כי במה שנתוסף אורה יש בה שמחה יתירה ואפילו במנורה אחת דהיינו ב' בני אדם שחלוקים בעיסתם ואם אחת תברך תדליק רק שתי פיות ואם השניה תברך תוסיף עוד שמן ותדליק ב' פיות אחרות (נז"י בשם ברכ"י). ו) מצוה מן המובחר להדליק בשמן זית ובמדינתנו נוהגין להדליק בנרות של חלב ועיין בנז"ר ישראל ומנחת שבת בשם תשובת שואל ומשיב שמותר להדליק בנפט ותשובת בית יצחק מתיר להדליק ולברך על מנורת נפט או על חשמל דנקראים נר ואם מכבה אותן בשבת חייב משום מכבה. ז) אף על גב דכל המצות מברכין עליהן עובר לעשייתן אבל בהדלקת הנרות כיון שבהדלקה מקבלת שבת בסתמא והברכה תחלת הדלקה ואם תברך תחלה לא תוכל עוד להדליק ועל כן תדליק תחלה וכדי שתהי' הברכה עובר לעשייתן פורשת ידי' כנגד פני' שלא תראה הנרות ומברכת והוי כאלו ברכה קודם הדלקה ואם הבעל מדליק יש דעות ובסידור דרה"ח כתב דגם הבעל יברך אחר הדלקה ולשום ידיו כנגד הנרות ולברך משום לא פלוג, וביו"ט עיין בנז"י דרוב אחרונים סוברים לברך קודם הדלקה. ח) טוב להניח החלות על השלחן קודם שמדליקין כדי שתהי' המפה והשלחן בסיס להנרות וחלות ויהיו מותרין

בפרומה, וצריך לאכול במקום הנרות אם לא שיש שם צער
מחמת זבובים וכיוצא בו דהנרות נצטוו לתענוג ולא לצער,
וחייב כל אדם להזהיר בני ביתו ולהשגיח בער"ש ולזרזם שלא
יבאו חלילה לידי חילול שבת, ואשרי לאדם שטפריח (ה)
עצמו בהכנת (ו) צרכי שבת (ז) אבל זאת חוב על כל אדם

ק ה ל ת י ו ם - ט ו ב

לטלטל. ט) נותנין כלי תחת הגר אפילו משחשיכה לקבל ניצוצות
מפני שאין בהם ממש ואין כאן איסור מבטל כלי מהיכנה אבל אין
נותנין משחשיכה כלי תחת הגר לקבל שמן המטפטף כיון דאסור
להסתפק משמן המטפטף הוי מבטל כלי מהיכנו והוי כאלו דבוק
שם בשבת אבל מבעוד יום מותר ואם לא נטף לתוכו שמן לא
נאסר הכלי בטלטול ע"י מחשבה בעלמא. י) ליתן בערב שבת מים
לתוך הקנה כדי שיכבה כשיבא עד שם אסור דהא מתכוין לכיבוי
והאש נופלת בתוכו ממש והוי כיבוי ממש ובמקום צורך יש להקל
רק שיתן מים בקנה קודם שמדליק הגר, ולכ"ע מותר לתחוב הגר
מער"ש לתוך החול וכי"ב כשיגיע לשם ימנעוהו מלשרוף ויכבה
מאליו שגרם כיבוי הוא (אחרונים) והשפארין הנקראין צבתים
והנה עשויים שידליק עד אותו מקום לעכב הדלקה ויכבה עיין בשדי
חמד ה' יו"ט סי' א' בשם מטה אהרן ועיין במשנה ברורה סימן תקי"ד
אות כ"א דכ' דקודם הדלקה מותר לתחב הגר דהוי גרם כיבוי אבל
אחר שהגר דולק הוי בכלל מכבה גופי'. (ה) והזיעה שאדם
מזיע בצרכי שבת הם סגולה למריקות עונות ובפרט לעון הידוע
(ספרי מוסר). (ו) ירבה בבשר ודגים כפי יכלתו וישחיו הסכין (ז)
והגין ללוש שיעור חלה בבית לעשות מהם חלות לבצוע עליהם
בשבת ויום טוב והוא מכבוד השבת, ולא יקח לחם מן השוק
כמו בשאר ימים (רב ש"ע) וראוי ליקח היותר טוב ומנופה כל
צרכו וצריך לאפות דוקא ערב שבת על שם דוגמת לחם הפנים
(יעב"ץ) וגם כדי לקיים מצות חלה בערב שבת דוקא (מגן אברהם)

סעיף ד

ואם אין ידו משגת לקנות יין לקידוש ונר לשבת נר שבת קודם ואף על פי שקידוש היום הוא מן התורה מכל מקום על היין אינו אלא מדברי סופרים וגם אפשר לקדש על הפת ולפיכך נר שבת קודם משום שלום ביתו שמצטערין בני ביתו לישיב בחשך ולאכול ולכן אם יש לו נר אחד לאכול אצלו די בכך ויקנה אחר כך יין לקידוש:

סעיף ה

אחד האנשים ואחד הנשים חייבים להיות בבתיהם נר דלוק בשבת אלא שהנשים מוזהרות בו יותר מפני שמצויות בבית ועוסקות בצרכי הבית ועוד מפני שהיא כבתה נרו של עולם לכך נתנו לה מצות הדלקת נר שבת שתתקן מה שקלקלה ולפיכך אף אם ירצה הבעל להדליק בעצמו האשה קודמת ומכל מקום טוב שהוא יתעסק בתיקון הפתילות והנרות וגם ידליק בשאר חדרים שאין אשה מדלקת שם ונוהגין כשהאשה יולדת הבעל מדליק ומברך בשבת הראשונה אבל בשאר השבתות אף על פי שהיא נדה וכן בכל פעם כשהיא נדה מברכת בעצמה (עיין סי' פ"ח):

סעיף ו

לא יקדים למהר להדליקו בעוד היום גדול לפי שאז אינו ניכר שמדליקו לכבוד שבת וגם לא יאחר ואם רוצה להדליק הנר בעוד היום גדול ולקבל עליו שבת באותה שעה סמוך להדלקה רשאי כי כיון שמקבל עליו שבת לאלתר אין זו הקדמה ובלבד שיהא מפלג המנחה ולמעלה שהוא שעה ורביע זמניות קודם הלילה (עיין סי' רס"א).

ואם הדליק הנר בעוד היום גדול ולא קיבל עליו שבת מיד צריך לכבותו ולחזור ולהדליקו לצורך שבת כדי שתהיה ההדלקה עצמה ניכרת שהיא לכבוד השבת ומכאן סמכו הקדמונים שהיו משגרים התינוק[ו]ת מבית הכנסת לבתיהם קודם ברכו שיצאו להדליק אז ולא ידליקו קודם מנחה כיון שאין מקבלים אז עליהם את השבת:

סעיף ז

יש אומרים שכיון שהדליק נר שבת חל עליו השבת ונאסר בעשיית מלאכה אלא אם כן התנה שאינו מקבל עליו שבת בהדלקה זו ועל פי זה נוהגות הנשים שאחר שברכו והדליקו הנרות משליכות לארץ הפתילה שבידן שהדליקו בה הנרות ואין מכבות אותה שכבר חל עליהן שבת בגמר הדלקה זו אבל יכולות להדליק נרות הרבה שכולן מצות הדלקה אחת הן ואין קבלת השבת חלה עד אחר גמר ההדלקה.

ויש חולקים על זה ואומרים שאין קבלת שבת תלויה כלל בהדלקת נרות אלא בהתחלת תפלת ערבית של שבת שכיון שאמר הש"ץ ברכו הכל פורשים ממלאכתם וכן עיקר (ומכל מקום לדברי הכל צריך שיקבל שבת לאלתר אחר ההדלקה כמו שנתבאר למעלה).

אבל המנהג הוא כסברא הראשונה שאותה אשה המדלקת מקבלת שבת עליה בהדלקה זו ולכן תתפלל מנחה תחלה אבל שאר בני הבית מותרים במלאכה עד ברכו ואפילו אותה אשה אם התנית תחלה אפילו בלבה שאינה מקבלת שבת בהדלקה זו מועיל לה תנאי זה במקום הצורך אבל שלא במקום הצורך אין לסמוך על התנאי לפי שיש אומרים שאין תנאי מועיל כלל לפי דעת האומרים שקבלת שבת תלויה בהדלקת נר שבת.

וכל זה כשהדליקה הנרות שעל השלחן שהן עיקר המצוה ובהן תלויה קבלת השבת אבל שאר הנרות שמדלקת בבית ובשאר חדרים אין קבלת שבת תלויה בהן לדברי הכל ומותר לה לעשות אחריהן כל המלאכות עד שתדליק נרות שעל השלחן.

וכל זה באשה אבל באיש המדליק אין בו שום מנהג כלל ומעמידין על עיקר הדין שאין קבלת שבת תלויה בהדלקת נרות אלא באמירת ברכו ומכל מקום טוב להתנות לכתחלה:

סעיף ח

המדליק נר של שבת ויו"ט אחד האיש ואחד האשה חייבים לברך עובר לעשייתו בא"י אמ"ה אקב"ו להדליק נר של שבת או של יום טוב כדרך שמברכים על שאר כל מצות מדברי סופרים עובר לעשייתו.

והמנהג שמברכים אחר ההדלקה לפי שסוברין שאם תברך תחלה קיבלה לשבת ותהא אסורה להדליק ואף ביום טוב מדליקין תחלה כדי שלא לחלק בברכה אחת לברך אותה פעמים קודם הדלקה ופעמים אחר כך וכדי שתהא הברכה עובר לעשייה אינה נהנית מן האור עד אחר הברכה דהיינו שמשימה ידה לפני הנר מיד אחר ההדלקה עד אחר גמר הברכה ואז מסירה ידה ונהנית מן האור וזה נקרא עובר לעשייה:

סעיף ט

בחורים ההולכים ללמוד חוץ לביתם צריכים להדליק נר שבת בחדרם ולברך עליו אף על פי שאינם אוכלים שם לפי שהדלקת נר בשבת חובה אף בלא אכילה כדי שלא יכשל בעץ ואבן כמ"ש למעלה אבל מי שהוא אצל אשתו ומדליק בכל החדרים שהולך שם בשבת כמו שנתבאר למעלה אין צריך לברך עליהם לפי שאשתו מברכת בשבילו בבית אכילה אבל כשאינו אצל אשתו אינו נפטר בברכת אשתו כשיש לו חדר מיוחד שם במקום שמתארח.

ואם אין לו חדר מיוחד שם (ואפילו אם יש לו אלא שבעל הבית משתמש שם ג"כ וצריך הבעל הבית להדליק שם נר שלו) אין האורח צריך להדליק שם כלל כיון שיש לו שלום בית במקום שהוא שם וגם מצות הדלקת נר שבת הוא מקיים במה שמדליקים נר שבת בביתו (משלו).

אבל אם אין לו מי שידליק בביתו (או אפילו אם מדליקים שם אלא שאין מדליקים משלו אינו נפטר בהדלקתם אף אם הוא בענין שכשהיה אצלם נפטר בהדלקתם כגון שסמוך על שלחנם שנעשה מכלל בני ביתם ונפטר בנר שלהם מכל מקום עכשיו שאינו אצלם אינו נפטר בנרם אלא) צריך הוא לקיים מצות הדלקת נר שבת במקום שהוא ע"י שיתן פרוטה לבעל הבית להשתתף עמו בנר שלו או שיקנה לו בעל הבית חלק בנר שלו במתנה כמו שיתבאר בס' תרע"ז לענין נר חנוכה (במה דברים אמורים כשאוכל שם משלו אבל אם הוא סמוך על שלחן בעל הבית נעשה כבני ביתו של בעל הבית ויוצא בנרו של בעל הבית ואינו צריך להשתתף עמו כלל כמו שיתבאר שם) וכל זה כשאין לו חדר מיוחד שם:

סעיף י

ב' או ג' בעלי בתים שאוכלין על שלחן אחד ומברכים כל אחד על מנורה שלו יש מפקפקין לומר שיש כאן ברכה לבטלה לפי שכבר יש שם אורה מרובה מנרות שהדליק הראשון ויש מיישבין המנהג שכל מה שניתוספה אורה בבית יש בה שלום בית ושמחה יתירה

להנאת אורה בכל זווית ומכל מקום אפילו לפי דעתם לא יברכו שנים במנורה אחת שיש לה קנים הרבה.

ולדברי הכל יכול השני לברך בחדר המיוחד לו אף על פי שאינו אוכל שם ואינו משתמש שם שום צורך אכילה מטעם שנתבאר למעלה ואפילו בחדר המיוחד לראשון אם הראשון משתמש שום צרכי אכילה באותו חדר ועדיין לא היה שם יכול השני להדליק שם משלו או ממה שיקנה לו הראשון ולברך על הדלקה זו אף על פי שהוא לא ישתמש כלום אצל נרותיו:

סעיף יא

ולפיכך נוהגות מקצת הנשים בליל טבילה שהן צריכות לחפוף ראשן וגופן בחמין מבעוד יום בבית המרחץ אצל המקוה ואי אפשר להן להדליק הנרות קודם לכתן לשם לפי שהן מקבלות השבת ע"י הדלקת הנרות כמו שנתבאר ואסורות לרחוץ בחמין אח"כ ואינן רוצות לילך בין חפיפה לטבילה לביתן להדליק נרות שמתיראות שלא יטנפם בלכתן ותהא בהם חציצה לכן מדליקין נרות שלהן בין חפיפה לטבילה בבית הכנסת של נשים אם הוא סמוך לבית הטבילה והשמש משתמש שם שום דבר מצרכי אכילה לאור נרותיה וכל שכן אם היא עצמה יכולה להשתמש שם שום דבר שתהנה בו בלילה לצורך אכילה אבל אינה יכולה להדליק ולברך על נרות המיוחדים לבית הכנסת שדרך להדליקן שם בכל שבת אפילו אם תרצה להשתמש צרכי אכילה לאורן לפי שנרות הללו אינן עשויים להאיר ולהשתמש לאורן אלא לכבוד בלבד.

ומכל מקום יותר טוב שביליל טבילה ידליק הבעל ויברך (או תלך בין חפיפה לטבילה לביתה להדליק שם וכל שכן אם אפשר שתחוף בביתה שזה יותר טוב ואם אי אפשר בכל אלה תדליק ותברך קודם לכתה לבית הטבילה ותתנה שאינה מקבלת שבת בהדלקה זו שתנאי זה מועיל במקום הצורך כמו שנתבאר) וכן תעשה כשיש חופה בערב שבת וצריכה לילך לשם ותתאחר שם עד אחר שקיעת החמה ואי אפשר לה שתקבל שבת קודם לכתה לשם (אזי תדליק ותברך ותתנה שאינה מקבלת שבת בהדלקה זו ומכל מקום אין לה להתנות תנאי זה אלא אם כן הבעל יקבל עליו שבת מיד סמוך להדלקתה דכיון שהיא אינה מקבלת לאלתר לאחר הדלקתה שצריכה לשהות הרבה בחפיפתה או בלכתה לחופה אם כן אם גם הבעל לא יקבל לאלתר יצטרך לכבות הנר ולחזור ולהדליקו סמוך לקבלת שבת כמו שנתבאר למעלה ונמצא שבירכה לבטלה).

אבל אין לה להדליק לכתחלה קודם לכתה בלא ברכה ובבואה מהטבילה משחשכה או מהחופה תפרוש ידיה לפני הנרות ולברך אז קודם שתהנה לאורן וכן אם דעתה לבא מהחופה בבין השמשות אין לה לסמוך על זה שלא להדליק קודם לכתה ושתצוה לנכרי להדליק כשתבא בבין השמשות ושתברך היא על ידי פרישת ידיה מיד אחר הדלקת הנכרי שלא תהנה לאורן עד אחר ברכתה לפי שהאיך תברך וצונו להדליק והן דולקות כבר מקודם לכן או על ידי הנכרי.

ומכל מקום בדיעבד ששכחה ולא הדליקה קודם בין השמשות ונזכרה בבין השמשות יש להתיר לה לצוות לנכרי להדליק ושתברך היא קודם שתהנה לאורן (דכיון שעיקר מצות הדלקת נר שבת אינה ההדלקה בלבד אלא ההנאה והתשמיש לאורה היא עיקר המצוה אלא שההדלקה היא התחלה והכנה למצוה זו ולכן מברכים עליה וזו ששכחה ולא בירכה בתחלת המצוה יכולה לברך קודם עיקר המצוה דהיינו קודם שתהנה לאורן) ומכל מקום לא תצוה להדליק אלא נר אחד על השלחן שזהו עיקר המצוה (אבל נר אחד אפשר

להתיר לה אף אם יש שם כבר נר דלוק שמאחר שהנשים נזהרות מאד בברכה זו הרי זה כצורך גדול שהתירו בו שבות בבין השמשות כמו שנתבאר בסי' רס"א):

קונטרס אחרון

הערה ג

(ג) ומכל מקום בדיעבד כו'. המג"א לא סבירא ליה כתשובת מהר"י ברונא שהעתיק בעולת שבת, לפי שסומך בדיעבד על מהר"ש ומהר"ם. והנה לפי מ"ש המג"א בסי' קנ"ח (וכן הוא בגמרא פ"ז דברכות) דדוקא כשראו לברך קודם עשייה ולא בירך לא יברך אח"כ אבל כשלא היה אפשר לברך תחלה יכול לברך אח"כ, ומהאי טעמא י"ל שאף שהפסיק הרבה יכול לברך דאיזה גבול יש לדבר (וכמו לרבינא אחר גמר הסעודה ע"ש בדף נ"א), א"כ הוא הדין כאן שאי אפשר לברך בתחלה לפי המנהג, א"כ אף שהפסיקה הרבה אח"כ אין בכך כלום. ובפרט דהכא י"ל דמיקרי עובר לעשייתו, שאינה נהנית מן האור עד לאחר הברכה כמ"ש רמ"א.

ואין להקשות ממ"ש הט"ז ביו"ד סי' ק"ך דכשהנכרי עושה המצוה אין לישראל לברך עליה, וכן משמע במנחות (דף מ"ב [ב] ע"ב) דקאמר בישראל צריך לברך משמע אבל לא ע"י נכרי (ודברי הזהב מזוקק שם תמוה מאד דבמסקנא לא קאי הכי ע"ש), די"ל הני מילי במצוה שעשיית הנכרי היא גמר מצוה כגון מילה וטבילת כלים, אבל הכא אין ההדלקה גמר המצוה אלא ההנאה לאורה, כמבואר במרדכי בהג"ה, דמהאי טעמא לא היה ר' משולם רוצה לברך עליה והשיב עליו ר"י דשאני הכא שרואין בה מיד להשתמש כו' ע"ש, א"כ אף לדין דמברכים אינו אלא משום שנהנה בה מיד, והנאה זו היא לישראל ולכן יכול לברך, דלא גרע משירי מצות דיכול לברך עליה, כגון נענוע הלולב אף על פי שכבר קיים עיקר המצוה בלא ברכה, ואף החולקין שם מודו הכא דזהו עיקר המצוה. ודמי ממש לעושה סוכה אפילו ע"י נכרי שמברך על ישיבתה, אלא דהתם מברך לישב ולא לעשות, משום שהעשיה בלבדה אינה המצוה, ומהאי טעמא ג"כ אינו מברך כלום בשעת העשייה, אבל כאן יכול לברך על ההדלקה, לפי שגמר המצוה נמשך מאליו אחר ההדלקה ואינו מחוסר מעשה כלל, כמ"ש ר"י שרואין בה כו', ר"ל אף שאין צריך עכשיו ברגע זה לשום תשמיש שהרי מברכין בכל ענין מכל מקום רואין בה לשמש כו', כלומר שעל ידי כן יכול להשתמש לכשירצה וכל הראוי לבילה אין כו'. וכן לפי מ"ש רש"י ור"ן שמצטערים בני ביתו לישב בחשך, הנאה זו נמשכת מאליה אחר ההדלקה, ואי אפשר לברך עליה שאין בה ממש אלא על הדלקה שממנה נמשכה, ואף שהנכרי הדליק יכול לברך להדליק, והכוונה שיהא נר דלוק, אי נמי שצונו להדליק אם אינו דלוק כדי ליהנות ועכשיו שהוא דלוק אנו נהנים ג"כ, והנאה זו היא עיקר ציוויו (עיין בתוס' ורא"ש ור"ן דאף למאי דסלקא דעתך דסגי בדלוקה ועומדת אפילו הכי מברך להדליק).

ולא דמי לכסוהו הרוח שאינו מברך, דהתם נגמרה המצוה ע"י הרוח, אבל הכא עיקר המצוה נעשית בהנאת הישראל. ודמי ממש לנכרי הנותן לידים שהישראל מברך, דאל"כ לא היו מתירין לכתחלה עיין סי' קנ"ט סי"א, והטעם משום שהמצוה נעשית בגוף הישראל, וה"נ כן הוא לפי פירש"י ור"ן. ואף לפירוש ר"י י"ל כן. אלא די"ל דשאני התם שהישראל פושט ידיו, אף על פי שמסייע אין בו ממש עיין סי' שכ"ח ס"ג, אפשר דלענין ברכה מהני אפילו סיוע בעלמא. הילכך אין לסמוך על זה אלא בדיעבד, ומסתברא לברך אז על הדלקת הנר, עיין סי' ח' בדרכי משה ודו"ק:

להרא"ש דבמילת גר מברך על המילה י"ל הטעם דס"ל דלא שייך לומר למול כיון דאין חיוב כלל על ישראל לקבל גרים ורק כשמגיידין אותו אינו גר עד שימול וא"כ הוי כמו שחיטה דאיתא בפסחים דף ז' [ע"ב] דלא מברכין לשחוט דכי לא סגי דלא שחיט [בגמ' שלנו הגירסא וכי לא סגי דלאו איהו שחיט. אמנם יעויין בהשגת הרמב"ן (במנין המצות) [בשורש הראשון (י"א ע"ב בד"ו)] שהשיג על הרמב"ם שמנה לשחיטה בכלל מ"ע והקשה עליו הרמב"ן מהך סוגי' דפסחים דאמרין וכי לא סגי דלא שחיט ומוכח דכן ה' הגירסא שלו דלגירסא דידן לא מקשה מידן דאם לא ירצה לאכול בשר א"צ לשחוט כלל וגם במילת עבד אע"פ שכבר קנה אותו מכל מקום הרשות בידו לחזור למוכרו ורק כשירצה להחזיקו לעבד מחויב למולו ומש"ה ס"ל להרא"ש דאין מברכין למול ולעולם שליחות לא שייך בגר וכהרמב"ן. וא"כ שוב מוכח מסוגי' דשבת דהאב יכול לעשות שליח. ועכ"פ להרמב"ן ורשב"א והר"ן דס"ל דבגר א"א ע"י שליח לדידהו מוכרח דהאב יוכל לקיים גם מצוה ידידי' ע"י שליח גם נראה להוכיח כן מהא דפסחים דף ז' דס"ל לר"פ דמברכין לבער חמץ ולא על ביעור חמץ ופריך מהא דתניא המל אומר אקב"ו על המילה ומשני היכי נימא למול וכי לא סגי דלאו איהו מהיל אבי הבן מאי איכא למימר אין הכי נמי ופרש"י וכי לא סגי דלאו איהו מהיל דכי המצוה מוטלת עליו והלא על אביו מוטל ואי נימא דכשהאב מצוה לאחר הוי כמו שלא רצה למול והוי החיוב על כל ישראל א"כ מאי משני הא באמת הוי החיוב על המוהל ועיין בתוס' בד"ה לא סגי שכתבו וז"ל דעל האב מוטל אבל המל גרים מברך למול את הגרים הרי מוכרח דרש"י והתוס' ס"ל דגם כשמצוה לאחר לא הוי החיוב על המוהל כלל רק הוי כמי שרוצה האב למול והאב מקיים המצוה ואין המוהל מחויב במילה זו. דלהרא"ש אין לחלק בין גר לבן כלל. ולהרא"ש נצטרך לומר דאינו מפרש כרש"י ותוס' רק איהו ס"ל וכי לא סגי דלאו איהו מהיל דאע"ג דגם עליו איכא החיוב כיון דהחיוב הוי על הכל שוב אין לברך למול ורק כשאבי הבן מהיל דהחיוב הוי רק עליו מברך למול והרא"ש אזל לשיטתו דס"ל דגם בגר מברך על המילה אבל מרש"י ותוס' הא מוכרח דלא כהרא"ש. וגם מדברי הרמב"ם שכ' בהל' מילה [פ"ג ה"א] דכשמל בן של אחרים מברך על המילה ובמל גרים מברך למול וכן בעבד פסק [שם ה"ה] דבשל אחרים מברך על המילה ובשל עצמו מברך למול הא מוכרח ג"כ דס"ל דגם האב או האדון יכולים לעשות שליח וכן נראה מוכרח מדברי

הרשב"א [שו"ת ח"א סי' תע"ב, הו"ד ברמ"א ס"א] ביו"ד סי' רס"א וז"ל האב שאינו יודע ויש כאן מוהל שאינו רוצה למול בחנם רק בשכר יש לב"ד לגעור בו כו' ואם עומד במרדו ואין יד האיש משגת לתת לו שכרו הוי כמי שאין לו אב שב"ד חייב למולו ולכן ב"ד כופין אותו הרי דבלא"ה דאינו משיג ליתן שכרו לא הוי כמי שלא רצה למולו ויכול ע"פ דין לתבוע שכרו. וע"כ נראה דודאי גם הרא"ש אינו חולק על כל הני פוסקים וגם איהו לא קאמר רק באחד שצווה להמוהל בתורת כיבוד שמכבדו במצוה זו ומש"ה ס"ל דהוי כמי שלא רצה למולו וכן דייק לשון האו"ז שהביא בד"מ שכ' שאסור לו לכבד לאחר הרי דדקדק וכ' אסור לכבד דרך בכה"ג אסור אבל אם עושה שליח ודאי כ"ע מודים דיכול לעשות שליח. וע"כ יש לזהר כשאין האב יכול למול שיצוה למוהל בתורת שליחות ויוצא בזה ידי חובתו שהטילה התורה עליו לכתחילה:

אוצר החכמה

סימן יא

יברך דין הברכה על הדלקת נר שבת:

במסכת שבת דף כ"ה [ע"ב] שאני אומר הדלקת נר בשבת חובה כתבו התוס' [ד"ה חובה] דיש רוצים לדקדק מזה דאין לברך על הדלקת הנר מדקרי ל' חובה ועוד דאם היתה מודלקת א"צ לכבותה ולהדליקה ור"ת אומר דצריך לברך וגם צריך לכבותה כדאמרין ובלבד שלא יקדים. והנה על הי"א קשה מדברי הירושלמי פ' הרואה [הובא בראבי"ה ח"ג סי' תשי"ב. ולפינו ליתא. ושם מצטט נמי מירושלמי פ' המביא יין. וג"ז ליתא.] הובא בהג"מ פ"ד מה' שבת [אות א'] דמבואר בו להדיא המדליק נר של יו"ט צריך לברך אקב"ו להדליק נר לכבוד יו"ט הרי להדיא דצריך לברך. ומ"מ נראה דאין מהירושלמי הלז שום סתירה לעיקר דקדוקם של הי"א שדקדקו מדקרי ל' חובה מכלל דא"צ לברך דשפיר י"ל כן דהרי הכא קאי על הא דאין מדליקין בעיטרן שמא יניחנו ויצא ופריך אביי דיצא א"ל רבא שאני אומר הדלקת נר בשבת חובה. וכתבו התוס' פ' במקום סעודה שצריך לסעוד במקום נר אבל מהדלקת הנר לא הוי פריך אביי דפשיטא דחובה היא הרי דגם אביי מודה דמחוייב להדליק נר בער"ש רק ס"ל דיכול להדליקו שלא במקום סעודתו וגם כשיוצא לסעוד במקום אחר סגי וצ"ל דס"ל לאביי דעיקר המצוה

דהיאך נפרש הא דאמרי' שם פתילות ושמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בשבת מדליקין בחנוכה בחול אבל לא בשבת קסבר כבתה אין זקוק לה ומותר להשתמש לאורה והא כיון דליכא חששא דשמא יכבה אמאי אסור להדליק בו בשבת דחנוכה דהא בו ליכא סברא דשלום בית. דהא אפי' למ"ד נר חנוכה מותר להשתמש לאורה מ"מ הא ודאי דצריך נר אחר משום שבת וכמ"ש הר"ן. דבזה כ"ע מודים וגם דנ"ח הי' בחוץ ולא בבית ומוכרח ע"כ דהטעם הוי משום שמא יטה. וצ"ל דגם הריב"ן מודה לטעם דיטה רק ה"פ דאין הטעם משום שמא יטה לחודא רק גם משום שמא יכבה וליכא שלום בית ומש"ה במהותך אסור שמא יכבה ובחנוכה הוי הטעם דשמא יטה. ואין להקשות דאכתי תיקשה דהיאך קאמר דשמנים שאסרו בשבת אסרו בחנוכה בשבת והא איכא חלב מהותך דאסור בשבת שמא יכבה ובחנוכה דליכא חששא זו הא מותר דאין לאסור משום טעם דיטה דהוי גזרה לגזרה. גם זה ניחא דהריב"ן ס"ל דה"פ דאותו מין שאסור בשבת אותו מין אסור בחנוכה וקאי על אינו מהותך. ובזה מיושב גם מה שהקשה הפני יהושע [שבת כ"א ע"ב ד"ה אמר רב] דהא שמן שרפה דאסור בשבת שמא יטה ומותר בחנוכה בחול ולפי"ז ניחא דשם לא קאי רק על המין ומינו של שמן שרפה הא מותר להדליק בשבת רק שנתחדש בו דבר האוסרו בשבת וכזה לא איירי כלל:

סימן יב

יחקור במוקצה אי שרי בהנאה או אסורה:

המג"א כתב בסי' תק"א ס"ק י"ב דשברי כלים אסור להסיק בהן אפילו במקומן בלא טלטול דמוקצה אסור בהנאה אבל כשמדליק בכלי שלם אף דאח"כ נעשה שבר כלי מ"מ מותר דההנאה באה אח"כ מאליה. ועיי' מג"א בסי' תק"ז ס"ק ד' ובסי' שכ"ה ס"ק ט' שהביא דברי התוספות בע"א דף ס"ו [ע"ב ד"ה אמר רבא] וכ"ה בפסחים דף כ"ו [ע"ב ד"ה חדש יותן] שכתבו דלא אמרינן יש שבח עצי מוקצה בפת משום דמוקצה מותר בהנאה. ומדברי ההג"מ שהביא הב"י סי' תקי"ז שכתב דבמקום שיש לחוש שנאפה הפת בעצים שנלקטו היום מן המחומר אסור ליקח פת מעו"ג הרי דחולק על התוס' אין ראייה להמג"א דמוקצה אסור בהנאה דהא י"ל דחולק על עיקר

של ההדלקה הוא משום כבוד שבת דההדלקה גופה הוי כבוד לשבת אע"ג דהוא אינו שם ורבא הוסיף לו דמלבד חיוב ההדלקה משום כבוד שבת מחויב שיהי' לו נר דלוק במקום סעודה וזה הוי משום עונג שבת שלא יסעוד בחושך ולא סגי במה שהדליק במקום אחר ועל זה הא שפיר י"ל כה"מ דעל הך הדלקה דקאמר רבא דהוי רק משום עונג ובכה"ג גופה דאיירי רבא דשלא במקום הסעודה יש לו נר וקיים מצות כבוד שבת רק צריך להדליק עוד במקום סעודה דעל הדלקה זו א"צ לברך מדקרי להדלקה זו חובה.

וגם מהסברא נראה כן דלא עדיף עונג זה מכל מה שמכין משום עונג שבת. וגם דאם הי' לו נר דלוק מבעו"י במקום סעודה א"צ כלל לכבותה ולהדליקה וסגי במה שידליק השתא גם שלא במקום סעודה. והא דאמרינן ובלבד שלא יקדים קאי על עיקר ההדלקה דאם מדליק מבעו"י ליכא כבוד שבת וכמ"ש רש"י בדף כ"ג [ע"ב ד"ה שלא יקדים] דלא ניכר דמשום שבת הוא אבל בהך דעונג הא גם אם הי' דלוקה מכבר מגיע לו העונג. וגם הירושלמי קאי על עיקר מצות ההדלקה. וצ"ע על ה"מ דהיאך דקדקו מכאן דקרי לי' חובה על עיקר מצות הדלקה דהא יש לחלק וכמ"ש כ. דאין לומר דלרבא דס"ל שמחויב להדליק במקום סעודה ס"ל דכל עיקר חיובו של ההדלקה לא הוי רק בשביל זה. חדא דמנ"ל לעשות מחלוקת בזה בין אביי לרבא. וגם הא מדאמר רבא שאני אומר משמע להדיא דלא קאי כלל על עיקר חיוב ההדלקה:

ומסוגיא זו צ"ע על פי' המשנה להרמב"ם ריש פרקין [פ"ב מ"א] שכתב הטעם דפסולי פתילות ושמנים דחיישינן שמא יהי' אור הנר חשוך ויצא דא"כ למה הקשה אביי רק על עיטרן על כל הפסולים ה"ל להקשות כיון דלאביי לא איכפת לן במה שיצא ומוכח דשם איכא טעם אחר דשמא יטה וכן כתב הרמב"ם בעצמו בפרק (ד') [ה' ה"ח] מה' שבת. והנה יעויין לעיל דף כ"א [ע"א ד"ה וא"ת] שהקשו התוס' ישנים אמאי גזרינן שלא להדליק בחלב מהותך אטו שאינו מהותך ושאינו מהותך שמא יטה הא הוי גזרה לגזרה וכתבו בשם הריב"ן דהא דאמרינן אין נמשכין אחר הפתילה אין הטעם שמא יטה אלא שמא יכבה וליכא שלום בית. ועליו לא קשה קושי' זו דהא גם אביי מודה דצריך שיהי' נר דלוק בשבת ואם יכבה הא לא יהי' נר כלל והרי זה דומה למדליק נרות קטנים שיכבו קודם הלילה דאינו יוצא גם לאביי ומש"ה לא הקשה רק על עיטרן. אמנם הא קשה לי על הריב"ן

צמח מלכותו הוא צביל ליהנות ממנו דהא משום שלום בית מדליקין וא"כ לא הוקלה מהגלתו ע"ש בהגמ"ה.

והנה אי אפשר לומר צביל הגמ"ר דסובר דבנר של שבת ליכא כלל דין הוקלה למלכותו [מעט שבי שטיק ענין המלכות הוא צביל ליהנות צו] דז"ל דהא צביל מוצא דף מ"ה דגם צמח של נר שבת אסרינן מעט הוקלה למלכותו את השמן המטפטף מן הנר כל זמן שהנר דולק ע"ש ובתוס' דמ"צ ע"כ ד"ה ואין ניהותין ממנו ע"ש דמוצא להדיא דגם גבי נר של שבת אסרינן מעט הוקלה למלכותו ולפמשי"ת לעיל נחא היטב דודאי דין הוקלה למלכותו שאינו מחמת הקלאת הצעלים אלא מדין ציזוי מלכות זה איכא נמי צביל של שבת דהא מלכות הוא וכשנוטלים ממנו צביל הוא משמש צמח בוי ציזוי מלכות ואסור רק צמח שאסור השלילתו ליהנות מהגמ"ה גם אחר חנוכה דלפמשי"ת זהו מבח הקלאת הצעלים וכמשי"ת בזה אמרי' דנר של שבת כיון שטיקרו עשוי להגלת האדם צמח מלכותו ממילא אין האדם מקלכו מהגמ"ה וצוה אמרי' דשרי ליהנות ממנו דהיינו אחר שצביל הנר אעפ"י שהי' עומד לכוילי מכל מקום לא הקלכו מהגמ"ה כיון שגם צמחותיו נהנה ממנו.

סימן יט

בהני דתגן אין מדליקין בהם

ריש צמח מדליקין אמרי' פתילות שאמרו חכמים אין מדליקין צמח לפי שהאור מסכסכת צהן, שמנים וכו' לפי שאינם נמשכין אחר הפתילה ופירש"י ז"ל דמשו"ה חיישינן שמא יעב וצתוי' ד"ה וא"ת אכתי הוי גזירה לגזירה כו' כתבו צמח הריצ"ן ז"ל בטעם דשמא יכבה הנר ע"ש והרמב"ם ז"ל

ולבאורה י"ל צמח דאע"פ דיסוד האיסור שאסרו בני פתילות ושמנים הוא שמא יכבה או יכה אורו ויניחנו וילא מ"מ אסרוס חז"ל לגמרי גם כשיש לו נר אחר יפה צבילתו, דלא פלוג רבנן צין נר אחד או יותר וכמשי"ת המרדכי ז"ל ריש פרקין דאע"פ שיש לו נר כשר לריק שגם שאר הנרות שמשתמשים לאורם יהיו מאותן שמדליקין צמח והוכיח זה מהא דאי מותר להשתמש לאורה של נ"ח לריק שיהא מאותן שמדליקין צמח, אע"פ שכבר הדליק נר של שבת ע"ש. ודעת הת"י שכתבו דכל שיש לו נר כשר סגי צמחי ורשאי להדליק צמח מקומות מאותן שאין מדליקין צמח, ודאי קשה עוצא מהא

וזה הרי גם המקשן ידע שהוא חוצה חלא דפריך וילא והגר יהא דלוק צמקומו ויתקיים צו מלות נר שבת שהדליק משום כבוד שבת, ומאי משני שהוא חוצה, והרי החוצה מתקיים רק הוא ילא, וע"כ נדחק רש"י ז"ל להוסיף שהחוצה הוא צעזיל שיאכל צאור ולא צחושך וכשילא יאכל צחושך, ונמלא שיעקר התירון חסר מן הספר, דעיקר התירון הוא שהחוצה היא צעזיל שיאכל צאור ולא לכבוד בעלמא, והגמ' קאמר סתם שהדלקת נר חוצה וכמש"כ הבה"ל ח"א סי' י"צ שהלשון דחוק לפ"ז.

אבל לפמש"כ לעיל דעת הרמב"ם ז"ל דשמא יניחנו וילא היינו שילא למקום אורה כגון לבית חצירו יתצאר היעצ בהקדם מחלוקת הראשונים ז"ל אי מצרכין על נר של שבת וצתוספות דף כ"ה ע"ב כתבו בשם י"א שאין לצרך על הדלקת הנר כיון דאי מלא דלוק אינו מדליק לאו מלוא הוא, וכוונתם ז"ל לסוגיא דמכות ד"ח א' דאמרין כיון דאם מלא קאור אינו קאור לאו מלוא הוא ע"ש, והיינו דסברי דאין מלות נר שבת שידליק הנר, חלא שיהא נר דלוק בשבת. ואי מלא דלוק שפיר דמי, וע"כ אין מעשה ההדלקה מלוא חלא הכשר מלוא שיהא דלוק בשבת, והמלוא מתקיימת בשבת צמה שדולק, וע"כ אין לצרך על ההדלקה כמו שאין לצרך על מעשה צשול התצשלים צערצ שבת לפי שאין המלוא לצשל חלא האכילה בשבת הוא מלוא והצשול הוא הכשר מלוא.

ור"ת ז"ל הוכיח דאם מלא דלוק מדליק נר אחר או מכבה ומדליק מהא דובלצד שלא יקדים [וצדעת ה"א כנראה דסברי שז"א חלא מדת חסידות כדי שיהא ניכר דעבד משום כבוד שבת] ולכן סובר ר"ת ז"ל דמצרכין על ההדלקה שהוא ע"ס קיום המלוא, וכן מש"כ הק"י צשם רצונו משולם ז"ל דאין לצרך לפי שאין ההדלקה גמר מלוא וכוונתו ז"ל לגמרא דמנחות דמ"ב דכל שאינו

דנ"ח אסור צאותן פתילות ושמנים אע"פ שע"כ הרי יש לו נר של שבת צביתו דהוא קודם לנ"ח וכמשכ"ל, ול"ל דעת התוס' ישנים הוא דשמא יטה לא שייך כ"כ חלא צנר העיקרי שהדליקו למלוא צצאותן נרות שהם למלוא רגיל להשתמש שם וצנר חנוכה אי מותר להשתמש לאורה עושה שם תשמישים קצועים כיון שהוא נר של מלוא ול"ע.

והנה דברי הרמב"ם ז"ל צפיהמ"ש שבי הטעם שמא יכהה אורו ויניחנו וילא קשה לי עוצה דהתם גבי עטרן פרכין וילא ומשני שאני אומר הדלקת הנר בשבת חוצה, ופירש"י ז"ל חוצה משום דכשאוכל צחושך אינו נהנה מסעודתו חל"כ עבד כעין יממא, וכיון דעטרן ריחו רע יניחנו ויאכל צחושך, וכ"ז שייך צעטרן שיניחנו משום הריח רע, חבל צנר שיכהה אורו היכי שייך לומר שמפני שאורו כהה יניחנו וילך לחושך, מה ירויח צזה, חלא עוב לו לישצ עכ"פ צמקום אור כהה, מלישצ צחושך לגמרי, ואם יניחנו וילא למקום אחר שיש צו אור, הא לא איכפת לן כלל שהרי הטעם פירש"י ז"ל משום שאריך שחכא אכילתו צאורה כנ"ל והוא פליאה לבאי על פי הרמב"ם ז"ל.

ונראה צזה דהרמב"ם ז"ל מפרש פירוש אחר צהא דשמא יניחנו וילא, והיינו אפי' כשילא למקום אחר "שיש שם אורה", לא קיים מלות הדלקת נר שבת כיון צצמקום שהדליק לא הי' ראוי לאכילה, וצמקום שאוכל לא הדליק, וכל תקנ"ח דהדלקת נר של שבת הוא שידליק הדלקה כזו שראוי לאכול שם ואם לאו לא ילא מלות נר שבת, ומשו"ה כשיכהה אורו וחיישינן שילא למקום אחר [היינו למקום שיש צו אור כגון חלא חצירו] שפיר הוי חסרון צמלות הדלקת נר של שבת.

ובזה יתפרש היעצ לשון הגמ', התם גבי עטרן דחיישינן שמא ילא ופריך וילא ומשני שאני אומר הדלקת נר בשבת חוצה,

היה מ"מ מתנאי המלוא ויסודה שיחא הדלקה המועילה להחיר לו ללרכיו ומתפרש היטב סוגית הגמ' בעה"י.

והנה התוס' הקשו עמש"כ הי"א דכיון דאם מלא דלוק אינו דולק לאו מלוא היה לצרכי עולה, דהא מילה דכשנולד מהול איכא למ"ד דא"ל להטיף ממנו ד"צ ואפ"ה מצרכין על המילה, וגררר דעת הי"מ דהתם שאני דהא דנולד מהול לא מהלין לאו משום שכבר יש כאן המלוא חלל משום שאין לו מה למול וסבר הכ' מ"ד דלא שייך ג"כ העפת ד"צ שאין ד"צ חלל כשהדס הוא דס של הסרת הערלה, וצליכא ערלה ליכא מה לעשות, חבל מלות מילה ליכא, ומשו"ה כשיש ערלה ומל, שפיר מצרך, חבל מלא נר דלוק הרי צידו להדליק עוד נר, או לכבות ולהדליקו, ואפ"ה ח"ל [לדעת בני י"א] מזה מוכח דאין ההדלקה מלוא חלל הכשר מלוא, וא"כ אין לצרך על זה.

עוד הקשו התוס' מכסוי הדם דמצרך ואע"פ דמלא מכוסה ח"ל לכסות דהא כסכו הרוח פטור, ואפשר דסברי בני י"מ דהתם נמי לאו משום דכסכו הרוח מתקיים המלוא מאיליו [דהא חזין דכסכו ונתגלה פטור, וכסכו הרוח ונתגלה חייב, והיינו משום דאכתי לא אתעציד צ"י מלות כסוי] חלל הא דכסכו הרוח פטור מלכסות הוא משום דליכא מה לכסות, ואע"פ שצידו לגלות ולכסות, מ"מ לא העילה חורר חיוצ, חלל לכסות דס מגולה, ולא כשהוא מכוסה מאיליו, ועכ"פ קיום מלוא לא נעשה מאיליו חלל נעשה "פטור" ולכן כשמכסה, דעציד קיום מלוא שפיר מצרך, חבל צהא דמלא דלוק אינו דולק [להני י"מ] היינו משום דאיכא כבר קיום מלות נר שצת שהמלוא אינה ההדלקה חלל מה שיש לו אורה והמלוא מתקיימת צצצת, צזה שדלוק, ולא צמעשה ההדלקה לדעת בני י"א ומשו"ה סברי דאין לצרך.

גמר מלוא [כגון עשיית הסוכה והטלת הלינית ע"ש] אין מצרכין עליו, ודעת ר"י ז"ל דכאן הדלקת הנר חשיב גמר מלוא כיון שמלוא להדליק, כל זה תלי ג"כ בהנ"ל דאי המלוא שיחא נר דלוק צצצת הוי ההדלקה צגדר הכשר מלוא ואינו גמר מלוא, חבל אי המלוא הוא עלם מעשה ההדלקה מחשב שפיר גמר מלוא שהרי עכשיו גומר מלות הדלקתו.

וכיון שרוב הפוסקים פסקו לצרך על נר שצת ^{מפני חסות} והכי נקטין, גם צירושלמי מצוהר דמצרכין על נר של יו"ט, מוכח דלהלכה הוי עלם מעשה ההדלקה מלוא, ומ"מ פשוט דענין המלוא הוא הדלקת נר כזה המלוא לו להשתמשות צצצת לסעודתו ושאר עניניו, וכשידליק צמקום שאינו משתמש בו, וצביתו לא ידליק, ודאי לא קיים המלוא, ומעתה יתפרש היטב דברי הגמ' דהא דשמא יניחנו ויחא פריך ויחא, פ"י דהמקשן הי' סבור דהדלקת נר שצת אין ההדלקה מלוא, חלל הכשר מלוא, ויסוד המלוא שיחא לו צצצת אורה, ולפ"י כשיניחנו ויחא [היינו כמש"כ לדעת הרמב"ם ז"ל שיחא למקום "אורה" כגון לבית חצירו] שפיר יתקיים לו מלות נר שצת כיון שיחא למקום אורה ואע"פ שאותו נר שיחא לו, לא הוא הדליקו, שפיר יחא כיון שהמלוא היה שיחא דלוק, ולא שהוא ידליק, ומשו"ה פריך ויחא שהרי גם שם יתקיים חללו מלות נר שצת כיון שדלוק שם נר.

ואהא משני שאני אומר "הדלקת נר צצצת חוצה" פ"י שחוצה להדליק ואפי' מלא דלוק מכצה ומדליק או מדליק נר שני, וא"כ כשיחא למקום אחר שיש אורה נהי שיש לו אור מ"מ הא שם לא "הדליק" ולא קיים צזה אח חוצת מלות הדלקה, והדלקת העטרן צביתו אינו מלות הדלקה כיון שנתצרר שגר זה אינו ראוי להשתמש בו לאו הדלקה היא וכמשנ"ת דנהי דגוף ההדלקה מלוא

סימן כ

במצות הדלקת נר של שבת

בשבת דכ"ה ע"כ אהא דארי"ש אין מדליקין צעיטערן אמרי' מ"ע אמר רבא מתוך שריחו רע שמא יניחנו וילא ח"ל חז"י וילא ח"ל שאני אומר הדלקת נר בשבת חוצה ופירשו התוס' דודאי גם חז"י מודה דהדלקת הנר בשבת חוצה דהא תנן על ג' עצירות כו' על שאינן זהירות צנדה וצחלה וצחלקת הנר, אלא דאז"י ה"י סובר דסגי במה שהדליק בציתו אע"פ שאינו אוכל שם ולכן פריך דמה צריך שילא ורבא משני שאני אומר הדלקת נר חוצה היינו חוצה שיהא במקום סעודה משום עונג שבת ע"ש בתוס', והיינו דאז"י ה"י סובר שהדלקת הנר הוא משום כבוד שבת וסגי במה שהדליק בציתו אע"פ שאוכל במקום חשוך ורבא סובר דחוצה הוא שיהא במקום סעודתו נר משום עונג שבת ויולא לפ"י דאיכא שני ענינים צהדלקת הנר דלאז"י הוא משום כבוד שבת ולרבא הוא משום עונג שבת וכ"פ הבית הלוי ח"א סי' י"א.

והפנ"י לא ניה"ל לפרש דנחלקו חז"י ורבא אי הדלקת הנר חוצה דוקא במקום סעודה או לא ע"ש דמפרש דאז"י ה"י סובר צחמת שאין חוצה כלל צהדלקת הנר והא דתנן על ג' עצירות כו' דנענשים על שאינן זהירות צהדלקת הנר לאו משום דמצטלות מלות הדלקת הנר אלא משום דהן מאחרות להדליק בזמן מאוחר שיש צזה ענין חילול שבת, אבל צחמת הדלקת הנר לאז"י י"ל דלאו חוצה היא [וצודאי חית צה נד מלוא ככל שאר ההכנות הנעשות לכבוד שבת כגון החלפת בגדיו והלעת המטה וכיו"צ אבל איינה מלד מלוא מיוחדת צפני עלמה ורשאי שלא להשתמש צעונג זה כדרך שמונע עלמו מאיזו מאכל כשהוא מלעטר צאכילתו] וטעמא דפנ"י דלא מפרש כהתוס' הוא משום

דלא ניהא ל"י כ"כ לפרש דנחלקו חס דין הדלקת נרות הוא דוקא במקום אכילה או דסגי אפי' שלא במקום אכילה דהא לעיל אמרי' צפשיטות דנר שבת עדיף משום שלום ביתו וא"כ ע"כ לריך שיהא הנר במקום אכילה.

אכן לכאורה מתוך הסוגיא מוכח דיש שני דינים צהדלקת הנר משום "כבוד שבת" [כדרך שמדליקין צצית הכנסת נר של כבוד] ומשום "עונג שבת" שהרי צדף כ"ג ע"כ מצואר דנר שבת עדיף משום שלום בית ופירש"י ז"ל שצני בית מלעטרים לישב צחושיך [וזכו משום עונג שבת] ושם להלן צדציתכו דרצ יוסף דסצרה לאקדומי וחנא בהיא סצא וצלצד שלא יקדים ופירש"י ז"ל משום דכשיקדים לא ניכר שהיא של שבת וזהו משום כבוד שבת דאי משום עונג שלא ישב צחושיך אין שום נפק"מ חס ניכר או אינו ניכר שהדליק לשבת רק דחסר כבוד שבת כיון דלא ניכר דלשם שבת הדליק ומוכח דאיכא תרי דיני צהדלקת הנר משום כבוד שבת ומשום עונג שבת, חולם המאירי ז"ל הביא צשם י"א דכל האי סוגיא [דדציתי דרצ יוסף היתה מאחרת וסצרה לאקדומי ותני לה בהיא סצא וצלצד שלא יקדים כל זה] מיירי צנר חנוכה ולא צנר של שבת ולפ"י לא אשכחן כלל צנר של שבת שני דינים, ושפיר אפשר לפרש כהפנ"י דאז"י דאמר וילא ה"י סובר דצחמת אין שום חוצ מיוחד כלל צהדלקת הנרות (אלא הוא סעיף מעסקי לרכי שבת אשר אין צזה גצולים גמורים כמה שיעור ההכנות לשבת) ורבא הוא דחידש לו צצהדלקת הנר יש חוצה מיוחדת שא"א לצעלה.

ויתורץ צזה מה שהקשה צצית הלוי ח"א סי' י"א על מה שהציאו התוס' להלן צשם י"א דאין לצרך על הדלקת הנר כיון דרבא קאמר שהוא חוצה ולשון זה משמע שאין לצרך כדאמרי' מים אחרונים חוצה

ואין ענין ברכה ע"ש, ולפי מה שביארו התוס' הרי ה' דאמר רבא הדלקת הנר חובה היינו לענין זה שיהא דוקא במקום סעודתו אבל לא קאי אעיקר מצות הדלקת הנר וא"כ מאי ראי' מלשון חובה האמור לדין נר במקום סעודה אעיקר מצות הנר שהוא משום כבוד שבת שגם חז"י מודה לה דהא בזה לא אמרו לשון חובה ושפיר י"ל ללריך לצרך ע"ש צביה"ל, אבל לפמ"ש הפנ"י דפלוגתא חז"י ורבא היא לענין עיקר מצות הדלקת הנר שפיר מציאים הי"מ ראי' מלשון חובה אעיקר מצות הדלקת כנ"ל ומדברי הי"מ יש ראי' שהם מפרשים בפירוש הפנ"י, והתוס' לשיעורם דצלא"ה פליגי לקמן על הי"מ.

אוצר החכמה

(ג) תוס' ד"ה חובה כו' ויש שרוצים לומר דאין לצרך אהדלקת נר כו' ומה שאומר טעם אחר שלא לצרך משום שאם הייתה מודלקת ועומדת לא הי' לריך לחזור ולהדליקה ולא להדליק אחרת אינו נראה כו' ע"ש, והנה מאי דפשיטא להו להי"מ דאם הייתה דלוקה א"ל לכבותה ולחזור ולהדליקה או להדליק אחרת נראה פשוט משום דסברי דהדלקת הנר אינו אלא הכשר מצוה והכנה לשיהא שלום בית בשבת וכדאמרי' צדכ"ג דהדלקת הנר משום שלום בית, ובהכשר מצוה [שלא נאמרה בפירוש חיובא לעשותה] אם מצא מוכן א"ל לעשותה וכדאמרי' במכות ד"ח ואשר יבא את רעבו ציער לחטוב עלים מה חטובת עלים רשות כו' וא"ל הריא מרבנן לרבא ואימא דקרא מיירי מחטובת עלים דסוכה או דמערכה שהן מצוה ומשני רבא כיון דאם מצא חטוב אינו חוטב לאו מצוה היא, וה"נ גבי נר של שבת כיון דהוא הכשר מצוה אם מצא דלוק אינו מדליק, וממילא אפי' מדליק לאו מצוה נקרא כמו דאמרי' התם במכות דכשלא מצא חטוב וחוטב לסוכה ולמערכה לאו מצוה נקרא וכן שם להלן בחרישה דאמרי' אפי' חורש ללורך העומר לאו מצוה

היא כיון דאם מצא חורש אינו חורש וה"נ דכוחה דהדלקת הנר אפילו במקום שצריך לעשותו לאו מצוה היא אלא הכשר מצוה ולכן קסברי הי"מ דאין לצרך על זה.

והתוס' הקשו מהא דמצרך על כסוי הדם אע"פ דכשמצא מכוסה א"ל לגלותו ולכסותו וכן כשנולד מכול למ"ד א"ל הטד"כ ומ"מ כשהוא ערל ולריך למולו טעון ברכה ע"ש בתוס', וצדעת הי"מ נראה דסברי דכיסוי הדם ומילה שאני שהם גמר המצוה והם הם עיקר המצוה ופשיטא שיש לצרך עליהן אע"פ שאם מצא עשוי אינו לריך לעשות כלום. וכל דברי הי"מ גבי הדלקת הנר של שבת הוא משום דקסברי שזהו הכשר מצוה בלכד כנ"ל ועל הכשר מצוה ה' אמרינן דהדיא במכות דכל היכא דאי מצא עשוי אינו עושה אין זו מצוה [היינו לאפוקי קלירת העומר שאע"פ שגם זה עיקרו הוא הכשר מצוה ללורך מצות הקרבתו מ"מ כיון שאפילו מצא קלור הוא קולר אלמא דיש בזה לתא דמצוה ממש מחמת עצמה ושפיר נקרא קליר של מצוה כדאיתא התם] וכ"ז צענינים שאינם אלא כהכנה לתכלית אחר דבזה יש חילוק דהיכא דמצא עשוי א"ל לעשותו אינו נחשב מצוה והיכא דאפי' מצא קלור קולר ה"נ נחשב מצוה, אבל בדבר שהוא גמר המצוה פשיטא שאפילו היכא דמצא עשוי א"ל לעשות מ"מ היכא דלריך לעשותו מצוה היא וטעון ברכה.

והתוס' שהקשו מכיסוי הדם ומילה אהדלקת הנר לשיעורם אזלי שביארו לעיל דלא חז"י היכא דהדלקת הנר משום כבוד שבת ומשמע דלא פליג רבא על זה רק שמוסיף דאית נמי משום עונג שיהא דלוק במקום סעודה וכן משמע מהא דוצלצד שלא יקדים דאיכא דהדלקת הנר משום כבוד שבת [דלענין עונג אין נפק"מ בזה שיקדים ולא יבא ניכר וכמשכ"ל] וכיון דאיכא בזה משום כבוד שבת אין זה הכשר

מלוא חלל גוף המלוא כהדלקת נ"ח וכמש"כ
המרדכי ז"ל בשם רבינו יעקב ישראל דגם
בזר שבת הדלקה עושה מלוא ע"ש וכיון
שהוא מלוא ממש דבשעת הדלקה הוא מכבד
בזה את השבת שפיר מדמין התוס' הדלקת
הגר לכיסוי הדם ומילה ולא להביא דמכות
דמיירי בהבשר מלוא חבל דעת הי"מ גראה
דסברי דבלבד שלא יקדים לא חמור כלל גבי
שבת חלל גבי נ"ח כדלקמן וא"כ אין רא"י
שיש בהדלקה מלוא חיוצית וסברי הי"מ
בפשוטו שאין בהדלקה משום מלוא חלל
משום הבשר מלוא ושפיר מדמי לה להביא
דמכות ולא למילה וכיסוי הדם.

ועוד יש לחלק באופן אחר דהא דכיסוי
הדם שכתבו הרוח ח"ל לכסותו לאו
משום דהמלוא נתקיימה חלל משום דליכא
עכשיו חפלא של מלוא דהא רק על דם זה
אנו דנין אי טעון כסוי ודם זה אינו לפנינו
ולא חייבה תורה כסוי חלל לדם המגולה
[ורא"י דכסכו הרוח ליכא קיום מלוא רק
פטור דהא תנן דכסכו הרוח וחזר ונתגלה
חייב לכסות ואילו כסוכו האדם וקיים זו
מלוא כיסוי אי חזר ונתגלה תנן דח"ל לכסותו
לפי שכבר נתקיים זו מלוא כסוי] וכש"כ
במילה דכשהוא מהול אין מה למול ומד"ח
דח"ל להטיף ד"צ קסצר שאין מלוא בהטפת
ד"צ במקום שאין ערלה חבל עכ"פ מלוא
דמילה לא קיים וא"כ לענין הדלקת הגר
שאינו כלל מלוא אחפלא מסויים רק מלוא
על הגזרה להדליק ואם מלא דלוק נר זה
יכול הוא להדליק נר אחר ולא שייך לומר
שחסר לו חפלא וכיון דמ"מ חס מלא דלוק
אינו מדליק מוכח דלא מלוא היא. [וזכ
כבר כתבתי לפני שנים רבות ונדפס לעיל
בסי"ט ובעת ראיתי שכבר קדמוני בזה
השפת אמת].

ולכא"ו הדברים פשוטים עד שכמעט תימא
מה הקשו התוס' מכסוי הדם
ומילה שהם מלוא אחפלא מיוחדת [והיכא

ומה שהקשו התוס' על יסוד דברי הי"מ
שזאם מלא דלוק ח"ל לכבות ולהדליקה
לאורך שבת מהא דובלבד שלא יקדים ע"י
שפ"א שהביא בשם המאירי ז"ל דיש מפרשים
שזה חמור על נר חנוכה ולא אגר של שבת
וע"ש עוד.

ולהלכה הסכימו הפוסקים כדעת ר"ת ז"ל
שמזכרין אהדלקת נר של שבת
ושכן מצוה צתוספתא וירושלמי שצריך
לצרך אהדלקת נר של שבת ויו"ט. חבל
ערחנו לצאר היעב שיטת הי"מ שזה שיטת
רבינו משלם ז"ל כמש"כ באור זרוע ה' שבת
וצמרדכי ז"ל פ' צמח מדליקין וכמשאחז"ל
בעירובין דף י"ג ע"ב חלו ואלו דא"ח, ע"ש.

סימן כא

בהא דאין שורפין קדשים ביו"ט

שבת דכ"ד ע"ב לפי שאין שורפין קדשים
ציו"ט וצחוס' הקשו דבשלמא קדשים
אחי שפיר דאין שורפין ציו"ט ולא שרינן מדין
מתוך שהותרה הצערה לאורך הותרה גמי שלא

שבות פרק יד יצחק קפא

דברי הגרי"ש אלישיב שליט"א בזה

א. אורח צריך להשתתף בנר שבת גם כשהוא אוכל על שלחן בעל הבית, דדוקא סמוך על שלחנו בקביעות יוצא בנר שלו מפני שהוא נחשב כבני ביתו. [וביותר משלושים יום נחשב קבוע וכמש"נ בהערה²].

צו"ח התכנית

ב. בן שאינו נשוי כשנמצא עם הוריו אין צריך להשתתף גם אם אינו דר עמהם בקביעות, דמ"מ הוא מבני הבית. וכשאינו נמצא עם הוריו בליל שבת אינו יוצא בהדלקתם, וה"ה בת שאינה נשואה תשתתף בהדלקה במקום שנמצאת.

ג. בן נשוי כשהוא אורח בבית הוריו, אם אשתו עמו המנהג הוא שאשתו מדלקת, ואם אין אשתו עמו וגם אינה מדלקת עליו בביתו^{כא} צריך להשתתף^{כב}.

כ. בשו"ע סי' ש"ע ס"ח איתא לענין עירוב חצרות, דהמתארח בחצר אם לא נתארח דרך קבע אלא לשלושים יום או פחות אינו אוסר את החצר בטילטול אם לא עירב עמהם, וביותר משלושים יום מקרי קבע ואוסר. [וכן איתא בגמ' בבא בתרא ח'. דבשלושים יום מקרי מיושבי העיר]. וי"ל דכמו"כ לענין סמוך על שלחנו, בקביעות של יותר משלושים יום נחשב מבני הבית ואין צריך להשתתף בפרוטה בנר חנוכה ובנר שבת. ודי בכך שהתחיל לדור בבית זה ובדעתו לדור יותר משלושים יום. וכן שמעתי מהגרי"ש אלישיב שליט"א.

[ונפק"מ גם בנר חנוכה לדעת השו"ע דאין מדליק כל אחד מבני הבית ואורח משתתף, וכן לדעת הרמ"א כשאין האורח יכול להדר, ורוצה לצאת בנר של בעל הבית, או נשים שאינן מדליקות לבד נר חנוכה, אם הם סמוכים על שלחנו יותר מחודש אין צריכים להשתתף].

כא. פרטי הדינים באיזה אופנים הבעל יוצא בהדלקת אשתו כשאינו בביתו נתבאר בפרק י"ג.

כב. וכמו"כ לענין נר חנוכה וכמש"נ בכנה"ג הנ"ל, וע"ע להלן פרק ט"ז.

קפב שבות פרק יד יצחק

ד. כשיש לאורח חדר בפני עצמו ויש צורך באור כדי שלא יכשל, מדליק בחדרו בברכה^{כג} ואין צריך להשתתף בנר שבמקום הסעודה^{כד}.

ה. בחור שדר אצל משפחה תמורת תשלום יש לו קנין שכירות במנורת החשמל, ורצוי שישתתף גם בנרות שבת^{כה}.

ו. ההשתתפות היא ע"י קנין, ובפרוטה הוא קונה חלק בנר בקנין כסף, ויכול לקנות גם בקנין אחר, וכמש"נ בפרק ט'.

ב. באיזה אופן די לאורחים להשתתף

איתא במשנ"ב סק"ל, בזמן הירידים שמתאכסנים הרבה בע"ב בחדר אחד, ישתתפו כולם וידליק אחד וכו'. מבואר דאורחים באכסניא די להם בשיתוף. וצ"ב מאי שנא מהא דמבואר בשו"ע ס"ח דב' בעלי בתים שסועדים יחד כל אחד מדליק^{כז}.

וי"ל ע"פ המבואר בהלכות חנוכה במגיד משנה^{כח} ובפר"ח^{כח} דבאינם חלוקים בעיסתם די בשיתוף ובחלוקים בעיסתם צריכים כל אחד להדליק.

כג. ויעוי' בפרטי הדינים בזה לעיל פרק ב' אות ה'. וע"ע בפרק ח' דבעינן שיהא הנר שלו באחד מדרכי הקנינים.

כד. כן מתבאר מדברי המשנ"ב ס"ק מ"ה וס"ק ל'.

כה. שבהם ניכר שההדלקה היא לכבוד שבת, וכמש"נ בפרק ג'.

כו. ואין נראה לחלק דהשו"ע מיירי כשצריך להדליק משום חובת הגוף שיש על כל איש ישראל, והמשנ"ב מיירי דוקא באכסנאי שאשתו מדלקת עליו בביתו דבכה"ג שמדליק רק משום המצוה להדליק במקום הסעודה, די בשיתוף. דבמשנ"ב משמע דבכל אופן אכסנאי משתתף, ואפילו אין אשתו מדלקת עליו בביתו, או שאינו נשוי, עיי"ש.

כז. פרק ד' הל' ד'.

כח. סי' תרע"ז ס"ק א'.

ולפ"ז הא דב' אכסנאים ישתתפו וידליק אחד, מיירי באוכלים סעודה משותפת או משל בעל האכסניא, דבכה"ג אינם כחלוקים בעיסתם.

ודברי השו"ע בב' בעלי בתים דידליקו שניהם מיירי בחלוקים בעיסתם, דכן הוא הסתמא בב' בעלי בתים, וכן הוא במקור דבריו בדרשות מהר"ח ובמהרי"ל דמיירי בב' בעלי בתים שכל אחד אוכל על שלחנו בזוית אחרת ולא מיירי באורחים שאוכלים על שלחן בעל הבית. וכן מבואר בברכי יוסף^{כט} דמיירי הכא בחלוקים בעיסתם וכל אחד מוסיף נרות בשביל עצמו.

ויעוי' בבה"ל [הו"ד בהערה^ל], דיש ראשונים דס"ל דגם בחלוקים בעיסתם יכולים להשתתף^{לא}.

כט. סי' רס"ג בשו"ר ברכה ס"ק ג'.

ל. וז"ל הבה"ל סי' תרע"ז ס"א בד"ה עמו, עיין בפמ"ג בא"א אות ג' שכתב אם שני בע"ב דרים בחדר אחד ואין סומכין וכ"א אוכל משלו צ"ע אם די בשיתוף, דאפשר דצריך כ"א מדינא להדליק בשלו, ואורח אפשר הקילו עכ"ל, ובפמ"ג אות ח' הביא דחולקין בזה הלבוש והפר"ח, ועיין שם בפר"ח שהביא ראיה לדבריו מדברי המגיד משנה בפ"ד מהלכות חנוכה דצריך להדליק, אמנם מדברי השבלי לקט בהלכות חנוכה סימן קפ"ה בשם רבותינו מסתימת דבריו משמע דכיון שהם בבית אחד די בשיתוף, עכ"ל הבה"ל. כמו"כ מבואר בטור סי' תרע"ז בשם הרב שר שלום דשורת הדין מהני שיתוף בנר חנוכה גם לב' בעלי בתים. וכן משמע מדברי הראב"ה הנ"ל פרק ז' אות א' דב' בעלי בתים רק משום מהדרין מדליקים שניהם.

לא. ומ"מ בנר חנוכה משום מהדרין מן המהדרין ידליקו שניהם. וגם לדעת השו"ע דס"ל כהתוס' דבני בית אחד לא ידליקו שניים, היינו משום דס"ל שלא להדר באופן זה משום דחיישינן שאם כל אחד יהדר וידליק לא יהא היכר לתוספת הנס לפי מספר הנרות [כמבואר בבה"ל סי' תרע"א ס"ב ד"ה לא ידליקו]. אך בב' בעלי בתים דמעיקר הדין יש על כל אחד ואחד חיוב הדלקה, שמעתי מהגרי"ש אלישיב שליט"א דודאי לכתחילה טוב יותר שכל אחד יקיים המצוה שלו בעצמו, ויזהרו להדליק באופן שיהא ניכר מספר הימים.